නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

1. මහාඛන්ධකං

බොධිකථා

උභින්නං පාතිමොක්ඛානං, සඞ්ගීතිසමනන්තරං;
සඞ්ගායිංසු මහාථෙරා, ඛන්ධකං ඛන්ධකොවිදා.

යං තස්ස දානි සම්පත්තො, යස්මා සංවණ්ණනාක්කමො;
තස්මා හොති අයං තස්ස, අනුත්තානත්ථවණ්ණනා.

පදභාජනියෙ අත්ථා, යෙහි යෙසං පකාසිතා;
තෙ චෙ පුන වදෙය්‍යාම, පරියොසානං කදා භවෙ.

උත්තානා චෙව යෙ අත්ථා, තෙසං සංවණ්ණනාය කිං;
අධිප්පායානුසන්ධීහි, බ්‍යඤ්ජනෙන ච යෙ පන.

අනුත්තානා න තෙ යස්මා, සක්කා ඤාතුං අවණ්ණිතා;
තෙසංයෙව අයං තස්මා, හොති සංවණ්ණනානයොති.

1. **තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා උරුවෙලායං විහරති නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධොති** එත්ථ කිඤ්චාපි ‘‘තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා වෙරඤ්ජාය’’න්තිආදීසු විය කරණවචනෙ විසෙසකාරණං නත්ථි, විනයං පත්වා පන කරණවචනෙනෙව අයමභිලාපො ආරොපිතොති ආදිතො පට්ඨාය ආරුළ්හාභිලාපවසෙනෙවෙතං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එස නයො අඤ්ඤෙසුපි ඉතො පරෙසු එවරූපෙසු.

කිං පනෙතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති? පබ්බජ්ජාදීනං විනයකම්මානං ආදිතො පට්ඨාය නිදානදස්සනං. යා හි භගවතා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජං උපසම්පද’’න්ති (මහාව. 34) එවං පබ්බජ්ජා චෙව උපසම්පදා ච අනුඤ්ඤාතා, යානි ච රාජගහාදීසු උපජ්ඣායඋපජ්ඣායවත්තආචරියආචරියවත්තාදීනි අනුඤ්ඤාතානි, තානි අභිසම්බොධිං පත්වා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ වීතිනාමෙත්වා බාරාණසියං ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා ඉමිනා අනුක්කමෙන ඉදඤ්චිදඤ්ච ඨානං පත්වා ඉමස්මිඤ්ච ඉමස්මිඤ්ච වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තානීති එවමෙතෙසං පබ්බජ්ජාදීනං විනයකම්මානං ආදිතො පට්ඨාය නිදානදස්සනං එතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති වෙදිතබ්බං.

තත්ථ **උරුවෙලායන්ති** මහාවෙලායං; මහන්තෙ වාලිකරාසිම්හීති අත්ථො. අථ වා **‘‘උරු’’**ති වාලිකා වුච්චති; **‘‘වෙලා’’**ති මරියාදා; වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරු උරුවෙලාති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. අතීතෙ කිර අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ දසසහස්සකුලපුත්තා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තස්මිං පදෙසෙ විහරන්තා එකදිවසං සන්නිපතිත්වා කතිකවත්තං අකංසු – ‘‘කායකම්මවචීකම්මානි නාම පරෙසම්පි පාකටානි හොන්ති, මනොකම්මං පන අපාකටං; තස්මා යො කාමවිතක්කං වා බ්‍යාපාදවිතක්කං වා විහිංසාවිතක්කං වා විතක්කෙති, තස්ස අඤ්ඤො චොදකො නාම නත්ථි, සො අත්තනාව අත්තානං චොදෙත්වා පත්තපුටෙන වාලිකං ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ ආකිරතු, ඉදමස්ස දණ්ඩකම්ම’’න්ති. තතො පට්ඨාය යො තාදිසං විතක්කං විතක්කෙති, සො තත්ථ පත්තපුටෙන වාලිකං ආකිරති. එවං තත්ථ අනුක්කමෙන මහාවාලිකරාසි ජාතො, තතො නං පච්ඡිමා ජනතා පරික්ඛිපිත්වා චෙතියට්ඨානමකාසි. තං සන්ධාය වුත්තං – ‘‘උරුවෙලායන්ති මහාවෙලායං; මහන්තෙ වාලිකරාසිම්හීති අත්ථො’’ති. තමෙව සන්ධාය වුත්තං – ‘‘අථ වා උරූති වාලිකා වුච්චති; වෙලාති මරියාදා; වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරු උරුවෙලාති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො’’ති.

බොධිරුක්ඛමූලෙති බොධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණං; තං බොධිං භගවා එත්ථ පත්තොති රුක්ඛොපි ‘‘බොධිරුක්ඛො’’ත්වෙව නාමං ලභි, තස්ස බොධිරුක්ඛස්ස මූලෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ. **පඨමාභිසම්බුද්ධොති** පඨමං අභිසම්බුද්ධො; අභිසම්බුද්ධො හුත්වා සබ්බපඨමංයෙවාති අත්ථො. **එකපල්ලඞ්කෙනාති** සකිම්පි අනුට්ඨහිත්වා යථාආභුජිතෙන එකෙනෙව පල්ලඞ්කෙන. **විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදීති** විමුත්තිසුඛං ඵලසමාපත්තිසුඛං පටිසංවෙදයමානො.

පටිච්චසමුප්පාදන්ති පච්චයාකාරං. පච්චයාකාරො හි අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිච්ච සහිතෙ ධම්මෙ උප්පාදෙතීති ‘‘පටිච්චසමුප්පාදො’’ති වුච්චති. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන සබ්බාකාරසම්පන්නං විනිච්ඡයං ඉච්ඡන්තෙන විසුද්ධිමග්ගතො ගහෙතබ්බො. **අනුලොමපටිලොමන්ති** අනුලොමඤ්ච පටිලොමඤ්ච. තත්ථ ‘‘අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා’’තිආදිනා නයෙන වුත්තො අවිජ්ජාදිකො පච්චයාකාරො අත්තනා කත්තබ්බකිච්චකරණතො ‘‘අනුලොමො’’ති වුච්චති. ‘‘අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො’’තිආදිනා නයෙන වුත්තො ස්වෙව අනුප්පාදනිරොධෙන නිරුජ්ඣමානො තං කිච්චං න කරොතීති තස්ස අකරණතො ‘‘පටිලොමො’’ති වුච්චති. පුරිමනයෙන වා වුත්තො පවත්තියා අනුලොමො, ඉතරො තස්සා පටිලොමොති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. ආදිතො පන පට්ඨාය යාව අන්තං, අන්තතො ච පට්ඨාය යාව ආදිං පාපෙත්වා අවුත්තත්තා ඉතො අඤ්ඤෙනත්ථෙන අනුලොමපටිලොමතා න යුජ්ජති.

මනසාකාසීති මනසි අකාසි. තත්ථ යථා අනුලොමං මනසි අකාසි, ඉදං තාව දස්සෙතුං **‘‘අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා’’**තිආදි වුත්තං. තත්ථ අවිජ්ජා ච සා පච්චයො චාති අවිජ්ජාපච්චයො. තස්මා **අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා සම්භවන්තීති** ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන සබ්බාකාරසම්පන්නං විනිච්ඡයං ඉච්ඡන්තෙන විසුද්ධිමග්ගතොව ගහෙතබ්බො.

යථා පන පටිලොමං මනසි අකාසි, ඉදං දස්සෙතුං **අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධොති**ආදි වුත්තං. තත්ථ **අවිජ්ජාය ත්වෙවාති** අවිජ්ජාය තු එව. **අසෙසවිරාගනිරොධාති** විරාගසඞ්ඛාතෙන මග්ගෙන අසෙසනිරොධා . **සඞ්ඛාරනිරොධොති** සඞ්ඛාරානං අනුප්පාදනිරොධො හොති. එවං නිරුද්ධානං පන සඞ්ඛාරානං නිරොධා විඤ්ඤාණං නිරුද්ධං, විඤ්ඤාණාදීනඤ්ච නිරොධා නාමරූපාදීනි නිරුද්ධානියෙව හොන්තීති දස්සෙතුං **සඞ්ඛාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධොති**ආදීනි වත්වා **එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතීති** වුත්තං. තත්ථ **කෙවලස්සාති** සකලස්ස; සුද්ධස්ස වා සත්තවිරහිතස්සාති අත්ථො. **දුක්ඛක්ඛන්ධස්සාති** දුක්ඛරාසිස්ස. **නිරොධො හොතීති** අනුප්පාදො හොති.

එතමත්ථං විදිත්වාති ය්වායං ‘‘අවිජ්ජාදිවසෙන සඞ්ඛාරාදිකස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො ච අවිජ්ජානිරොධාදිවසෙන ච නිරොධො හොතී’’ති වුත්තො, සබ්බාකාරෙන එතමත්ථං විදිත්වා. **තායං වෙලායන්ති** තායං තස්ස අත්ථස්ස විදිතවෙලායං. **ඉමං උදානං උදානෙසීති** ඉමං තස්මිං විදිතෙ අත්ථෙ හෙතුනො ච හෙතුසමුප්පන්නධම්මස්ස ච පජානනාය ආනුභාවදීපකං **‘‘යදා හවෙ පාතුභවන්ති’’**තිආදිකං සොමනස්සයුත්තඤාණසමුට්ඨානං උදානං උදානෙසි, අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසීති වුත්තං හොති.

තස්සත්ථො – **යදා හවෙති** යස්මිං හවෙ කාලෙ. **පාතුභවන්තීති** උප්පජ්ජන්ති. **ධම්මාති** අනුලොමපච්චයාකාරපටිවෙධසාධකා බොධිපක්ඛියධම්මා. අථ වා **පාතුභවන්තීති** පකාසන්ති; අභිසමයවසෙන බ්‍යත්තා පාකටා හොන්ති. **ධම්මාති** චතුඅරියසච්චධම්මා. ආතාපො වුච්චති කිලෙසසන්තාපනට්ඨෙන වීරියං; **ආතාපිනොති** සම්මප්පධානවීරියවතො. **ඣායතොති** ආරම්මණූපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන ච ලක්ඛණූපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන ච ඣානෙන ඣායන්තස්ස. **බ්‍රාහ්මණස්සාති** බාහිතපාපස්ස ඛීණාසවස්ස. **අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්තීති** අථස්ස එවං පාතුභූතධම්මස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති. **සබ්බාති** යා එතා ‘‘කො නු ඛො භන්තෙ ඵුසතීති; නො කල්ලො පඤ්හොති භගවා අවොචා’’තිආදිනා, තථා ‘‘කතමං නු ඛො භන්තෙ ජරාමරණං; කස්ස ච පනිදං ජරාමරණන්ති ; නො කල්ලො පඤ්හොති භගවා අවොචා’’තිආදිනා ච නයෙන පච්චයාකාරෙ කඞ්ඛා වුත්තා, යා ච පච්චයාකාරස්සෙව අප්පටිවිද්ධත්තා ‘‘අහොසිං නු ඛො අහං අතීතමද්ධාන’’න්තිආදිකා සොළස කඞ්ඛා ආගතා, තා සබ්බා වපයන්ති අපගච්ඡන්ති නිරුජ්ඣන්ති. කස්මා? **යතො පජානාති සහෙතුධම්මන්ති** යස්මා අවිජ්ජාදිකෙන හෙතුනා සහෙතුකං ඉමං සඞ්ඛාරාදිං කෙවලං දුක්ඛක්ඛන්ධධම්මං පජානාති අඤ්ඤාති පටිවිජ්ඣතීති.

2. දුතියවාරෙ – **ඉමං උදානං උදානෙසීති** ඉමං තස්මිං විදිතෙ අත්ථෙ ‘‘අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො’’ති එවං පකාසිතස්ස නිබ්බානසඞ්ඛාතස්ස පච්චයක්ඛයස්ස අවබොධානුභාවදීපකං වුත්තප්පකාරං උදානං උදානෙසීති අත්ථො. තත්‍රායං සඞ්ඛෙපත්ථො – යස්මා පච්චයානං ඛයසඞ්ඛාතං නිබ්බානං අවෙදි අඤ්ඤාසි පටිවිජ්ඣි, තස්මා යදාස්ස ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස වුත්තප්පකාරා ධම්මා පාතුභවන්ති, අථස්ස යා නිබ්බානස්ස අවිදිතත්තා උප්පජ්ජෙය්‍යුං, තා සබ්බාපි කඞ්ඛා වපයන්තීති.

3. තතියවාරෙ – **ඉමං උදානං උදානෙසීති** ඉමං යෙන මග්ගෙන සො දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයනිරොධසඞ්ඛාතො අත්ථො කිච්චවසෙන ච ආරම්මණකිරියාය ච විදිතො, තස්ස අරියමග්ගස්ස ආනුභාවදීපකං වුත්තප්පකාරං උදානං උදානෙසීති අත්ථො. තත්‍රාපායං සඞ්ඛෙපත්ථො – **යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස,** තදා සො බ්‍රාහ්මණො තෙහි වා උප්පන්නෙහි බොධිපක්ඛියධම්මෙහි, යස්ස වා අරියමග්ගස්ස චතුසච්චධම්මා පාතුභූතා, තෙන අරියමග්ගෙන **විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං** ‘‘කාමා තෙ පඨමා සෙනා’’තිආදිනා නයෙන වුත්තප්පකාරං මාරසෙනං විධූපයන්තො විධමෙන්තො විද්ධංසෙන්තො තිට්ඨති. කථං? **සූරියොව ඔභාසයමන්තලික්ඛං,** යථා සූරියො අබ්භුග්ගතො අත්තනො පභාය අන්තලික්ඛං ඔභාසෙන්තොව අන්ධකාරං විධමෙන්තො තිට්ඨති, එවං සොපි බ්‍රාහ්මණො තෙහි ධම්මෙහි තෙන වා මග්ගෙන සච්චානි පටිවිජ්ඣන්තොව මාරසෙනං විධූපයන්තො තිට්ඨතීති.

එවමෙත්ථ පඨමං උදානං පච්චයාකාරපච්චවෙක්ඛණවසෙන, දුතියං නිබ්බානපච්චවෙක්ඛණවසෙන , තතියං මග්ගපච්චවෙක්ඛණවසෙන උප්පන්නන්ති වෙදිතබ්බං. උදානෙ පන ‘‘රත්තියා පඨමං යාමං පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමං, දුතියං යාමං පටිලොමං, තතියං යාමං අනුලොමපටිලොම’’න්ති වුත්තං; තං සත්තාහස්ස අච්චයෙන ‘‘ස්වෙ ආසනා වුට්ඨහිස්සාමී’’ති රත්තිං උප්පාදිතමනසිකාරං සන්ධාය වුත්තං. තදා හි භගවා යස්ස පච්චයාකාරපජානනස්ස ච පච්චයක්ඛයාධිගමස්ස ච ආනුභාවදීපිකා පුරිමා ද්වෙ උදානගාථා, තස්ස වසෙන එකෙකමෙව කොට්ඨාසං පඨමයාමඤ්ච මජ්ඣිමයාමඤ්ච මනසාකාසි, ඉධ පන පාටිපදරත්තියා එවං මනසාකාසි. භගවා හි විසාඛපුණ්ණමාය රත්තියා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරි, මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙසි, පච්ඡිමයාමෙ පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමපටිලොමං මනසි කත්වා ‘‘ඉදානි අරුණො උග්ගමිස්සතී’’ති සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණි. සබ්බඤ්ඤුතප්පත්තිසමනන්තරමෙව ච අරුණො උග්ගච්ඡි. තතො තං දිවසං තෙනෙව පල්ලඞ්කෙන වීතිනාමෙත්වා සම්පත්තාය පාටිපදරත්තියා තීසු යාමෙසු එවං මනසි කත්වා ඉමානි උදානානි උදානෙසි. ඉති පාටිපදරත්තියා එවං මනසි කත්වා තං ‘‘බොධිරුක්ඛමූලෙ සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසීදී’’ති එවං වුත්තසත්තාහං තත්ථෙව වීතිනාමෙසි.

බොධිකථා නිට්ඨිතා.

අජපාලකථා

4. **අථ ඛො භගවා සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා බොධිරුක්ඛමූලා යෙන අජපාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඞ්කමී**ති එත්ථ න භගවා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා අනන්තරමෙව බොධිරුක්ඛමූලා යෙන අජපාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඞ්කමි. යථා පන ‘‘භුත්වා සයතී’’ති වුත්තෙ න ‘‘හත්ථෙ අධොවිත්වා මුඛං අවික්ඛාලෙත්වා සයනසමීපං අගන්ත්වා අඤ්ඤං කිඤ්චි ආලාපසල්ලාපං අකත්වා සයති’’ච්චෙව වුත්තං හොති, භොජනතො පන පච්ඡා සයති, න නසයතීති ඉදමෙවෙත්ථ දීපිතං හොති. එවම්ධාපි ‘‘න තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා අනන්තරමෙව පක්කාමී’’ති වුත්තං හොති, වුට්ඨානතො ච පන පච්ඡා පක්කාමි, න නපක්කාමීති ඉදමෙවෙත්ථ දීපිතං හොති.

අනන්තරං පන අපක්කමිත්වා භගවා කිං අකාසීති? අපරානිපි තීණි සත්තාහානි බොධිසමීපෙයෙව වීතිනාමෙසි. තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා – භගවති කිර බුද්ධත්තං පත්වා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නෙ ‘‘න භගවා වුට්ඨාති; කිං නු ඛො අඤ්ඤෙපි බුද්ධත්තකරා ධම්මා අත්ථී’’ති එකච්චානං දෙවතානං කඞ්ඛා උදපාදි. අථ භගවා අට්ඨමෙ දිවසෙ සමාපත්තිතො වුට්ඨාය දෙවතානං කඞ්ඛං ඤත්වා කඞ්ඛාවිධමනත්ථං ආකාසෙ උප්පතිත්වා යමකපාටිහාරියං දස්සෙත්වා තාසං කඞ්ඛං විධමිත්වා පල්ලඞ්කතො ඊසකං පාචීනනිස්සිතෙ උත්තරදිසාභාගෙ ඨත්වා චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි කප්පසතසහස්සඤ්ච උපචිතානං පාරමීනං බලාධිගමනට්ඨානං පල්ලඞ්කං බොධිරුක්ඛඤ්ච අනිමිසෙහි අක්ඛීහි ඔලොකයමානො සත්තාහං වීතිනාමෙසි, තං ඨානං **අනිමිසචෙතියං** නාම ජාතං. අථ පල්ලඞ්කස්ස ච ඨිතට්ඨානස්ස ච අන්තරා පුරත්ථිමතො ච පච්ඡිමතො ච ආයතෙ රතනචඞ්කමෙ චඞ්කමන්තො සත්තාහං වීතිනාමෙසි, තං ඨානං **රතනචඞ්කමචෙතියං** නාම ජාතං. තතො පච්ඡිමදිසාභාගෙ දෙවතා රතනඝරං මාපයිංසු. තත්ථ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා අභිධම්මපිටකං විසෙසතො චෙත්ථ අනන්තනයං සමන්තපට්ඨානං විචිනන්තො සත්තාහං වීතිනාමෙසි, තං ඨානං **රතනඝරචෙතියං** නාම ජාතං.

එවං බොධිසමීපෙයෙව චත්තාරි සත්තාහානි වීතිනාමෙත්වා පඤ්චමෙ සත්තාහෙ බොධිරුක්ඛමූලා යෙන අජපාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඞ්කමි. තස්ස කිර නිග්‍රොධස්ස ඡායාය අජපාලකා ගන්ත්වා නිසීදන්ති; තෙනස්ස අජපාලනිග්‍රොධොත්වෙව නාමං උදපාදි. **සත්තාහං විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී**ති තත්‍රාපි ධම්මං විචිනන්තොයෙව විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදෙන්තො නිසීදි. බොධිතො පුරත්ථිමදිසාභාගෙ එස රුක්ඛො හොති. එවං නිසින්නෙ ච පනෙත්ථ භගවති එකො බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා පඤ්හං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං **‘‘අථ ඛො අඤ්ඤතරො’’**තිආදි. තත්ථ **හුංහුඞ්කජාතිකො**ති සො කිර දිට්ඨමඞ්ගලිකො නාම , මානවසෙන කොධවසෙන ච ‘‘හුංහු’’න්ති කරොන්තො විචරති, තස්මා ‘‘හුංහුඞ්කජාතිකො’’ති වුච්චති. ‘‘හුහුක්කජාතිකො’’තිපි පඨන්ති.

එතමත්ථං විදිත්වාති එතං තෙන වුත්තස්ස වචනස්ස සිඛාපත්තමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි. තස්සත්ථො – යො බාහිතපාපධම්මතාය **බ්‍රාහ්මණො** න දිට්ඨමඞ්ගලිකතාය, හුංහුඞ්කාරකකසාවාදිපාපධම්මයුත්තො හුත්වා කෙවලං ජාතිමත්තකෙන බ්‍රහ්මඤ්ඤං පටිජානාති, සො බ්‍රාහ්මණො බාහිතපාපධම්මත්තා හුංහුඞ්කාරප්පහානෙන **නිහුංහුඞ්කො,** රාගාදිකසාවාභාවෙන **නික්කසාවො,** භාවනානුයොගයුත්තචිත්තතාය **යතත්තො,** සීලසංවරෙන වා සඤ්ඤතචිත්තතාය **යතත්තො,** චතුමග්ගඤාණසඞ්ඛාතෙහි වෙදෙහි අන්තං, වෙදානං වා අන්තං ගතත්තා **වෙදන්තගූ,** මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස වුසිතත්තා **වුසිතබ්‍රහ්මචරියො. ධම්මෙන බ්‍රහ්මවාදං වදෙය්‍ය,** ‘‘බ්‍රාහ්මණො, අහ’’න්ති එතං වාදං ධම්මෙන වදෙය්‍ය, යස්ස සකලෙ ලොකසන්නිවාසෙ කුහිඤ්චි එකාරම්මණෙපි රාගුස්සදො දොසුස්සදො මොහුස්සදො මානුස්සදො දිට්ඨුස්සදොති ඉමෙ උස්සදා නත්ථීති.

අජපාලකථා නිට්ඨිතා.

මුචලින්දකථා

5. **අකාලමෙඝොති** අසම්පත්තෙ වස්සකාලෙ උප්පන්නමෙඝො. අයං පන ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ උදපාදි. **සත්තාහවද්දලිකාති** තස්මිං උප්පන්නෙ සත්තාහං අවිච්ඡින්නවුට්ඨිකා අහොසි. **සීතවාතදුද්දිනීති** සා ච පන සත්තාහවද්දලිකා උදකඵුසිතසම්මිස්සෙන සීතවාතෙන සමන්තා පරිබ්භමන්තෙන දූසිතදිවසත්තා සීතවාතදුද්දිනී නාම අහොසි. **අථ ඛො මුචලින්දො නාගරාජාති** තස්සෙව මුචලින්දරුක්ඛස්ස සමීපෙ පොක්ඛරණියා නිබ්බත්තො මහානුභාවො නාගරාජා. **සත්තක්ඛත්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වාති** එවං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරිමුද්ධනි මහන්තං ඵණං කරිත්වාව ඨිතෙ; තස්මිං තස්ස පරික්ඛෙපබ්භන්තරං ලොහපාසාදෙ භණ්ඩාගාරගබ්භප්පමාණං අහොසි, තස්මා භගවා නිවාතෙ පිහිතද්වාරවාතපානෙ කූටාගාරෙ නිසින්නො විය ජාතො. **මා භගවන්තං සීතන්ති**ආදි තස්ස තථා කරිත්වා ඨානකාරණපරිදීපනං. සො හි ''මා භගවන්තං සීතං බාධයිත්ථ, මා උණ්හං, මා ඩංසාදිසම්ඵස්සො බාධයිත්ථා''ති තථා කරිත්වා අට්ඨාසි. තත්ථ කිඤ්චාපි සත්තාහවද්දලිකාය උණ්හමෙව නත්ථි, සචෙ පන අන්තරන්තරා මෙඝො විගච්ඡෙය්‍ය උණ්හං භවෙය්‍ය , තම්පි නං මා බාධයිත්ථාති එවං තස්ස චින්තෙතුං යුත්තං. **විද්ධන්ති** උබ්බිද්ධං; මෙඝවිගමෙන දූරීභූතන්ති අත්ථො. **විගතවලාහකන්ති** අපගතමෙඝං. **දෙවන්ති** ආකාසං. **සකවණ්ණන්ති** අත්තනො රූපං.

සුඛො විවෙකොති නිබ්බානසඞ්ඛාතො උපධිවිවෙකො සුඛො. **තුට්ඨස්සාති** චතුමග්ගඤාණසන්තොසෙන සන්තුට්ඨස්ස. **සුතධම්මස්සාති** පකාසිතධම්මස්ස. **පස්සතොති** තං විවෙකං යං වා කිඤ්චි පස්සිතබ්බං නාම, තං සබ්බං අත්තනො වීරියබලාධිගතෙන ඤාණචක්ඛුනා පස්සන්තස්ස. **අබ්‍යාපජ්ජන්ති** අකුප්පනභාවො; එතෙන මෙත්තාපුබ්බභාගො දස්සිතො. **පාණභූතෙසු සංයමොති** සත්තෙසු ච සංයමො; අවිහිංසනභාවො සුඛොති අත්ථො. එතෙන කරුණාපුබ්බභාගො දස්සිතො. **සුඛා විරාගතා ලොකෙති** වීතරාගතාපි සුඛාති දීපෙති. **කාමානං සමතික්කමොති** යා ''කාමානං සමතික්කමො''ති වුච්චති; සා විරාගතාපි සුඛාති අත්ථො. එතෙන අනාගාමිමග්ගො කථිතො. **අස්මිමානස්ස යො විනයොති** ඉමිනා පන අරහත්තං කථිතං; අරහත්තඤ්හි අස්මිමානස්ස ''පස්සද්ධිවිනයො''ති වුච්චති. ඉතො පරඤ්ච සුඛං නාම නත්ථි, තෙනාහ ''එතං වෙ පරමං සුඛ''න්ති.

මුචලින්දකථා නිට්ඨිතා.

රාජායතනකථා

6. **මුචලින්දමූලාති** මහාබොධිතො පාචීනකොණෙ ඨිතමුචලින්දරුක්ඛමූලා. **රාජායතනන්ති** දක්ඛිණදිසාභාගෙ ඨිතං රාජායතනරුක්ඛං උපසඞ්කමි . **තෙන ඛො පන සමයෙනාති** කතරෙන සමයෙන. භගවතො කිර රාජායතනමූලෙ සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නස්ස සමාධිතො වුට්ඨානදිවසෙ අරුණුග්ගමනවෙලායමෙව ''භොජනකිච්චෙන භවිතබ්බ''න්ති ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා ඔසධහරීතකං උපනෙසි. භගවා තං පරිභුඤ්ජි, පරිභුත්තමත්තස්සෙව සරීරකිච්චං අහොසි. සක්කො මුඛොදකං අදාසි. භගවා මුඛං ධොවිත්වා තස්මිංයෙව රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. එවං උග්ගතෙ අරුණම්හි නිසින්නෙ භගවති.

තෙන ඛො පන සමයෙන තපුස්සභල්ලිකා වාණිජාති තපුස්සො ච භල්ලිකො චාති ද්වෙ භාතරො වාණිජා. **උක්කලාති** උක්කලජනපදතො. **තං දෙසන්ති** යස්මිං දෙසෙ භගවා විහරති. කතරස්මිඤ්ච දෙසෙ භගවා විහරති? මජ්ඣිමදෙසෙ. තස්මා මජ්ඣිමදෙසං ගන්තුං අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්තීති අයමෙත්ථ අත්ථො. **ඤාතිසාලොහිතා දෙවතාති** තෙසං ඤාතිභූතපුබ්බා දෙවතා. **එතදවොචාති** සා කිර නෙසං සබ්බසකටානි අප්පවත්තීනි අකාසි. තතො තෙ කිං ඉදන්ති මග්ගදෙවතානං බලිං අකංසු. තෙසං බලිකම්මකාලෙ සා දෙවතා දිස්සමානෙනෙව කායෙන එතං අවොච. **මන්ථෙන ච මධුපිණ්ඩිකාය චාති** අබද්ධසත්තුනා ච සප්පිමධුඵාණිතාදීහි යොජෙත්වා බද්ධසත්තුනා ච. **පතිමානෙථාති** උපට්ඨහථ. **තං වොති** තං පතිමානනං තුම්හාකං භවිස්සති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. **යං අම්හාකන්ති** යං පටිග්ගහණං අම්හාකං අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. **භගවතො එතදහොසීති** යො කිරස්ස පධානානුයොගකාලෙ **පත්තො** අහොසි, සො සුජාතාය පායාසං දාතුං ආගච්ඡන්තියා එව අන්තරධායි. තෙනස්ස එතදහොසි – ''පත්තො මෙ නත්ථි, පුරිමකාපි ච න ඛො තථාගතා හත්ථෙසු පටිග්ගණ්හන්ති, කිම්හි නු ඛො අහං පටිග්ගණ්හෙය්‍යං මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්චා''ති.

පරිවිතක්කමඤ්ඤායාති ඉතො පුබ්බෙච භගවතො සුජාතාය දින්නභොජනංයෙව ඔජානුප්පබන්ධනවසෙන අට්ඨාසි, එත්තකං කාලං නෙව ජිඝච්ඡා න පිපාසා න කායදුබ්බල්‍යං අහොසි. ඉදානි පනස්ස ආහාරං පටිග්ගහෙතුකාමතාය **''න ඛො තථාගතා''**තිආදිනා නයෙන පරිවිතක්කො උදපාදි . තං එවං උප්පන්නං අත්තනො චෙතසා භගවතො චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය. **චතුද්දිසාති** චතූහි දිසාහි. **සෙලමයෙ පත්තෙති** මුග්ගවණ්ණසෙලමයෙ පත්තෙ. ඉදංයෙව භගවා පටිග්ගහෙසි, තෙයෙව සන්ධාය වුත්තං. චත්තාරො පන මහාරාජානො පඨමං ඉන්දනීලමණිමයෙ පත්තෙ උපනාමෙසුං, න තෙ භගවා අග්ගහෙසි. තතො ඉමෙ චත්තාරොපි මුග්ගවණ්ණසිලාමයෙ පත්තෙ උපනාමෙසුං, භගවා චත්තාරොපි පත්තෙ අග්ගහෙසි තෙසං පසාදානුරක්ඛණත්ථාය, නො මහිච්ඡතාය. ගහෙත්වා ච පන චත්තාරොපි යථා එකොව පත්තො හොති තථා අධිට්ඨහි, චතුන්නම්පි එකසදිසො පුඤ්ඤවිපාකො අහොසි. එවං එකං කත්වා අධිට්ඨිතෙ **පටිග්ගහෙසි භගවා පච්චග්ඝෙ සෙලමයෙ පත්තෙ මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්ච.**

පච්චග්ඝෙති පච්චග්ඝස්මිං; පාටෙක්කං මහග්ඝස්මින්ති අත්ථො. අථ වා **පච්චග්ඝෙති** අභිනවෙ අබ්භුණ්හෙ; තඞ්ඛණෙ නිබ්බත්තස්මින්ති අත්ථො. ද්වෙ වාචා එතෙසං අහෙසුන්ති **ද්වෙවාචිකා.** අථ වා ද්වීහි වාචාහි උපාසකභාවං පත්තාති අත්ථො . තෙ එවං උපාසකභාවං පටිවෙදෙත්වා භගවන්තං ආහංසු – ''කස්ස දානි භන්තෙ අම්හෙහි අජ්ජ පට්ඨාය අභිවාදනපච්චුට්ඨානං කාතබ්බ''න්ති? අථ භගවා සීසං පරාමසි, කෙසා හත්ථෙ ලග්ගිංසු. තෙ තෙසං අදාසි ''ඉමෙ තුම්හෙ පරිහරථා''ති. තෙ කෙසධාතුයො ලභිත්වා අමතෙනෙව අභිසිත්තා හට්ඨතුට්ඨා භගවන්තං වන්දිත්වා පක්කමිංසු.

රාජායතනකථා නිට්ඨිතා.

බ්‍රහ්මයාචනකථා

7. අථ ඛො භගවා සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා වුත්තප්පකාරමෙතං සබ්බං කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා රාජායතනමූලා පුනපි යෙන අජපාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඞ්කමි. **පරිවිතක්කො උදපාදීති** තස්මිං නිසින්නමත්තස්සෙව සබ්බබුද්ධානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො අයං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි. කස්මා පනායං සබ්බබුද්ධානං උප්පජ්ජතීති? ධම්මස්ස මහන්තභාවං ගරුභාවං භාරියභාවං පච්චවෙක්ඛණාය බ්‍රහ්මුනා යාචිතෙ දෙසෙතුකාමතාය ච. ජානන්ති හි බුද්ධා ''එවං පරිවිතක්කිතෙ බ්‍රහ්මා ආගන්ත්වා ධම්මදෙසනං යාචිස්සති, තතො සත්තා ධම්මෙ ගාරවං උප්පාදෙස්සන්ති, බ්‍රහ්මගරුකො හි ලොකසන්නිවාසො''ති. ඉති ඉමෙහි ද්වීහි කාරණෙහි අයං විතක්කො උප්පජ්ජතීති.

තත්ථ **අධිගතො ඛො මත්‍යායන්ති** අධිගතො ඛො මෙ අයං. **ආලයරාමාති** සත්තා පඤ්ච කාමගුණෙ අල්ලීයන්ති, තස්මා තෙ ''ආලයා''ති වුච්චන්ති. තෙහි ආලයෙහි රමන්තීති **ආලයරාමා.** ආලයෙසු රතාති **ආලයරතා.** ආලයෙසු සුට්ඨුමුදිතාති **ආලයසම්මුදිතා. යදිදන්ති** නිපාතො. තස්ස ඨානං සන්ධාය ''යං ඉද''න්ති පටිච්චසමුප්පාදං සන්ධාය ''යො අය''න්ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. **ඉදප්පච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදොති** ඉමෙසං පච්චයා ඉදප්පච්චයා, ඉදප්පච්චයාව **ඉදප්පච්චයතා,** ඉදප්පච්චයතා ච සා පටිච්චසමුප්පාදො චාති **ඉදප්පච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදො. සො මමස්ස කිලමථොති** යා අජානන්තානං දෙසනා නාම, සො මම කිලමථො අස්ස; සා මම විහෙසා අස්සාති අත්ථො. **භගවන්තන්ති** භගවතො. **අනච්ඡරියාති** අනු අච්ඡරියා. **පටිභංසූති** පටිභානසඞ්ඛාතස්ස ඤාණස්ස ගොචරා අහෙසුං, පරිවිතක්කයිතබ්බභාවං පාපුණිංසු.

හලන්ති එත්ථ හකාරො නිපාතමත්තො; අලන්ති අත්ථො. **පකාසිතුන්ති** දෙසිතුං. අලං දානි මෙ ඉමං කිච්ඡෙන අධිගතං ධම්මං දෙසෙතුන්ති වුත්තං හොති. **පටිසොතගාමින්ති** පටිසොතං වුච්චති නිබ්බානං; නිබ්බානගාමින්ති අත්ථො. **රාගරත්තාති** කාමරාගභවරාගදිට්ඨිරාගෙන රත්තා. **න දක්ඛන්තීති** න පස්සිස්සන්ති. **තමොඛන්ධෙන ආවුටාති** අවිජ්ජාරාසිනා අජ්ඣොත්ථටා. **අප්පොස්සුක්කතායාති** නිරුස්සුක්කභාවෙන; අදෙසෙතුකාමතායාති අත්ථො.

8. **යත්‍ර හි නාමාති** යස්මිං නාම ලොකෙ. **භගවතො පුරතො පාතුරහොසීති** ධම්මදෙසනායාචනත්ථං දසසු චක්කවාළසහස්සෙසු මහාබ්‍රහ්මානො ගහෙත්වා ආගම්ම භගවතො පුරතො පාතුරහොසි . **අප්පරජක්ඛජාතිකාති** පඤ්ඤාමයෙ අක්ඛිම්හි අප්පං රාගදොසමොහරජං එතෙසං එවංසභාවාති **අප්පරජක්ඛජාතිකා. භවිස්සන්ති ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරොති** පටිවිජ්ඣිතාරො.

පාතුරහොසීති පාතුභවි. **සමලෙහි චින්තිතොති** රාගාදීහි මලෙහි සමලෙහි ඡහි සත්ථාරෙහි චින්තිතො. **අපාපුරෙතන්ති** විවර එතං. **අමතස්ස ද්වාරන්ති** අමතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරභූතං අරියමග්ගං. **සුණන්තු ධම්මං විමලෙනානුබුද්ධන්ති** ඉමෙ සත්තා රාගාදිමලානං අභාවතො විමලෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුබුද්ධං චතුසච්චධම්මං සුණන්තු.

සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතොති සෙලමයෙ එකග්ඝනෙ පබ්බතමුද්ධනි යථාඨිතොව යථා චක්ඛුමා පුරිසො සමන්තතො ජනතං පස්සෙය්‍ය, ත්වම්පි සුමෙධ සුන්දරපඤ්ඤ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සමන්තචක්ඛු භගවා ධම්මමයං පඤ්ඤාමයං පාසාදමාරුය්හ සයං අපෙතසොකො සොකාවතිණ්ණං ජාතිජරාභිභූතඤ්ච ජනතං අවෙක්ඛස්සු උපධාරය.

උට්ඨෙහීති භගවතො ධම්මදෙසනත්ථං චාරිකචරණං යාචන්තො භණති. **වීරාතිආදීසු** භගවා වීරියවන්තතාය **වීරො.** දෙවපුත්තමච්චුකිලෙසාභිසඞ්ඛාරමාරානං විජිතත්තා **විජිතසඞ්ගාමො.** ජාතිකන්තාරාදිනිත්ථරණසමත්ථතාය **සත්ථවාහො.** කාමච්ඡන්දඉණස්ස අභාවතො **අණණො.**

9. **අජ්ඣෙසනන්ති** යාචනං. **බුද්ධචක්ඛුනාති** ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණෙන ච ආසයානුසයඤාණෙන ච. ඉමෙසඤ්හි ද්වින්නං ඤාණානං බුද්ධචක්ඛූති නාමං. **අප්පරජක්ඛාති** පඤ්ඤාචක්ඛුම්හි රාගාදිරජං අප්පං යෙසං, තෙ **අප්පරජක්ඛා.** යෙසං තං මහන්තං තෙ **මහාරජක්ඛා.** යෙසං සද්ධාදීනි ඉන්ද්‍රියානි තික්ඛානි තෙ **තික්ඛින්ද්‍රියා.** යෙසං තානි මුදූනි තෙ **මුදින්ද්‍රියා.** යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා සුන්දරා තෙ **ස්වාකාරා.** යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා අසුන්දරා තෙ **ද්වාකාරා.** යෙ කථිතකාරණං සල්ලක්ඛෙන්ති, සුඛෙන සක්කා හොන්ති විඤ්ඤාපෙතුං තෙ

සුවිඤ්ඤාපයා. යෙ පරලොකඤ්ච වජ්ජඤ්ච භයතො පස්සන්ති තෙ **පරලොකවජ්ජභයදස්සාවිනො. උප්පලිනියන්ති** උප්පලවනෙ. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. **අන්තොනිමුග්ගපොසීනීති** යානි උදකස්ස අන්තො නිමුග්ගානෙව පොසයන්ති. **සමොදකං ඨිතානීති** උදකෙන සමං ඨිතානි. **උදකං අච්චුග්ගම්ම ඨිතානීති** උදකං අතික්කමිත්වා ඨිතානි.

අපාරුතාති විවටා. **අමතස්ස ද්වාරාති** අරියමග්ගො. සො හි අමතසඞ්ඛාතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරං. **පමුඤ්චන්තු සද්ධන්ති** සබ්බෙ අත්තනො සද්ධං පමුඤ්චන්තු. පච්ඡිමපදද්වයෙ අයමත්ථො , අහඤ්හි අත්තනො පගුණං සුප්පවත්තිම්පි ඉමං පණීතං උත්තමං ධම්මං කායවාචාකිලමථසඤ්ඤී හුත්වා මනුජෙසු දෙවමනුස්සෙසු න භාසින්ති.

බ්‍රහ්මයාචනකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවග්ගියකථා

10. පණ්ඩිතොති පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතො. **බ්‍යත්තොති** වෙයත්තියෙන සමන්නාගතො. **මෙධාවීති** ඨානුප්පත්තියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො. **අප්පරජක්ඛජාතිකොති** සමාපත්තියා වික්ඛම්භිතත්තා නික්කිලෙසජාතිකො විසුද්ධසත්තො. **ආජානිස්සතීති** සල්ලක්ඛෙස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති. **භගවතොපි ඛො ඤාණං උදපාදීති** සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං උප්පජ්ජි ‘‘ඉතො සත්තමදිවසමත්ථකෙ කාලංකත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තො’’ති. **මහාජානියොති** සත්තදිවසබ්භන්තරෙ පත්තබ්බමග්ගඵලතො පරිහීනත්තා මහතී ජානි අස්සාති **මහාජානියො** අක්ඛණෙ නිබ්බත්තත්තා. **අභිදොසකාලංකතොති** හියොයා කාලංකතො, සොපි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තොති අද්දස. **බහුකාරාති** බහූපකාරා. **පධානපහිතත්තං උපට්ඨහිංසූති** පධානත්ථාය පෙසිතත්තභාවං මුඛොදකදානාදිනා උපට්ඨහිංසු.

11. අන්තරා ච ගයං අන්තරා ච බොධින්ති උපකො බොධිමණ්ඩස්ස ච ගයාය ච අන්තරෙ භගවන්තං අද්දස. **අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නන්ති** අද්ධානමග්ගං පටිපන්නං.

සබ්බාභිභූති සබ්බං තෙභූමකධම්මං අභිභවිත්වා ඨිතො. **සබ්බවිදූති** සබ්බං චතුභූමකධම්මං අවෙදිං අඤ්ඤාසිං. **සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තොති** සබ්බෙසු තෙභූමකධම්මෙසු කිලෙසලෙපෙන අලිත්තො. **සබ්බඤ්ජහොති** සබ්බං තෙභූමකධම්මං ජහිත්වා ඨිතො. **තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තොති** තණ්හක්ඛයෙ නිබ්බානෙ ආරම්මණතො විමුත්තො. **සයං අභිඤ්ඤායාති** සබ්බං චතුභූමකධම්මං අත්තනාව ජානිත්වා. **කමුද්දිසෙය්‍යන්ති** කං අඤ්ඤං ‘‘අයං මෙ ආචරියො’’ති උද්දිසෙය්‍යං.

න මෙ ආචරියො අත්ථීති ලොකුත්තරධම්මෙ මය්හං ආචරියො නාම නත්ථි. **නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලොති** මය්හං පටිභාගපුග්ගලො නාම නත්ථි. **සීතිභූතොති** සබ්බකිලෙසග්ගිනිබ්බාපනෙන සීතිභූතො. කිලෙසානංයෙව නිබ්බුතත්තා **නිබ්බුතො.**

කාසීනං පුරන්ති කාසිරට්ඨෙ නගරං. **ආහඤ්ඡං අමතදුන්දුභින්ති** ධම්මචක්කප්පටිලාභාය අමතභෙරිං පහරිස්සාමීති ගච්ඡාමි.

අරහසි අනන්තජිනොති අනන්තජිනො භවිතුං යුත්තො. **හුපෙය්‍යාපාවුසොති** ආවුසො එවම්පි නාම භවෙය්‍ය. **සීසං ඔකම්පෙත්වාති** සීසං චාලෙත්වා.

12. සණ්ඨපෙසුන්ති කතිකං අකංසු. **බාහුල්ලිකොති** චීවරබාහුල්ලාදීනං අත්ථාය පටිපන්නො. **පධානවිබ්භන්තොති** පධානතො විබ්භන්තො භට්ඨො පරිහීනො. **ආවත්තො බාහුල්ලායාති** චීවරාදිබහුලභාවත්ථාය ආවත්තො. **ඔදහථ භික්ඛවෙ සොතන්ති** උපනෙථ භික්ඛවෙ සොතං; සොතින්ද්‍රියං ධම්මසවනත්ථං අභිමුඛං කරොථාති අත්ථො. **අමතමධිගතන්ති** අමතං නිබ්බානං මයා අධිගතන්ති දස්සෙති. **ඉරියායාති** දුක්කරඉරියාය. **පටිපදායාති** දුක්කරපටිපදාය. **අභිජානාථ මෙ නොති** අභිජානාථ නු මෙ සමනුපස්සථ. **එවරූපං භාසිතමෙතන්ති** එතං එවරූපං වාක්‍යං භාසිතන්ති අත්ථො. **අසක්ඛි ඛො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛූ සඤ්ඤාපෙතුන්ති** ‘‘අහං බුද්ධො’’ති ජානාපෙතුං අසක්ඛි.

13. චක්ඛුකරණීති පඤ්ඤාචක්ඛුං සන්ධායාහ. ඉතො පරං සබ්බං පදත්ථතො උත්තානමෙව. අධිප්පායානුසන්ධියොජනාදිභෙදතො පන පපඤ්චසූදනියා මජ්ඣිමට්ඨකථායං වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. ඉතො පට්ඨාය හි අතිවිත්ථාරභීරුකස්ස මහාජනස්ස චිත්තං අනුරක්ඛන්තා සුත්තන්තකථං අවණ්ණයිත්වා විනයකථංයෙව වණ්ණයිස්සාම.

18. සාව තස්ස ආයස්මතො උපසම්පදා අහොසීති ආසාළ්හීපුණ්ණමාය අට්ඨාරසහි දෙවතාකොටීහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතස්ස ‘‘එහි භික්ඛූ’’ති භගවතො වචනෙන අභිනිප්ඵන්නා සාව තස්ස ආයස්මතො **එහිභික්ඛූපසම්පදා** අහොසි.

19. **අථ ඛො ආයස්මතො ච වප්පස්සාති** ආදිම්හි වප්පත්ථෙරස්ස පාටිපදදිවසෙ ධම්මචක්ඛුං උදපාදි, භද්දියත්ථෙරස්ස දුතියදිවසෙ, මහානාමත්ථෙරස්ස තතියදිවසෙ, අස්සජිත්ථෙරස්ස චතුත්ථියන්ති. ඉමෙසඤ්ච පන භික්ඛූනං කම්මට්ඨානෙසු උප්පන්නමලවිසොධනත්ථං භගවා අන්තොවිහාරෙයෙව අහොසි. උප්පන්නෙ උප්පන්නෙ කම්මට්ඨානමලෙ ආකාසෙන ගන්ත්වා මලං විනොදෙසි. පක්ඛස්ස පන පඤ්චමියං සබ්බෙ තෙ එකතො සන්නිපාතෙත්වා අනත්තසුත්තෙන ඔවදි. තෙන වුත්තං **"අථ ඛො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ"**තිආදි.

24. **තෙන ඛො පන සමයෙන ඡ ලොකෙ අරහන්තො හොන්තීති** පඤ්චමියා පක්ඛස්ස ලොකස්මිං ඡ මනුස්සා අරහන්තො හොන්තීති අත්ථො.

පඤ්චවග්ගියකථා නිට්ඨිතා.

පබ්බජ්ජාකථා

31. **පුබ්බානුපුබ්බකානන්ති** පවෙණිවසෙන පොරාණානුපොරාණානන්ති අත්ථො. **තෙන ඛො පන සමයෙන එකසට්ඨි ලොකෙ අරහන්තො හොන්තීති** පුරිමා ඡ ඉමෙ ච පඤ්චපඤ්ඤාසාති අන්තොවස්සම්හියෙව එකසට්ඨි මනුස්සා අරහන්තො හොන්තීති අත්ථො.

තත්‍ර යසආදීනං කුලපුත්තානං අයං පුබ්බයොගො – අතීතෙ කිර පඤ්චපඤ්ඤාසජනා සහායකා වග්ගබන්ධෙන පුඤ්ඤානි කරොන්තා අනාථසරීරානි පටිජග්ගන්තා විචරන්ති, තෙ එකදිවසං ගබ්භිනිං ඉත්ථිං කාලංකතං දිස්වා ''ඣාපෙස්සාමා''ති සුසානං නීහරිංසු. තෙසු පඤ්ච ජනෙ ''තුම්හෙ ඣාපෙථා''ති සුසානෙ ඨපෙත්වා සෙසා ගාමං පවිට්ඨා. යසො දාරකො තං සරීරං විජ්ඣිත්වා පරිවත්තෙත්වා ච ඣාපයමානො අසුභසඤ්ඤං පටිලභි. සො ඉතරෙසම්පි චතුන්නං ජනානං ''පස්සථ භො ඉමං අසුචිං පටිකූල''න්ති දස්සෙසි. තෙපි තත්ථ අසුභසඤ්ඤං පටිලභිංසු. තෙ පඤ්චපි ජනා ගාමං ගන්ත්වා සෙසසහායකානං කථයිංසු. යසො පන දාරකො ගෙහම්පි ගන්ත්වා මාතාපිතූන්නඤ්ච භරියාය ච කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි අසුභං භාවයිංසු. අයමෙතෙසං පුබ්බයොගො. තෙනායස්මතො යසස්ස නාටකජනෙසු සුසානසඤ්ඤායෙව උප්පජ්ජි, තායෙව ච උපනිස්සයසම්පත්තියා සබ්බෙසං විසෙසාධිගමො නිබ්බත්තීති.

අථ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසීති භගවා යාව පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා, තාව බාරාණසියං විහරන්තො එකදිවසං තෙ ඛීණාසවෙ සට්ඨි භික්ඛූ ආමන්තෙසි.

32. **දිබ්බා** නාම දිබ්බෙසු විසයෙසු ලොභපාසා. **මානුසා** නාම මානුසකෙසු විසයෙසු ලොභපාසා. **මා එකෙන ද්වෙති** එකෙන මග්ගෙන ද්වෙ මා අගමිත්ථ. **අස්සවනතාති** අස්සවනතාය. **පරිහායන්තීති** අනධිගතං නාධිගච්ඡන්තා විසෙසාධිගමතො පරිහායන්ති.

33. **අන්තකාති** ලාමක හීනසත්ත. **අන්තලික්ඛචරොති** රාගපාසං සන්ධායාහ. තඤ්හි සො ''අන්තලික්ඛචරො''ති මන්ත්වා ආහ.

34. **නානාදිසා නානාජනපදාති** නානාදිසතො ච නානාජනපදතො ච. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ තුම්හෙව දානි තාසු තාසු දිසාසු තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පබ්බාජෙථාති**ආදිම්හි පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං කුලපුත්තං පබ්බාජෙන්තෙන යෙ පරතො ''න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි ඵුට්ඨො පබ්බාජෙතබ්බො''තිආදිං කත්වා යාව ''න අන්ධමූගබධිරො පබ්බාජෙතබ්බො''ති එවං පටික්ඛිත්තා පුග්ගලා, තෙ වජ්ජෙත්වා පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතො පුග්ගලො පබ්බාජෙතබ්බො. සොපි ච මාතාපිතූහි අනුඤ්ඤාතොයෙව. තස්ස අනුජානනලක්ඛණං ''න භික්ඛවෙ අනනුඤ්ඤාතො මාතාපිතූහි පුත්තො පබ්බාජෙතබ්බො, යො පබ්බාජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති එතස්මිං සුත්තෙ වණ්ණයිස්සාම.

එවං පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතං මාතාපිතූහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බාජෙන්තෙනාපි ච සචෙ අච්ඡින්නකෙසො හොති, එකසීමාය ච අඤ්ඤෙපි භික්ඛූ අත්ථි, කෙසච්ඡෙදනත්ථාය භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡිතබ්බං. තස්ස ආපුච්ඡනාකාරං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩුකම්මායා''ති එත්ථ වණ්ණයිස්සාම. සචෙ ඔකාසො හොති, සයං පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බ්‍යාවටො හොති, ඔකාසං න ලභති, එකො දහරභික්ඛු වත්තබ්බො ''එතං පබ්බාජෙහී''ති. අවුත්තොපි චෙ දහරභික්ඛු උපජ්ඣායං උද්දිස්ස පබ්බාජෙති, වට්ටති. සචෙ දහරභික්ඛු නත්ථි, සාමණෙරොපි වත්තබ්බො ''එතං ඛණ්ඩසීමං නෙත්වා පබ්බාජෙත්වා කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා එහී''ති. සරණානි පන සයං දාතබ්බානි. එවං භික්ඛුනාව පබ්බජිතො හොති. පුරිසඤ්හි භික්ඛුතො අඤ්ඤො පබ්බාජෙතුං න ලභති, මාතුගාමං භික්ඛුනිතො අඤ්ඤො. සාමණෙරො පන සාමණෙරී වා ආණත්තියා කාසායානි දාතුං ලභති. කෙසොරොපනං යෙන කෙනචි කතං සුකතං.

සචෙ පන භබ්බරූපො හොති සහෙතුකො ඤාතො යසස්සී කුලපුත්තො, ඔකාසං කත්වාපි සයමෙව පබ්බාජෙතබ්බො. ''මත්තිකාමුට්ඨිං ගහෙත්වා න්හායිත්වා කෙසෙ තෙමෙත්වා ආගච්ඡාහී''ති ච පන න විස්සජ්ජෙතබ්බො. පබ්බජිතුකාමානඤ්හි පඨමං බලවඋස්සාහො හොති, පච්ඡා පන කාසායානි ච

කෙසහරණසත්ථකඤ්ච දිස්වා උත්‍රසන්ති, එත්තොයෙව පලායන්ති, තස්මා සයමෙව නහානතිත්ථං නෙත්වා සචෙ නාතිදහරො හොති, “නහාහී”ති වත්තබ්බො. කෙසා පනස්ස සයමෙව මත්තිකං ගහෙත්වා ධොවිතබ්බා. දහරකුමාරකො පන සයං උදකං ඔතරිත්වා ගොමයමත්තිකාහි ඝංසිත්වා නහාපෙතබ්බො. සචෙපිස්ස කච්ඡු වා පිළකා වා හොන්ති, යථා මාතා පුත්තං න ජිගුච්ඡති , එවමෙව අජිගුච්ඡන්තෙන සාධුකං හත්ථපාදසීසානි ඝංසිත්වා නහාපෙතබ්බො. කස්මා? එත්තකෙන හි උපකාරෙන කුලපුත්තා ආචරියුපජ්ඣායෙසු ච සාසනෙ ච බලවසිනෙහා තිබ්බගාරවා අනිවත්තිධම්මා හොන්ති, උප්පන්නං අනභිරතිං විනොදෙත්වා ථෙරභාවං පාපුණන්ති, කතඤ්ඤූ කතවෙදිනො හොන්ති.

එවං නහාපනකාලෙ පන කෙසමස්සුං ඔරොපනකාලෙ වා “ත්වං ඤාතො යසස්සී, ඉදානි මයං තං නිස්සාය පච්චයෙහි න කිලමිස්සාමා”ති න වත්තබ්බො, අඤ්ඤාපි අනිය්‍යානිකකථා න කථෙතබ්බා. අථ ඛ්වස්ස “ආවුසො, සුට්ඨු උපධාරෙහි සතිං උපට්ඨාපෙහී”ති වත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිතබ්බං, ආචික්ඛන්තෙන ච වණ්ණසණ්ඨානගන්ධාසයොකාසවසෙන අසුචිජෙගුච්ඡපටිකූලභාවං නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං වා පාකටං කරොන්තෙන ආචික්ඛිතබ්බං. සචෙ හි සො පුබ්බෙ මද්දිතසඞ්ඛාරො හොති භාවිතභාවනො, කණ්ටකවෙධාපෙක්ඛො විය පරිපක්කගණ්ඩො, සූරියුග්ගමනාපෙක්ඛං විය ච පරිණතපදුමං, අථස්ස ආරද්ධමත්තෙ කම්මට්ඨානමනසිකාරෙ ඉන්දාසනි විය පබ්බතෙ කිලෙසපබ්බතෙ චුණ්ණයමානංයෙව ඤාණං පවත්තති, ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණාති. යෙ හි කෙචි ඛුරග්ගෙ අරහත්තං පත්තා, සබ්බෙ තෙ එවරූපං සවනං ලභිත්වා කල්‍යාණමිත්තෙන ආචරියෙන දින්නනයං නිස්සාය නො අනිස්සාය. තස්මාස්ස ආදිතොව එවරූපී කථා කථෙතබ්බාති.

කෙසෙසු පන ඔරොපිතෙසු හලිද්දිචුණ්ණෙන වා ගන්ධචුණ්ණෙන වා සීසඤ්ච සරීරඤ්ච උබ්බට්ටෙත්වා ගිහිගන්ධං අපනෙත්වා කාසායානි තික්ඛත්තුං වා ද්වික්ඛත්තුං වා සකිං වා පටිග්ගාහෙතබ්බො. අථාපිස්ස හත්ථෙ අදත්වා ආචරියො වා උපජ්ඣායො වා සයමෙව අච්ඡාදෙති, වට්ටති. සචෙපි අඤ්ඤං දහරං වා සාමණෙරං වා උපාසකං වා ආණාපෙති “ආවුසො, එතානි කාසායානි ගහෙත්වා එතං අච්ඡාදෙහී”ති තංයෙව වා ආණාපෙති “එතානි ගහෙත්වා අච්ඡාදෙහී”ති සබ්බං වට්ටති. සබ්බං තෙන භික්ඛුනාව දින්නං හොති.

යං පන නිවාසනං වා පාරුපනං වා අනාණත්තියා නිවාසෙති වා පාරුපති වා, තං අපනෙත්වා පුන දාතබ්බං. භික්ඛුනා හි සහත්ථෙන වා ආණත්තියා වා දින්නමෙව කාසාවං වට්ටති, අදින්නං න වට්ටති, සචෙපි තස්සෙව සන්තකං හොති, කො පන වාදො උපජ්ඣායමූලකෙ! අයං **“පඨමං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදාපෙත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කාරාපෙත්වා”**ති එත්ථ විනිච්ඡයො.

භික්ඛූනං පාදෙ වන්දාපෙත්වාති යෙ තත්ථ සන්නිපතිතා භික්ඛූ, තෙසං පාදෙ වන්දාපෙත්වා; අථ සරණග්ගහණත්ථං උක්කුටිකං නිසීදාපෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාපෙත්වා එවං වදෙහීති වත්තබ්බො. “යමහං වදාමි, තං වදෙහී”ති වත්තබ්බො. අථස්ස උපජ්ඣායෙන වා ආචරියෙන වා “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී”තිආදිනා නයෙන සරණානි දාතබ්බානි යථාවුත්තපටිපාටියාව න උප්පටිපාටියා. සචෙ හි එකපදම්පි එකක්ඛරම්පි උප්පටිපාටියා දෙති, බුද්ධං සරණංයෙව වා තික්ඛත්තුං දත්වා පුන ඉතරෙසු එකෙකං තික්ඛත්තුං දෙති, අදින්නානි හොන්ති සරණානි.

ඉමඤ්ච පන සරණගමනූපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා එකතො සුද්ධියා වට්ටති. සාමණෙරපබ්බජ්ජා පන උභතොසුද්ධියාව වට්ටති, නො එකතො සුද්ධියා. තස්මා උපසම්පදාය සචෙ ආචරියො ඤත්තිදොසඤ්චෙව කම්මවාචාදොසඤ්ච වජ්ජෙත්වා කම්මං කරොති, සුකතං හොති. පබ්බජ්ජාය පන ඉමානි තීණි සරණානි බුකාරධකාරාදීනං බ්‍යඤ්ජනානං ඨානකරණසම්පදං අහාපෙන්තෙනෙව ආචරියෙනපි අන්තෙවාසිකෙනපි වත්තබ්බානි. සචෙ ආචරියො වත්තුං සක්කොති, අන්තෙවාසිකො න සක්කොති; අන්තෙවාසිකො වා සක්කොති, ආචරියො න සක්කොති; උභොපි වා න සක්කොන්ති, න වට්ටති. සචෙ පන උභොපි සක්කොන්ති, වට්ටති.

ඉමානි ච පන දදමානෙන “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී”ති එවං එකසම්බන්ධානි අනුනාසිකන්තානි වා කත්වා දාතබ්බානි, “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී”ති එවං විච්ඡින්දිත්වා මකාරන්තානි වා කත්වා දාතබ්බානි. **අන්ධකට්ඨකථායං** නාමං සාවෙත්වා “අහං භන්තෙ බුද්ධරක්ඛිතො යාවජීවං බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී”ති වුත්තං, තං එකඅට්ඨකථායම්පි නත්ථි, පාළියම්පි න වුත්තං, තෙසං රුචිමත්තමෙව, තස්මා න ගහෙතබ්බං. න හි තථා අවදන්තස්ස සරණං කුප්පතීති.

අනුජානාමි භික්ඛවෙ ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජං උපසම්පදන්ති ඉමෙහි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමීතිආදීහි එවං තික්ඛත්තුං උභතොසුද්ධියා වුත්තෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච අනුජානාමීති අත්ථො. තත්ථ යස්මා උපසම්පදා පරතො පටික්ඛිත්තා, තස්මා සා එතරහි සරණමත්තෙනෙව න රුහති. පබ්බජ්ජා පන යස්මා පරතො “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජ”න්ති අනුඤ්ඤාතා එව, තස්මා සා එතරහිපි සරණමත්තෙනෙව රුහති. එත්තාවතා හි සාමණෙරභූමියං පතිට්ඨිතො හොති.

සචෙ පනෙස මතිමා හොති පණ්ඩිතජාතිකො, අථස්ස තස්මිංයෙව ඨානෙ සික්ඛාපදානි උද්දිසිතබ්බානි. කථං? යථා භගවතා උද්දිට්ඨානි. වුත්තඤ්හෙතං –

''අනුජානාමි , භික්ඛවෙ, සාමණෙරානං දස සික්ඛාපදානි, තෙසු ච සාමණෙරෙහි සික්ඛිතුං. පාණාතිපාතා වෙරමණී, අදින්නාදානා වෙරමණී, අබ්‍රහ්මචරියා වෙරමණී, මුසාවාදා වෙරමණී, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණී, විකාලභොජනා වෙරමණී, නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා වෙරමණී, මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා වෙරමණී, උච්චාසයනමහාසයනා වෙරමණී, ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා වෙරමණී''ති (මහාව. 106).

අන්ධකට්ඨකථායං පන ''අහං, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමො යාවජීවං පාණාතිපාතා වෙරමණිසික්ඛාපදං

සමාදියාමී''ති එවං සරණදානං විය සික්ඛාපදදානම්පි වුත්තං, තං නෙව පාළියං න අට්ඨකථාසු අත්ථි, තස්මා යථාපාළියාව උද්දිසිතබ්බානි. පබ්බජ්ජා හි සරණගමනෙහෙව සිද්ධා, සික්ඛාපදානි පන කෙවලං සික්ඛාපරිපූරණත්ථං ජානිතබ්බානි. තස්මා තානි පාළියං ආගතනයෙන උග්ගහෙතුං අසක්කොන්තස්ස යාය කායචි භාසාය අත්ථවසෙනපි ආචික්ඛිතුං වට්ටති. යාව පන අත්තනා සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපදානි න ජානාති, සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණට්ඨානනිසජ්ජාදීසු පානභොජනාදිවිධිම්හි ච න කුසලො හොති, තාව භොජනසාලං වා සලාකභාජනට්ඨානං වා අඤ්ඤං වා තථාරූපට්ඨානං න පෙසෙතබ්බො, සන්තිකාවචරොයෙව කාතබ්බො, බාලදාරකො විය පටිජග්ගිතබ්බො, සබ්බමස්ස කප්පියාකප්පියං ආචික්ඛිතබ්බං, නිවාසනපාරුපනාදීසු ආභිසමාචාරිකෙසු විනෙතබ්බො. තෙනාපි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං සාමණෙරං නාසෙතු''න්ති (මහාව. 108) එවං පරතො වුත්තානි දස නාසනඞ්ගානි ආරකා පරිවජ්ජෙත්වා ආභිසමාචාරිකං පරිපූරෙන්තෙන දසවිධෙ සීලෙ සාධුකං සික්ඛිතබ්බන්ති.

පබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

දුතියමාරකථා

35. **මය්හං ඛො භික්ඛවෙ**ති මයා ඛොති අත්ථො. අථ වා යො මය්හං යොනිසො මනසිකාරො, තෙන හෙතුනාති අත්ථො. පුන **අනුප්පත්තා**ති එත්ථ විභත්තිං පරිණාමෙත්වා මයාති වත්තබ්බං.

දුතියමාරකථා නිට්ඨිතා.

භද්දවග්ගියකථා

36. **භද්දවග්ගියා**ති තෙ කිර රාජකුමාරා රූපෙන ච චිත්තෙන ච භද්දකා වග්ගබන්ධෙන ච විචරන්ති, තස්මා ''භද්දවග්ගියා''ති වුච්චන්ති. **තෙන හි වො**ති එත්ථ වොකාරො නිපාතමත්තො. **ධම්මචක්ඛුං උදපාදී**ති කෙසඤ්චි සොතාපත්තිමග්ගො, කෙසඤ්චි සකදාගාමිමග්ගො, කෙසඤ්චි අනාගාමිමග්ගො උදපාදි. තයොපි හි එතෙ මග්ගා ''ධම්මචක්ඛූ''ති වුච්චන්ති. තෙ කිර තුණ්ඩිලජාතකෙ තිංසධුත්තා අහෙසුං, අථ තුණ්ඩිලොවාදං සුත්වා පඤ්චසීලානි රක්ඛිංසු; ඉදං නෙසං පුබ්බකම්මං.

භද්දවග්ගියකථා නිට්ඨිතා.

උරුවෙලපාටිහාරියකථා

37. **පමුඛො**ති පුබ්බඞ්ගමො. **පාමොක්ඛො**ති උත්තමො විසුද්ධපඤ්ඤො.

38. **අනුපහච්චා**ති අවිනාසෙත්වා. **තෙජසා තෙජන්ති** අත්තනො තෙජෙන නාගස්ස තෙජං. **පරියාදියෙය්‍යන්ති** අභිභවෙය්‍යං, විනාසෙය්‍යං වාති. **මක්ඛ**න්ති කොධං. **නත්වෙව ච ඛො අරහා යථා අහ**න්ති අත්තානං ''අරහා අහ''න්ති මඤ්ඤමානො වදති.

39. **නෙරඤ්ජරායං භගවා**තිආදිකා ගාථායො පච්ඡා පක්ඛිත්තා.

44-9. **විස්සජ්ජෙය්‍යන්ති** සුක්ඛාපනත්ථාය පසාරෙත්වා ඨපෙය්‍යන්ති අත්ථො. ''භන්තෙ ආහර හත්ථ''න්ති එවං වදන්තො විය ඔණතොති **ආහරහත්ථො. උය්‍යොජෙත්වා**ති විස්සජ්ජෙත්වා. **මන්දාමුඛියො**ති අග්ගිභාජනානි වුච්චන්ති.

51. **චිරපටිකා**ති චිරකාලතො පට්ඨාය.

52. **කෙසමිස්ස**න්තිආදීසු කෙසා එව කෙසමිස්සං. එස නයො සබ්බත්ථ. **ඛාරිකාජ**න්ති ඛාරිභාරො.

උරුවෙලපාටිහාරියකථා නිට්ඨිතා.

බිම්බිසාරසමාගමකථා

55. **ලට්ඨිවනෙති** තාලුය්‍යානෙ. **සුප්පතිට්ඨෙ චෙතියෙති** අඤ්ඤතරස්මිං වටරුක්ඛෙ; තස්ස කිරෙතං නාමං. **ද්වාදසනහුතෙහීති** එත්ථ එකං නහුතං දසසහස්සානි. **අජ්ඣභාසීති** තෙසං කඞ්ඛාච්ඡෙදනත්ථං අභාසි.

කිසකොවදානොති තාපසචරියාය කිසසරීරත්තා ''කිසකො''ති ලද්ධනාමානං තාපසානං ඔවාදකො අනුසාසකො සමානොති අත්ථො. අථ වා සයං කිසකො තාපසො සමානො වදානො ච අඤ්ඤෙ ඔවදන්තො අනුසාසන්තොතිපි අත්ථො. **කථං පහීනන්ති** කෙන කාරණෙන පහීනං. ඉදං වුත්තං හොති – ''ත්වං උරුවෙලවාසිඅග්ගිපරිචාරකානං තාපසානං සයං ඔවාදාචරියො සමානො කිං දිස්වා පහාසි, පුච්ඡාමි තං එතමත්ථං කෙන කාරණෙන තව අග්ගිහුත්තං පහීන''න්ති.

දුතියගාථාය අයමත්ථො – එතෙ රූපාදිකෙ කාමෙ ඉත්ථියො ච යඤ්ඤා අභිවදන්ති, ස්වාහං එතං සබ්බම්පි රූපාදිකං කාමප්පභෙදං ඛන්ධූපධීසු මලන්ති ඤත්වා යස්මා ඉමෙ යිට්ඨහුතප්පභෙදා යඤ්ඤා මලමෙව වදන්ති, තස්මා න යිට්ඨෙ න හුතෙ අරඤ්ජිං; යිට්ඨෙ වා හුතෙ වා නාභිරමින්ති අත්ථො.

තතියගාථාය – **අථ කොචරහීති** අථ ක්වචරහි. සෙසං උත්තානමෙව.

චතුත්ථගාථාය – **පදන්ති** නිබ්බානපදං. සන්තසභාවතාය **සන්තං**. උපධීනං අභාවෙන **අනුපධිකං**. රාගකිඤ්චනාදීනං අභාවෙන **අකිඤ්චනං**. තීසු භවෙසු අලග්ගතාය යං කාමභවං යඤ්ඤා වදන්ති, තස්මිම්පි කාමභවෙ අසත්තං. ජාතිජරාමරණානං අභාවෙන **අනඤ්ඤථාභාවිං**. අත්තනා භාවිතෙන මග්ගෙනෙව අධිගන්තබ්බං, න අඤ්ඤෙන කෙනචි අධිගමෙතබ්බන්ති **අනඤ්ඤනෙය්‍යං**. යස්මා ඊදිසං පදමද්දසං, තස්මා න යිට්ඨෙ න හුතෙ අරඤ්ජිං. තෙන කිං දස්සෙති? යො අහං දෙවමනුස්සලොකසම්පත්තිසාධකෙ න යිට්ඨෙ න හුතෙ අරඤ්ජිං, සො කිං වක්ඛාමි ''එත්ථ නාම මෙ දෙවමනුස්සලොකෙ රතො මනො''ති.

56. එවං සබ්බලොකෙ අනභිරතිභාවං පකාසෙත්වා අථ ඛො ආයස්මා උරුවෙලකස්සපො ''සාවකොහමස්මී''ති එවං භගවතො සාවකභාවං පකාසෙසි. තඤ්ච ඛො ආකාසෙ විවිධානි පාටිහාරියානි දස්සෙත්වා. **ධම්මචක්ඛුන්ති** සොතාපත්තිමග්ගඤාණං.

57. **අස්සාසකාති** ආසීසනා; පත්ථනාති අත්ථො. **එසාහං භන්තෙති** එත්ථ පන කිඤ්චාපි මග්ගප්පටිවෙධෙනෙවස්ස සිද්ධං සරණගමනං, තත්ථ පන නිච්ඡයගමනමෙව ගතො, ඉදානි වාචාය අත්තසන්නිය්‍යාතනං කරොති. මග්ගවසෙනෙවායං නියතසරණතං පත්තො, තං පරෙසං වාචාය පාකටං කරොන්තො පණිපාතගමනඤ්ච ගච්ඡන්තො එවං වදති.

58. **සිඞ්ගීනික්ඛසවණ්ණොති** සිඞ්ගීසුවණ්ණනික්ඛෙන සමානවණ්ණො. **දසවාසොති** දසසු අරියවාසෙසු වුත්ථවාසො. **දසධම්මවිදූති** දසකම්මපථවිදූ. **දසභි චුපෙතොති** දසභි අසෙක්ඛෙහි අඞ්ගෙහි උපෙතො. **සබ්බධිදන්තොති** සබ්බෙසු දන්තො; භගවතො හි චක්ඛුආදීසු කිඤ්චි අදන්තං නාම නත්ථි.

59. **භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං එකමන්තං නිසීදීති** භගවන්තං භුත්තවන්තං පත්තතො ච අපනීතපාණිං සල්ලක්ඛෙත්වා එකස්මිං පදෙසෙ නිසීදීති අත්ථො. **අත්ථිකානන්ති** බුද්ධාභිවාදනගමනෙන ච ධම්මසවනෙන ච අත්ථිකානං. **අභික්කමනීයන්ති** අභිගන්තුං සක්කුණෙය්‍යං. **අප්පාකිණ්ණන්ති** අනාකිණ්ණං. **අප්පසද්දන්ති** වචනසද්දෙන අප්පසද්දං. **අප්පනිග්ඝොසන්ති** නගරනිග්ඝොසසද්දෙන අප්පනිග්ඝොසං. **විජනවාතන්ති** අනුසඤ්චරණජනස්ස සරීරවාතෙන විරහිතං. ''විජනවාද''න්තිපි පාඨො; අන්තො ජනවාදෙන රහිතන්ති අත්ථො. ''විජනපාත''න්තිපි පාඨො; ජනසඤ්චාරවිරහිතන්ති අත්ථො. **මනුස්සරාහසෙය්‍යකන්ති** මනුස්සානං රහස්සකිරියට්ඨානියං. **පටිසල්ලානසාරුප්පන්ති** විවෙකානුරූපං.

විම්විසාරසමාගමකථා නිට්ඨිතා.

සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා

60. **සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාති** සාරිපුත්තො ච මොග්ගල්ලානො ච. **තෙහි කතිකා කතා හොති ''යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ආරොචෙතූ''**ති තෙ කිර උභොපි ගිහිකාලෙ උපතිස්සො කොලිතොති එවං පඤ්ඤායමානනාමා අඩ්ඪතෙය්‍යසතමාණවකපරිවාරා ගිරග්ගසමජ්ජං අගමංසු. තත්‍ර නෙසං මහාජනං දිස්වා එතදහොසි – ''අයං නාම එවං මහාසත්තනිකායො අප්පත්තෙ වස්සසතෙ මරණමුඛෙ පතිස්සතී''ති. අථ උභොපි උට්ඨිතාය පරිසාය අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡිත්වා එකජ්ඣාසයා පච්චුපට්ඨිතමරණසඤ්ඤා සම්මන්තයිංසු ''සම්ම මරණෙ සති අමතෙනාපි භවිතබ්බං, හන්ද මයං අමතං පරියෙසාමා''ති අමතපරියෙසනත්ථං සඤ්චයස්ස ඡන්නපරිබ්බාජකස්ස සන්තිකෙ සපරිසා පබ්බජිත්වා කතිපාහෙනෙව තස්ස ඤාණවිසයෙ පාරං ගන්ත්වා අමතං අපස්සන්තා පුච්ඡිංසු ''කිං නු ඛො, ආචරිය, අඤ්ඤොපෙත්ථ

සාරො අත්ථී’’ති? ‘‘නත්ථාවුසො, එත්තකමෙව ඉද’’න්ති ච සුත්වා ‘‘තුච්ඡං ඉදං ආවුසො නිස්සාරං, යො දානි අම්හෙසු පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ඉතරස්ස ආරොචෙතූ’’ති කතිකං අකංසු. තෙන වුත්තං – ‘‘තෙහි කතිකා කතා හොතී’’තිආදි.

පාසාදිකෙන අභික්කන්තෙනාතිආදීසු ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරණවචනං වෙදිතබ්බං. **අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ග**න්ති එතං අනුබන්ධනස්ස කාරණවචනං; ඉදඤ්හි වුත්තං හොති – ‘‘යංනූනාහං ඉමං භික්ඛුං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධෙය්‍යං, කස්මා ? යස්මා ඉදං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධනං නාම අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගං ඤාතො චෙව උපගතො ච මග්ගො’’ති අත්ථො. අථ වා අත්ථිකෙහි අම්හෙහි ‘‘මරණෙ සති අමතෙනාපි භවිතබ්බ’’න්ති එවං කෙවලං අත්ථීති උපඤ්ඤාතං නිබ්බානං නාම, තං මග්ගන්තො පරියෙසන්තොති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

පිණ්ඩපාතං ආදාය පටික්කමීති සුදින්නකණ්ඩෙ වුත්තප්පකාරං අඤ්ඤතරං කුට්ටමූලං උපසඞ්කමිත්වා නිසීදි. සාරිපුත්තොපි ඛො ‘‘අකාලො ඛො තාව පඤ්හං පුච්ඡිතු’’න්ති කාලං ආගමයමානො එකමන්තං ඨත්වා වත්තපටිපත්තිපූරණත්ථං කතභත්තකිච්චස්ස ථෙරස්ස අත්තනො කමණ්ඩලුතො උදකං දත්වා ධොතහත්ථපාදෙන ථෙරෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා පඤ්හං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං – ‘‘අථ ඛො සාරිපුත්තො පරිබ්බාජකො’’තිආදි. **න තාහං සක්කොමී**ති න තෙ අහං සක්කොමි. එත්ථ ච පටිසම්භිදාප්පත්තො ථෙරො න එත්තකං න සක්කොති. අථ ඛො ඉමස්ස ධම්මගාරවං උප්පාදෙස්සාමීති සබ්බාකාරෙන බුද්ධවිසයෙ අවිසයභාවං ගහෙත්වා එවමාහ.

යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවාති හෙතුප්පභවා නාම පඤ්චක්ඛන්ධා; තෙනස්ස දුක්ඛසච්චං දස්සෙති. **තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහා**ති තෙසං හෙතු නාම සමුදයසච්චං; තඤ්ච තථාගතො ආහාති දස්සෙති. **තෙසඤ්ච යො නිරොධො**ති තෙසං උභින්නම්පි සච්චානං යො අප්පවත්තිනිරොධො; තඤ්ච තථාගතො ආහාති අත්ථො. තෙනස්ස නිරොධසච්චං දස්සෙති. මග්ගසච්චං පනෙත්ථ සරූපතො අදස්සිතම්පි නයතො දස්සිතං හොති, නිරොධෙ හි වුත්තෙ තස්ස සම්පාපකො මග්ගො වුත්තොව හොති. අථ වා **තෙසඤ්ච යො නිරොධො**ති එත්ථ තෙසං යො නිරොධො ච නිරොධුපායො චාති එවං ද්වෙපි සච්චානි දස්සිතානි හොන්තීති. ඉදානි තමෙවත්ථං පටිපාදෙන්තො ආහ – **‘‘එවංවාදී මහාසමණො’’**ති.

එසෙව ධම්මො යදි තාවදෙවාති සචෙපි ඉතො උත්තරි නත්ථි, එත්තකමෙව ඉදං සොතාපත්තිඵලමත්තමෙව පත්තබ්බං, තථාපි එසො එව ධම්මොති අත්ථො. **පච්චබ්‍යථ පදමසොක**න්ති යං මයං පරියෙසමානා විචරාම, තං පදමසොකං පටිවිද්ධාත්ථ තුම්හෙ; පත්තං තං තුම්හෙහීති අත්ථො. **අදිට්ඨං අබ්භතීතං බහුකෙහි කප්පනහුතෙහී**ති අම්හෙහි නාම ඉදං පදං බහුකෙහි කප්පනහුතෙහි අදිට්ඨමෙව අබ්භතීතං; ඉති තස්ස පදස්ස අදිට්ඨභාවෙන දීඝරත්තං අත්තනො මහාජානිභාවං දීපෙති.

62. **ගම්භීරෙ ඤාණවිසයෙ**ති ගම්භීරෙ චෙව ගම්භීරස්ස ච ඤාණස්ස විසයභූතෙ. **අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ**ති නිබ්බානෙ. **විමුත්තෙ**ති තදාරම්මණාය විමුත්තියා විමුත්තෙ. **බ්‍යාකාසී**ති ‘‘එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං භද්දයුග’’න්ති වදන්තො සාවකපාරමිඤ්ඤාණෙ බ්‍යාකාසි. **සාව තෙසං ආයස්මන්තානං උපසම්පදා අහොසී**ති සා එහිභික්ඛූපසම්පදායෙව තෙසං උපසම්පදා අහොසි. එවං උපසම්පන්නෙසු ච තෙසු මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො සත්තහි දිවසෙහි අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො, සාරිපුත්තත්ථෙරො අඩ්ඪමාසෙන.

අතීතෙ කිර අනොමදස්සී නාම බුද්ධො ලොකෙ උදපාදි. තස්ස සරදො නාම තාපසො සකෙ අස්සමෙ නානාපුප්ඵෙහි මණ්ඩපං කත්වා පුප්ඵාසනෙයෙව භගවන්තං නිසීදාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි තථෙව මණ්ඩපං කත්වා පුප්ඵාසනානි පඤ්ඤපෙත්වා අග්ගසාවකභාවං පත්ථෙසි. පත්ථයිත්වා ච සිරිවඩ්ඪස්ස නාම සෙට්ඨිනො පෙසෙසි ‘‘මයා අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථිතං, ත්වම්පි ආගන්ත්වා එකං ඨානං පත්ථෙහී’’ති. සෙට්ඨී නීලුප්පලමණ්ඩපං කත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං, තත්ථ භොජෙත්වා දුතියසාවකභාවං පත්ථෙසි. තෙසු සරදතාපසො සාරිපුත්තත්ථෙරො ජාතො, සිරිවඩ්ඪො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරොති ඉදං නෙසං පුබ්බකම්මං.

63. **අපුත්තකතායා**තිආදීසු යෙසං පුත්තා පබ්බජන්ති, තෙසං අපුත්තකතාය. යාසං පතී පබ්බජන්ති, තාසං **වෙධබ්‍යාය** විධවාභාවාය. උභයෙනාපි **කුලුපච්ඡෙදාය. සඤ්චයානී**ති සඤ්චයස්ස අන්තෙවාසිකානි. **මගධානං ගිරිබ්බජ**න්ති මගධානං ජනපදස්ස ගිරිබ්බජං නගරං. **මහාවීරා**ති මහාවීරියවන්තො. **නයමානාන**න්ති නයමානෙසු. භුම්මත්ථෙ සාමිවචනං, උපයොගත්ථෙ වා. **කා උසූයා විජානත**න්ති ධම්මෙන නයන්තීති එවං විජානන්තානං කා ඉස්සා.

සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

උපජ්ඣායවත්තකථා

64-5. **අනුපජ්ඣායකා**ති වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායකෙන ගරුනා විරහිතා. **අනාකප්පසම්පන්නා**ති න ආකප්පෙන සම්පන්නා; සමණසාරුප්පාචාරවිරහිතාති අත්ථො . **උපරිභොජනෙ**ති භොජනස්ස උපරි. **උත්තිට්ඨපත්ත**න්ති පිණ්ඩාය චරණකපත්තං. තස්මිඤ්හි මනුස්සා උච්ඡිට්ඨසඤ්ඤිනො, තස්මා උත්තිට්ඨපත්තන්ති වුත්තං. අථ වා උට්ඨහිත්වා පත්තං උපනාමෙන්තීති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ උපජ්ඣාය**න්ති උපජ්ඣායං ගහෙතුං

අනුජානාමීති අත්ථො. **පුත්තචිත්තං උපට්ඨපෙස්සතීති** පුත්තො මෙ අයන්ති එවං ගෙහස්සිතපෙමවසෙන චිත්තං උපට්ඨපෙස්සති. එස නයො දුතියපදෙපි. **සගාරවා සප්පතිස්සාති** ගරුභාවඤ්චෙව ජෙට්ඨකභාවඤ්ච උපට්ඨපෙත්වා. **සභාගවුත්තිනොති** සභාගජීවිකා. **සාහූති වාති**ආදීනි පඤ්ච පදානි උපජ්ඣායභාවසම්පටිච්ඡනවෙවචනානි. **කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති** එවං සද්ධිවිහාරිකෙන ‘‘උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ හොහී’’ති තික්ඛත්තුං වුත්තෙ සචෙ උපජ්ඣායො ‘‘සාහූ’’තිආදීසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සචි පදස්ස වසෙන කායෙන වා වාචාය වා කායවාචාහි වා ‘‘ගහිතො තයා උපජ්ඣායො’’ති උපජ්ඣායග්ගහණං විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො හොති උපජ්ඣායො. ඉදමෙව හි එත්ථ උපජ්ඣායග්ගහණං, යදිදං උපජ්ඣායස්ස ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සචි පදස්ස වාචාය වා සාවනං කායෙන වා අත්ථවිඤ්ඤාපනන්ති. කෙචි පන සාධූති සම්පටිච්ඡනං සන්ධාය වදන්ති. න තං පමාණං, ආයාචනදානමත්තෙන හි ගහිතො හොති උපජ්ඣායො, න එත්ථ සම්පටිච්ඡනං අඞ්ගං. සද්ධිවිහාරිකෙනාපි න කෙවලං ඉමිනා මෙ පදෙන උපජ්ඣායො ගහිතොති ඤාතුං වට්ටති. ‘‘අජ්ජතග්ගෙ දානි ථෙරො මය්හං භාරො, අහම්පි ථෙරස්ස භාරො’’ති ඉදම්පි ඤාතුං වට්ටති.

66. **තත්‍රායං සම්මාවත්තනාති** යං වුත්තං සම්මා වත්තිතබ්බන්ති, තත්‍ර අයං සම්මාවත්තනා. **කාලස්සෙව උට්ඨාය උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වාති** සචස්ස පච්චූසකාලෙ චඞ්කමනත්ථාය වා ධොතපාදපරිහරණත්ථාය වා පටිමුක්කා උපාහනා පාදගතා හොන්ති, තා කාලස්සෙව උට්ඨාය අපනෙත්වා. **දන්තකට්ඨං දාතබ්බන්ති** මහන්තං මජ්ඣිමං ඛුද්දකන්ති තීණි දන්තකට්ඨානි උපනෙත්වා තතො යං තීණි දිවසානි ගණ්හාති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව දාතබ්බං. සචෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලභති තාදිසං දාතබ්බං.

මුඛොදකං දාතබ්බන්ති සීතඤ්ච උණ්හඤ්ච උදකං උපනෙත්වා තතො යං තීණි දිවසානි වළඤ්ජෙති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව මුඛධොවනොදකං දාතබ්බං. සචෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලභති තාදිසං දාතබ්බං. සචෙ දුවිධම්පි වළඤ්ජෙති, දුවිධම්පි උපනෙතබ්බං. උදකං මුඛධොවනට්ඨානෙ ඨපෙත්වා වච්චකුටිතො පට්ඨාය සම්මජ්ජිතබ්බං. ථෙරෙ වච්චකුටිං ගතෙ පරිවෙණං සම්මජ්ජිතබ්බං; එවං පරිවෙණං අසුඤ්ඤං හොති. ථෙරෙ වච්චකුටිතො අනික්ඛන්තෙයෙව ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං. සරීරකිච්චං කත්වා ආගන්ත්වා තස්මිං නිසින්නස්ස **‘‘සචෙ යාගු හොතී’’**තිආදිනා නයෙන වුත්තවත්තං කාතබ්බං. **උක්ලාපොති** කෙනචි කචවරෙන සඞ්කිණ්ණො, සචෙ පන අඤ්ඤො කචවරො නත්ථි, උදකපුසිතානෙව හොන්ති, හත්ථෙනපි පමජ්ජිතබ්බො.

සගුණං කත්වාති ද්වෙ චීවරානි එකතො කත්වා, තා එකතො කතා ද්වෙපි සඞ්ඝාටියො දාතබ්බා. සබ්බඤ්හි චීවරං සඞ්ඝටිතත්තා ‘‘සඞ්ඝාටී’’ති වුච්චති. තෙන වුත්තං – ‘‘සඞ්ඝාටියො දාතබ්බා’’ති. **නාතිදූරෙ ගන්තබ්බං නාච්චාසන්නෙති** එත්ථ සචෙ උපජ්ඣායං නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තං එකෙන වා ද්වීහි වා පදවීතිහාරෙහි සම්පාපුණාති, එත්තාවතා නාතිදූරෙ නාච්චාසන්නෙ ගතො හොතීති වෙදිතබ්බං. **පත්තපරියාපන්නං පටිග්ගහෙතබ්බන්ති** සචෙ උපජ්ඣායෙන භික්ඛාචාරෙ යාගුයා වා භත්තෙ වා ලද්ධෙ පත්තො උණ්හො වා භාරිකො වා හොති, අත්තනො පත්තං තස්ස දත්වා සො පත්තො ගහෙතබ්බොති අත්ථො. **න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්ස අන්තරන්තරා කථා ඔපාතෙතබ්බාති** අන්තරඝරෙ වා අඤ්ඤත්‍ර වා භණමානස්ස අනිට්ඨිතෙ තස්ස වචනෙ අඤ්ඤා කථා න සමුට්ඨාපෙතබ්බා. ඉතො පට්ඨාය ච පන යත්ථ යත්ථ නකාරෙන පටිසෙධො කරියති, සබ්බත්ථ දුක්කටාපත්ති වෙදිතබ්බා. අයඤ්හි ඛන්ධකධම්මතා. **ආපත්තිසාමන්තා භණමානොති** පදසොධම්මදුට්ඨුල්ලාදිවසෙන ආපත්තියා ආසන්නවාචං භණමානො. **නිවාරෙතබ්බොති** ‘‘කිං භන්තෙ ඊදිසං නාම වත්තුං වට්ටති, ආපත්ති න හොතී’’ති එවං පුච්ඡන්තෙන විය වාරෙතබ්බො. වාරෙස්සාමීති පන කත්වා ‘‘මහල්ලක, මා එවං භණා’’ති න වත්තබ්බො.

පඨමතරං ආගන්ත්වාති සචෙ ආසන්නෙ ගාමො හොති, විහාරෙ වා ගිලානො භික්ඛු හොති, ගාමතො පඨමතරං ආගන්තබ්බං. සචෙ දූරෙ ගාමො හොති, උපජ්ඣායෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තො නත්ථි, තෙනෙව සද්ධිං ගාමතො නික්ඛමිත්වා චීවරෙන පත්තං වෙඨෙත්වා අන්තරාමග්ගතො පඨමතරං ආගන්තබ්බං . එවං නිවත්තන්තෙන පඨමතරං ආගන්ත්වා ආසනපඤ්ඤාපනාදි සබ්බං කිච්චං කාතබ්බං. **සින්නං හොතීති** තින්තං සෙදග්ගහිතං. **චතුරඞ්ගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්වාති** කණ්ණං චතුරඞ්ගුලප්පමාණං අතිරෙකං කත්වා එවං චීවරං සංහරිතබ්බං. කිං කාරණා? **මා මජ්ඣෙ භඞ්ගො අහොසීති**. සමං කත්වා සංහරිතස්ස හි මජ්ඣෙ භඞ්ගො හොති, තතො නිච්චං භිජ්ජමානං දුබ්බලං හොති තං නිවාරණත්ථමෙතං වුත්තං. තස්මා යථා අජ්ජ භඞ්ගට්ඨානෙයෙව ස්වෙ න භිජ්ජති, තථා දිවසෙ දිවසෙ චතුරඞ්ගුලං උස්සාරෙත්වා සංහරිතබ්බං. **ඔභොගෙ කායබන්ධනං කාතබ්බන්ති** කායබන්ධනං සංහරිත්වා චීවරභොගෙ පක්ඛිපිත්වා ඨපෙතබ්බං.

සචෙ පිණ්ඩපාතො හොතීති එත්ථ යො ගාමෙයෙව වා අන්තරඝරෙ වා පටික්කමනෙ වා භුඤ්ජිත්වා ආගච්ඡති, පිණ්ඩං වා න ලභති, තස්ස පිණ්ඩපාතො න හොති, ගාමෙ අභුත්තස්ස පන ලද්ධභික්ඛස්ස වා හොති; තස්මා ‘‘සචෙ පිණ්ඩපාතො හොතී’’තිආදි වුත්තං. සචෙපි තස්ස න හොති, භුඤ්ජිතුකාමො ච හොති, උදකං දත්වා අත්තනා ලද්ධතොපි පිණ්ඩපාතො උපනෙතබ්බො. **පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති** භුඤ්ජමානො තික්ඛත්තුං ‘‘පානීයං භන්තෙ ආහරියතූ’’ති පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බො. සචෙ කාලො අත්ථි, උපජ්ඣායෙ භුත්තෙ සයං භුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ උපකට්ඨො කාලො, පානීයං උපජ්ඣායස්ස සන්තිකෙ ඨපෙත්වා සයම්පි භුඤ්ජිතබ්බං.

අනන්තරහිතායාති තට්ටිකධම්මඛණ්ඩාදීසු යෙන කෙනචි අනත්ථතාය පංසුසක්ඛරමිස්සාය භූමියා පත්තො න ඨපෙතබ්බොති අත්ථො. සචෙ පන කාළවණ්ණකතා වා සුධාබද්ධා වා හොති නිරජමත්තිකා, තථාරූපාය භූමියා ඨපෙතුං වට්ටති. ධොතවාලිකායපි ඨපෙතුං වට්ටති. පංසුරජසක්ඛරාදීසු න වට්ටති. තත්‍ර පන පණ්ණං වා ආධාරකං වා ඨපෙත්වා තත්‍ර නික්ඛිපිතබ්බො. **පාරතො අන්තං ඔරතො භොගන්ති** ඉදං චීවරවංසාදීනං හෙට්ඨා හත්ථං පවෙසෙත්වා අභිමුඛෙන හත්ථෙන සණිකං නික්ඛිපනත්ථං වුත්තං. අන්තෙ පන ගහෙත්වා භොගෙන චීවරවංසාදීනං උපරි නික්ඛිපන්තස්ස භිත්තියං භොගො පටිහඤ්ඤති, තස්මා තථා න කාතබ්බං.

චුණ්ණං සන්නෙතබ්බන්ති න්හානචුණ්ණං උදකෙන තෙමෙත්වා පිණ්ඩි කාතබ්බා. **එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති** එකස්මිං නිද්ධූමෙ ඨානෙ ඨපෙතබ්බං. ජන්තාඝරෙ පරිකම්මං නාම අඞ්ගාරමත්තිකඋණ්හොදකදානාදිකං සබ්බං කිච්චං. **උදකෙපි පරිකම්මන්ති** අඞ්ගපච්චඞ්ගසංඝසනාදිකං සබ්බං කිච්චං. **පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති** ජන්තාඝරෙ උණ්හසන්තාපෙන පිපාසා හොති, තස්මා පුච්ඡිතබ්බො.

සචෙ උස්සහතීති සචෙ පහොති; න කෙනචි ගෙලඤ්ඤෙන අභිභූතො හොති; අගිලානෙන හි සද්ධිවිහාරිකෙන සට්ඨිවස්සෙනාපි සබ්බං උපජ්ඣායවත්තං කාතබ්බං, අනාදරෙන අකරොන්තස්ස වත්තභෙදෙ දුක්කටං. නකාරපටිසංයුත්තෙසු පන පදෙසු ගිලානස්සාපි පටික්ඛිත්තකිරියං කරොන්තස්ස දුක්කටමෙව. **අප්පටිසංසන්තෙනාති** භූමියං අප්පටිසංඝට්ටෙන්තෙන. **කවාටපිට්ඨන්ති** කවාටඤ්ච පිට්ඨසඞ්ඝාතඤ්ච අච්ඡුපන්තෙන. **සන්තානකන්ති** යංකිඤ්චි කීටකුලාවකමක්කටකසුත්තාදි. **උල්ලොකා පඨමං ඔහාරෙතබ්බන්ති** උල්ලොකතො පඨමං උල්ලොකං ආදිංකත්වා අවහරිතබ්බන්ති අත්ථො. **ආලොකසන්ධිකණ්ණභාගාති** ආලොකසන්ධිභාගා ච කණ්ණභාගා ච අන්තරබාහිරවාතපානකවාටකානි ච ගබ්භස්ස ච චත්තාරො කොණා පමජ්ජිතබ්බාති අත්ථො.

යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙතබ්බන්ති යථා පඨමං පඤ්ඤත්තං අහොසි, තථෙව පඤ්ඤපෙතබ්බං. එතදත්ථමෙව හි යථාපඤ්ඤත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති පුරිමවත්තං පඤ්ඤත්තං. සචෙ පන පඨමං අජානන්තෙන කෙනචි පඤ්ඤත්තං අහොසි, සමන්තතො භිත්තිං ද්වඞ්ගුලමත්තෙන වා තිවඞ්ගුලමත්තෙන වා මොචෙත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බං. ඉදඤ්හි පඤ්ඤාපනවත්තං. සචෙ කටසාරකො හොති අතිමහන්තො ච, ඡින්දිත්වා කොටිං නිවත්තෙත්වා බන්ධිත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බො. සචෙ කොටිං නිවත්තෙත්වා බන්ධිතුං න ජානාති, න ඡින්දිතබ්බො. **පුරත්ථිමා වාතපානා ථකෙතබ්බාති** පුරත්ථිමාය වාතපානා ථකෙතබ්බා. එවං සෙසාපි වාතපානා ථකෙතබ්බා.

වූපකාසෙතබ්බොති අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බො. **වූපකාසාපෙතබ්බොති** අඤ්ඤො භික්ඛු වත්තබ්බො ''ථෙරං ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡා''ති **විවෙචෙතබ්බන්ති** විස්සජ්ජාපෙතබ්බං. **විවෙචාපෙතබ්බන්ති** අඤ්ඤො වත්තබ්බො ''ථෙරං දිට්ඨිගතං විස්සජ්ජාපෙහී''ති. **උස්සුක්කං කාතබ්බන්ති** පරිවාසදානත්ථං සො සො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා යාචිතබ්බො. සචෙ අත්තනා පටිබලො හොති, අත්තනාව දාතබ්බො. නො චෙ පටිබලො හොති, අඤ්ඤෙන දාපෙතබ්බො. **කින්ති නු ඛොති** කෙන නු ඛො උපායෙන. එස නයො සබ්බත්ථ. **ලහුකාය වා පරිණාමෙය්‍යාති** උක්ඛෙපනීයං අකත්වා තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා කරෙය්‍යාති අත්ථො. තෙන හි ''උපජ්ඣායස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මං කත්තුකාමො සඞ්ඝො''ති ඤත්වා එකමෙකං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා ''මා භන්තෙ අම්හාකං උපජ්ඣායස්ස කම්මං කරිත්ථා''ති යාචිතබ්බා. සචෙ කරොන්තියෙව, ''තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා කරොථා''ති යාචිතබ්බා. සචෙ කරොන්තියෙව, අථ උපජ්ඣායො ''සම්මා වත්තථ භන්තෙ''ති යාචිතබ්බො. ඉති තං සම්මා වත්තාපෙත්වා ''පටිප්පස්සම්භෙථ භන්තෙ කම්ම''න්ති භික්ඛූ යාචිතබ්බා.

සම්පරිවත්තකං සම්පරිවත්තකන්ති සම්පරිවත්තෙත්වා සම්පරිවත්තෙත්වා. **න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කමිතබ්බන්ති** යදි අප්පමත්තකම්පි රජනං ගළති, න තාව පක්කමිතබ්බං. **න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා එකච්චස්ස පත්තො දාතබ්බොති**ආදි සබ්බං උපජ්ඣායස්ස විසභාගපුග්ගලවසෙන කථිතං. **න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා ගාමො පවිසිතබ්බොති** පිණ්ඩාය වා අඤ්ඤෙන වා කරණීයෙන පවිසිතුකාමෙන ආපුච්ඡිත්වාව පවිසිතබ්බො. සචෙ උපජ්ඣායො කාලස්සෙව වුට්ඨාය දූරං භික්ඛාචාරං ගන්තුකාමො හොති, ''දහරා පිණ්ඩාය පවිසන්තූ''ති වත්වා ගන්තබ්බං. අවත්වා ගතෙ පරිවෙණං ගන්ත්වා උපජ්ඣායං අපස්සන්තෙන ගාමං පවිසිතුං වට්ටති. සචෙ ගාමං පවිසන්තොපි පස්සති, දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ආපුච්ඡිතුංයෙව වට්ටති.

න සුසානං ගන්තබ්බන්ති වාසත්ථාය වා දස්සනත්ථාය වා න ගන්තබ්බං. **න දිසා පක්කමිතබ්බාති** එත්ථ පක්කමිතුකාමෙන කම්මං ආචික්ඛිත්වා යාවතතියං යාචිතබ්බො. සචෙ අනුජානාති, සාධු; නො චෙ අනුජානාති, තං නිස්සාය වසතො චස්ස උද්දෙසො වා පරිපුච්ඡා වා කම්මට්ඨානං වා න සම්පජ්ජති, උපජ්ඣායො බාලො හොති අබ්‍යත්තො, කෙවලං අත්තනො සන්තිකෙ වසාපෙතුකාමතාය එව ගන්තුං න දෙති, එවරූපෙ නිවාරෙන්තෙපි ගන්තුං වට්ටති. **වුට්ඨානමස්ස ආගමෙතබ්බන්ති** ගෙලඤ්ඤතො වුට්ඨානං අස්ස ආගමෙතබ්බං; න කත්ථචි ගන්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤො භික්ඛු උපට්ඨාකො අත්ථි, භෙසජ්ජං පරියෙසිත්වා තස්ස හත්ථෙ දත්වා ''භන්තෙ අයං උපට්ඨහිස්සතී''ති වත්වා ගන්තබ්බං.

උපජ්ඣායවත්තකථා නිට්ඨිතා.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථා

67. උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකම්හි සම්මාවත්තනායං – **සඞ්ගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොති** උද්දෙසාදීහිස්ස සඞ්ගහො ච අනුග්ගහො ච කත්තබ්බො. තත්ථ **උද්දෙසොති** පාළිවාචනං. **පරිපුච්ඡාති** පාළියා අත්ථවණ්ණනා. **ඔවාදොති** අනොතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං ''ඉදං කරොහි, ඉදං මා කරිත්ථා''ති වචනං. **අනුසාසනීති** ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං. අපි ච ඔතිණ්ණෙ වා අනොතිණ්ණෙ වා පඨමං වචනං ඔවාදො; පුනප්පුනං වචනං අනුසාසනීති. **සචෙ උපජ්ඣායස්ස පත්තො හොතීති** සචෙ අතිරෙකපත්තො හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. **පරික්ඛාරොති** අඤ්ඤොපි සමණපරික්ඛාරො. ඉධ උස්සුක්කං නාම ධම්මිකෙන නයෙන උප්පජ්ජමානඋපායපරියෙසනං. ඉතො පරං දන්තකට්ඨදානං ආදිං කත්වා ආචමනකුම්භියා උදකාසිඤ්චනපරියොසානං වත්තං ගිලානස්සෙව සද්ධිවිහාරිකස්ස කාතබ්බං. අනභිරතිවූපකාසනාදි පන අගිලානස්සාපි කත්තබ්බමෙව. **චීවරං රජන්තෙනාති** ''එවං රජෙය්‍යාසී''ති උපජ්ඣායතො උපායං සුත්වා රජන්තෙන. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

නසම්මාවත්තනාදිකථා

68. **න සම්මා වත්තන්තීති** යථාපඤ්ඤත්තං උපජ්ඣායවත්තං න පූරෙන්ති. **යො න සම්මා වත්තෙය්‍යාති** යො යථාපඤ්ඤත්තං වත්තං න පූරෙය්‍ය; සො දුක්කටං ආපජ්ජතීති අත්ථො. **පණාමෙතබ්බොති** අපසාදෙතබ්බො. **න අධිමත්තං පෙමං හොතීති** උපජ්ඣායම්හි අධිමත්තං ගෙහස්සිතපෙමං න හොති. **නාධිමත්තා භාවනා හොතීති** අධිමත්තා මෙත්තාභාවනා න හොති; වුත්තපටිපක්ඛනයෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො. **අලං පණාමෙතුන්ති** යුත්තො පණාමෙතුං.

අප්පණාමෙන්තො උපජ්ඣායො සාතිසාරො හොතීති සදොසො හොති, ආපත්තිං ආපජ්ජති; තස්මා න සම්මා වත්තන්තො පණාමෙතබ්බොව. න සම්මාවත්තනාය ච යාව චීවරරජනං තාව වත්තෙ අකරියමානෙ උපජ්ඣායස්ස පරිහානි හොති. තස්මා තං අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි ආපත්තියෙව. එකච්චස්ස පත්තදානතො පට්ඨාය අමුත්තකනිස්සයස්සෙව ආපත්ති.

සද්ධිවිහාරිකා සම්මා වත්තන්ති, උපජ්ඣායො සම්මා න වත්තති, උපජ්ඣායස්ස ආපත්ති. උපජ්ඣායො සම්මා වත්තති, සද්ධිවිහාරිකා සම්මා න වත්තන්ති, තෙසං ආපත්ති. උපජ්ඣායෙ වත්තං සාදියන්තෙ සද්ධිවිහාරිකා බහුකාපි හොන්ති, සබ්බෙසං ආපත්ති. සචෙ උපජ්ඣායො ''මය්හං උපට්ඨාකො අත්ථි, තුම්හෙ අත්තනො සජ්ඣායමනසිකාරාදීසු යොගං කරොථා''ති වදති, සද්ධිවිහාරිකානං අනාපත්ති. සචෙ උපජ්ඣායො සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාති, බාලො හොති, සද්ධිවිහාරිකා බහුකා. තෙසු එකො වත්තසම්පන්නො භික්ඛු ''උපජ්ඣායස්ස කිච්චං අහං කරිස්සාමි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරථා''ති එවඤ්චෙ අත්තනො භාරං කත්වා ඉතරෙ විස්සජ්ජෙති, තස්ස භාරකරණතො පට්ඨාය තෙසං අනාපත්ති.

නසම්මාවත්තනාදිකථා නිට්ඨිතා.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා

69. **රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුස්මිං** – කිඤ්චාපි ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවතා බාරාණසියං තීහි සරණගමනෙහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච ජානාති, භගවා පන තං ලහුකං උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙන ගරුකං කත්වා උපසම්පදං අනුඤ්ඤාතුකාමො. අථස්ස ථෙරො අජ්ඣාසයං විදිත්වා ''කථාහං භන්තෙ තං බ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙමි උපසම්පාදෙමී''ති ආහ. බුද්ධානඤ්හි පරිසා අජ්ඣාසයකුසලා හොන්ති, අයඤ්ච බුද්ධපරිසාය අග්ගො.

බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙනාති එත්ථ බ්‍යත්තො නාම යස්ස සාට්ඨකථං විනයපිටකං වාචුග්ගතං පවත්තති, තස්මිං අසති යස්ස අන්තමසො ඉදං ඤත්තිචතුත්ථකම්මවාචාමත්තම්පි සුග්ගහිතං හොති, වාචුග්ගතං පවත්තති, අයම්පි ඉමස්මිං අත්ථෙ **බ්‍යත්තො**. යො පන කාසසොසසෙම්හාදිනා වා ගෙලඤ්ඤෙන ඔට්ඨදන්තජිව්හාදීනං වා අසම්පත්තියා පරියත්තියං වා අකතපරිචයත්තා න සක්කොති පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි කම්මවාචං සාවෙතුං, බ්‍යඤ්ජනං වා පදං වා හාපෙති, අඤ්ඤථා වා වත්තබ්බං අඤ්ඤථා වදති, අයං **අප්පටිබලො**. තබ්බිපරීතො ඉමස්මිං අත්ථෙ ''පටිබලො''ති වෙදිතබ්බො. **සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බොති** සඞ්ඝො ජානාපෙතබ්බො. තතො පරං යං සඞ්ඝො ජානාපෙතබ්බො, තං දස්සෙතුං ''සුණාතු මෙ භන්තෙ''තිආදිමාහ.

71. **උපසම්පන්නසමනන්තරාති** උපසම්පන්නො හුත්වා සමනන්තරා. **අනාචාරං ආචරතීති** පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොති. **උල්ලුම්පතු මන්ති** උද්ධරතු මං, අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතු; සාමණෙරභාවා වා උද්ධරිත්වා භික්ඛුභාවෙ පතිට්ඨාපෙතූති. **අනුකම්පං උපාදායාති** අනුද්දයං පටිච්ච; මයි අනුකම්පං කත්වාති අත්ථො.

73. **අට්ඨිතා හොතීති** නිච්චප්පවත්තිනී හොති. **චත්තාරො නිස්සයෙති** චත්තාරො පච්චයෙ. යස්මා චත්තාරො පච්චයෙ නිස්සාය අත්තභාවො පවත්තති, තස්මා තෙ නිස්සයාති වුච්චන්ති.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ආචරියවත්තකථා

75. **කින්තායං භික්ඛු හොතීති** කිං තෙ අයං භික්ඛු හොති. **අඤ්ඤෙහි ඔවදියො අනුසාසියොති** අඤ්ඤෙහි ඔවදිතබ්බො චෙව අනුසාසිතබ්බො ච. **බාහුල්ලාය ආවත්තො යදිදං ගණබන්ධිකන්ති** ගණබන්ධො එතස්ස බාහුල්ලස්ස අත්ථීති ගණබන්ධිකං, බාහුල්ලං. යං ඉදං ගණබන්ධිකං නාම බාහුල්ලං, තදත්ථාය අතිලහුං ත්වං ආපන්නොති වුත්තං හොති.

76. **අබ්‍යත්තාති** පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියෙන විරහිතා. **අඤ්ඤතත්තරොපි අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බොති** පසූරො පරිබ්බාජකො. සො කිර ''ධම්මං ථෙනෙස්සාමී''ති උදායිත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තෙන සහධම්මිකං වුච්චමානො තස්ස වාදං ආරොපෙසි. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනාති**ආදිම්හි බ්‍යත්තො පුබ්බෙ භික්ඛුනොවාදකවණ්ණනායං වුත්තලක්ඛණොයෙව. යො පන අන්තෙවාසිනො වා සද්ධිවිහාරිකස්ස වා ගිලානස්ස සක්කොති උපට්ඨානාදීනි කාතුං, අයං ඉධ පටිබලොති අධිප්පෙතො. වුත්තම්පි චෙතං –

> ''පඤ්චහුපාලි , අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා උපසම්පාදෙතබ්බං, නිස්සයො දාතබ්බො, සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො. කතමෙහි පඤ්චහි? පටිබලො හොති අන්තෙවාසිං වා සද්ධිවිහාරිං වා ගිලානං උපට්ඨාතුං වා උපට්ඨාපෙතුං වා, අනභිරතං වූපකාසෙතුං වා වූපකාසාපෙතුං වා, උප්පන්නං කුක්කුච්චං ධම්මතො විනොදෙතුං, අභිධම්මෙ විනෙතුං, අභිවිනයෙ විනෙතු''න්ති (පරි. 418).

77. **පක්ඛසඞ්කන්තෙසූති** තිත්ථියපක්ඛසඞ්කන්තෙසු. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආචරියන්ති** ආචාරසමාචාරසික්ඛාපනකං ආචරියං අනුජානාමි. **ආචරියො භික්ඛවෙ අන්තෙවාසිකම්හීති**ආදි සබ්බං ''උපජ්ඣායො භික්ඛවෙ සද්ධිවිහාරිකම්හී''තිආදිනා නයෙන වුත්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බං. නාමමත්තමෙව හි එත්ථ නානං.

ආචරියවත්තකථා නිට්ඨිතා.

පණාමනාඛමනාකථා

80. **අන්තෙවාසිකා ආචරියෙසු න සම්මා වත්තන්තීති** එත්ථ පන යං පුබ්බෙ ''නසම්මාවත්තනාය ච යාව චීවරරජනං, තාව වත්තෙ අකරියමානෙ උපජ්ඣායස්ස පරිහානි හොති, තස්මා තං අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි ආපත්තියෙවා''ති ච, ''එකච්චස්ස පත්තදානතො පට්ඨාය අමුත්තකනිස්සයස්සෙව ආපත්තී''ති ච ලක්ඛණං වුත්තං, න තෙනෙව ලක්ඛණෙන නිස්සයන්තෙවාසිකස්ස ආපත්ති වෙදිතබ්බා. නිස්සයන්තෙවාසිකෙන හි යාව ආචරියං නිස්සාය වසති, තාව සබ්බං ආචරියවත්තං කාතබ්බං. පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකෙහි පන නිස්සයමුත්තකෙහිපි ආදිතො පට්ඨාය යාව චීවරරජනං, තාව වත්තං කාතබ්බං; අනාපුච්ඡිත්වා පත්තදානාදිම්හි පන එතෙසං අනාපත්ති. එතෙසු ච පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො ච උපසම්පදන්තෙවාසිකො ච ආචරියස්ස යාවජීවං භාරො. නිස්සයන්තෙවාසිකො ච ධම්මන්තෙවාසිකො ච යාව සමීපෙ වසන්ති, තාවදෙව. තස්මා ආචරියෙනාපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං. ආචරියන්තෙවාසිකෙසු හි යො යො න සම්මා වත්තති, තස්ස තස්ස ආපත්ති.

පණාමනාඛමනාකථා නිට්ඨිතා.

නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා

83. උපජ්ඣායම්හා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධීසු – **උපජ්ඣායො පක්කන්තො වා**තිආදීසු අයං විනිච්ඡයො – **පක්කන්තොති** තම්හා ආවාසා විප්පවසිතුකාමො පක්කන්තො දිසං ගතො. එවං ගතෙ ච පන තස්මිං සචෙ විහාරෙ නිස්සයදායකො අත්ථි, යස්ස සන්තිකෙ අඤ්ඤදාපි නිස්සයො වා ගහිතපුබ්බො හොති, යො වා එකසම්භොගපරිභොගො, තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයො ගහෙතබ්බො, එකදිවසම්පි පරිහාරො නත්ථි. සචෙ තාදිසො නත්ථි, අඤ්ඤො ලජ්ජී පෙසලො අත්ථි, තස්ස ලජ්ජීපෙසලභාවං ජානන්තෙන තදහෙව නිස්සයො යාචිතබ්බො. සචෙ දෙති, ඉච්චෙතං කුසලං. අථ පන ''තුම්හාකං උපජ්ඣායො ලහුං ආගමිස්සතී''ති පුච්ඡති, උපජ්ඣායෙන ච තථා වුත්තං, ''ආම, භන්තෙ''ති වත්තබ්බං. සචෙ වදති ''තෙන හි උපජ්ඣායස්ස ආගමනං ආගමෙථා''ති වට්ටති. අථ පනස්ස පකතියා පෙසලභාවං න ජානාති, චත්තාරි පඤ්ච දිවසානි තස්ස භික්ඛුනො සභාගතං ඔලොකෙත්වා ඔකාසං කාරෙත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො.

සචෙ පන විහාරෙ නිස්සයදායකො නත්ථි, උපජ්ඣායො ච ''අහං කතිපාහෙන ආගමිස්සාමි, මා උක්කණ්ඨිත්ථා''ති වත්වා ගතො, යාව ආගමනා පරිහාරො ලබ්භති. අථාපි නං තත්ථ මනුස්සා පරිච්ඡින්නකාලතො උත්තරිපි පඤ්ච වා දස වා දිවසානි වාසෙන්තියෙව, තෙන විහාරං පවත්ති පෙසෙතබ්බා ''දහරා මා උක්කණ්ඨන්තු, අහං අසුකදිවසං නාම ආගමිස්සාමී''ති. එවම්පි පරිහාරො ලබ්භති. අථ ආගච්ඡතො අන්තරාමග්ගෙ නදීපූරෙන වා චොරාදීහි වා උපද්දවො හොති, ථෙරො උදකොසක්කනං වා ආගමෙති, සහායෙ වා පරියෙසති, තඤ්චෙ පවත්තිං දහරා සුණන්ති, යාව ආගමනා පරිහාරො ලබ්භති. සචෙ පන සො ''ඉධෙවාහං වසිස්සාමී''ති පහිණති, පරිහාරො නත්ථි. යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බං.

විබ්භන්තෙ පන කාලඞ්කතෙ පක්ඛසඞ්කන්තෙ වා එකදිවසම්පි පරිහාරො නත්ථි. යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බං. **ආණත්තීති** පන නිස්සයපණාමනා වුච්චති. තස්මා ''පණාමෙමි ත''න්ති වා ''මා ඉධ පටික්කමී''ති වා ''නීහර තෙ පත්තචීවර''න්ති වා ''නාහං තයා උපට්ඨාතබ්බො''ති වාති ඉමිනා පාළිනයෙන ''මා මං ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡී''තිආදිනා පාළිමුත්තකනයෙන වා යො නිස්සයපණාමනාය පණාමිතො හොති, තෙන උපජ්ඣායො ඛමාපෙතබ්බො.

සචෙ ආදිතොව න ඛමති, දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා තික්ඛත්තුං තාව සයමෙව ඛමාපෙතබ්බො. නො චෙ ඛමති, තස්මිං විහාරෙ මහාථෙරෙ ගහෙත්වා ඛමාපෙතබ්බො. නො චෙ ඛමති, සාමන්තවිහාරෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා ඛමාපෙතබ්බො. සචෙ එවම්පි න ඛමති, අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා උපජ්ඣායස්ස සභාගානං සන්තිකෙ වසිතබ්බං ''අප්පෙව නාම සභාගානං මෙ සන්තිකෙ වසතීති ඤත්වාපි ඛමෙය්‍යා''ති. සචෙ එවම්පි න ඛමති, තත්‍රෙව වසිතබ්බං. තත්‍ර චෙ දුබ්භික්ඛාදිදොසෙන න සක්කා හොති වසිතුං, තංයෙව විහාරං ආගන්ත්වා අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතුං වට්ටති. අයමාණත්තියං විනිච්ඡයො.

ආචරියම්හා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධීසු **ආචරියො පක්කන්තො වා හොතීති** එත්ථ කොචි ආචරියො ආපුච්ඡිත්වා පක්කමති, කොචි අනාපුච්ඡිත්වා. අන්තෙවාසිකොපි එවමෙව. තත්‍ර සචෙ අන්තෙවාසිකො ආචරියං ආපුච්ඡති ''අසුකං නාම භන්තෙ ඨානං ගන්තුං ඉච්ඡාමි කෙනචිදෙව කරණීයෙනා''ති, ආචරියෙන ච ''කදා ගමිස්සසී''ති වුත්තො ''සායන්හෙ වා රත්තිං වා උට්ඨහිත්වා ගමිස්සාමී''ති වදති, ආචරියොපි ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡති, තඞ්ඛණඤ්ඤෙව නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන ''භන්තෙ අසුකං නාම ඨානං ගන්තුකාමොම්හී''ති වුත්තෙ ආචරියො ''අසුකස්මිං නාම ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡා ජානිස්සසී''ති වදති, සො ච ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡති, තතො චෙ ගතො, සුගතො. සචෙ පන න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. අථාපි ''ගච්ඡාමී''ති වුත්තෙ ආචරියෙන ''මා තාව ගච්ඡ, රත්තිං මන්තෙත්වා ජානිස්සාමා''ති වුත්තො මන්තෙත්වා ගච්ඡති, සුගතො. නො චෙ ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. ආචරියං අනාපුච්ඡා පක්කමන්තස්ස පන උපචාරසීමාතික්කමෙ නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. අන්තොඋපචාරසීමතො පටිනිවත්තන්තස්ස න පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන ආචරියො අන්තෙවාසිකං ආපුච්ඡති ''ආවුසො අසුකං නාම ඨානං ගමිස්සාමී''ති, අන්තෙවාසිකෙන ච ''කදා''ති වුත්තෙ ''සායන්හෙ වා රත්තිභාගෙ වා''ති වදති, අන්තෙවාසිකොපි ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡති, තඞ්ඛණඤ්ඤෙව නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන ආචරියො ''ස්වෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ගමිස්සාමී''ති වදති, ඉතරො ච ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡති, එකදිවසං තාව නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති, පුනදිවසෙ පටිප්පස්සද්ධො හොති. ''අසුකස්මිං නාම ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ජානිස්සාමි මම ගමනං වා අගමනං වා''ති වත්වා සචෙ න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. අථාපි ''ගච්ඡාමී''ති වුත්තෙ අන්තෙවාසිකෙන ''මා තාව ගච්ඡථ, රත්තිං මන්තෙත්වා ජානිස්සථා''ති වුත්තො මන්තෙත්වාපි න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ උභොපි ආචරියන්තෙවාසිකා කෙනචි කරණීයෙන බහිසීමං ගච්ඡන්ති, තතො චෙ ආචරියො ගමියචිත්තෙ උප්පන්නෙ අනාපුච්ඡාව ගන්ත්වා ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තොයෙව නිවත්තති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. සචෙ ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා නිවත්තති, පටිප්පස්සද්ධො හොති. ආචරියුපජ්ඣායා ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කම්ම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්ති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

ආචරියෙ විබ්භන්තෙ කාලඞ්කතෙ පක්ඛසඞ්කන්තෙ ච තඞ්ඛණඤ්ඤෙව පටිප්පස්සම්භති. ආණත්තියං පන සචෙපි ආචරියො මුඤ්චිතුකාමොව හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙති, අන්තෙවාසිකො ච ''කිඤ්චාපි මං ආචරියො පණාමෙති, අථ ඛො හදයෙන මුදුකො''ති සාලයොව හොති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතියෙව. සචෙපි ආචරියො සාලයො, අන්තෙවාසිකො නිරාලයො, ''න දානි ඉමං නිස්සාය වසිස්සාමී''ති ධුරං නික්ඛිපති, එවම්පි න පටිප්පස්සම්භති. උභින්නං සාලයභාවෙ පන න පටිප්පස්සම්භතියෙව. උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙන පටිප්පස්සම්භති. පණාමිතෙන දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා තික්ඛත්තුං ඛමාපෙතබ්බො. නො චෙ ඛමති, උපජ්ඣායෙ වුත්තනයෙන පටිපජ්ජිතබ්බං.

උපජ්ඣායෙන වා සමොධානගතොති එත්ථ දස්සනසවනවසෙන සමොධානං වෙදිතබ්බං. සචෙ හි ආචරියං නිස්සාය වසන්තො සද්ධිවිහාරිකො එකවිහාරෙ චෙතියං වා වන්දන්තං එකගාමෙ පිණ්ඩාය වා චරන්තං උපජ්ඣායං පස්සති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. උපජ්ඣායො පස්සති, සද්ධිවිහාරිකො පන න පස්සති, න පටිප්පස්සම්භති. මග්ගප්පටිපන්නං වා ආකාසෙන වා ගච්ඡන්තං උපජ්ඣායං දිස්වා දූරත්තා භික්ඛූති ජානාති, උපජ්ඣායොති න ජානාති, න පටිප්පස්සම්භති. සචෙ ජානාති, පටිප්පස්සම්භති. උපරිපාසාදෙ උපජ්ඣායො වසති, හෙට්ඨා සද්ධිවිහාරිකො, තං අදිස්වාව යාගුං පිවිත්වා පක්කමති, ආසනසාලාය වා නිසින්නං අදිස්වාව එකමන්තෙ භුඤ්ජිත්වා පක්කමති, ධම්මස්සවනමණ්ඩපෙ වා නිසින්නම්පි තං අදිස්වාව ධම්මං සුත්වා පක්කමති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. එවං තාව දස්සනවසෙන සමොධානං වෙදිතබ්බං.

සවනවසෙන පන සචෙ උපජ්ඣායස්ස විහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා ධම්මං කථෙන්තස්ස අනුමොදනං වා කරොන්තස්ස සද්දං සුත්වා ‘‘උපජ්ඣායස්ස මෙ සද්දො’’ති සඤ්ජානාති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. අසඤ්ජානන්තස්ස න පටිප්පස්සම්භතීති අයං සමොධානෙ විනිච්ඡයො.

නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පාදෙතබ්බපඤ්චකකථා

84. ඉදානි යං පුබ්බෙ ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙතුං, නිස්සයං දාතු’’න්ති සඞ්ඛෙපතො උපජ්ඣායාචරියානං ලක්ඛණං වුත්තං, තං විත්ථාරතො දස්සෙතුං **‘‘පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙනා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ **පඤ්චහි අඞ්ගෙහීති** පඤ්චහි අගුණඞ්ගෙහි. සො හි සීලක්ඛන්ධාදීහි අසමන්නාගතත්තාව අගුණඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති. **න උපසම්පාදෙතබ්බන්ති** උපජ්ඣායෙන හුත්වා න උපසම්පාදෙතබ්බං. **න නිස්සයො දාතබ්බොති** ආචරියෙන හුත්වා නිස්සයො න දාතබ්බො. එත්ථ ච න අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙනාති ච අත්තනා න අසෙක්ඛෙනාති ච අස්සද්ධොති ච ආදීසු තීසු පඤ්චකෙසු අයුත්තවසෙන පටික්ඛෙපො කතො, න ආපත්තිඅඞ්ගවසෙන. යො හි අසෙක්ඛෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි අසමන්නාගතො පරෙ ච තත්ථ සමාදපෙතුං අසක්කොන්තො අස්සද්ධියාදිදොසයුත්තොව හුත්වා පරිසං පරිහරති, තස්ස පරිසා සීලාදීහි පරිහායතියෙව, න වඩ්ඪති. තස්මා තෙන න උපසම්පාදෙතබ්බන්තිආදි අයුත්තවසෙන වුත්තං, න ආපත්තිඅඞ්ගවසෙන. න හි ඛීණාසවස්සෙව උපජ්ඣායාචරියභාවො භගවතා අනුඤ්ඤාතො. යදි තස්සෙව අනුඤ්ඤාතො අභවිස්ස, ‘‘සචෙ උපජ්ඣායස්ස අනභිරති උප්පන්නා හොතී’’තිආදිං න වදෙය්‍ය. යස්මා පන ඛීණාසවස්ස පරිසා සීලාදීහි න පරිහායති, තස්මා ‘‘පඤ්චහි භික්ඛවෙ අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා උපසම්පාදෙතබ්බ’’න්තිආදි වුත්තං.

අධිසීලෙ සීලවිපන්නොතිආදීසු පාරාජිකඤ්ච සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච ආපන්නො අධිසීලෙ සීලවිපන්නො නාම. ඉතරෙ පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්නො **අජ්ඣාචාරෙ ආචාරවිපන්නො** නාම. සම්මාදිට්ඨිං පහාය අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො **අතිදිට්ඨියා දිට්ඨිවිපන්නො නාම**. යත්තකං සුතං පරිසං පරිහරන්තස්ස ඉච්ඡිතබ්බං, තෙන විරහිතත්තා **අප්පස්සුතො**. යං තෙන ජානිතබ්බං ආපත්තාදි, තස්ස අජානනතො **දුප්පඤ්ඤො**. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ පුරිමානි තීණි පදානි අයුත්තවසෙන වුත්තානි, පච්ඡිමානි ද්වෙ ආපත්තිඅඞ්ගවසෙන.

ආපත්තිං න ජානාතීති ‘‘ඉදං නාම මයා කත’’න්ති වුත්තෙ ‘‘ඉමං නාම ආපත්තිං අයං ආපන්නො’’ති න ජානාති. **වුට්ඨානං න ජානාතීති** වුට්ඨානගාමිනිතො වා දෙසනාගාමිනිතො වා ආපත්තිතො එවං නාම වුට්ඨානං හොතීති න ජානාති. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ පුරිමානි ද්වෙ පදානි අයුත්තවසෙන වුත්තානි, පච්ඡිමානි තීණි ආපත්තිඅඞ්ගවසෙන.

ආභිසමාචාරිකාය සික්ඛායාති ඛන්ධකවත්තෙ විනෙතුං න පටිබලො හොතීති අත්ථො. **ආදිබ්‍රහ්මචරියිකායාති** සෙක්ඛපණ්ණත්තියං විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. **අභිධම්මෙති** නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. **අභිවිනයෙති** සකලෙ විනයපිටකෙ විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. **විනෙතුං න පටිබලොති** ච සබ්බත්ථ සික්ඛාපෙතුං න සක්කොතීති අත්ථො. **ධම්මතො විවෙචෙතුන්ති** ධම්මෙන කාරණෙන විස්සජ්ජාපෙතුං. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ සබ්බපදෙසු ආපත්ති. **ආපත්තිං න ජානාතීති**ආදිපඤ්චකස්මිම්පි සබ්බපදෙසු ආපත්ති. ඌනදසවස්සපරියොසානපඤ්චකෙපි එසෙව නයො. ඉති ආදිතො තයො පඤ්චකා, චතුත්ථෙ තීණි පදානි, පඤ්චමෙ ද්වෙ පදානීති සබ්බෙපි චත්තාරො පඤ්චකා අයුත්තවසෙන වුත්තා. චතුත්ථපඤ්චකෙ ද්වෙ පදානි, පඤ්චමෙ තීණි, ඡට්ඨසත්තමඅට්ඨමා තයො පඤ්චකාති සබ්බෙපි චත්තාරො පඤ්චකා ආපත්තිඅඞ්ගවසෙන වුත්තා; සුක්කපක්ඛෙ අට්ඨසු අනාපත්තියෙවාති.

උපසම්පාදෙතබ්බපඤ්චකකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පාදෙතබ්බඡක්කකථා

85. ඡක්කෙසු ඌනදසවස්සපදං විසෙසො, තං සබ්බත්ථ ආපත්තිකරං. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තත්ථ **උභයානි ඛො පනස්ස පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙන න ස්වාගතානි හොන්තීති** උභතොවිභඞ්ගවසෙන න ස්වාගතානි. **න සුවිභත්තානීති** මාතිකාවිභඞ්ගවසෙන. **න සුප්පවත්තීනීති** වාචුග්ගතවසෙන. **න සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසො අනුබ්‍යඤ්ජනසොති** මාතිකාතො ච විභඞ්ගතො ච න සුට්ඨු විනිච්ඡිතානි.

උපසම්පාදෙතබ්බඡක්කකථා නිට්ඨිතා.

අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුකථා

86. අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුස්මිං – යො තාව අයං පසූරො, සො තිත්ථියපක්කන්තකත්තා න උපසම්පාදෙතබ්බො. යො පන අඤ්ඤොපි නයිධ පබ්බජිතපුබ්බො ආගච්ඡති, තස්මිං යං කත්තබ්බං තං දස්සෙතුං **“යො සො භික්ඛවෙ අඤ්ඤොපී”**තිආදිමාහ. තත්ථ **තස්ස චත්තාරො මාසෙ පරිවාසො දාතබ්බොති** අයං තිත්ථියපරිවාසො නාම; අප්පටිච්ඡන්නපරිවාසොතිපි වුච්චති. අයං පන නග්ගපරිබ්බාජකස්සෙව ආජීවකස්ස වා අචෙලකස්ස වා දාතබ්බො . සචෙ සොපි සාටකං වා වාළකම්බලාදීනං අඤ්ඤතරං තිත්ථියද්ධජං වා නිවාසෙත්වා ආගච්ඡති, නාස්ස පරිවාසො දාතබ්බො. අඤ්ඤස්ස පන තාපසපණ්ඩරඞ්ගාදිකස්ස න දාතබ්බොව.

පඨමං කෙසමස්සුන්තිආදිනා තස්ස ආදිතොව සාමණෙරපබ්බජ්ජං දස්සෙති. එවං පබ්බාජෙන්තෙහි පන තස්මිං සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නෙයෙව ‘‘ත්වං පබ්බාජෙහි, ත්වං ආචරියො හොහි, ත්වං උපජ්ඣායො හොහී’’ති ථෙරා භික්ඛූ න වත්තබ්බා. එවං වුත්තා හි සචෙ තස්ස ආචරියුපජ්ඣායභාවෙන ජිගුච්ඡන්තා න සම්පටිච්ඡන්ති, අථ සො ‘‘නයිමෙ මය්හං සද්දහන්තී’’ති කුජ්ඣිත්වාපි ගච්ඡෙය්‍ය. තස්මා තං එකමන්තං නෙත්වා තස්ස ආචරියුපජ්ඣායා පරියෙසිතබ්බා.

87. **එවං ඛො භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො** ආරාධකො හොති**, එවං** අනාරාධකොති අයමස්ස පරිවාසවත්තදස්සනත්ථං මාතිකා. **කථඤ්ච භික්ඛවෙ**තිආදි තස්සෙව විභඞ්ගො. තත්ථ **අතිකාලෙන ගාමං පවිසතීති** භික්ඛූනං වත්තකරණවෙලායමෙව ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති. **අතිදිවා පටික්කමතීති** කුලඝරෙසු ඉත්ථිපුරිසදාරකදාරිකාදීහි සද්ධිං ගෙහස්සිතකථං කථෙන්තො තත්ථෙව භුඤ්ජිත්වා භික්ඛූසු පත්තචීවරං පටිසාමෙත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි වා කරොන්තෙසු පටිසල්ලීනෙසු වා ආගච්ඡති; න උපජ්ඣායවත්තං නාචරියවත්තං කරොති, අඤ්ඤදත්ථු වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිද්දායති. **එවම්පි භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො අනාරාධකො හොතීති** එවම්පි කරොන්තො පරිවාසවත්තස්ස සම්පාදකො පූරකො න හොති.

වෙසියාගොචරො වාතිආදීසු **වෙසියාති** ආමිසකිඤ්චික්ඛසම්පදානාදිනා සුලභජ්ඣාචාරා රූපූපජීවිකා ඉත්ථියො. **විධවාති** මතපතිකා වා පවුත්ථපතිකා වා ඉත්ථියො; තා යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙන්ති. **ථුල්ලකුමාරිකාති** යොබ්බනප්පත්තා යොබ්බනාතීතා වා කුමාරියො; තා පුරිසාධිප්පායාව විචරන්ති, යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙන්ති. **පණ්ඩකාති** උස්සන්නකිලෙසා අවූපසන්තපරිළාහා නපුංසකා; තෙ පරිළාහවෙගාභිභූතා යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙන්ති . **භික්ඛුනියොති** සමානපබ්බජ්ජා ඉත්ථියො; තාහි සද්ධිං ඛිප්පමෙව විස්සාසො හොති, තතො සීලං භිජ්ජති.

තත්ථ වෙසියානං කුලෙසු කුලූපකො හුත්වා පිණ්ඩපාතචරියාදීහි වා අපදිසිත්වා සිනෙහසන්ථවජාතෙන හදයෙන අභිණ්හදස්සනසල්ලාපකාමතාය තාසං සන්තිකං උපසඞ්කමන්තො ‘‘වෙසියාගොචරො’’ති වුච්චති, සො නචිරස්සෙව ‘‘අසුකවෙසියා සද්ධිං ගතො’’ති වත්තබ්බතං පාපුණාති. එස නයො සබ්බත්ථ. සචෙ පන වෙසියාදයො සලාකභත්තාදීනි දෙන්ති, භික්ඛූහි සද්ධිං ගන්ත්වා සද්ධිංයෙව භුඤ්ජිත්වා වා ගහෙත්වා වා ආගන්තුං වට්ටති. ගිලානා භික්ඛුනියො ඔවදිතුං වා ධම්මං වා දෙසෙතුං උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි වා දාතුං ගච්ඡන්තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ගන්තුං වට්ටති. යො පන තථා ආගන්ත්වා මිත්තසන්ථවවසෙන ගච්ඡති, අයං අනාරාධකො හොති.

උච්චාවචානි කරණීයානීති මහන්තඛුද්දකානි කම්මානි. තත්ථ සණ්ඨිං පහරිත්වා සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන සන්නිපතිත්වා කත්තබ්බානි චෙතියමහාපාසාදපටිසඞ්ඛරණාදීනි කම්මානි **උච්චානි** නාම. චීවරධොවනරජනාදීනි ඛන්ධකපරියාපන්නානි ච අග්ගිසාලවත්තාදීනි ආභිසමාචාරිකානි **අවචානි** නාම. **තත්ථ න දක්ඛො හොතීති** තෙසු කම්මෙසු ඡෙකො සුසික්ඛිතො න හොති. **න අනලසොති** උට්ඨානවීරියසම්පන්නො න හොති; ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කම්මං අත්ථී’’ති සුත්වා පගෙව භත්තකිච්චං කත්වා ගබ්භන්තරං පවිසිත්වා යාවදත්ථං සුපිත්වා සායං නික්ඛමති. **තත්‍රූපායායාති** තෙසු කම්මෙසු උපායභූතාය. **වීමංසායාති** ඨානුප්පත්තිකවීමංසාය. ‘‘ඉදමෙවං කත්තබ්බං, ඉදමෙවං න කත්තබ්බ’’න්ති තස්මිංයෙව ඛණෙ උප්පන්නපඤ්ඤාය සමන්නාගතො න හොති. **න අලං කාතුං න අලං සංවිධාතුන්ති** සහත්ථාපි කාතුං සමත්ථො න හොති; ‘‘ගණ්හථ භන්තෙ, ගණ්හ දහර, ගණ්හ සාමණෙර, සචෙ තුම්හෙ වා න කරිස්සථ, අම්හෙ වා න කරිස්සාම, කො දානි ඉමං කරිස්සතී’’ති එවං උස්සාහං ජනෙත්වා සංවිධාතුං අඤ්ඤමඤ්ඤං කාරෙතුම්පි සමත්ථො න හොති. භික්ඛූහි ‘‘කම්මං කරිස්සාමා’’ති වුත්තෙ කිඤ්චි රොගං අපදිසති, භික්ඛූනං කම්මං කරොන්තානං සමීපෙනෙව විචරති, සීසමෙව දස්සෙති, අයම්පි අනාරාධකො හොති.

න තිබ්බච්ඡන්දො හොතීති බලවච්ඡන්දො න හොති. **උද්දෙසෙති** පාළිපරියාපුණනෙ. **පරිපුච්ඡායාති** අත්ථසවනෙ. **අධිසීලෙති** පාතිමොක්ඛසීලෙ. **අධිචිත්තෙති** ලොකියසමාධිභාවනාය. **අධිපඤ්ඤායාති** ලොකුත්තරමග්ගභාවනාය.

සඞ්කන්තො හොතීති ඉධාගතො හොති. **තස්ස සත්ථුනොති** තස්ස තිත්ථායතනසාමිකස්ස. **තස්ස දිට්ඨියාති** තස්ස සන්තකාය ලද්ධියා. ඉදානි සායෙව ලද්ධි යස්මා තස්ස තිත්ථකරස්ස ඛමති චෙව රුච්චති ච ''ඉදමෙව සච්ච''න්ති ච දළ්හග්ගාහෙන ගහිතා; තස්මා තස්ස ඛන්ති රුචි ආදායොති වුච්චති. තෙන වුත්තං – ''තස්ස ඛන්තියා තස්ස රුචියා තස්ස ආදායස්සා''ති. **අවණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙති** ගරහාය භඤ්ඤමානාය. **අනභිරද්ධොති** අපරිපුණ්ණසඞ්කප්පො; නො පග්ගහිතචිත්තො. **උදග්ගොති** අබ්භුන්නතකායචිත්තො. **ඉදං භික්ඛවෙ සඞ්ඝාතනිකං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස අනාරාධනීයස්මින්ති** භික්ඛවෙ යමිදං තස්ස සත්ථුනො තස්සෙව ච ලද්ධියා අවණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ ''කිං ඉමෙ පරං ගරහන්තී''ති කායවචීවිකාරනිබ්බත්තකං අනත්තමනත්තං, බුද්ධාදීනඤ්ච අවණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තමනත්තං, යඤ්ච තස්සෙව සත්ථුනො තස්සෙව ච ලද්ධියා වණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තමනත්තං, බුද්ධාදීනඤ්ච වණ්ණභණනෙ අනත්තමනත්තං, ඉදං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස අනාරාධනීයස්මිං සඞ්ඝාතනිකං, අනාරාධකෙ පරිවාසවත්තං අපූරකෙ කම්මෙ ඉදං ලිඞ්ගං, ඉදං ලක්ඛණං, ඉදමවලප්පමාණන්ති වුත්තං හොති. **එවං අනාරාධකො ඛො භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආගතො න උපසම්පාදෙතබ්බොති** ඉතො එකෙනපි අඞ්ගෙන සමන්නාගතො න උපසම්පාදෙතබ්බො. සුක්කපක්ඛෙ සබ්බං වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බං.

එවං ආරාධකො ඛො භික්ඛවෙති එවං නාතිකාලෙන ගාමප්පවෙසනා නාතිදිවා පටික්කමනං, න වෙසියාදිගොචරතා, සබ්‍රහ්මචාරීනං කිච්චෙසු දක්ඛතාදි, උද්දෙසාදීසු තිබ්බච්ඡන්දතා, තිත්ථියානං අවණ්ණභණනෙ අත්තමනතා, බුද්ධාදීනං අවණ්ණභණනෙ අනත්තමනතා, තිත්ථියානං වණ්ණභණනෙ අනත්තමනතා, බුද්ධාදීනං වණ්ණභණනෙ අත්තමනතාති ඉමෙසං අට්ඨන්නං තිත්ථියවත්තානං පරිපූරණෙන ආරාධකො පරිතොසකො භික්ඛූනං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආගතො උපසම්පාදෙතබ්බො.

සචෙ පන උපසම්පදමාළකෙපි එකං වත්තං භින්දති, පුන චත්තාරො මාසෙ පරිවසිතබ්බං. යථා පන භින්නසික්ඛාය සික්ඛමානාය පුන සික්ඛාපදානි ච සික්ඛාසම්මුති ච දියාති, එවං නයිමස්ස කිඤ්චි පුන දාතබ්බමත්ථි. පුබ්බෙ දින්නපරිවාසොයෙව හි තස්ස පරිවාසො. තස්මා පුන චත්තාරො මාසෙ පරිවසිතබ්බං. සචෙ පරිවසන්තො අන්තරා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙති, ලොකියධම්මො නාම කුප්පනසභාවො, න උපසම්පාදෙතබ්බො. චත්තාරො මාසෙ පූරිතවත්තොව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ පන පරිවසන්තො චත්තාරි මහාභූතානි පරිග්ගණ්හති, උපාදාරූපානි පරිච්ඡින්දති, නාමරූපං වවත්ථපෙති, තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනං ආරභති, ලොකියධම්මො නාම කුප්පනසභාවො, නෙව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ පන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පටිලභති, පරිපුණ්ණංයෙව හොති වත්තං. සමූහතානි සබ්බදිට්ඨිගතානි අබ්බුළ්හං විචිකිච්ඡාසල්ලං තංදිවසමෙව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙපි තිත්ථියලිඞ්ගෙ ඨිතො සොතාපන්නො හොති, පරිවාසකිච්චං නත්ථි, තදහෙව පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙතබ්බො.

උපජ්ඣායමූලකං චීවරං පරියෙසිතබ්බන්ති උපජ්ඣායං ඉස්සරං කත්වා තස්ස චීවරං පරියෙසිතබ්බං. පත්තම්පි තථෙව. තස්මා යදි උපජ්ඣායස්ස පත්තචීවරං අත්ථි, ''ඉමස්ස දෙහී''ති වත්තබ්බො. අථ නත්ථි, අඤ්ඤෙ දාතුකාමා හොන්ති, තෙහිපි උපජ්ඣායස්සෙව දාතබ්බං ''ඉදං තුම්හාකං කත්වා ඉමස්ස දෙථා''ති. කස්මා? තිත්ථියා නාම විලොමා හොන්ති ''සඞ්ඝෙන මෙ පත්තචීවරං දින්නං, කිං මය්හං තුම්හෙසු ආයත්ත''න්ති වත්වා ඔවාදානුසාසනිං න කරෙය්‍යුං, උපජ්ඣායෙන පන ආයත්තජීවිකත්තා තස්ස වචනකරො භවිස්සති. තෙනස්ස ''උපජ්ඣායමූලකං චීවරං පරියෙසිතබ්බ''න්ති වුත්තං. **භණ්ඩුකම්මායාති** කෙසොරොපනත්ථං. භණ්ඩුකම්මකථා පරතො ආගමිස්සති.

අග්ගිකාති අග්ගිපරිචරණකා. **ජටිලකාති** තාපසා. **එතෙ භික්ඛවෙ කිරියවාදිනොති** එතෙ කිරියං න පටිබාහන්ති, ''අත්ථි කම්මං, අත්ථි කම්මවිපාකො''ති එවංදිට්ඨිකා. සබ්බබුද්ධා හි නෙක්ඛම්මපාරමිං පූරයමානා එතදෙව පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පූරෙසුං, මයාපි තථෙව පූරිතා, න එතෙසං සාසනෙ පබ්බජ්ජා විලොමා, තස්මා උපසම්පාදෙතබ්බා, න තෙසං පරිවාසො දාතබ්බොති. **ඉමාහං භික්ඛවෙ ඤාතීනං ආවෙණිකං පරිහාරං දම්මීති** ඉමං අහං තෙසං පාටෙක්කං ඔදිස්සකං පරිහාරං දදාමි. කස්මා එවමාහ? තෙ හි තිත්ථායතනෙ පබ්බජිතාපි සාසනස්ස අවණ්ණකාමා න හොන්ති, අම්හාකං ඤාතිසෙට්ඨස්ස සාසනන්ති වණ්ණවාදිනොව හොන්ති, තස්මා එවමාහාති.

අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චාබාධවත්ථුකථා

88. මගධෙසු පඤ්ච ආබාධා උස්සන්නා හොන්තීති මගධනාමකෙ ජනපදෙ මනුස්සානඤ්ච අමනුස්සානඤ්ච පඤ්ච රොගා උස්සන්නා වුඩ්ඪිප්පත්තා ඵාතිප්පත්තා හොන්ති. ජීවකකොමාරභච්චකථා චීවරක්ඛන්ධකෙ ආවිභවිස්සති. **න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි ඵුට්ඨො පබ්බාජෙතබ්බොති** යෙ තෙ කුට්ඨාදයො පඤ්ච ආබාධා උස්සන්නා, තෙහි ඵුට්ඨො අභිභූතො න පබ්බාජෙතබ්බො.

තත්ථ **කුට්ඨ**න්ති රත්තකුට්ඨං වා හොතු කාළකුට්ඨං වා, යංකිඤ්චි කිටිභදද්දුකච්ඡුආදිප්පභෙදම්පි සබ්බං කුට්ඨමෙවාති වුත්තං. තඤ්චෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණම්පි වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං හොති, න පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන නිවාසනපාරුපනෙහි පකතිපටිච්ඡන්නෙ ඨානෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණං අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං හොති, වට්ටති. මුඛෙ පන හත්ථපාදපිට්ඨියෙසු වා සචෙපි අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං නඛපිට්ඨිතො ච ඛුද්දකතරම්පි, න වට්ටතියෙවාති කුරුන්දියං වුත්තං. තිකිච්ඡාපෙත්වා පබ්බාජෙන්තෙනාපි පකතිවණ්ණෙ ජාතෙයෙව පබ්බාජෙතබ්බො. ගොධාපිට්ඨිසදිසචුණ්ණඔකිරණකසරීරම්පි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති.

ගණ්ඩොති මෙදගණ්ඩො වා හොතු අඤ්ඤො වා යො කොචි කොලට්ඨිමත්තකොපි චෙ වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතො ගණ්ඩො හොති, න පබ්බාජෙතබ්බො. පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ පන කොලට්ඨිමත්තෙ අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතො වට්ටති. මුඛාදිකෙ අප්පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතොපි න වට්ටති. තිකිච්ඡාපෙත්වා පබ්බාජෙන්තෙනාපි සරීරං සඤ්ඡවිං කාරෙත්වාව පබ්බාජෙතබ්බො. උණ්ණිගණ්ඩා නාම හොන්ති ගොථනා විය අඞ්ගුලිකා විය ච තත්ථ තත්ථ ලම්බන්ති, එතෙපි ගණ්ඩායෙව. තෙසු සති පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. දහරකාලෙ ඛීරපිළකා යොබ්බනකාලෙ ච මුඛෙ ඛරපිළකා නාම හොන්ති, මහල්ලකකාලෙ නස්සන්ති, න තා ගණ්ඩසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡන්ති, තාසු සති පබ්බාජෙතුං වට්ටති. අඤ්ඤෙ පන සරීරෙ ඛරපිළකා නාම අපරා පදුමකණ්ණිකා නාම හොන්ති, අඤ්ඤා සාසපබීජකා නාම සාසපමත්තා එව සකලසරීරං ඵරන්ති, තා සබ්බා කුට්ඨජාතිකා එව. තාසු සති න පබ්බාජෙතබ්බො.

කිලාසොති න භිජ්ජනකං න පග්ඝරණකං පදුමපුණ්ඩරීකපත්තවණ්ණං කුට්ඨං, යෙන ගුන්නං විය සබලං සරීරං හොති, තස්මිං කුට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. **සොසො**ති සොසබ්‍යාධි; තස්මිං සති න පබ්බාජෙතබ්බො. **අපමාරො**ති පිත්තුම්මාරො වා යක්ඛුම්මාරො වා; තත්ථ පුබ්බවෙරිකෙන අමනුස්සෙන ගහිතො දුත්තිකිච්ඡො හොති. අප්පමත්තකෙපි පන අපමාරෙ සති න පබ්බාජෙතබ්බො.

පඤ්චාබාධවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

රාජභටවත්ථුකථා

90. රාජභටවත්ථුස්මිං – **පච්චන්තං උච්චිනථා**ති පච්චන්තං වඩ්ඪෙථ. චොරෙ පලාපෙත්වා චොරභයෙන වුට්ඨිතෙ ගාමෙ ආවාසාපෙත්වා ආරක්ඛං දත්වා කසිකම්මාදීනි පවත්තාපෙථාති වුත්තං හොති. රාජා පන සොතාපන්නත්තා ''චොරෙ ඝාතෙථ, හනථා''ති න ආණාපෙති. **උපජ්ඣායස්ස දෙව සීසං ඡින්දිතබ්බ**න්තිආදි සබ්බං ''පබ්බජ්ජාය උපජ්ඣායො සෙට්ඨො, තතො ආචරියො, තතො ගණො''ති චින්තෙත්වා ඉදං වොහාරෙ අඩ්ඩවිනිච්ඡයෙ ආගතන්ති ආහංසු. **න භික්ඛවෙ රාජභටො පබ්බාජෙතබ්බො**ති එත්ථ අමච්චො වා හොතු මහාමත්තො වා සෙවකො වා කිඤ්චි ඨානන්තරං පත්තො වා අප්පත්තො වා, යො කොචි රඤ්ඤො භත්තවෙතනභටො, සබ්බො රාජභටොති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. තස්ස පන පුත්තනත්තභාතුකා යෙ රාජතො භත්තවෙතනං න ගණ්හන්ති, තෙ පබ්බාජෙතුං වට්ටති. යො පන රාජතො ලද්ධං නිබද්ධභොගං වා මාසසංවච්ඡරපරිබ්බයං වා රඤ්ඤොයෙව නිය්‍යාතෙති, පුත්තභාතුකෙ වා තං ඨානං සම්පටිච්ඡාපෙත්වා රාජානං ''න දානාහං දෙවස්ස භටො''ති ආපුච්ඡති, යෙන වා යං කම්මකාරණා වෙතනං ගහිතං, තං කම්මං කතං හොති, යො වා පබ්බජස්සූති රඤ්ඤා අනුඤ්ඤාතො හොති, තම්පි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

රාජභටවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

චොරවත්ථුකථා

91. චොරවත්ථූසු – **මනුස්සා පස්සිත්වා**ති යෙහි ගිහිකාලෙ දිට්ඨපුබ්බො යෙ ච ''අයං සො''ති අඤ්ඤෙසං සුණන්ති, තෙ පස්සිත්වා උබ්බිජ්ජන්තිපි…පෙ…. ද්වාරම්පි ථකෙන්ති. යෙ පන න ජානන්ති, තෙසං ඝරෙසු භික්ඛං ලභති. **න භික්ඛවෙ**ති භගවා සයං ධම්මස්සාමී, තස්මා ආයතිං අකරණත්ථාය භික්ඛූනං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙන්තො එවමාහ. තත්ථ ධජං බන්ධිත්වා විය විචරතීති **ධජබන්ධො**. මූලදෙවාදයො විය ලොකෙ පාකටොති වුත්තං හොති. තස්මා යො ගාමඝාතං වා පන්ථදූහනං වා නගරෙ සන්ධිච්ඡෙදාදිකම්මං වා කරොන්තො විචරති, පඤ්ඤායති ච ''අසුකො නාම ඉදං ඉදං කරොතී''ති, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන රාජපුත්තො රජ්ජං පත්ථෙන්තො ගාමඝාතාදීනි කරොති, සො පබ්බාජෙතබ්බො. රාජානො හි තස්මිං පබ්බජිතෙ තුස්සන්ති, සචෙ පන න තුස්සන්ති, න පබ්බාජෙතබ්බො. පුබ්බෙ මහාජනෙ පාකටො චොරො පච්ඡා චොරකම්මං පහාය පඤ්චසීලාදීනි සමාදියති, තඤ්චෙ මනුස්සා එවං ජානන්ති, පබ්බාජෙතබ්බො. යෙ පන අම්බලබුජාදිචොරකා සන්ධිච්ඡෙදාදිචොරා එව වා අදිස්සමානා ථෙය්‍යං කරොන්ති, පච්ඡාපි ඉමිනා නාම ඉදං කතන්ති න පඤ්ඤායන්ති, තෙපි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

92. **කාරං භින්දිත්වා**ති අට්ටබන්ධනාදිං භින්දිත්වා. **අභයූවරා**ති එත්ථ භයෙන උපරමන්තීති භයූවරා, එතෙ පන ලද්ධාභයත්තා න භයූවරාති **අභයූවරා;** පකාරස්ස වෙත්ථ වකාරො කතොති වෙදිතබ්බො. **න භික්ඛවෙ කාරභෙදකො පබ්බාජෙතබ්බො**ති කාරො වුච්චති බන්ධනාගාරං. ඉධ පන අන්දුබන්ධනං වා හොතු සඞ්ඛලිකබන්ධනං වා රජ්ජුබන්ධනං වා ගාමබන්ධනං වා නිගමබන්ධනං වා නගරබන්ධනං වා පුරිසගුත්ති වා ජනපදබන්ධනං වා දීපබන්ධනං

වා, යො එතෙසු යංකිඤ්චි බන්ධනං භින්දිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා මුඤ්චිත්වා වා විවරිත්වා වා පස්සමානානං වා අපස්සමානානං වා පලායති, සො කාරභෙදකොති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. තස්මා ඊදිසො කාරභෙදකො චොරො දීපබන්ධනං භින්දිත්වා දීපන්තරං ගතොපි න පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන න චොරො, කෙවලං හත්ථකම්මං අකරොන්තො ‘‘එවං නො අපලායන්තො කරිස්සතී’’ති රාජයුත්තාදීහි බද්ධො, සො කාරං භින්දිත්වා පලාතොපි පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන ගාමනිගමපට්ටනාදීනි කෙණියා ගහෙත්වා තං අසම්පාදෙන්තො බන්ධනාගාරං පවෙසිතො හොති, සො පලායිත්වා ආගතො න පබ්බාජෙතබ්බො. යොපි කසිකම්මාදීහි ධනං සම්පාදෙත්වා ජීවන්තො ‘‘නිධානං ඉමිනා ලද්ධ’’න්ති පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා කෙනචි බන්ධාපිතො හොති, තං තත්ථෙව පබ්බාජෙතුං න වට්ටති, පලායිත්වා ගතං පන ගතට්ඨානෙ පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

93. **න භික්ඛවෙ ලිඛිතකොති** එත්ථ **ලිඛිතකො** නාම න කෙවලං ‘‘යත්ථ පස්සති තත්ථ හන්තබ්බො’’ති, අථ ඛො යො කොචි චොරිකං වා අඤ්ඤං වා ගරුං රාජාපරාධං කත්වා පලාතො, රාජා ච නං පණ්ණෙ වා පොත්ථකෙ වා ‘‘ඉත්ථන්නාමො යත්ථ දිස්සති, තත්ථ ගහෙත්වා මාරෙතබ්බො’’ති වා ‘‘හත්ථපාදානිස්ස ඡින්දිතබ්බානී’’ති වා ‘‘එත්තකං නාම දණ්ඩං ආහරාපෙතබ්බො’’ති වා ලිඛාපෙති, අයං **ලිඛිතකො** නාම, සො න පබ්බාජෙතබ්බො.

94. **කසාහතො කතදණ්ඩකම්මොති** එත්ථ යො වචනපෙසනාදීනි අකරොන්තො හඤ්ඤති, න සො කතදණ්ඩකම්මො. යො පන කෙණියා වා අඤ්ඤථා වා කිඤ්චි ගහෙත්වා ඛාදිත්වා පුන දාතුං අසක්කොන්තො ‘‘අයමෙව තෙ දණ්ඩො හොතූ’’ති කසාහි හඤ්ඤති, අයං කසාහතො කතදණ්ඩකම්මො. සො ච කසාහි වා හතො හොතු අද්ධදණ්ඩකාදීනං වා අඤ්ඤතරෙන, යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාජෙතබ්බො. වණෙ පන පාකතිකෙ කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන ජාණූහි වා කප්පරෙහි වා නාළිකෙරපාසාණාදීහි වා ඝාතෙත්වා මුත්තො හොති, සරීරෙ චස්ස ගණ්ඨියො පඤ්ඤායන්ති, න පබ්බාජෙතබ්බො. ඵාසුකං කත්වා එව ගණ්ඨීසු සන්නිසින්නාසු පබ්බාජෙතබ්බො.

95. **ලක්ඛණාහතො කතදණ්ඩකම්මොති** එත්ථ කතදණ්ඩකම්මභාවො පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. යස්ස පන නලාටෙ වා ඌරුආදීසු වා තත්තෙන ලොහෙන ලක්ඛණං ආහතං හොති, සො සචෙ භුජිස්සො යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙපිස්ස වණා රුළ්හා හොන්ති, ඡවියා සමපරිච්ඡෙදා, ලක්ඛණං න පඤ්ඤායති, තිමණ්ඩලවත්ථස්ස උත්තරාසඞ්ගෙ කතෙ පටිච්ඡන්නොකාසෙ චෙ හොති, පබ්බාජෙතුං වට්ටති, අප්පටිච්ඡන්නොකාසෙ චෙ න වට්ටති.

චොරවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ඉණායිකවත්ථුකථා

96. **න භික්ඛවෙ ඉණායිකොති** එත්ථ **ඉණායිකො** නාම යස්ස පිතිපිතාමහෙහි වා ඉණං ගහිතං හොති, සයං වා ඉණං ගහිතං හොති, යං වා ආඨපෙත්වා මාතාපිතූහි කිඤ්චි ගහිතං හොති, සො තං ඉණං පරෙසං ධාරෙතීති ඉණායිකො. යං පන අඤ්ඤෙ ඤාතකා ආඨපෙත්වා කිඤ්චි ගණ්හන්ති, සො න ඉණායිකො. න හි තෙ තං ආඨපෙතුං ඉස්සරා, තස්මා තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති, ඉතරං න වට්ටති. සචෙ පනස්ස ඤාතිසාලොහිතා ‘‘මයං දස්සාම, පබ්බාජෙථ න’’න්ති ඉණං අත්තනො භාරං කරොන්ති, අඤ්ඤො වා කොචි තස්ස ආචාරසම්පත්තිං දිස්වා ‘‘පබ්බාජෙථ නං, අහං ඉණං දස්සාමී’’ති වදති, පබ්බාජෙතුං වට්ටති. තෙසු අසති භික්ඛුනා තථාරූපස්ස උපට්ඨාකස්සාපි ආරොචෙතබ්බං ‘‘සහෙතුකො සත්තො ඉණපලිබොධෙන න පබ්බජතී’’ති. සචෙ සො පටිපජ්ජති, පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙපි අත්තනො කප්පියභණ්ඩං අත්ථි, ‘‘එතං දස්සාමී’’ති පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන නෙව ඤාතකාදයො පටිපජ්ජන්ති, න අත්තනො ධනං අත්ථි, ‘‘පබ්බාජෙත්වා භික්ඛාය චරිත්වා මොචෙස්සාමී’’ති පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. සචෙ පබ්බාජෙති දුක්කටං. පලාතොපි ආනෙත්වා දාතබ්බො. නො චෙ දෙති, සබ්බං ඉණං ගීවා හොති. අජානිත්වා පබ්බාජයතො අනාපත්ති. පස්සන්තෙන පන ආනෙත්වා ඉණසාමිකානං දස්සෙතබ්බො. අපස්සන්තස්ස ගීවා න හොති.

සචෙ ඉණායිකො අඤ්ඤං දෙසං ගන්ත්වා පුච්ඡියමානොපි ‘‘නාහං කස්සචි කිඤ්චි ධාරෙමී’’ති වත්වා පබ්බජති, ඉණසාමිකො ච තං පරියෙසන්තො තත්ථ ගච්ඡති, දහරො තං දිස්වා පලායති, සො ච ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා ‘‘අයං භන්තෙ කෙන පබ්බාජිතො, මම එත්තකං නාම ධනං ගහෙත්වා පලාතො’’ති වදති, ථෙරෙන වත්තබ්බං ‘‘මයා උපාසක ‘අණණො අහ’න්ති වදන්තො පබ්බාජිතො, කිං දානි කරොමි, පස්ස මෙ පත්තචීවරමත්ත’’න්ති අයං තත්ථ සාමීචි. පලාතෙ පන ගීවා න හොති.

සචෙ පන නං ථෙරස්ස සම්මුඛාව දිස්වා ‘‘අයං මම ඉණායිකො’’ති වදති, ‘‘තව ඉණායිකං ත්වමෙව ජානාහී’’ති වත්තබ්බො. එවම්පි ගීවා න හොති. සචෙපි සො ‘‘පබ්බජිතො අයං ඉදානි කුහිං ගමිස්සතී’’ති වදති, ථෙරෙන ‘‘ත්වංයෙව ජානාහී’’ති වත්තබ්බො. එවම්පිස්ස පලාතෙ ගීවා න හොති. සචෙ පන ථෙරො ‘‘කුහිං දානි අයං ගමිස්සති, ඉධෙව අච්ඡතූ’’ති වදති, සො චෙ පලායති, ගීවා හොති. සචෙ සො සහෙතුකසත්තො හොති වත්තසම්පන්නො, ථෙරෙන ‘‘ඊදිසො අය’’න්ති වත්තබ්බං. ඉණසාමිකො චෙ ‘‘සාධූ’’ති විස්සජ්ජෙති, ඉච්චෙතං කුසලං. සචෙ පන ‘‘උපඩ්ඪුපඩ්ඪං දෙථා’’ති වදති, දාතබ්බං. අපරෙන සමයෙන අතිආරාධකො හොති, ‘‘සබ්බං දෙථා’’ති වුත්තෙපි දාතබ්බමෙව. සචෙ පන උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීසු කුසලො හොති බහූපකාරො භික්ඛූනං, භික්ඛාචාරවත්තෙන පරියෙසිත්වාපි ඉණං දාතබ්බමෙවාති.

ඉණායිකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

දාසවත්ථුකථා

97. න භික්ඛවෙ දාසොති එත්ථ චත්තාරො දාසා – අන්තොජාතො, ධනක්කීතො, කරමරානීතො, සාමං දාසබ්‍යං උපගතොති. තත්ථ අන්තොජාතො නාම ජාතිදාසො ඝරදාසියා පුත්තො. ධනක්කීතො නාම මාතාපිතූනං සන්තිකා පුත්තො වා සාමිකානං සන්තිකා දාසො වා ධනං දත්වා දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කීතො. එතෙ ද්වෙපි න පබ්බාජෙතබ්බා. පබ්බාජෙන්තෙන තත්ථ තත්ථ චාරිත්තවසෙන අදාසං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බා.

කරමරානීතො නාම තිරොරට්ඨං විලොපං වා කත්වා උපලාපෙත්වා වා තිරොරට්ඨතො භුජිස්සමානුසකානි ආහරන්ති, අන්තොරට්ඨෙයෙව වා කතාපරාධං කිඤ්චි ගාමං රාජා ''විලුම්පථා''ති ආණාපෙති, තතො මානුසකානිපි ආහරන්ති. තත්ථ සබ්බෙ පුරිසා දාසා, ඉත්ථියො දාසියො. එවරූපො කරමරානීතො දාසො යෙහි ආනීතො, තෙසං සන්තිකෙ වසන්තො වා බන්ධනාගාරෙ බද්ධො වා පුරිසෙහි රක්ඛියමානො වා න පබ්බාජෙතබ්බො. පලායිත්වා පන ගතො, ගතට්ඨානෙ පබ්බාජෙතබ්බො. රඤ්ඤා තුට්ඨෙන ''කරමරානීතකෙ මුඤ්චථා''ති වත්වා වා සබ්බසාධාරණෙන වා නයෙන බන්ධනා මොක්ඛෙ කතෙ පබ්බාජෙතබ්බොව.

සාමං දාසබ්‍යං උපගතො නාම ජීවිතහෙතු වා ආරක්ඛහෙතු වා ''අහං තෙ දාසො''ති සයමෙව දාසභාවං උපගතො. රාජූනං හත්ථිඅස්සගොමහිංසගොපකාදයො විය, තාදිසො දාසො න පබ්බාජෙතබ්බො. රඤ්ඤො වණ්ණදාසීනං පුත්තා හොන්ති අමච්චපුත්තසදිසා, තෙපි න පබ්බාජෙතබ්බා. භුජිස්සිත්ථියො අසංයතා වණ්ණදාසීහි සද්ධිං විචරන්ති, තාසං පුත්තෙ පබ්බාජෙතුං වට්ටති. සචෙ සයමෙව පණ්ණං ආරොපෙන්ති, න වට්ටති. භට්ටිපුත්තකගණාදීනං දාසාපි තෙහි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බා. විහාරෙසු රාජූහි ආරාමිකදාසා නාම දින්නා හොන්ති, තෙපි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. භුජිස්සෙ පන කත්වා පබ්බාජෙතුං වට්ටති. මහාපච්චරියං ''අන්තොජාතධනක්කීතකෙ ආනෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරාමිකෙ දෙමාති දෙන්ති, තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදිසාව හොන්ති, තෙ පබ්බාජෙතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. කුරුන්දියං පන ''ආරාමිකං දෙමාති කප්පියවොහාරෙන දෙන්ති, යෙන කෙනචි වොහාරෙන දින්නො හොතු, නෙව පබ්බාජෙතබ්බො''ති වුත්තං. දුග්ගතමනුස්සා සඞ්ඝං නිස්සාය ජීවිස්සාමාති විහාරෙ කප්පියකාරකා හොන්ති, එතෙපි පබ්බාජෙතුං වට්ටති. යස්ස මාතාපිතරො දාසා, මාතා එව වා දාසී, පිතා අදාසො, තං පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. යස්ස පන මාතා අදාසී, පිතා දාසො, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. භික්ඛුස්ස ඤාතකා වා උපට්ඨාකා වා දාසං දෙන්ති ''ඉමං පබ්බාජෙථ, තුම්හාකං වෙය්‍යාවච්චං කරිස්සතී''ති අත්තනොවාස්ස දාසො අත්ථි, භුජිස්සො කතොව පබ්බාජෙතබ්බො. සාමිකා දාසං දෙන්ති ''ඉමං පබ්බාජෙථ, සචෙ අභිරමිස්සති, අදාසො විබ්භමිස්සති චෙ, අම්හාකං දාසොව භවිස්සතීති අයං තාවකාලිකො නාම, තං පබ්බාජෙතුං න වට්ටතී''ති කුරුන්දියං වුත්තං. නිස්සාමිකදාසො හොති, සොපි භුජිස්සො කතොව පබ්බාජෙතබ්බො. අජානන්තො පබ්බාජෙත්වා වා උපසම්පාදෙත්වා වා පච්ඡා ජානාති, භුජිස්සං කාතුමෙව වට්ටති.

ඉමස්ස ච අත්ථස්ස පකාසනත්ථං ඉදං වත්ථුං වදන්ති – එකා කිර කුලදාසී එකෙන සද්ධිං අනුරාධපුරා පලායිත්වා රොහණෙ වසමානා පුත්තං පටිලභි, සො පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නකාලෙ ලජ්ජී කුක්කුච්චකො අහොසි. අථෙකදිවසං මාතරං පුච්ඡි – ''කිං උපාසිකෙ තුම්හාකං භාතා වා භගිනී වා නත්ථි, න කඤ්චි ඤාතකං පස්සාමී''ති. ''තාත, අහං අනුරාධපුරෙ කුලදාසී, තව පිතරා සද්ධිං පලායිත්වා ඉධ වසාමී''ති. සීලවා භික්ඛු ''අසුද්ධා කිර මෙ පබ්බජ්ජා''ති සංවෙගං ලභිත්වා මාතරං තස්ස කුලස්ස නාමගොත්තං පුච්ඡිත්වා අනුරාධපුරං ආගම්ම තස්ස කුලස්ස ඝරද්වාරෙ අට්ඨාසි. ''අතිච්ඡථ භන්තෙ''ති වුත්තෙපි නාතික්කමි, තෙ ආගන්ත්වා ''කිං භන්තෙ''ති පුච්ඡිංසු. ''තුම්හාකං ඉත්ථන්නාමා දාසී පලාතා අත්ථී''ති? අත්ථි භන්තෙ. අහං තස්සා පුත්තො, සචෙ මං තුම්හෙ අනුජානාථ, පබ්බජ්ජං ලභාමි, තුම්හෙ මය්හං සාමිකාති . තෙ හට්ඨතුට්ඨා හුත්වා ''සුද්ධා භන්තෙ තුම්හාකං පබ්බජ්ජා''ති තං භුජිස්සං කත්වා මහාවිහාරෙ වසාපෙසුං චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගන්තා. ථෙරො තං කුලං නිස්සාය වසමානොයෙව අරහත්තං පාපුණීති.

දාසවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

කම්මාරභණ්ඩුවත්ථාදිකථා

98-9. කම්මාරභණ්ඩූති තුලාධාරමුණ්ඩකො සුවණ්ණකාරපුත්තො, පඤ්චසිඛො තරුණදාරකොති වුත්තං හොති. **සඞ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩුකම්මායාති** සඞ්ඝං භණ්ඩුකම්මත්ථාය ආපුච්ඡිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. තත්‍රායං ආපුච්ඡනවිධි – සීමාපරියාපන්නෙ භික්ඛූ සන්නිපාතෙත්වා පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං තත්ථ නෙත්වා ''සඞ්ඝං භන්තෙ ඉමස්ස දාරකස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමී''ති තික්ඛත්තුං වා ද්වික්ඛත්තුං වා සකිං වා වත්තබ්බං. එත්ථ ච ''ඉමස්ස දාරකස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමී''තිපි ''ඉමස්ස සමණකරණං ආපුච්ඡාමී''තිපි ''ඉමස්ස පබ්බාජනං ආපුච්ඡාමී''තිපි ''අයං සමණො හොතුකාමො''තිපි ''අයං පබ්බජිතුකාමො''තිපි වත්තුං වට්ටතියෙව.

සචෙ සභාගට්ඨානං හොති, දස වා වීසං වා තිංසං වා භික්ඛූ වසන්තීති පරිච්ඡෙදො පඤ්ඤායති, තෙසං ඨිතොකාසං වා නිසින්නොකාසං වා ගන්ත්වාපි පුරිමනයෙනෙව ආපුච්ඡිතබ්බං. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං විනාව දහරභික්ඛූ වා සාමණෙරෙ

වා පෙසෙත්වාපි ‘‘එකො භන්තෙ පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො අත්ථි තස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමා’’තිආදිනා නයෙන ආපුච්ඡාපෙතුං වට්ටති.

සචෙ කෙචි භික්ඛූ සෙනාසනං වා ගුම්බාදීනි වා පවිසිත්වා නිද්දායන්ති වා සමණධම්මං වා කරොන්ති, ආපුච්ඡකා ච පරියෙසන්තාපි අදිස්වා ‘‘සබ්බෙ ආපුච්ඡිතා අම්හෙහී’’ති සඤ්ඤිනො හොන්ති, පබ්බජ්ජා නාම ලහුකං කම්මං, තස්මා පබ්බජිතො සුපබ්බජිතොව පබ්බාජෙන්තස්සාපි අනාපත්ති.

සචෙ පන මහාවිහාරො හොති අනෙකභික්ඛුසහස්සාවාසො, සබ්බෙ භික්ඛූ සන්නිපාතෙතුම්පි දුක්කරං, පගෙව පටිපාටියා ආපුච්ඡිතුං, ඛණ්ඩසීමායං වා ඨත්වා නදීසමුද්දාදීනි වා ගන්ත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. යො පන නවමුණ්ඩො වා හොති විබ්භන්තකො වා නිගණ්ඨාදීසු අඤ්ඤතරො වා ද්වඞ්ගුලකෙසො වා ඌනද්වඞ්ගුලකෙසො වා, තස්ස කෙසච්ඡෙදනකිච්චං නත්ථි, තස්මා භණ්ඩුකම්මං අනාපුච්ඡිත්වාපි තාදිසං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. ද්වඞ්ගුලාතිරිත්තකෙසො පන යො හොති අන්තමසො එකසිඛාමත්තධරොපි, සො භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාජෙතබ්බො. **උපාලිවත්ථු** මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තනයමෙව.

100. **අහිවාතකරොගෙනාති** මාරිබ්‍යාධිනා; යත්‍ර හි සො රොගො උප්පජ්ජති, තං කුලං ද්විපදචතුප්පදං සබ්බං නස්සති, යො භිත්තිං වා ඡදනං වා භින්දිත්වා පලායති, තිරොගාමාදිගතො වා හොති, සො මුච්චති. තථා චෙත්ථ පිතාපුත්තා මුච්චිංසු. තෙන වුත්තං – ‘‘පිතාපුත්තකා සෙසා හොන්තී’’ති.

කාකුඩ්ඩෙපකන්ති යො වාමහත්ථෙන ලෙඩ්ඩුං ගහෙත්වා නිසින්නො සක්කොති ආගතාගතෙ කාකෙ උඩ්ඩාපෙත්වා පුරතො නික්ඛිත්තං භත්තං භුඤ්ජිතුං, අයං කාකුඩ්ඩෙපකො නාම, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

102. **ඉත්තරොති** අප්පමත්තකො; කතිපාහමෙව වාසො භවිස්සතීති අත්ථො.

103. **ඔගණෙනාති** පරිහීනගණෙන; අප්පමත්තකෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙනාති අත්ථො. **අබ්‍යත්තෙන යාවජීවන්ති** එත්ථ සචායං වුඩ්ඪතරං ආචරියං න ලභති, උපසම්පදාය සට්ඨිවස්සො වා සත්තතිවස්සො වා හොතු, නවකතරස්සාපි බ්‍යත්තස්ස සන්තිකෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ‘‘ආචරියො මෙ ආවුසො හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමී’’ති එවං තික්ඛත්තුං වත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බොව. ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡන්තෙනාපි උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමි ආචරියා’’ති වත්තබ්බං. එස නයො සබ්බආපුච්ඡනෙසු. පඤ්චකඡක්කෙසු චෙත්ථ යත්තකං සුතං නිස්සයමුත්තකස්ස ඉච්ඡිතබ්බං, තං භික්ඛුනොවාදකවණ්ණනායං වුත්තං. තස්ස නත්ථිතාය ච **අප්පස්සුතො;** අත්ථිතාය ච **බහුස්සුතොති** වෙදිතබ්බො. සෙසං වුත්තනයෙනෙව.

කම්මාරභණ්ඩුවත්ථාදිකථා නිට්ඨිතා.

රාහුලවත්ථුකථා

105. **යෙන කපිලවත්ථු තෙන චාරිකං පක්කාමීති** එත්ථ අයං අනුපුබ්බිකථා. සුද්ධොදනමහාරාජා කිර බොධිසත්තස්ස අභිනික්ඛමනදිවසතො පට්ඨාය ‘‘මම පුත්තො බුද්ධො භවිස්සාමීති නික්ඛන්තො, ජාතො නු ඛො බුද්ධො’’ති පවත්තිසවනත්ථං ඔහිතසොතොව විහරති. සො භගවතො පධානචරියඤ්ච සම්බොධිඤ්ච ධම්මචක්කප්පවත්තනාදීනි ච සුණන්තො ‘‘ඉදානි කිර මෙ පුත්තො රාජගහං උපනිස්සාය විහරතී’’ති සුත්වා එකං අමච්චං ආණාපෙසි – ‘‘අහං තාත වුඩ්ඪො මහල්ලකො, සාධු මෙ ජීවන්තස්සෙව පුත්තං දස්සෙහී’’ති. සො ‘‘සාධූ’’ති පටිස්සුණිත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරො රාජගහං ගන්ත්වා භගවතො පාදෙ වන්දිත්වා නිසීදි. අථස්ස භගවා ධම්මකථං කථෙසි, සො පසීදිත්වා පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච යාචි. තතො නං භගවා එහිභික්ඛූපසම්පදාය උපසම්පාදෙසි , සො සපරිසො අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව ඵලසමාපත්තිසුඛං අනුභවමානො විහාසි. රාජා තෙනෙව උපායෙන අපරෙපි අට්ඨ දූතෙ පහිණි, තෙපි සබ්බෙ සපරිසා තථෙව අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව විහරිංසු. ‘‘ඉමිනා නාම කාරණෙන තෙ නාගච්ඡන්තී’’ති රඤ්ඤො කොචි පවත්තිමත්තම්පි ආරොචෙන්තො නත්ථි.

අථ රාජා බොධිසත්තෙන සද්ධිං එකදිවසංජාතං කාළුදායිං නාම අමච්චං පහිණිතුකාමො පුරිමනයෙනෙව යාචි, සො ‘‘සචෙ අහං පබ්බජිතුං ලභාමි, දස්සෙස්සාමී’’ති ආහ. තං රාජා ‘‘පබ්බජිත්වාපි මෙ පුත්තං දස්සෙහී’’ති පහිණි; සොපි පුරිසසහස්සපරිවාරො ගන්ත්වා තථෙව සපරිවාරො අරහත්තං පාපුණි. සො එකදිවසං සම්භතෙසු සබ්බසස්සෙසු විස්සට්ඨකම්මන්තෙසු ජනපදමනුස්සෙසු පුප්ඵිතෙසු ථලජජලජපුප්ඵෙසු පටිපජ්ජනක්ඛමෙ මග්ගෙ භගවන්තං වන්දිත්වා සට්ඨිමත්තාහි ගාථාහි ගමනවණ්ණං වණ්ණෙසි. භගවා ‘‘කිමෙත’’න්ති පුච්ඡි. ‘‘භන්තෙ තුම්හාකං පිතා සුද්ධොදනමහාරාජා මහල්ලකොම්හි, ජීවන්තස්සෙව මෙ පුත්තං දස්සෙහී’’ති මං පෙසෙසි, සාධු භන්තෙ භගවා ඤාතකානං සඞ්ගහං කරොතු, කාලො චාරිකං පක්කමිතුන්ති. තෙන හි සඞ්ඝස්ස ආරොචෙහි, ‘‘භික්ඛූ ගමියවත්තං පූරෙස්සන්තී’’ති. ‘‘සාධු භන්තෙ’’ති ථෙරො තථා අකාසි. භගවා අඞ්ගමගධවාසීනං කුලපුත්තානං දසහි සහස්සෙහි කපිලවත්ථුවාසීනං දසහීති සබ්බෙහෙව වීසතිසහස්සෙහි ඛීණාසවෙහි පරිවුතො රාජගහා නික්ඛමිත්වා රාජගහතො සට්ඨියොජනිකං කපිලවත්ථුං දිවසෙ දිවසෙ යොජනං ගච්ඡන්තො ද්වීහි මාසෙහි පාපුණිස්සාමීති අතුරිතචාරිකං පක්කාමි. තෙන වුත්තං – ‘‘යෙන කපිලවත්ථු තෙන චාරිකං පක්කාමී’’ති.

එවං පක්කන්තෙ ච භගවති උදායිත්ථෙරො නික්ඛන්තදිවසතො පට්ඨාය සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ භත්තකිච්චං කරොති. රාජා ථෙරං පරිවිසිත්වා පත්තං ගන්ධචුණ්ණෙන උබ්බට්ටෙත්වා උත්තමභොජනස්ස පූරෙත්වා ‘‘භගවතො දෙහී’’ති ථෙරස්ස හත්ථෙ ඨපෙති. ථෙරොපි තථෙව කරොති. ඉති භගවා අන්තරාමග්ගෙ රඤ්ඤොයෙව පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජි. ථෙරොපි ච භත්තකිච්චාවසානෙ දිවසෙ දිවසෙ රඤ්ඤො ආරොචෙති ‘‘අජ්ජ භගවා එත්තකං ආගතො’’ති, බුද්ධගුණපටිසංයුත්තාය ච කථාය සාකියානං භගවති සද්ධං උප්පාදෙසි. තෙනෙව නං භගවා ‘‘එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, මම සාවකානං භික්ඛූනං කුලප්පසාදකානං යදිදං කාළුදායී’’ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි.

සාකියාපි ඛො අනුප්පත්තෙ භගවති ‘‘අම්හාකං ඤාතිසෙට්ඨං පස්සිස්සාමා’’ති සන්නිපතිත්වා භගවතො වසනට්ඨානං වීමංසමානා නිග්‍රොධසක්කස්ස ආරාමො රමණීයොති සල්ලක්ඛෙත්වා තත්ථ සබ්බං පටිජග්ගනවිධිං කාරෙත්වා ගන්ධපුප්ඵහත්ථා පච්චුග්ගමනං කරොන්තා සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතෙ දහරදහරෙ නාගරිකදාරකෙ ච දාරිකායො ච පඨමං පහිණිංසු, තතො රාජකුමාරෙ ච රාජකුමාරිකායො ච තෙසං අනන්තරා සාමං ගන්ත්වා ගන්ධපුප්ඵචුණ්ණාදීහි පූජයමානා භගවන්තං ගහෙත්වා නිග්‍රොධාරාමමෙව අගමංසු. තත්‍ර භගවා වීසතිසහස්සඛීණාසවපරිවුතො පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදි. සාකියා මානජාතිකා මානත්ථද්ධා, තෙ ‘‘සිද්ධත්ථකුමාරො අම්හෙහි දහරතරොව අම්හාකං කනිට්ඨො, භාගිනෙය්‍යො, පුත්තො, නත්තා’’ති චින්තෙත්වා දහරදහරෙ රාජකුමාරෙ ආහංසු – ‘‘තුම්හෙ වන්දථ, මයං තුම්හාකං පිට්ඨිතො නිසීදිස්සාමා’’ති.

තෙසු එවං නිසින්නෙසු භගවා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා ‘‘න මං ඤාතී වන්දන්ති, හන්ද නෙ වන්දාපයිස්සාමී’’ති අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය ඉද්ධියා ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා තෙසං සීසෙ පාදපංසුං ඔකිරමානො විය කණ්ඩම්බමූලෙ යමකපාටිහාරියසදිසං පාටිහාරියමකාසි. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා ආහ – ‘‘භගවා තුම්හාකං මඞ්ගලදිවසෙ බ්‍රාහ්මණස්ස වන්දනත්ථං උපනීතානං පාදෙ වො පරිවත්තිත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස මත්ථකෙ පතිට්ඨිතෙ දිස්වාපි අහං තුම්හෙ වන්දිං, අයං මෙ පඨමවන්දනා. වප්පමඞ්ගලදිවසෙ ජම්බුච්ඡායාය සිරිසයනෙ නිපන්නානං වො ජම්බුච්ඡායාය අපරිවත්තනං දිස්වාපි පාදෙ වන්දිං, අයං මෙ දුතියවන්දනා. ඉදානි ඉමං අදිට්ඨපුබ්බං පාටිහාරියං දිස්වාපි තුම්හාකං පාදෙ වන්දාමි, අයං මෙ තතියවන්දනා’’ති.

සුද්ධොදනමහාරාජෙන පන වන්දිතෙ භගවති අවන්දිත්වා ඨිතො නාම එකසාකියොපි නාහොසි, සබ්බෙයෙව වන්දිංසු. ඉති භගවා ඤාතයො වන්දාපෙත්වා ආකාසතො ඔරුය්හ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසින්නෙ භගවති සිඛාප්පත්තො ඤාතිසමාගමො අහොසි, සබ්බෙ එකග්ගා සන්නිපතිංසු. තතො මහාමෙඝො පොක්ඛරවස්සං වස්සි, තම්බවණ්ණමුදකං හෙට්ඨා විරවන්තං ගච්ඡති. කස්සචි සරීරෙ එකබින්දුමත්තම්පි න පතති, තං දිස්වා සබ්බෙ අච්ඡරියබ්භුතජාතා අහෙසුං. භගවා ‘‘න ඉදානෙව මය්හං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සති, අතීතෙපි වස්සී’’ති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා වෙස්සන්තරජාතකං කථෙසි. ධම්මදෙසනං සුත්වා සබ්බෙ උට්ඨාය වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කමිංසු. එකොපි රාජා වා රාජමහාමත්තො වා ‘‘ස්වෙ අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හථා’’ති වත්වා ගතො නාම නත්ථි.

භගවා දුතියදිවසෙ වීසතිභික්ඛුසහස්සපරිවාරො කපිලවත්ථුං පිණ්ඩාය පාවිසි, න කොචි පච්චුග්ගන්ත්වා නිමන්තෙසි වා පත්තං වා අග්ගහෙසි. භගවා ඉන්දඛීලෙ ඨිතො ආවජ්ජෙසි – ‘‘කථං නු ඛො පුබ්බෙ බුද්ධා කුලනගරෙ පිණ්ඩාය චරිංසු, කිං උප්පටිපාටියා ඉස්සරජනානං ඝරානි අගමංසු, උදාහු සපදානචාරිකං චරිංසූ’’ති. තතො එකබුද්ධස්සපි උප්පටිපාටියා ගමනං අදිස්වා ‘‘මයාපි ඉදානි අයමෙව වංසො අයං පවෙණී පග්ගහෙතබ්බා, ආයතිඤ්ච මෙ සාවකාපි මමෙව අනුසික්ඛන්තා පිණ්ඩචාරියවත්තං පූරෙස්සන්තී’’ති කොටියං නිවිට්ඨගෙහතො පට්ඨාය සපදානං පිණ්ඩාය චරති. ‘‘අය්‍යො කිර සිද්ධත්ථකුමාරො පිණ්ඩාය චරතී’’ති චතුභූමකාදීසු පාසාදෙසු සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා මහාජනො දස්සනබ්‍යාවටො අහොසි. රාහුලමාතාපි දෙවී ‘‘අය්‍යපුත්තො කිර ඉමස්මිංයෙව නගරෙ මහතා රාජානුභාවෙන සුවණ්ණසිවිකාදීහි විචරිත්වා ඉදානි කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායවත්ථවසනො කපාලහත්ථො පිණ්ඩාය චරති, ‘‘සොභති නු ඛො නො වා’’ති සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා ඔලොකයමානා භගවන්තං නානාවිරාගසමුජ්ජලාය සරීරප්පභාය නගරවීථියො ඔභාසෙත්වා බුද්ධසිරියා විරොචමානං දිස්වා උණ්හීසතො පට්ඨාය යාව පාදතලා නරසීහගාථාහි නාම අට්ඨහි ගාථාහි අභිත්ථවිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා ‘‘තුම්හාකං පුත්තො පිණ්ඩාය චරතී’’ති රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා සංවිග්ගහදයො හත්ථෙන සාටකං සණ්ඨාපයමානො තුරිතතුරිතං නික්ඛමිත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා භගවතො පුරතො ඨත්වා ආහ – ‘‘කිං භන්තෙ අම්හෙ ලජ්ජාපෙථ, කිමත්ථං පිණ්ඩාය චරථ, කිං එත්තකානං භික්ඛූනං න සක්කා භත්තං ලද්ධුන්ති එවංසඤ්ඤිනො අහුවත්ථා’’ති. වංසචාරිත්තමෙතං මහාරාජ අම්හාකන්ති. නනු භන්තෙ අම්හාකං මහාසම්මතඛත්තියවංසො නාම වංසො, තත්ථ ච එකඛත්තියොපි භික්ඛාචාරො නාම නත්ථීති. අයං මහාරාජ වංසො නාම තව වංසො, අම්හාකං පන බුද්ධවංසො වංසො නාම, සබ්බබුද්ධා ච පිණ්ඩචාරිකා අහෙසුන්ති අන්තරවීථියං ඨිතොව –

‘‘උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය, ධම්මං සුචරිතං චරෙ;
ධම්මචාරී සුඛං සෙති, අස්මිං ලොකෙ පරම්හි චා’’ති.

ඉමං ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ රාජා සොතාපත්තිඵලං සච්ඡාකාසි.

‘‘ධම්මං චරෙ සුචරිතං, න නං දුච්චරිතං චරෙ;

ධම්මචාරී සුඛං සෙති, අස්මිං ලොකෙ පරම්හි චා''ති.

ඉමං පන ගාථං සුත්වා සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි, ධම්මපාලජාතකං සුත්වා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි, මරණසමයෙ සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා සිරිසයනෙ නිපන්නොයෙව අරහත්තං පාපුණි. අරඤ්ඤවාසෙන පධානානුයොගකිච්චං රඤ්ඤො නාහොසි.

සොතාපත්තිඵලඤ්ච සච්ඡිකත්වා එව පන භගවතො පත්තං ගහෙත්වා සපරිසං භගවන්තං මහාපාසාදං ආරොපෙත්වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිවිසි. භත්තකිච්චාවසානෙ සබ්බං ඉත්ථාගාරං ආගන්ත්වා භගවන්තං වන්දි ඨපෙත්වා රාහුලමාතරං. සා පන ''ගච්ඡ අය්‍යපුත්තං වන්දාහී''ති පරිජනෙන වුච්චමානාපි ''සචෙ මය්හං ගුණො අත්ථි, සයමෙව අය්‍යපුත්තො ආගමිස්සති , ආගතං නං වන්දිස්සාමී''ති වත්වා න අගමාසි. අථ භගවා රාජානං පත්තං ගාහාපෙත්වා ද්වීහි අග්ගසාවකෙහි සද්ධිං රාජධීතාය සිරිගබ්භං ගන්ත්වා ''රාජධීතා යථාරුචියා වන්දමානා න කිඤ්චි වත්තබ්බා''ති වත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. සා වෙගෙන ආගන්ත්වා ගොප්ඵකෙසු ගහෙත්වා පාදපිට්ඨියං සීසං පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා යථාජ්ඣාසයං වන්දි.

රාජා රාජධීතාය භගවති සිනෙහබහුමානාදිගුණසම්පත්තිං කථෙසි. භගවා ''අනච්ඡරියං මහාරාජ යං ඉදානි පරිපක්කෙ ඤාණෙ තයා රක්ඛියමානා රාජධීතා අත්තානං රක්ඛි, සා පුබ්බෙ අනාරක්ඛා පබ්බතපාදෙ විචරමානා අපරිපක්කෙ ඤාණෙ අත්තානං රක්ඛී''ති වත්වා චන්දකින්නරීජාතකං කථෙසි.

තංදිවසමෙව ච නන්දරාජකුමාරස්ස කෙසවිස්සජ්ජනං පට්ටබන්ධො ඝරමඞ්ගලං ආවාහමඞ්ගලං ඡත්තමඞ්ගලන්ති පඤ්ච මහාමඞ්ගලානි හොන්ති. භගවා නන්දං පත්තං ගාහාපෙත්වා මඞ්ගලං වත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. ජනපදකල්‍යාණී කුමාරං ගච්ඡන්තං දිස්වා ''තුවටං ඛො අය්‍යපුත්ත ආගච්ඡෙය්‍යාසී''ති වත්වා ගීවං පසාරෙත්වා ඔලොකෙසි. සොපි භගවන්තං ''පත්තං ගණ්හථා''ති වත්තුං අවිසහමානො විහාරංයෙව අගමාසි. තං අනිච්ඡමානංයෙව භගවා පබ්බාජෙසි. ඉති භගවා කපිලපුරං ආගන්ත්වා දුතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාජෙසි.

සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලමාතා කුමාරං අලඞ්කරිත්වා භගවතො සන්තිකං පෙසෙසි – ''පස්ස තාත එතං වීසතිසහස්සසමණපරිවුතං සුවණ්ණවණ්ණං බ්‍රහ්මරූපවණ්ණං සමණං, අයං තෙ පිතා, එතස්ස මහන්තා නිධයො අහෙසුං, ත්‍යාස්ස නික්ඛමනතො පට්ඨාය න පස්සාම, ගච්ඡ නං දායජ්ජං යාච, අහං තාත කුමාරො ඡත්තං උස්සාපෙත්වා චක්කවත්තී භවිස්සාමි, ධනෙන මෙ අත්ථො, ධනං මෙ දෙහි, සාමිකො හි පුත්තො පිතුසන්තකස්සා''ති. රාහුලකුමාරො භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වාව පිතුසිනෙහං පටිලභිත්වා හට්ඨචිත්තො ''සුඛා තෙ සමණ ඡායා''ති වත්වා අඤ්ඤම්පි බහුං අත්තනො අනුරූපං වදන්තො අට්ඨාසි. භගවා කතභත්තකිච්චො අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. කුමාරොපි ''දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි, දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහී''ති භගවන්තං අනුබන්ධි. තෙන වුත්තං – ''අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන කපිලවත්ථු…පෙ…. දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහී''ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසීති භගවා කුමාරං න නිවත්තාපෙසි, පරිජනොපි භගවතා සද්ධිං ගච්ඡන්තං නිවත්තෙතුං න විසහති. අථ ආරාමං ගන්ත්වා ''යං අයං පිතුසන්තකං ධනං ඉච්ඡති, තං වට්ටානුගතං සවිඝාතකං, හන්දස්ස බොධිමණ්ඩෙ පටිලද්ධං සත්තවිධං අරියධනං දෙමි, ලොකුත්තරදායජ්ජස්ස නං සාමිකං කරොමී''ති ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසි. ආමන්තෙත්වා ච පනාහ – ''තෙන හි ත්වං සාරිපුත්ත රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙහී''ති. යස්මා අයං දායජ්ජං යාචති, තස්මා නං ලොකුත්තරදායජ්ජපටිලාභාය පබ්බාජෙහීති අත්ථො.

ඉදානි යා සා භගවතා බාරාණසියං තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අනුඤ්ඤාතා, තතො යස්මා උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා ගරුභාවෙ ඨපෙත්වා ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන උපසම්පදා අනුඤ්ඤාතා, පබ්බජ්ජා පන නෙව පටික්ඛිත්තා, න පුන අනුඤ්ඤාතා, තස්මා අනාගතෙ භික්ඛූනං විමති උප්පජ්ජිස්සති – ''අයං පබ්බජ්ජා නාම පුබ්බෙ උපසම්පදාසදිසා, කිං නු ඛො ඉදානිපි උපසම්පදා විය කම්මවාචාය එව කත්තබ්බා, උදාහු සරණගමනෙහී''ති. ඉමඤ්ච පනත්ථං විදිත්වා භගවා පුන තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජං අනුජානිතුකාමො, තස්මා ධම්මසෙනාපති තං භගවතො අජ්ඣාසයං විදිත්වා භගවන්තං පුන පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙතුකාමො ආහ – **''කථාහං භන්තෙ රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙමී''**ති.

අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙසීති කුමාරස්ස මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො කෙසෙ ඡින්දිත්වා කාසායානි දත්වා සරණානි අදාසි. මහාකස්සපත්ථෙරො ඔවාදාචරියො අහොසි. යස්මා පන උපජ්ඣායමූලකා පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච, උපජ්ඣායොව තත්ථ ඉස්සරො, න ආචරියො, තස්මා වුත්තං – ''අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙසී''ති.

එවං ''කුමාරො පබ්බජිතො''ති සුත්වා උප්පන්නසංවෙගෙන හදයෙන **අථ ඛො සුද්ධොදනො සක්කොති** සබ්බං වත්තබ්බං. තත්ථ යස්මා උඤ්ඡාචරියාය ජීවතො පබ්බජිතස්ස අවිසෙසෙන ''වරං යාචාමී''ති වුත්තෙ ''යාචස්සූ''ති වචනං අප්පතිරූපං, න ච බුද්ධානං ආචිණ්ණං, තස්මා ''අතික්කන්තවරා ඛො ගොතම තථාගතා''ති වුත්තං. **යඤ්ච භන්තෙ කප්පති යඤ්ච අනවජ්ජන්ති** යං තුම්හාකඤ්චෙව දාතුං කප්පති, අනවජ්ජඤ්ච හොති, මම ච සම්පටිච්ඡනපච්චයා විඤ්ඤූහි න ගරහිතබ්බං , තං යාචාමීති අත්ථො. **තථා නන්දෙ අධිමත්තං රාහුලෙති** යථෙව කිර බොධිසත්තං එවං

නන්දම්පි රාහුලම්පි මඞ්ගලදිවසෙ නෙමිත්තකා ''චක්කවත්තී භවිස්සතී''ති බ්‍යාකරිංසු. අථ රාජා ''පුත්තස්ස චක්කවත්තිසිරිං පස්සිස්සාමී''ති උස්සාහජාතො භගවතො පබ්බජ්ජාය මහන්තං ඉච්ඡාවිඝාතං පාපුණි. තතො ''නන්දස්ස චක්කවත්තිසිරිං පස්සිස්සාමී''ති උස්සාහං ජනෙසි, තම්පි භගවා පබ්බාජෙසි. ඉති තම්පි දුක්ඛං අධිවාසෙත්වා ''ඉදානි රාහුලස්ස චක්කවත්තිසිරිං පස්සිස්සාමී''ති උස්සාහං ජනෙසි, තම්පි භගවා පබ්බාජෙසි. තෙනස්ස ''ඉදානි කුලවංසොපි පච්ඡින්නො, කුතො චක්කවත්තිසිරී''ති අධිකතරං දුක්ඛං උප්පජ්ජි. තෙන වුත්තං – ''තථා නන්දෙ අධිමත්තං රාහුලෙ''ති. රඤ්ඤො පන ඉතො පච්ඡා අනාගාමිඵලප්පත්ති වෙදිතබ්බා.

සාධු භන්තෙ අය්‍යාති ඉදං කස්මා ආහ? සො කිර චින්තෙසි – ''යත්‍ර හි නාම අහම්පි බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඞ්ඝමාමකො සමානො අත්තනො පියතරපුත්තෙ පබ්බාජියමානෙ ඤාතිවියොගදුක්ඛං අධිවාසෙතුං න සක්කොමි, අඤ්ඤෙ ජනා පුත්තනත්තකෙසු පබ්බාජිතෙසු කථං අධිවාසෙස්සන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙසම්පි තාව එවරූපං දුක්ඛං මා අහොසී''ති ආහ. භගවා ''සාසනෙ නිය්‍යානිකකාරණං රාජා වදතී''ති ධම්මකථං කත්වා **''න භික්ඛවෙ අනනුඤ්ඤාතො මාතාපිතූහි පුත්තො පබ්බාජෙතබ්බො''**ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි.

තත්ථ **මාතාපිතූහීති** ජනනිජනකෙ සන්ධාය වුත්තං. සචෙ ද්වෙ අත්ථි, ද්වෙපි ආපුච්ඡිතබ්බා. සචෙ පිතා මතො මාතා වා, යො ජීවති සො ආපුච්ඡිතබ්බො. පබ්බජිතාපි ආපුච්ඡිතබ්බාව. ආපුච්ඡන්තෙන සයං වා ගන්ත්වා ආපුච්ඡිතබ්බං, අඤ්ඤො වා පෙසෙතබ්බො, සො එව වා පෙසෙතබ්බො ''ගච්ඡ මාතාපිතරො ආපුච්ඡිත්වා එහී''ති. සචෙ ''අනුඤ්ඤාතොම්හී''ති වදති, සද්දහන්තෙන පබ්බාජෙතබ්බො. පිතා සයං පබ්බජිතො පුත්තම්පි පබ්බාජෙතුකාමො හොති, මාතරං ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාජෙතු. මාතා වා ධීතරං පබ්බාජෙතුකාමා, පිතරං ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාජෙතු. පිතා පුත්තදාරෙන අනත්ථිකො පලායි, මාතා ''ඉමං පබ්බාජෙථා''ති පුත්තං භික්ඛූනං දෙති, ''පිතාස්ස කුහි''න්ති වුත්තෙ ''චිත්තකෙළියං කීළිතුං පලාතො''ති වදති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. මාතා කෙනචි පුරිසෙන සද්ධිං පලාතා හොති, පිතා පන ''පබ්බාජෙථා''ති දෙති, එත්ථාපි එසෙව නයො. පිතා විප්පවුත්ථො හොති, මාතා පුත්තං ''පබ්බාජෙථා''ති අනුජානාති, ''පිතා තස්ස කුහි''න්ති වුත්තෙ ''කිං තුම්හාකං පිතරා, අහං ජානිස්සාමී''ති වදති, පබ්බාජෙතුං වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං.

මාතාපිතරො මතා, දාරකො චූළමාතාදීනං සන්තිකෙ සංවද්ධො, තස්මිං පබ්බාජියමානෙ ඤාතකා කලහං වා කරොන්ති, ඛිය්‍යන්ති වා, තස්මා විවාදුපච්ඡෙදනත්ථං ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාජෙතබ්බො. අනාපුච්ඡා පබ්බාජෙන්තස්ස පන ආපත්ති නත්ථි. දහරකාලෙ ගහෙත්වා පොසනකා මාතාපිතරො නාම හොන්ති, තෙසුපි එසෙව නයො. පුත්තො අත්තානං නිස්සාය ජීවති, න මාතාපිතරො. සචෙපි රාජා හොති, ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාජෙතබ්බො. මාතාපිතූහි අනුඤ්ඤාතො පබ්බජිත්වා පුන විබ්භමති, සචෙපි සතක්ඛත්තුං පබ්බජිත්වා විබ්භමති, ආගතාගතකාලෙ පුනප්පුනං ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ එවං වදන්ති – ''අයං විබ්භමිත්වා ගෙහං ආගතො අම්හාකං කම්මං න කරොති, පබ්බජිත්වා තුම්හාකං වත්තං න පූරෙති, නත්ථි ඉමස්සාපුච්ඡනකිච්චං, ආගතාගතං පබ්බාජෙය්‍යාථා''ති එවං නිස්සට්ඨං පුන අනාපුච්ඡාපි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

යොපි දහරකාලෙයෙව ''අයං තුම්හාකං දින්නො, යදා ඉච්ඡථ, තදා පබ්බාජෙය්‍යාථා''ති එවං දින්නො හොති, සොපි ආගතාගතො පුන අනාපුච්ඡාව පබ්බාජෙතබ්බො. යං පන දහරකාලෙයෙව ''ඉමං භන්තෙ පබ්බාජෙය්‍යාථා''ති අනුජානිත්වා පච්ඡා වුඩ්ඪිප්පත්තකාලෙ නානුජානන්ති, අයං න අනාපුච්ඡා පබ්බාජෙතබ්බො. එකො මාතාපිතූහි සද්ධිං භණ්ඩිත්වා ''පබ්බාජෙථ ම''න්ති ආගච්ඡති, ''ආපුච්ඡිත්වා එහී''ති ච වුත්තො ''නාහං ගච්ඡාමි, සචෙ මං න පබ්බාජෙථ, විහාරං වා ඣාපෙමි, සත්ථෙන වා තුම්හෙ පහරාමි, තුම්හාකං ඤාතකඋපට්ඨාකානං වා ආරාමච්ඡෙදනාදීහි අනත්ථං උප්පාදෙමි, රුක්ඛා වා පතිත්වා මරාමි, චොරමජ්ඣං වා පවිසාමි, දෙසන්තරං වා ගච්ඡාමී''ති වදති, තං ජීවස්සෙව රක්ඛණත්ථාය පබ්බාජෙතුං වට්ටති. සචෙ පනස්ස මාතාපිතරො ආගන්ත්වා ''කස්මා අම්හාකං පුත්තං පබ්බාජයිත්ථා''ති වදන්ති, තෙසං තමත්ථං ආරොචෙත්වා ''රක්ඛණත්ථාය නං පබ්බාජයිම්හ, පඤ්ඤායථ තුම්හෙ පුත්තෙනා''ති වත්තබ්බා. ''රුක්ඛා පතිස්සාමී''ති ආරුහිත්වා පන හත්ථපාදෙ මුඤ්චන්තං පබ්බාජෙතුං වට්ටතියෙව.

එකොපි විදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචති, ආපුච්ඡිත්වා චෙ ගතො, පබ්බාජෙතබ්බො. නො චෙ දහරභික්ඛුං පෙසෙත්වා ආපුච්ඡාපෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බො, අතිදූරඤ්චෙ හොති; පබ්බාජෙත්වාපි භික්ඛූහි සද්ධිං පෙසෙත්වා දස්සෙතුං වට්ටති. කුරුන්දියං පන වුත්තං – ''සචෙ දූරං හොති මග්ගො ච මහාකන්තාරො, 'ගන්ත්වා ආපුච්ඡිස්සාමා'ති පබ්බාජෙතුං වට්ටතී''ති. සචෙ පන මාතාපිතූනං බහූ පුත්තා හොන්ති, එවඤ්ච වදන්ති – ''භන්තෙ එතෙසං දාරකානං යං ඉච්ඡථ, තං පබ්බාජෙය්‍යාථා''ති. දාරකෙ වීමංසිත්වා යං ඉච්ඡති, සො පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙපි සකලෙන කුලෙන වා ගාමෙන වා අනුඤ්ඤාතං හොති ''භන්තෙ ඉමස්මිං කුලෙ වා ගාමෙ වා යං ඉච්ඡථ, තං පබ්බාජෙය්‍යාථා''ති. යං ඉච්ඡති, සො පබ්බාජෙතබ්බොති.

යාවතකෙ වා පන උස්සහතීති යත්තකෙ සක්කොති.

රාහුලවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකථා

106. දසසු සික්ඛාපදෙසු පුරිමානං පඤ්චන්නං අතික්කමො නාසනවත්ථු , පච්ඡිමානං අතික්කමො දණ්ඩකම්මවත්ථු.

107. **අප්පතිස්සාති** භික්ඛූ ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඉස්සරියට්ඨානෙ න ඨපෙන්ති. **අසභාගවුත්තිකාති** සමානජීවිකා න භවන්ති, විසභාගජීවිකාති අත්ථො. **අලාභාය පරිසක්කතීති** යථා ලාභං න ලභන්ති; එවං පරක්කමති. **අනත්ථායාති** උපද්දවාය. **අවාසායාති** ''කින්ති ඉමස්මිං ආවාසෙ න වසෙය්‍යු''න්ති පරක්කමති. **අක්කොසති පරිභාසතීති** අක්කොසති චෙව භයදස්සනෙන ච තජ්ජෙති. **භෙදෙතීති** පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා භෙදෙති. **ආවරණං කාතුන්ති** ''මා ඉධ පවිසා''ති නිවාරණං කාතුං. **යත්ථ වා වසති යත්ථ වා පටික්කමතීති** යත්ථ වසති වා පවිසති වා; උභයෙනාපි අත්තනො පරිවෙණඤ්ච වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනඤ්ච වුත්තං.

මුඛද්වාරිකං ආහාරං ආවරණං කරොන්තීති ''අජ්ජ මා ඛාද, මා භුඤ්ජා''ති එවං නිවාරෙන්ති. **න භික්ඛවෙ මුඛද්වාරිකො ආහාරො ආවරණං කාතබ්බොති** එත්ථ ''මා ඛාද, මා භුඤ්ජා''ති වදතොපි ''ආහාරං නිවාරෙස්සාමී''ති පත්තචීවරං අන්තො නික්ඛිපතොපි සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං. අනාචාරස්ස පන දුබ්බචසාමණෙරස්ස දණ්ඩකම්මං කත්වා යාගුං වා භත්තං වා පත්තචීවරං වා දස්සෙත්වා ''එත්තකෙ නාම දණ්ඩකම්මෙ ආහටෙ ඉදං ලච්ඡසී''ති වත්තුං වට්ටති. භගවතා හි ආවරණමෙව දණ්ඩකම්මං වුත්තං. ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි පන අපරාධානුරූපං උදකදාරුවාලිකාදීනං ආහරාපනම්පි කාතබ්බන්ති වුත්තං, තස්මා තම්පි කාතබ්බං. තඤ්ච ඛො ''ඔරමිස්සති විරමිස්සතී''ති අනුකම්පාය, න ''නස්සිස්සති විබ්භමිස්සතී''තිආදිනයප්පවත්තෙන පාපජ්ඣාසයෙන ''දණ්ඩකම්මං කරොමී''ති ච උණ්හපාසාණෙ වා නිපජ්ජාපෙතුං පාසාණිට්ඨකාදීනි වා සීසෙ නික්ඛිපාපෙතුං උදකං වා පවෙසෙතුං න වට්ටති.

සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා

108. **න භික්ඛවෙ උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡාති** එත්ථ ''තුම්හාකං සාමණෙරස්ස අයං නාම අපරාධො, දණ්ඩකම්මමස්ස කරොථා''ති තික්ඛත්තුං වුත්තෙ, සචෙ උපජ්ඣායො දණ්ඩකම්මං න කරොති, සයං කාතුං වට්ටති. සචෙපි ආදිතොව උපජ්ඣායො වදති ''මය්හං සාමණෙරානං දොසෙ සති තුම්හෙ දණ්ඩකම්මං කරොථා''ති කාතුං වට්ටතියෙව. යථා ච සාමණෙරානං එවං සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසිකානම්පි දණ්ඩකම්මං කාතුං වට්ටති.

අපලාළෙන්තීති ''තුම්හාකං පත්තං දස්සාම, චීවරං දස්සාමා''ති අත්තනො උපට්ඨානකරණත්ථං සඞ්ගණ්හන්ති. **න භික්ඛවෙ අඤ්ඤස්ස පරිසා අපලාළෙතබ්බාති** එත්ථ සාමණෙරා වා හොන්තු උපසම්පන්නා වා, අන්තමසො දුස්සීලභික්ඛුස්සාපි පරස්ස පරිසභූතෙ භින්දිත්වා ගණ්හිතුං න වට්ටති, ආදීනවං පන වත්තුං වට්ටති ''තයා න්හායිතුං ආගතෙන ගූථමක්ඛනං විය කතං දුස්සීලං නිස්සාය විහරන්තෙනා''ති. සචෙ සො සයමෙව ජානිත්වා උපජ්ඣං වා නිස්සයං වා යාචති, දාතුං වට්ටති.

අනුජානාමි භික්ඛවෙ දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං සාමණෙරං නාසෙතුන්ති එත්ථ කණ්ටකසික්ඛාපදවණ්ණනායං වුත්තාසු තීසු නාසනාසු ලිඞ්ගනාසනාව අධිප්පෙතා, තස්මා යො පාණාතිපාතාදීසු එකම්පි කම්මං කරොති, සො ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො. යථා ච භික්ඛූනං පාණාතිපාතාදීසු නානාආපත්තියො හොන්ති, න තථා සාමණෙරානං. සාමණෙරො හි කුන්ථකිපිල්ලිකම්පි මාරෙත්වා මඞ්ගුරණ්ඩකම්පි භින්දිත්වා නාසෙතබ්බතංයෙව පාපුණාති, තාවදෙවස්ස සරණගමනානි ච උපජ්ඣායග්ගහණඤ්ච සෙනාසනග්ගාහො ච පටිප්පස්සම්භති, සඞ්ඝලාභං න ලභති, ලිඞ්ගමත්තමෙව එකං අවසිට්ඨං හොති. සො සචෙ ආකිණ්ණදොසොව හොති, ආයතිං සංවරෙ න තිට්ඨති, නික්කඩ්ඪිතබ්බො. අථ සහසා විරජ්ඣිත්වා ''දුට්ඨු මයා කත''න්ති පුන සංවරෙ ඨාතුකාමො හොති, ලිඞ්ගනාසනකිච්චං නත්ථි. යථානිවත්ථපාරුතස්සෙව සරණානි දාතබ්බානි, උපජ්ඣායො දාතබ්බො, සික්ඛාපදානි පන සරණගමනෙනෙව ඉජ්ඣන්ති. සාමණෙරානඤ්හි සරණගමනං භික්ඛූනං උපසම්පදකම්මවාචාසදිසං, තස්මා භික්ඛූනං විය චතුපාරිසුද්ධිසීලං, ඉමිනාපි දසසීලානි සමාදින්නානෙව හොන්ති, එවං සන්තෙපි දළ්හීකරණත්ථං ආයතිං සංවරෙ පතිට්ඨාපනත්ථං පුන දාතබ්බානි. සචෙ පුරිමිකාය පුන සරණානි ගහිතානි, පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලච්ඡති. සචෙ පච්ඡිමිකාය ගහිතානි, සඞ්ඝෙන අපලොකෙත්වා ලාභො දාතබ්බො.

අදින්නාදානෙ තිණසලාකමත්තෙනාපි වත්ථුනා, අබ්‍රහ්මචරියෙ තීසු මග්ගෙසු යත්ථ කත්ථචි විප්පටිපත්තියා, මුසාවාදෙ හස්සාධිප්පායතායපි මුසා භණිතෙ අස්සමණො හොති, නාසෙතබ්බතං ආපජ්ජති. මජ්ජපානෙ පන භික්ඛුනො අජානිත්වාපි බීජතො පට්ඨාය මජ්ජං පිවන්තස්ස පාචිත්තියං. සාමණෙරො ජානිත්වා පිවන්තො සීලභෙදං ආපජ්ජති, න අජානිත්වා. යානි පනස්ස ඉතරානි පඤ්ච සික්ඛාපදානි, තෙසු භින්නෙසු න නාසෙතබ්බො, දණ්ඩකම්මං කාතබ්බං. සික්ඛාපදෙ පන පුන දින්නෙපි අදින්නෙපි වට්ටති. දණ්ඩකම්මෙන පන පීළෙත්වා ආයතිං සංවරෙ ඨපනත්ථාය දාතබ්බමෙව. සාමණෙරානං මජ්ජපානං සචිත්තකං පාරාජිකවත්ථු, අයං විසෙසො.

අවණ්ණභාසනෙ පන අරහං සම්මාසම්බුද්ධොතිආදීනං පටිපක්ඛවසෙන බුද්ධස්ස වා, ස්වාක්ඛාතොතිආදීනං පටිපක්ඛවසෙන ධම්මස්ස වා, සුප්පටිපන්නොතිආදීනං පටිපක්ඛවසෙන සඞ්ඝස්ස වා අවණ්ණං භාසන්තො රතනත්තයං නින්දන්තො ගරහන්තො ආචරියුපජ්ඣායාදීහි ''මා එවං අවචා''ති අවණ්ණභාසනෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා නිවාරෙතබ්බො. සචෙ යාවතතියං වුච්චමානො න ඔරමති, කණ්ටකනාසනාය නාසෙතබ්බොති කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන ''සචෙ එවං වුච්චමානො තං ලද්ධිං නිස්සජ්ජති, දණ්ඩකම්මං කාරෙත්වා අච්චයං දෙසාපෙතබ්බො. සචෙ න නිස්සජ්ජති, තථෙව ආදාය පග්ගය්හ තිට්ඨති, ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො''ති වුත්තං, තං යුත්තං. අයමෙව හි නාසනා ඉධ අධිප්පෙතාති.

මිච්ඡාදිට්ඨිකෙපි එසෙව නයො. සස්සතුච්ඡෙදානඤ්හි අඤ්ඤතරදිට්ඨිකො සචෙ ආචරියාදීහි ඔවදියමානො නිස්සජ්ජති, දණ්ඩකම්මං කාරෙත්වා අච්චයං දෙසාපෙතබ්බො. අප්පටිනිස්සජ්ජන්තොව නාසෙතබ්බොති. භික්ඛුනිදූසකො චෙත්ථ කාමං අබ්‌රහ්මචාරිග්ගහණෙන ගහිතොව අබ්‌රහ්මචාරිං පන ආයතිං සංවරෙ ඨාතුකාමං සරණානි දත්වා උපසම්පාදෙතුං වට්ටති. භික්ඛුනිදූසකො ආයතිං සංවරෙ ඨාතුකාමොපි පබ්බජ්ජම්පි න ලභති, පගෙව උපසම්පදන්ති එතමත්ථං දස්සෙතුං ''භික්ඛුනිදූසකො''ති ඉදං විසුං දසමං අඞ්ගං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා නිට්ඨිතා.

පණ්ඩකවත්ථුකථා

109. දහරෙ දහරෙති තරුණෙ තරුණෙ. **මොළිගල්ලෙ**ති ථූලසරීරෙ. **හත්ථිභණ්ඩෙ අස්සභණ්ඩෙ**ති හත්ථිගොපකෙ ච අස්සගොපකෙ ච.

පණ්ඩකො භික්ඛවෙති එත්ථ ආසිත්තපණ්ඩකො උසූයපණ්ඩකො ඔපක්කමිකපණ්ඩකො පක්ඛපණ්ඩකො නපුංසකපණ්ඩකොති පඤ්ච පණ්ඩකා. තත්ථ යස්ස පරෙසං අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගහෙත්වා අසුචිනා ආසිත්තස්ස පරිළාහො වූපසම්මති, අයං ආසිත්තපණ්ඩකො. යස්ස පරෙසං අජ්ඣාචාරං පස්සතො උසූයාය උප්පන්නාය පරිළාහො වූපසම්මති, අයං උසූයපණ්ඩකො. යස්ස උපක්කමෙන බීජානි අපනීතානි, අයං ඔපක්කමිකපණ්ඩකො. එකච්චො පන අකුසලවිපාකානුභාවෙන කාළපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, ජුණ්හපක්ඛෙ පනස්ස පරිළාහො වූපසම්මති, අයං පක්ඛපණ්ඩකො. යො පන පටිසන්ධියංයෙව අභාවකො උප්පන්නො, අයං නපුංසකපණ්ඩකොති. තෙසු ආසිත්තපණ්ඩකස්ස ච උසූයපණ්ඩකස්ස ච පබ්බජ්ජා න වාරිතා, ඉතරෙසං තිණ්ණං වාරිතා. තෙසුපි පක්ඛපණ්ඩකස්ස යස්මිං පක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතාති කුරුන්දියං වුත්තං. යස්ස චෙත්ථ පබ්බජ්ජා වාරිතා, තං සන්ධාය ඉදං වුත්තං – ''අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො''ති. සොපි ලිඞ්ගනාසනෙනෙව නාසෙතබ්බො. ඉතො පරං ''නාසෙතබ්බො''ති වුත්තෙසුපි එසෙව නයො.

පණ්ඩවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ථෙය්‍යසංවාසකවත්ථුකථා

110. **පුරාණකුලපුත්තො**ති පුරාණස්ස අනුක්කමෙන පාරිජුඤ්ඤං පත්තස්ස කුලස්ස පුත්තො. මාතිපක්ඛපිතිපක්ඛතො කොලඤ්ඤා ඛීණා විනට්ඨා මතා අස්සාති **ඛීණකොලඤ්ඤො. අනධිගත**න්ති අප්පත්තං. **ඵාතිංකාතු**න්ති වඩ්ඪෙතුං. **ඉඞ්ඝා**ති උය්‍යොජනත්ථෙ නිපාතො. **අනුයුඤ්ජියමානො**ති එකමන්තං නෙත්වා කෙසමස්සුඔරොපනකාසායපටිග්ගහණසරණගමනඋපජ්ඣායග්ගහණකම්මවාචානිස්සයධම්මෙ පුච්ඡියමානො. **එතමත්ථං ආරොචෙසී**ති එතං සයං පබ්බජිතභාවං ආදිතො පට්ඨාය ආචික්ඛි.

ථෙය්‍යසංවාසකො භික්ඛවෙති එත්ථ තයො ථෙය්‍යසංවාසකා – ලිඞ්ගත්ථෙනකො, සංවාසත්ථෙනකො, උභයත්ථෙනකොති. තත්ථ යො සයං පබ්බජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා න භික්ඛුවස්සානි ගණෙති, න යථාවුඩ්ඪං වන්දනං සාදියති, න ආසනෙන පටිබාහති, න උපොසථපවාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං ලිඞ්ගමත්තස්සෙව ථෙනිතත්තා ලිඞ්ගත්ථෙනකො නාම.

යො පන භික්ඛූහි පබ්බාජිතො සාමණෙරො සමානොපි විදෙසං ගන්ත්වා ''අහං දසවස්සො වා වීසතිවස්සො වා''ති මුසා වත්වා භික්ඛුවස්සානි ගණෙති, යථාවුඩ්ඪං වන්දනං සාදියති, ආසනෙන පටිබාහති, උපොසථපවාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං සංවාසමත්තස්සෙව ථෙනිතත්තා සංවාසත්ථෙනකො නාම. භික්ඛුවස්සගණනාදිකො හි සබ්බොපි කිරියභෙදො ඉමස්මිං අත්ථෙ ''සංවාසො''ති වෙදිතබ්බො. සික්ඛං පච්චක්ඛාය ''න මං කොචි ජානාතී''ති එවං පටිපජ්ජන්තෙපි එසෙව නයො.

යො පන සයං පබ්බජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුවස්සානි ගණෙති, යථාවුඩ්ඪං වන්දනං සාදියති, ආසනෙන පටිබාහති, උපොසථපවාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං ලිඞ්ගස්ස චෙව සංවාසස්ස ච ථෙනිතත්තා උභයත්ථෙනකො නාම.

අයං තිවිධොපි ථෙය්‍යසංවාසකො අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො, පුන පබ්බජ්ජං යාචන්තොපි න පබ්බාජෙතබ්බො.

එත්ථ ච අසම්මොහත්ථං ඉදං පකිණ්ණකං වෙදිතබ්බං –

''රාජදුබ්භික්ඛකන්තාර-රොගවෙරිභයෙහි වා;
චීවරාහරණත්ථං වා, ලිඞ්ගං ආදියතීධ යො.

සංවාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසො;
ථෙය්‍යසංවාසකො නාම, තාව එස න වුච්චතී''ති.

තත්‍රායං විත්ථාරනයො – ඉධෙකච්චස්ස රාජා කුද්ධො හොති, සො ''එවං මෙ සොත්ථි භවිස්සතී''ති සයමෙව ලිඞ්ගං ගහෙත්වා පලායති. තං දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙන්ති. රාජා ''සචෙ පබ්බජිතො, න තං ලබ්භා කිඤ්චි කාතු''න්ති තස්මිං කොධං පටිවිනෙති, සො ''වූපසන්තං මෙ රාජභය''න්ති සඞ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාව ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා ආගතො පබ්බාජෙතබ්බො. අථාපි ''සාසනං නිස්සාය මයා ජීවිතං ලද්ධං, හන්ද දානි අහං පබ්බජාමී''ති උප්පන්නසංවෙගො තෙනෙව ලිඞ්ගෙන ආගන්ත්වා ආගන්තුකවත්තං න සාදියති, භික්ඛූහි පුට්ඨො වා අපුට්ඨො වා යථාභූතමත්තානං ආවිකත්වා පබ්බජ්ජං යාචති, ලිඞ්ගං අපනෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන වත්තං සාදියති, පබ්බජිතාලයං දස්සෙති, සබ්බං පුබ්බෙ වුත්තං වස්සගණනාදිභෙදං විධිං පටිපජ්ජති, අයං න පබ්බාජෙතබ්බො.

ඉධ පනෙකච්චො දුබ්භික්ඛෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො සයමෙව ලිඞ්ගං ගහෙත්වා සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි භුඤ්ජන්තො දුබ්භික්ඛෙ වීතිවත්තෙ සඞ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාව ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව .

අපරො මහාකන්තාරං නිත්ථරිතුකාමො හොති, සත්ථවාහො ච පබ්බජිතෙ ගහෙත්වා ගච්ඡති. සො ''එවං මං සත්ථවාහො ගහෙත්වා ගමිස්සතී''ති සයමෙව ලිඞ්ගං ගහෙත්වා සත්ථවාහෙන සද්ධිං කන්තාරං නිත්ථරිත්වා ඛෙමන්තං පත්වා සඞ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාව ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො රොගභයෙ උප්පන්නෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො සයමෙව ලිඞ්ගං ගහෙත්වා සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි භුඤ්ජන්තො රොගභයෙ වූපසන්තෙ සඞ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාව ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරස්ස එකො වෙරිකො කුද්ධො හොති, ඝාතෙතුකාමො නං විචරති, සො ''එවං මෙ සොත්ථි භවිස්සතී''ති සයමෙව ලිඞ්ගං ගහෙත්වා පලායති. වෙරිකො ''කුහිං සො''ති පරියෙසන්තො ''පබ්බජිත්වා පලාතො''ති සුත්වා ''සචෙ පබ්බජිතො, න තං ලබ්භා කිඤ්චි කාතු''න්ති තස්මිං කොධං පටිවිනෙති. සො ''වූපසන්තං මෙ වෙරිභය''න්ති සඞ්ඝමජ්ඣං අනොසරිත්වාව ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො ඤාතිකුලං ගන්ත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය ගිහි හුත්වා ''ඉමානි චීවරානි ඉධ විනස්සිස්සන්ති, සචෙපි ඉමානි ගහෙත්වා විහාරං ගමිස්සාමි, අන්තරාමග්ගෙ මං 'චොරො'ති ගහෙස්සන්ති, යංනූනාහං කායපරිහාරියානි කත්වා ගච්ඡෙය්‍ය''න්ති චීවරාහරණත්ථං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච විහාරං ගච්ඡති. තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා සාමණෙරා ච දහරා ච අබ්භුග්ගච්ඡන්ති, වත්තං දස්සෙන්ති. සො න සාදියති, යථාභූතමත්තානං ආවිකරොති. සචෙ භික්ඛූ ''න දානි මයං තං මුඤ්චිස්සාමා''ති බලක්කාරෙන පබ්බාජෙතුකාමා හොන්ති, කාසායානි අපනෙත්වා පුන පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන ''නයිමෙ මම හීනායාවත්තභාවං ජානන්තී''ති තංයෙව භික්ඛුභාවං පටිජානිත්වා සබ්බං පුබ්බෙ වුත්තං වස්සගණනාදිභෙදං විධිං පටිපජ්ජති, අයං න පබ්බාජෙතබ්බො.

අපරො මහාසාමණෙරො ඤාතිකුලං ගන්ත්වා උප්පබ්බජිත්වා කම්මන්තානුට්ඨානෙන උබ්බාළ්හො හුත්වා පුන ''දානි අහං සමණොව භවිස්සාමි, ථෙරොපි මෙ උප්පබ්බජිතභාවං න ජානාතී''ති තදෙව පත්තචීවරං ආදාය විහාරං ආගච්ඡති, නාපි තමත්ථං භික්ඛූනං ආරොචෙති, සාමණෙරභාවං පටිජානාති, අයං ථෙය්‍යසංවාසකොයෙව පබ්බජ්ජං න ලභති. සචෙපිස්ස ලිඞ්ගග්ගහණකාලෙ එවං හොති, ''නාහං කස්සචි ආරොචෙස්සාමී''ති විහාරඤ්ච ගතො ආරොචෙති, ගහණෙනෙව ථෙය්‍යසංවාසකො. අථාපිස්ස ''ගහණකාලෙ ආචික්ඛිස්සාමී''ති චිත්තං උප්පන්නං හොති, විහාරඤ්ච ගන්ත්වා ''කුහිං ත්වං ආවුසො ගතො''ති වුත්තො ''න දානි මං ඉමෙ ජානන්තී''ති වඤ්චෙත්වා නාචික්ඛති, ''නාචික්ඛිස්සාමී''ති සහ ධුරනික්ඛෙපෙන අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකොව. සචෙ පනස්ස ගහණකාලෙපි ''ආචික්ඛිස්සාමී''ති චිත්තං උප්පන්නං හොති, විහාරං ගන්ත්වාපි ආචික්ඛති, අයං පුන පබ්බජ්ජං ලභති.

අපරො දහරසාමණෙරො මහන්තො වා පන අබ්‍යත්තො, සො පුරිමනයෙනෙව උප්පබ්බජිත්වා ඝරෙ වච්ඡකරක්ඛණාදීනි කම්මානි කාතුං න ඉච්ඡති, තමෙනං ඤාතකා තානියෙව කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා ථාලකං වා පත්තං වා හත්ථෙ දත්වා ''ගච්ඡ සමණොව හොහී''ති ඝරා නීහරන්ති. සො විහාරං ගච්ඡති, නෙව නං භික්ඛූ ජානන්ති ''අයං උප්පබ්බජිත්වා පුන සයමෙව පබ්බජිතො''ති, නාපි සයං ජානාති, ''යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො

නාම හොතී''ති. සචෙ තං පරිපුණ්ණවස්සං උපසම්පාදෙන්ති, සූපසම්පන්නො. සචෙ පන අනුපසම්පන්නකාලෙයෙව විනයවිනිච්ඡයෙ වත්තමානෙ සුණාති, ''යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතී''ති. තෙන ''මයා එවං කත''න්ති භික්ඛූනං ආචික්ඛිතබ්බං, එවං පුන පබ්බජ්ජං ලභති. සචෙ ''න දානි මං කොචි ජානාතී''ති නාරොචෙති, ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙ ථෙය්‍යසංවාසකො.

භික්ඛු සික්ඛං පච්චක්ඛාය ලිඞ්ගං අනපනෙත්වා දුස්සීලකම්මං කත්වා වා අකත්වා වා පුන සබ්බං පුබ්බෙ වුත්තං වස්සගණනාදිභෙදං විධිං පටිපජ්ජති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය සලිඞ්ගෙ ඨිතො මෙථුනං පටිසෙවිත්වා වස්සගණනාදිභෙදං විධිං ආපජ්ජන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, පබ්බජ්ජාමත්තං ලභති. අන්ධකට්ඨකථායං පන එසො ථෙය්‍යසංවාසකොති වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං.

එකො භික්ඛු කාසායෙ සඋස්සාහොව ඔදාතං නිවාසෙත්වා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙත්වා වස්සගණනාදිභෙදං සබ්බං විධිං ආපජ්ජති, අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, පබ්බජ්ජාමත්තං ලභති. සචෙ පන කාසායෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා ඔදාතං නිවාසෙත්වා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙත්වා වස්සගණනාදිභෙදං සබ්බං විධිං ආපජ්ජති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.

සාමණෙරො සලිඞ්ගෙ ඨිතො මෙථුනාදිඅස්සමණකරණධම්මං ආපජ්ජිත්වාපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. සචෙපි කාසායෙ සඋස්සාහොව කාසායානි අපනෙත්වා මෙථුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙති, නෙව ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සචෙ පන කාසායෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා නග්ගො වා ඔදාතනිවත්ථො වා මෙථුනසෙවනාදීහි අස්සමණො හුත්වා කාසායං නිවාසෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සචෙපි ගිහිභාවං පත්ථයමානො කාසාවං ඔවට්ටිකං වා කත්වා අඤ්ඤෙන වා ආකාරෙන ගිහිනිවාසනෙන නිවාසෙති ''සොභති නු ඛො මෙ ගිහිලිඞ්ගං, න සොභතී''ති වීමංසනත්ථං, රක්ඛති තාව. ''සොභතී''ති සම්පටිච්ඡිත්වා පන පුන ලිඞ්ගං සාදියන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසනසම්පටිච්ඡනෙසුපි එසෙව නයො.

සචෙ පන නිවත්ථකාසායස්ස උපරි ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසති වා සම්පටිච්ඡති වා, රක්ඛතියෙව. භික්ඛුනියාපි එසෙව නයො. සාපි හි ගිහිභාවං පත්ථයමානා සචෙ කාසායං ගිහිනිවාසනං නිවාසෙති, ''සොභති නු ඛො මෙ ගිහිලිඞ්ගං, න සොභතී''ති වීමංසනත්ථං, රක්ඛති තාව. සචෙ ''සොභතී''ති සම්පටිච්ඡති, න රක්ඛති. ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසනසම්පටිච්ඡනෙසුපි එසෙව නයො. නිවත්ථකාසායස්ස පන උපරි ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසතු වා සම්පටිච්ඡතු වා, රක්ඛතියෙව.

සචෙ කොචි වුඩ්ඪපබ්බජිතො වස්සානි අගණෙත්වා පාළියම්පි අට්ඨත්වා එකපස්සෙනාගන්ත්වා මහාපෙළාදීසු කටච්ඡුනා උක්ඛිත්තෙ භත්තපිණ්ඩෙ පත්තං උපනාමෙත්වා සෙනො විය මංසපෙසිං ගහෙත්වා ගච්ඡති, ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. භික්ඛුවස්සානි පන ගණෙත්වා ගණ්හන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.

සයං සාමණෙරොව සාමණෙරපටිපාටියා කූටවස්සානි ගණෙත්වා ගණ්හන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. භික්ඛු භික්ඛුපටිපාටියා කූටවස්සානි ගණෙත්වා ගණ්හන්තො භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බොති.

ථෙය්‍යසංවාසකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

තිත්ථියපක්කන්තකකථා

තිත්ථියපක්කන්තකො භික්ඛවෙති එත්ථ පන තිත්ථියෙසු පක්කන්තො පවිට්ඨොති තිත්ථියපක්කන්තකො. සො න කෙවලං න උපසම්පාදෙතබ්බො, අථ ඛො න පබ්බාජෙතබ්බොපි. තත්‍රායං විනිච්ඡයො – උපසම්පන්නො භික්ඛු තිත්ථියො භවිස්සාමීති සලිඞ්ගෙනෙව තෙසං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. තෙසං ලිඞ්ගෙ ආදින්නමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. යොපි සයමෙව ''තිත්ථියො භවිස්සාමී''ති කුසචීරාදීනි නිවාසෙති, තිත්ථියපක්කන්තකො හොතියෙව. යො පන නග්ගො න්හායන්තො අත්තානං ඔලොකෙත්වා ''සොභති මෙ ආජීවකභාවො, ආජීවකො භවිස්සාමී''ති කාසායානි අනාදාය නග්ගොව ආජීවකානං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටං. සචෙ පනස්ස අන්තරාමග්ගෙ හිරොත්තප්පං උප්පජ්ජති, දුක්කටානි දෙසෙත්වා මුච්චති. තෙසං උපස්සයං ගන්ත්වාපි තෙහි වා ඔවදිතො අත්තනා වා ''ඉමෙසං පබ්බජ්ජා අතිදුක්ඛා''ති නිවත්තන්තොපි මුච්චතියෙව.

සචෙ පන ''කිං තුම්හාකං පබ්බජ්ජාය උක්කට්ඨ''න්ති පුච්ඡිත්වා ''කෙසමස්සුලුඤ්චනාදීනී''ති වුත්තො එකකෙසම්පි ලුඤ්චාපෙති, උක්කුටිකප්පධානාදීනි වා වත්තානි ආදියති, මොරපිඤ්ඡාදීනි වා නිවාසෙති, තෙසං ලිඞ්ගං ගණ්හාති, ''අයං පබ්බජ්ජා සෙට්ඨා''ති සෙට්ඨභාවං වා උපගච්ඡති, න මුච්චති, තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. සචෙ පන ''සොභති නු ඛො මෙ තිත්ථියපබ්බජ්ජා, නනු ඛො සොභතී''ති වීමංසනත්ථං කුසචීරාදීනි වා නිවාසෙති, ජටං වා බන්ධති, ඛාරිකාජං වා ආදියති, යාව න සම්පටිච්ඡති, තාව නං ලද්ධි රක්ඛති, සම්පටිච්ඡිතමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. අච්ඡින්නචීවරො පන කුසචීරාදීනි නිවාසෙන්තො රාජභයාදීහි වා තිත්ථියලිඞ්ගං ගණ්හන්තො ලද්ධියා අභාවෙන නෙව තිත්ථියපක්කන්තකො හොති.

අයඤ්ච තිත්ථියපක්කන්තකො නාම උපසම්පන්නභික්ඛුනා කථිතො, තස්මා සාමණෙරො සලිඞ්ගෙන තිත්ථායතනං ගතොපි පුන පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලභතීති කුරුන්දියං වුත්තං. පුරිමො පන ථෙය්‍යසංවාසකො අනුපසම්පන්නෙන කථිතො; තස්මා උපසම්පන්නො කූටවස්සං ගණෙන්තොපි අස්සමණො න හොති. ලිඞ්ගෙ සඋස්සාහො පාරාජිකං ආපජ්ජිත්වා භික්ඛුවස්සාදීනි ගණෙන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති.

තිත්ථියපක්කන්තකකථා නිට්ඨිතා.

තිරච්ඡානගතවත්ථුකථා

111. **නාගයොනියා අට්ටීයතීති** එත්ථ කිඤ්චාපි සො පවත්තියං කුසලවිපාකෙන දෙවසම්පත්තිසදිසං ඉස්සරියසම්පත්තිං අනුභොති, අකුසලවිපාකපටිසන්ධිකස්ස පන තස්ස සජාතියා මෙථුනපටිසෙවනෙ ච විස්සට්ඨනිද්දොක්කමනෙ ච නාගසරීරං පාතුභවති උදකසඤ්චාරිකං මණ්ඩූකභක්ඛං, තස්මා සො තාය නාගයොනියා අට්ටීයති. **හරායතීති** ලජ්ජති. **ජිගුච්ඡතීති** අත්තභාවං ජිගුච්ඡති. **තස්ස භික්ඛුනො නික්ඛන්තෙති** තස්මිං භික්ඛුස්මිං නික්ඛන්තෙ. අථ වා තස්ස භික්ඛුනො නික්ඛමනෙති අත්ථො. **විස්සට්ඨො නිද්දං ඔක්කමීති** තස්මිං අනික්ඛන්තෙ විස්සරභයෙන සතිං අවිස්සජ්ජිත්වා කපිමිද්ධවසෙනෙව නිද්දායන්තො නික්ඛන්තෙ සතිං විස්සජ්ජිත්වා විස්සට්ඨො නිරාසඞ්කො මහානිද්දං පටිපජ්ජි. **විස්සරමකාසීති** භයවසෙන සමණසඤ්ඤං පහාය විරූපං මහාසද්දමකාසි.

තුම්හෙ ඛොත්ථාති තුම්හෙ ඛො අත්ථ; අකාරස්ස ලොපං කත්වා වුත්තං. තුම්හෙ ඛො නාගා ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලානං අභබ්බත්තා ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අවිරුළ්හිධම්මා අත්ථ, විරුළ්හිධම්මා න භවථාති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො. **සජාතියාති** නාගියා එව. යදා පන මනුස්සිත්ථිආදිභෙදාය අඤ්ඤජාතියා පටිසෙවති, තදා දෙවපුත්තො විය හොති. එත්ථ ච පවත්තියං අභිණ්හං සභාවපාතුකම්මදස්සනවසෙන ‘‘ද්වෙ පච්චයා’’ති වුත්තං. නාගස්ස පන පඤ්චසු කාලෙසු සභාවපාතුකම්මං හොති – පටිසන්ධිකාලෙ, තචජහනකාලෙ, සජාතියා මෙථුනකාලෙ, විස්සට්ඨනිද්දොක්කමනකාලෙ, චුතිකාලෙති.

තිරච්ඡානගතො භික්ඛවෙති එත්ථ නාගො වා හොතු සුපණ්ණමාණවකාදීනං වා අඤ්ඤතරො, අන්තමසො සක්කං දෙවරාජානං උපාදාය යො කොචි අමනුස්සජාතියො, සබ්බොව ඉමස්මිං අත්ථෙ තිරච්ඡානගතොති වෙදිතබ්බො. සො නෙව උපසම්පාදෙතබ්බො, න පබ්බාජෙතබ්බො, උපසම්පන්නොපි නාසෙතබ්බොති.

තිරච්ඡානගතවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

මාතුඝාතකාදිවත්ථුකථා

112. මාතුඝාතකාදිවත්ථූසු – **නික්ඛන්තිං කරෙය්‍යාන්ති** නික්ඛමනං නිග්ගමනං අපවාහනං කරෙය්‍යාන්ති අත්ථො. **මාතුඝාතකො භික්ඛවෙති** එත්ථ යෙන මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකා මාතා සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපිතා, අයං ආනන්තරියෙන මාතුඝාතකකම්මෙන මාතුඝාතකො, එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච පටික්ඛිත්තා. යෙන පන මනුස්සිත්ථිභූතාපි අජනිකා පොසාවනිකා මාතා වා මහාමාතා වා චූළමාතා වා ජනිකාපි වා න මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, තස්ස පබ්බජ්ජා න වාරිතා, න ච ආනන්තරිකො හොති. යෙන සයං තිරච්ඡානභූතෙන මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, සොපි ආනන්තරිකො න හොති, තිරච්ඡානගතත්තා පනස්ස පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තා. සෙසං උත්තානමෙව. පිතුඝාතකෙපි එසෙව නයො. සචෙපි හි වෙසියා පුත්තො හොති, ‘‘අයං මෙ පිතා’’ති න ජානාති, යස්ස සම්භවෙන නිබ්බත්තො, සො චෙ අනෙන ඝාතිතො, පිතුඝාතකොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, ආනන්තරියඤ්ච ඵුසති.

114. අරහන්තඝාතකොපි මනුස්සඅරහන්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. මනුස්සජාතියඤ්හි අන්තමසො අපබ්බජිතම්පි ඛීණාසවං දාරකං දාරිකං වා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපෙන්තො අරහන්තඝාතකොව හොති, ආනන්තරියඤ්ච ඵුසති, පබ්බජ්ජා චස්ස වාරිතා. අමනුස්සජාතිකං පන අරහන්තං මනුස්සජාතිකං වා අවසෙසං අරියපුග්ගලං ඝාතෙත්වා ආනන්තරියො න හොති, පබ්බජ්ජාපිස්ස න වාරිතා, කම්මං පන බලවං හොති. තිරච්ඡානො මනුස්සඅරහන්තම්පි ඝාතෙත්වා ආනන්තරියො න හොති, කම්මං පන භාරියන්ති අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො. **තෙ වධාය ඔනීයන්තීති** වධත්ථාය ඔනීයන්ති, මාරෙතුං නීයන්තීති අත්ථො. යං පන පාළියං ‘‘සචා ච මය’’න්ති වුත්තං, තස්ස සචෙ මයන්ති අයමෙවත්ථො. ‘‘සචෙ’’ති හි වත්තබ්බෙ එත්ථ ‘‘සචා ච’’ ඉති අයං නිපාතො වුත්තො. ‘‘සචෙ ච’’ ඉච්චෙව වා පාඨො. තත්ථ සචෙති සම්භාවනත්ථෙ නිපාතො; ච ඉති පදපූරණමත්තෙ. ‘‘සචජ්ජ මය’’න්තිපි පාඨො. තස්ස සචෙ අජ්ජ මයන්ති අත්ථො.

115. **භික්ඛුනිදූසකො භික්ඛවෙති** එත්ථ යො පකතත්තං භික්ඛුනිං තිණ්ණං මග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං දූසෙති, අයං භික්ඛුනිදූසකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. යො පන කායසංසග්ගෙන සීලවිනාසං පාපෙති, තස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච න වාරිතා. බලක්කාරෙන ඔදාතවත්ථවසනං කත්වා අනිච්ඡමානංයෙව දූසෙන්තොපි භික්ඛුනිදූසකොයෙව. බලක්කාරෙන පන ඔදාතවත්ථවසනං කත්වා ඉච්ඡමානං දූසෙන්තො භික්ඛුනිදූසකො න හොති.

කස්මා? යස්මා ගිහිභාවෙ සම්පටිච්ඡිතමත්තෙයෙව සා අභික්ඛුනී හොති. සකිං සීලවිපන්නං පන පච්ඡා දූසෙන්තො සික්ඛමානාසාමණෙරීසු ච විප්පටිපජ්ජන්තො නෙව භික්ඛුනිදූසකො හොති, පබ්බජ්ජම්පි උපසම්පදම්පි ලභති.

සඞ්ඝභෙදකො භික්ඛවෙති එත්ථ යො දෙවදත්තො විය සාසනං උද්ධම්මං උබ්බිනයං කත්වා චතුන්නං කම්මානං අඤ්ඤතරවසෙන සඞ්ඝං භින්දති, අයං සඞ්ඝභෙදකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා.

ලොහිතුප්පාදකො භික්ඛවෙති එත්ථාපි යො දෙවදත්තො විය දුට්ඨචිත්තෙන වධකචිත්තෙන තථාගතස්ස ජීවමානකසරීරෙ ඛුද්දකමක්ඛිකාය පිවනකමත්තම්පි ලොහිතං උප්පාදෙති, අයං ලොහිතුප්පාදකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච වාරිතා. යො පන රොගවූපසමනත්ථං ජීවකො විය සත්ථෙන ඵාලෙත්වා පූතිමංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච නීහරිත්වා ඵාසුං කරොති, බහුං සො පුඤ්ඤං පසවතීති.

මාතුඝාතකාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

උභතොබ්‍යඤ්ජනකවත්ථුකථා

116. **උභතොබ්‍යඤ්ජනකො භික්ඛවෙ**ති ඉත්ථිනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ච පුරිසනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ච උභතො බ්‍යඤ්ජනමස්ස අත්ථීති **උභතොබ්‍යඤ්ජනකො. කරොතී**ති පුරිසනිමිත්තෙන ඉත්ථීසු මෙථුනවීතික්කමං කරොති. **කාරාපෙතී**ති පරං සමාදපෙත්වා අත්තනො ඉත්ථිනිමිත්තෙ කාරාපෙති, සො දුවිධො හොති – ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො, පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකොති.

තත්ථ ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති, පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසනිමිත්තං පාකටං, ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං. ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථීසු පුරිසත්තං කරොන්තස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං හොති, පුරිසනිමිත්තං පාකටං හොති. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසානං ඉත්ථිභාවං උපගච්ඡන්තස්ස පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්නං හොති, ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති. ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො සයඤ්ච ගබ්භං ගණ්හාති, පරඤ්ච ගණ්හාපෙති. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො පන සයං න ගණ්හාති, පරං ගණ්හාපෙතීති, ඉදමෙතෙසං නානාකරණං. කුරුන්දියං පන වුත්තං – ''යදි පටිසන්ධියං පුරිසලිඞ්ගං පවත්තෙ ඉත්ථිලිඞ්ගං නිබ්බත්තති, යදි පටිසන්ධියං ඉත්ථිලිඞ්ගං පවත්තෙ පුරිසලිඞ්ගං නිබ්බත්තතී''ති . තත්ථ විචාරණක්කමො විත්ථාරතො අට්ඨසාලිනියා ධම්මසඞ්ගහට්ඨකථාය වෙදිතබ්බො. ඉමස්ස පන දුවිධස්සාපි උභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස නෙව පබ්බජ්ජා අත්ථි, න උපසම්පදාති ඉදමිධ වෙදිතබ්බං.

උභතොබ්‍යජ්ජනකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අනුපජ්ඣායකාදිවත්ථුකථා

117. **තෙන ඛො පන සමයෙනා**ති යෙන සමයෙන භගවතා සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තං හොති, තෙන සමයෙන. **අනුපජ්ඣායක**න්ති උපජ්ඣං අගාහාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවිරහිතං. එවං උපසම්පන්නා නෙව ධම්මතො න ආමිසතො සඞ්ගහං ලභන්ති, තෙ පරිහායන්තියෙව, න වඩ්ඪන්ති. **න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකො**ති උපජ්ඣං අගාහාපෙත්වා නිරුපජ්ඣායකො න උපසම්පාදෙතබ්බො. **යො උපසම්පාදෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සා**ති සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිතො පට්ඨාය එවං උපසම්පාදෙන්තස්ස ආපත්ති හොති; කම්මං පන න කුප්පති. කෙචි කුප්පතීති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. **සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනා**තිආදීසුපි උභතොබ්‍යඤ්ජනකුපජ්ඣායපරියොසානෙසු එසෙව නයො.

අනුපජ්ඣායකාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අපත්තකාදිවත්ථුකථා

118. **හත්ථෙසු පිණ්ඩාය චරන්තී**ති යො හත්ථෙසු පිණ්ඩො ලබ්භති, තදත්ථාය චරන්ති. **සෙය්‍යථාපි තිත්ථියා**ති යථා ආජීවකනාමකා තිත්ථියා; සූපබ්‍යඤ්ජනෙහි මිස්සෙත්වා හත්ථෙසු ඨපිතපිණ්ඩමෙව හි තෙ භුඤ්ජන්ති. **ආපත්ති දුක්කටස්සා**ති එවං උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති. **අචීවරකාදිවත්ථූසු**පි එසෙව නයො.

යාචිතකෙනාති ''යාව උපසම්පදං කරොම, තාව දෙථා''ති යාචිත්වා ගහිතෙන; තාවකාලිකෙනාති අත්ථො. ඊදිසෙන හි පත්තෙන වා චීවරෙන වා පත්තචීවරෙන වා උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති, තස්මා පරිපුණ්ණපත්තචීවරොව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ තස්ස නත්ථි, ආචරියුපජ්ඣායා චස්ස දාතුකාමා හොන්ති, අඤ්ඤෙ වා භික්ඛූ නිරපෙක්ඛෙහි නිස්සජ්ජිත්වා අධිට්ඨානුපගං පත්තචීවරං දාතබ්බං. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං පන පණ්ඩුපලාසං යාචිතකෙනාපි පත්තචීවරෙන පබ්බාජෙතුං වට්ටති, සභාගට්ඨානෙ විස්සාසෙන ගහෙත්වාපි පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

සචෙ පන අපක්කං පත්තං චීවරූපගානි ච වත්ථානි ගහෙත්වා ආගතො හොති, යාව පත්තො පච්චති, චීවරානි ච කරියන්ති, තාව විහාරෙ වසන්තස්ස අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතං දාතුං වට්ටති, ථාලකෙ භුඤ්ජිතුං වට්ටති, පුරෙභත්තං සාමණෙරභාගසමකො ආමිසභාගො දාතුං වට්ටති. සෙනාසනග්ගාහො පන සලාකභත්තඋද්දෙසභත්තනිමන්තනාදීනි ච න වට්ටන්ති. පච්ඡාභත්තම්පි සාමණෙරභාගසමො තෙලමධුඵාණිතාදිභෙසජ්ජභාගො වට්ටති. සචෙ ගිලානො හොති, භෙසජ්ජමස්ස කාතුං වට්ටති, සාමණෙරස්ස විය ච සබ්බං පටිජග්ගනකම්මන්ති.

අපත්තකාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථා

119. හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථූසු – **හත්ථච්ඡින්නොති** යස්ස හත්ථතලෙ වා මණිබන්ධෙ වා කප්පරෙ වා යත්ථ කත්ථචි එකො වා ද්වෙ වා හත්ථා ඡින්නා හොන්ති. **පාදච්ඡින්නොති** යස්ස අග්ගපාදෙ වා ගොප්ඵකෙසු වා ජඞ්ඝාය වා යත්ථ කත්ථචි එකො වා ද්වෙ වා පාදා ඡින්නා හොන්ති. **හත්ථපාදච්ඡින්නොති** යස්ස වුත්තප්පකාරෙනෙව චතූසු හත්ථපාදෙසු ද්වෙ වා තයො වා සබ්බෙ වා හත්ථපාදා ඡින්නා හොන්ති. **කණ්ණච්ඡින්නොති** යස්ස කණ්ණමූලෙ වා කණ්ණසක්ඛලිකාය වා එකො වා ද්වෙ වා කණ්ණා ඡින්නා හොන්ති. යස්ස පන කණ්ණාවිද්ධෙ ඡිජ්ජන්ති, සක්කා ච හොති සඞ්ඝාටෙතුං, සො කණ්ණං සඞ්ඝාටෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. **නාසච්ඡින්නොති** යස්ස අජපදකෙ වා අග්ගෙ වා එකපුටෙ වා යත්ථ කත්ථචි නාසා ඡින්නා හොති. යස්ස පන නාසිකා සක්කා හොති සන්ධෙතුං, සො තං ඵාසුකං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. **කණ්ණනාසච්ඡින්නො** උභයවසෙන වෙදිතබ්බො. **අඞ්ගුලිච්ඡින්නොති** යස්ස නඛසෙසං අදස්සෙත්වා එකා වා බහූ වා අඞ්ගුලියො ඡින්නා හොන්ති. යස්ස පන සුත්තතන්තුමත්තම්පි නඛසෙසං පඤ්ඤායති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **අළච්ඡින්නොති** යස්ස චතූසු අඞ්ගුට්ඨකෙසු අඞ්ගුලියං වුත්තනයෙනෙව එකො වා බහූ වා අඞ්ගුට්ඨකා ඡින්නා හොන්ති. **කණ්ඩරච්ඡින්නොති** යස්ස කණ්ඩරනාමකා මහාන්හාරූ පුරතො වා පච්ඡතො වා ඡින්නා හොන්ති; යෙසු එකස්සපි ඡින්නත්තා අග්ගපාදෙන වා චඞ්කමති, මූලෙන වා චඞ්කමති, න වා පාදං පතිට්ඨාපෙතුං සක්කොති.

ඵණහත්ථකොති යස්ස වග්ගුලිපක්ඛකා විය අඞ්ගුලියො සම්බද්ධා හොන්ති; එතං පබ්බාජෙතුකාමෙන අඞ්ගුලන්තරිකායො ඵාලෙත්වා සබ්බං අන්තරචම්මං අපනෙත්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. යස්සපි ඡ අඞ්ගුලියො හොන්ති, තං පබ්බාජෙතුකාමෙන අධිකඅඞ්ගුලිං ඡින්දිත්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාජෙතබ්බො.

ඛුජ්ජොති යො උරස්ස වා පිට්ඨියා වා පස්සස්ස වා නික්ඛන්තත්තා ඛුජ්ජසරීරො. යස්ස පන කිඤ්චි කිඤ්චි අඞ්ගපච්චඞ්ගං ඊසකං වඞ්කං, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. මහාපුරිසො එව හි බ්‍රහ්මුජ්ජුගත්තො, අවසෙසො සත්තො අඛුජ්ජො නාම නත්ථි.

වාමනොති ජඞ්ඝවාමනො වා කටිවාමනො වා උභයවාමනො වා. ජඞ්ඝවාමනස්ස කටිතො පට්ඨාය හෙට්ඨිමකායො රස්සො හොති, උපරිමකායො පරිපුණ්ණො. කටිවාමනස්ස කටිතො පට්ඨාය උපරිමකායො රස්සො හොති, හෙට්ඨිමකායො පරිපුණ්ණො. උභයවාමනස්ස උභොපි කායා රස්සා හොන්ති, යෙසං රස්සත්තා භූතානං විය පරිවටුමො මහාකුච්ඡිඝටසදිසො අත්තභාවො හොති, තං තිවිධම්පි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති.

ගලගණ්ඩීති යස්ස කුම්භණ්ඩං විය ගලෙ ගණ්ඩො හොති. දෙසනාමත්තමෙව චෙතං, යස්මිං කිස්මිඤ්චි පන පදෙසෙ ගණ්ඩෙ සති න පබ්බාජෙතබ්බො. තත්ථ විනිච්ඡයො – ''න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි ඵුට්ඨො පබ්බාජෙතබ්බො''ති එත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. **ලක්ඛණාහතකසාහතලිඛිතකෙසු** යං වත්තබ්බං, තං ''න භික්ඛවෙ ලක්ඛණාහතො''තිආදීසු වුත්තමෙව.

සීපදීති භාරපාදො වුච්චති. යස්ස පාදො ථූලො හොති සඤ්ජාතපිළකො ඛරො, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. යස්ස පන න තාව ඛරභාවං ගණ්හාති, සක්කා හොති උපනාහං බන්ධිත්වා උදකආවාටෙ පවෙසෙත්වා උදකවාලිකාය පූරෙත්වා යථා සිරා පඤ්ඤායන්ති, ජඞ්ඝා ච තෙලනාළිකා විය හොති, එවං මිලාපෙතුං සක්කා, තස්ස පාදං ඊදිසං කත්වා තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. සචෙ පුන වඩ්ඪති, උපසම්පාදෙන්තෙනාපි තථා කත්වාව උපසම්පාදෙතබ්බො.

පාපරොගීති අරිසභගන්දරපිත්තසෙම්හකාසසොසාදීසු යෙන කෙනචි රොගෙන නිච්චාතුරො අතෙකිච්ඡරොගො ජෙගුච්ඡො අමනාපො; අයං න පබ්බාජෙතබ්බො.

පරිසදූසකොති යො අත්තනො විරූපතාය පරිසං දූසෙති; අතිදීඝො වා හොති අඤ්ඤෙසං සීසප්පමාණනාභිප්පදෙසො, අතිරස්සො වා උභයවාමනභූතරූපං විය, අතිකාළො වා ඣාපිතඛෙත්තෙ ඛාණුකො විය, අච්චොදාතො වා දධිතක්කාදීහි පමජ්ජිතමට්ඨතම්බලොහවණ්ණො, අතිකිසො වා මන්දමංසලොහිතො අට්ඨිසිරාචම්මසරීරො විය, අතිථූලො වා භාරියමංසො, මහොදරො වා මහාභූතසදිසො, අතිමහන්තසීසො වා පච්ඡිං සීසෙ කත්වා ඨිතො විය, අතිඛුද්දකසීසො වා සරීරස්ස අනනුරූපෙන අතිඛුද්දකෙන සීසෙන සමන්නාගතො, කූටකූටසීසො වා තාලඵලපිණ්ඩිසදිසෙන සීසෙන සමන්නාගතො, සිඛරසීසො වා උද්ධං අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙන සමන්නාගතො, නාළිසීසො වා මහාවෙළුපබ්බසදිසෙන සීසෙන සමන්නාගතො, කප්පසීසො වා පබ්භාරසීසො වා චතූසු

පස්සෙසු යෙන කෙනචි පස්සෙන ඔණතෙන සීසෙන සමන්නාගතො, වණසීසො වා පූතිසීසො වා කණ්ණිකකෙසො වා පාණකෙහි ඛායිතකෙදාරෙ සස්සසදිසෙහි තහිං තහිං උට්ඨිතෙහි කෙසෙහි සමන්නාගතො, නිල්ලොමසීසො වා ථූලථද්ධකෙසො වා තාලහීරසදිසෙහි කෙසෙහි සමන්නාගතො, ජාතිපලිතෙහි පණ්ඩරසීසො වා පකතිතම්බකෙසො වා ආදිත්තෙහි විය කෙසෙහි සමන්නාගතො, ආවට්ටසීසො වා ගුන්නං සරීරෙ ආවට්ටසදිසෙහි උද්ධග්ගෙහි කෙසාවට්ටෙහි සමන්නාගතො, සීසලොමෙහි සද්ධිං එකාබද්ධභමුකලොමො වා ජාලබද්ධෙන විය නලාටෙන සමන්නාගතො.

සම්බද්ධභමුකො වා නිල්ලොමභමුකො වා මක්කටභමුකො වා අතිමහන්තක්ඛි වා අතිඛුද්දකක්ඛි වා මහිංසචම්මෙ වාසිකොණෙන පහරිත්වා කතඡිද්දසදිසෙහි අක්ඛීහි සමන්නාගතො, විසමක්ඛි වා එකෙන මහන්තෙන එකෙන ඛුද්දකෙන අක්ඛිනා සමන්නාගතො, විසමචක්කලො වා එකෙන උද්ධං එකෙන අධොති එවං විසමජාතෙහි අක්ඛිචක්කලෙහි සමන්නාගතො, කෙකරො වා ගම්භීරක්ඛි වා යස්ස ගම්භීරෙ උදපානෙ උදකතාරකා විය අක්ඛිතාරකා පඤ්ඤායන්ති; නික්ඛන්තක්ඛි වා යස්ස කක්කටකස්සෙව අක්ඛිතාරකා නික්ඛන්තා හොන්ති; හත්ථිකණ්ණො වා මහතීහි කණ්ණසක්ඛලිකාහි සමන්නාගතො, මූසිකකණ්ණො වා ජතුකකණ්ණො වා ඛුද්දිකාහි කණ්ණසක්ඛලිකාහි සමන්නාගතො, ඡිද්දමත්තකණ්ණො වා යස්ස විනා කණ්ණසක්ඛලිකාහි කණ්ණඡිද්දමත්තමෙව හොති; අවිද්ධකණ්ණො වා යොනකජාතිකො පන පරිසදූසකො න හොති; සභාවොයෙව හි සො තස්ස කණ්ණභගන්දරිකො වා නිච්චපූතිනා කණ්ණෙන සමන්නාගතො, ගණ්ඩකණ්ණො වා සදාපග්ඝරිතපුබ්බෙන කණ්ණෙන සමන්නාගතො, ටඞ්කිතකණ්ණො වා ගොභත්තනාළිකාය අග්ගසදිසෙහි කණ්ණෙහි සමන්නාගතො, අතිපිඞ්ගලක්ඛි වා මධුපිඞ්ගලං පන පබ්බාජෙතුං වට්ටති. නිප්පඛුමක්ඛි වා අස්සුපග්ඝරණක්ඛි වා පුප්ඵිතක්ඛි වා අක්ඛිපාකෙන සමන්නාගතක්ඛි වා.

අතිමහන්තනාසිකො වා අතිඛුද්දකනාසිකො වා චිපිටනාසිකො වා මජ්ඣෙ අප්පතිට්ඨහිත්වා එකපස්සෙ ඨිතවඞ්කනාසිකො වා, දීඝනාසිකො වා සුකතුණ්ඩසදිසාය ජිව්හාය ලෙහිතුං සක්කුණෙය්‍යාය නාසිකාය සමන්නාගතො, නිච්චපග්ඝරිතසිඞ්ඝාණිකනාසො වා.

මහාමුඛො වා යස්ස පටඞ්ගමණ්ඩූකස්සෙව මුඛනිමිත්තංයෙව මහන්තං හොති, මුඛං පන ලාබුසදිසං අතිඛුද්දකං, භින්නමුඛො වා වඞ්කමුඛො වා මහාඔට්ඨො වා උක්ඛලිමුඛවට්ටිසදිසෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්නාගතො, තනුකඔට්ඨො වා භෙරිචම්මසදිසෙහි දන්තෙ පිදහිතුං අසමත්ථෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්නාගතො, මහාධරොට්ඨො වා තනුකඋත්තරොට්ඨො වා තනුකඅධරොට්ඨො වා මහාඋත්තරොට්ඨො වා ඔට්ඨඡින්නකො වා එළමුඛො වා උප්පක්කමුඛො වා සඞ්ඛතුණ්ඩකො වා බහිසෙතෙහි අන්තො අතිරත්තෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්නාගතො, දුග්ගන්ධකුණපමුඛො වා.

මහාදන්තො වා අට්ඨකදන්තසදිසෙහි දන්තෙහි සමන්නාගතො අසුරදන්තො වා හෙට්ඨා වා උපරි වා බහිනික්ඛන්තදන්තො, යස්ස පන සක්කා හොති ඔට්ඨෙහි පිදහිතුං කථෙන්තස්සෙව පඤ්ඤායති නො අකථෙන්තස්ස, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. පූතිදන්තො වා නිද්දන්තො වා යස්ස පන දන්තන්තරෙ කලන්දකදන්තො විය සුඛුමදන්තො හොති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

මහාහනුකො වා ගොහනුසදිසෙන හනුනා සමන්නාගතො, දීඝහනුකො වා චිපිටහනුකො වා අන්තොපවිට්ඨෙන විය අතිරස්සෙන හනුකෙන සමන්නාගතො, භින්නහනුකො වා වඞ්කහනුකො වා නිම්මස්සුදාඨිකො වා භික්ඛුනිසදිසමුඛො දීඝගලො වා බකගලසදිසෙන ගලෙන සමන්නාගතො, රස්සගලො වා අන්තොපවිට්ඨෙන විය ගලෙන සමන්නාගතො, භින්නගලො වා භට්ඨඅංසකූටො වා අහත්ථො වා එකහත්ථො වා අතිරස්සහත්ථො වා අතිදීඝහත්ථො වා භින්නඋරො වා භින්නපිට්ඨි වා කච්ඡුගත්තො වා කණ්ඩුගත්තො වා දද්දුගත්තො වා ගොධාගත්තො වා, යස්ස ගොධාය විය ගත්තතො චුණ්ණානි පතන්ති, සබ්බඤ්චෙතං විරූපකරණං සන්ධාය විත්ථාරිකවසෙන වුත්තං. විනිච්ඡයො පනෙත්ථ ''න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහී''ති එත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

භට්ඨකටිකො වා මහාආනිසදො වා උද්ධනකූටසදිසෙහි ආනිසදමංසෙහි අච්චුග්ගතෙහි සමන්නාගතො, මහාඌරුකො වා වාතණ්ඩිකො වා මහාජාණුකො වා සඞ්ඝට්ටනජාණුකො වා දීඝජඞ්ඝො වා යට්ඨිසදිසජඞ්ඝො විකටො වා පණ්හො වා උබ්බද්ධපිණ්ඩිකො වා, සො දුවිධො හෙට්ඨා ඔරුළ්හාහි වා උපරි ආරුළ්හාහි වා මහතීහි ජඞ්ඝපිණ්ඩිකාහි සමන්නාගතො, මහාජඞ්ඝො වා ථූලජඞ්ඝපිණ්ඩිකො වා මහාපාදො වා මහාපණ්හි වා පිට්ඨිකපාදො වා පාදවෙමජ්ඣතො උට්ඨිතජඞ්ඝො වඞ්කපාදො වා සො දුවිධො – අන්තො වා බහි වා පරිවත්තපාදො ගණ්ඨිකඞ්ගුලි වා සිඞ්ගිවෙරඵණසදිසාහි අඞ්ගුලීහි සමන්නාගතො, අන්ධනඛො වා කාළවණ්ණෙහි පූතිනඛෙහි සමන්නාගතො, සබ්බොපි එස පරිසදූසකො. එවරූපො පරිසදූසකො න පබ්බාජෙතබ්බො.

කාණොති පසන්නන්ධො වා හොතු පුප්ඵාදීහි වා උපහතපසාදො. යො ද්වීහි වා එකෙන වා අක්ඛිනා න පස්සති, සො න පබ්බාජෙතබ්බො. මහාපච්චරියං පන එකක්ඛිකාණො කාණොති වුත්තො, ද්විඅක්ඛිකාණො අන්ධෙන සඞ්ගහිතො. මහාඅට්ඨකථායං ජච්චන්ධො අන්ධොති වුත්තො, තස්මා උභයම්පි පරියායෙන යුජ්ජති. **කුණීති** හත්ථකුණී වා පාදකුණී වා අඞ්ගුලිකුණී වා; යස්ස එතෙසු හත්ථාදීසු යංකිඤ්චි වඞ්කං පඤ්ඤායති, සො කුණී නාම. **ඛඤ්ජොති** නතජාණුකො වා භින්නජඞ්ඝො වා මජ්ඣෙ සඞ්කුටිතපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදමජ්ඣෙන වඞ්කමන්තො අග්ගෙ සඞ්කුටිතපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදග්ගෙන වඞ්කමන්තො අග්ගපාදෙනෙව වඞ්කමනඛඤ්ජො වා පණ්හිකාය වඞ්කමනඛඤ්ජො වා පාදස්ස බාහිරන්තෙන වඞ්කමනඛඤ්ජො වා පාදස්ස අබ්භන්තරන්තෙන

වඞ්කමනබඤ්ජො වා ගොප්ඵකානං උපරි භග්ගත්තා සකලෙන පිට්ඨිපාදෙන වඞ්කමනබඤ්ජො වා; සබ්බොපෙස බඤ්ජොයෙව, සො න පබ්බාජෙතබ්බො.

පක්ඛහතොති යස්ස එකො හත්ථො වා පාදො වා අඩ්ඪසරීරං වා සුඛං න වහති. **ඡින්නිරියාපථොති** පීඨසප්පි වුච්චති. **ජරාදුබ්බලොති** ජිණ්ණභාවෙන දුබ්බලො අත්තනො චීවරරජනාදිකම්මම්පි කාතුං අසමත්ථො. යො පන මහල්ලකොපි බලවා හොති, අත්තානං පටිජග්ගිතුං සක්කොති, සො පබ්බාජෙතබ්බො. **අන්ධොති** ජච්චන්ධො වුච්චති. **මූගොති** යස්ස වචීභෙදො නප්පවත්තති; යස්සාපි පවත්තති, සරණගමනං පන පරිපුණ්ණං භාසිතුං න සක්කොති, තාදිසං මම්මනම්පි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. යො පන සරණගමනමත්තං පරිපුණ්ණං භාසිතුං සක්කොති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

බධිරොති යො සබ්බෙන සබ්බං න සුණාති. යො පන මහාසද්දං සුණාති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **අන්ධමූගාදයො** උභයදොසවසෙන වුත්තා. යෙසඤ්ච පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තා, උපසම්පදාපි තෙසං පටික්ඛිත්තාව. සචෙ පන තෙ සඞ්ඝො උපසම්පාදෙති, සබ්බෙපි හත්ථච්ඡින්නාදයො සූපසම්පන්නා, කාරකසඞ්ඝො පන ආචරියුපජ්ඣායා ච ආපත්තිතො න මුච්චන්ති. වක්ඛති ච – ‘‘අත්ථි භික්ඛවෙ පුග්ගලො අප්පත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙති, එකච්චො සුඔසාරිතො, එකච්චො දුඔසාරිතො’’ති තස්සත්ථො ආගතට්ඨානෙයෙව ආවි භවිස්සතීති.

හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අලජ්ජීනිස්සයවත්ථුකථා

120. **අලජ්ජීනං නිස්සාය වසන්තීති** උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං; අලජ්ජිපුග්ගලෙ නිස්සාය වසන්තීති අත්ථො. **යාව භික්ඛුසභාගතං ජානාමීති** නිස්සයදායකස්ස භික්ඛුනො භික්ඛූහි සභාගතං ලජ්ජිභාවං යාව ජානාමීති අත්ථො. තස්මා නවං ඨානං ගතෙන ‘‘එහි භික්ඛු, නිස්සයං ගණ්හාහී’’ති වුච්චමානෙනාපි චතූහපඤ්චාහං නිස්සයදායකස්ස ලජ්ජිභාවං උපපරික්ඛිත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො.

සචෙ ‘‘ථෙරො ලජ්ජී’’ති භික්ඛූනං සන්තිකෙ සුත්වා ආගතදිවසෙයෙව ගහෙතුකාමො හොති, ථෙරො පන ‘‘ආගමෙහි තාව, වසන්තො ජානිස්සසී’’ති කතිපාහං ආචාරං උපපරික්ඛිත්වා නිස්සයං දෙති, වට්ටති. පකතියා නිස්සයග්ගහණට්ඨානං ගතෙන තදහෙව ගහෙතබ්බො, එකදිවසම්පි පරිහාරො නත්ථි. සචෙ පඨමයාමෙ ආචරියස්ස ඔකාසො නත්ථි, ඔකාසං අලභන්තො ‘‘පච්චූසසමයෙ ගහෙස්සාමී’’ති සයති, අරුණං උග්ගතම්පි න ජානාති, අනාපත්ති. සචෙ පන ‘‘ගණ්හිස්සාමී’’ති ආභොගං අකත්වා සයති, අරුණුග්ගමනෙ දුක්කටං. අගතපුබ්බං ඨානං ගතෙන ද්වෙ තීණි දිවසානි වසිත්වා ගන්තුකාමෙන අනිස්සිතෙන වසිතබ්බං. ‘‘සත්තාහං වසිස්සාමී’’ති ආලයං කරොන්තෙන පන නිස්සයො ගහෙතබ්බො. සචෙ ථෙරො ‘‘කිං සත්තාහං වසන්තස්ස නිස්සයෙනා’’ති වදති, පටික්ඛිත්තකාලතො පට්ඨාය ලද්ධපරිහාරො හොති.

අලජ්ජීනිස්සයවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ගමිකාදිනිස්සයවත්ථුකථා

121. **නිස්සයකරණීයොති** කරණීයනිස්සයො, කරණීයො මයා නිස්සයො; ගහෙතබ්බොති අත්ථො. **නිස්සයං අලභමානෙනාති** අත්තනා සද්ධිං අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නෙසු නිස්සයදායකෙ අසති නිස්සයං න ලභති නාම. එවං අලභන්තෙන අනිස්සිතෙන බහූනිපි දිවසානි ගන්තබ්බං. සචෙ පුබ්බෙපි නිස්සයං ගහෙත්වා වුත්ථපුබ්බං කඤ්චි ආවාසං පවිසති, එකරත්තං වසන්තෙනාපි නිස්සයො ගහෙතබ්බො. අන්තරාමග්ගෙ විස්සමන්තො වා සත්ථං පරියෙසන්තො වා කතිපාහං වසති, අනාපත්ති. අන්තොවස්සෙ පන නිබද්ධවාසං වසිතබ්බං, නිස්සයො ච ගහෙතබ්බො. නාවාය ගච්ඡන්තස්ස පන වස්සානෙ ආගතෙපි නිස්සයං අලභන්තස්ස අනාපත්ති.

යාචියමානෙනාති තෙන ගිලානෙන යාචියමානෙන අනිස්සිතෙන වසිතබ්බං. සචෙ ‘‘යාචාහි ම’’න්ති වුච්චමානොපි ගිලානො මානෙන න යාචති, ගන්තබ්බං.

ඵාසු හොතීති සමථවිපස්සනානං පටිලාභවසෙන ඵාසු හොති. ඉමඤ්හි පරිහාරං නෙව සොතාපන්නො න සකදාගාමී අනාගාමී අරහන්තො ලභන්ති; න ථාමගතස්ස සමාධිනො වා විපස්සනාය වා ලාභී, විස්සට්ඨකම්මට්ඨානෙ පන බාලපුථුජ්ජනෙ කථාව නත්ථි. යස්ස ඛො පන සමථො වා විපස්සනා වා තරුණො හොති, අයං ඉමං පරිහාරං ලභති, පවාරණසඞ්ගහොපි එතස්සෙව අනුඤ්ඤාතො. තස්මා ඉමිනා පුග්ගලෙන ආචරියෙ පවාරෙත්වා ගතෙපි ‘‘යදා පතිරූපො නිස්සයදායකො ආගච්ඡිස්සති, තස්ස නිස්සාය වසිස්සාමී’’ති ආභොගං කත්වා පුන යාව ආසාළ්හීපුණ්ණමා, තාව අනිස්සිතෙන වත්ථුං වට්ටති. සචෙ පන ආසාළ්හීමාසෙ ආචරියො නාගච්ඡති, යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බං.

122. **ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙතුන්**ති මහාකස්සපස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛොති එවං ගොත්තං වත්වා අනුස්සාවෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

123. **ද්වෙ එකානුස්සාවනෙ**ති ද්වෙ එකතො අනුස්සාවනෙ; එකෙන එකස්ස අඤ්ඤෙන ඉතරස්සාති එවං ද්වීහි වා ආචරියෙහි එකෙන වා එකක්ඛණෙ කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තෙහි උපසම්පාදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං තඤ්ච ඛො එකෙන උපජ්ඣායෙනාති ද්වෙ වා තයො වා ජනෙ පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුං අනුජානාමි; තඤ්ච ඛො අනුස්සාවනකිරියං එකෙන උපජ්ඣායෙන අනුජානාමීති අත්ථො. තස්මා එකෙන ආචරියෙන ද්වෙ වා තයො වා අනුස්සාවෙතබ්බා. ද්වීහි වා තීහි වා ආචරියෙහි විසුං විසුං එකෙන එකස්සාති එවං එකප්පහාරෙනෙව ද්වෙ තිස්සො වා කම්මවාචා කාතබ්බා. සචෙ පන නානාචරියා නානුපජ්ඣායා හොන්ති, තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ගණපූරකා හොන්ති, වට්ටති. සචෙ පන නානාඋපජ්ඣායා හොන්ති, එකො ආචරියො හොති, ''නත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා''ති පටික්ඛිත්තත්තා න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය හි එස පටික්ඛෙපො.

ගමිකාදිනිස්සයවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පදාවිධිකථා

126. **පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බො**ති එත්ථ වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣා, තං උපජ්ඣං; ''උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ හොහී''ති එවං වදාපෙත්වා ගාහාපෙතබ්බො. **විත්ථායන්තී**ති විත්ථද්ධගත්තා හොන්ති. **යං ජාතන්**ති යං තව සරීරෙ ජාතං නිබ්බත්තං විජ්ජමානං, තං සඞ්ඝමජ්ඣෙ පුච්ඡන්තෙ සන්තං අත්ථීති වත්තබ්බන්තිආදි. **උල්ලුම්පතු මන්**ති උද්ධරතු මං.

උපසම්පදාවිධිකථා නිට්ඨිතා.

චත්තාරොනිස්සයාදිකථා

128. **තාවදෙවා**ති උපසම්පන්නසමනන්තරමෙව. **ඡායා මෙතබ්බා**ති එකපොරිසා වා ද්විපොරිසා වාති ඡායා මෙතබ්බා. **උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බ**න්ති ''වස්සානො හෙමන්තො ගිම්හො''ති එවං උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. එත්ථ ච උතුයෙව උතුප්පමාණං. සචෙ වස්සානාදයො අපරිපුණ්ණා හොන්ති, යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ සල්ලක්ඛෙත්වා සො **දිවසභාගො** ආචික්ඛිතබ්බො. අථ වා ''අයං නාම උතු, සො ච ඛො පරිපුණ්ණො වා අපරිපුණ්ණො වා''ති එවං උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. ''පුබ්බණ්හො වා සායන්හො වා''ති එවං දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. **සඞ්ගීතී**ති ඉදමෙව සබ්බං එකතො කත්වා ''ත්වං කිං ලභසි, කා තෙ ඡායා, කිං උතුප්පමාණං, කො දිවසභාගො''ති පුට්ඨො ''ඉදං නාම ලභාමි – වස්සං වා හෙමන්තං වා ගිම්හං වා, අයං මෙ ඡායා, ඉදං උතුප්පමාණං, අයං දිවසභාගොති වදෙය්‍යාසී''ති එවං ආචික්ඛිතබ්බං.

129. **ඔහායා**ති ඡඩ්ඩෙත්වා. **දුතියං දාතුන්**ති උපසම්පදමාළකතො පරිවෙණං ගච්ඡන්තස්ස දුතියකං දාතුං අනුජානාමි, චත්තාරි ච අකරණීයානි ආචික්ඛිතුන්ති අත්ථො. **පණ්ඩුපලාසො**ති පණ්ඩුවණ්ණො පත්තො. **බන්ධනා පවුත්තො**ති වණ්ටතො පතිතො. **අභබ්බො හරිතත්ථායා**ති පුන හරිතො භවිතුං අභබ්බො. **පුථුසිලා**ති මහාසිලා.

130. **අලබ්භමානාය සාමග්ගියා අනාපත්ති සම්භොගෙ සංවාසෙ**ති යාව තස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මකරණත්ථාය සාමග්ගී න ලබ්භති, තාව තෙන සද්ධිං සම්භොගෙ ච උපොසථපවාරණාදිකරණභෙදෙ සංවාසෙ ච අනාපත්තීති. සෙසං සබ්බත්ථ මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා පාකටමෙවාති.

චත්තාරොනිස්සයාදිකථා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

ද්වාසත්තතිඅධිකවත්ථුසතපටිමණ්ඩිතස්ස මහාඛන්ධකස්ස

අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහාඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. උපොසථක්ඛන්ධකං

සන්නිපාතානුජානනාදිකථා

132. උපොසථක්ඛන්ධකෙ – **අඤ්ඤතිත්ථියාති** එත්ථ තිත්ථං වුච්චති ලද්ධි; අඤ්ඤං තිත්ථං අඤ්ඤතිත්ථං; අඤ්ඤතිත්ථං එතෙසං අත්ථීති **අඤ්ඤතිත්ථියා;** ඉතො අඤ්ඤලද්ධිකාති වුත්තං හොති. **ධම්මං භාසන්තීති** යං තෙසං කත්තබ්බාකත්තබ්බං, තං කථෙන්ති. **තෙ ලභන්තීති** තෙ මනුස්සා ලභන්ති. **මූගසූකරාති** ථූලසරීරසූකරා.

135. **අනජ්ඣාපන්නො වා හොති ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතොති** එත්ථ යං ආපත්තිං භික්ඛු අනජ්ඣාපන්නො වා හොති, ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතො, අයං අසන්තී නාම ආපත්තීති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. **සම්පජානමුසාවාදෙ කිං හොතීති** ය්වායං සම්පජානමුසාවාදො අස්ස හොතීති වුත්තො, සො ආපත්තිතො කිං හොති, කතරා ආපත්ති හොතීති අත්ථො. **දුක්කටං හොතීති** දුක්කටාපත්ති හොති; සා ච ඛො න මුසාවාදලක්ඛණෙන; භගවතො පන වචනෙන වචීද්වාරෙ අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති හොතීති වෙදිතබ්බා. වක්ඛති හි –

‘‘අනාලපන්තො මනුජෙන කෙනචි,
වාචාගිරං නො ච පරෙ භණෙය්‍ය;
ආපජ්ජෙය්‍ය වාචසිකං න කායිකං,
පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතා’’ති. (පරි. 479);

අන්තරායිකොති අන්තරායකරො. **කිස්ස ඵාසු හොතීති** කිමත්ථාය ඵාසු හොති. **පඨමස්ස ඣානස්ස අධිගමායාති** පඨමස්ස ඣානස්ස අධිගමනත්ථාය තස්ස භික්ඛුනො ඵාසු හොති සුඛං හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. ඉති භගවා උද්දෙසතො ච නිද්දෙසතො ච පඨමං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං දස්සෙසි.

136. **දෙවසිකන්ති** දිවසෙ දිවසෙ. **චාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වාති** එකස්ස උතුනො තතියෙ ච සත්තමෙ ච පක්ඛෙ ද්වික්ඛත්තුං චාතුද්දසෙ අවසෙසෙ ඡක්ඛත්තුං පන්නරසෙ; අයං තාව එකො අත්ථො. අයං පන පකතිචාරිත්තවසෙන වුත්තො ‘‘සකිං පක්ඛස්ස චාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වා’’ති වචනතො පන තථාරූපෙ පච්චයෙ සති යස්මිං තස්මිං චාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වා උද්දිසිතුං වට්ටති, ආවාසිකානං භික්ඛූනං චාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්නරසො. සචෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බ’’න්ති වචනතොපි චෙතං වෙදිතබ්බං.

සීමානුජානනකථා

138. **පඨමං නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බාති** විනයධරෙන පුච්ඡිතබ්බං ‘‘පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත’’න්ති? පබ්බතො භන්තෙති. පුන විනයධරෙන ‘‘එසො පබ්බතො නිමිත්ත’’න්ති එවං නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බං. ‘‘එතං පබ්බතං නිමිත්තං කරොම, කරිස්සාම, නිමිත්තං කතො, නිමිත්තං හොතු, හොති භවිස්සතී’’ති එවං පන කිත්තෙතුං න වට්ටති. පාසාණාදීසුපි එසෙව නයො. පුරත්ථිමාය අනුදිසාය, දක්ඛිණාය දිසාය, දක්ඛිණාය අනුදිසාය, පච්ඡිමාය දිසාය, පච්ඡිමාය අනුදිසාය, උත්තරාය දිසාය, උත්තරාය අනුදිසාය, කිං නිමිත්තං? උදකං භන්තෙ. එතං උදකං නිමිත්තන්ති එත්ථ පන අට්ඨත්වා පුන පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං. පබ්බතො භන්තෙ. එසො පබ්බතො නිමිත්තන්ති එවං පඨමං කිත්තිතනිමිත්තං කිත්තෙත්වාව ඨපෙතබ්බං. එවඤ්හි නිමිත්තෙන නිමිත්තං ඝටිතං හොති. එවං නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා අථානන්තරං වුත්තාය කම්මවාචාය සීමා සම්මන්නිතබ්බා. කම්මවාචාපරියොසානෙ නිමිත්තානං අන්තො සීමා හොති, නිමිත්තානි සීමතො බහි හොන්ති. තත්ථ නිමිත්තානි සකිං කිත්තිතානිපි කිත්තිතානෙව හොන්ති. අන්ධකට්ඨකථායං පන තික්ඛත්තුං සීමමණ්ඩලං සම්බන්ධන්තෙන නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බන්ති වුත්තං. ‘‘පබ්බතො භන්තෙති…පෙ…. උදකං භන්තෙ’’ති එවං පන උපසම්පන්නො වා ආචික්ඛතු අනුපසම්පන්නො වා වට්ටතියෙව.

ඉදානි පබ්බතනිමිත්තාදීසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො – තිවිධො පබ්බතො, සුද්ධපංසුපබ්බතො, සුද්ධපාසාණපබ්බතො, උභයමිස්සකොති. සො තිවිධොපි වට්ටති. වාලිකරාසි පන න වට්ටති. ඉතරොපි හත්ථිප්පමාණතො ඔමකතරො න වට්ටති. හත්ථිප්පමාණතො පන පට්ඨාය සිනෙරුප්පමාණොපි වට්ටති. සචෙ චතූසු දිසාසු චත්තාරො තීසු වා තයො පබ්බතා හොන්ති, චතූහි වා තීහි වා පබ්බතනිමිත්තෙහි එව සම්මන්නිතුං වට්ටති. ද්වීහි පන නිමිත්තෙහි එකෙන වා සම්මන්නිතුං න වට්ටති. ඉතො පරෙසු පාසාණනිමිත්තාදීසුපි එසෙව නයො. තස්මා පබ්බතනිමිත්තං කරොන්තෙන පුච්ඡිතබ්බං ‘‘එකාබද්ධො න එකාබද්ධො’’ති. සචෙ එකාබද්ධො හොති, න කාතබ්බො. තඤ්හි චතූසු වා අට්ඨසු වා දිසාසු කිත්තෙන්තෙනාපි එකමෙව නිමිත්තං කිත්තිතං හොති, තස්මා යො එවං චක්කසණ්ඨානෙන විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතො පබ්බතො, තං එකදිසාය කිත්තෙත්වා අඤ්ඤාසු දිසාසු තං බහිද්ධා කත්වා අන්තො අඤ්ඤානි නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි.

සචෙ පබ්බතස්ස තතියභාගං වා උපඩ්ඪං වා අන්තොසීමාය කත්තුකාමා හොන්ති, පබ්බතං අකිත්තෙත්වා යත්තකං පදෙසං අන්තො කත්තුකාමා, තස්ස පරතො තස්මිංයෙව පබ්බතෙ ජාතරුක්ඛවම්මිකාදීසු අඤ්ඤතරං නිමිත්තං

කිත්තෙතබ්බං. සචෙ එකයොජනද්වියොජනප්පමාණං සබ්බං පබ්බතං අන්තො කත්තුකාමා හොන්ති, පබ්බතස්ස පරතො භූමියං ජාතරුක්ඛවම්මිකාදීනි නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි.

පාසාණනිමිත්තෙ – අයගුළොපි පාසාණසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති, තස්මා යො කොචි පාසාණො වට්ටති. පමාණතො පන හත්ථිප්පමාණො පබ්බතසඞ්ඛ්‍යං ගතො, තස්මා සො න වට්ටති. මහාගොණමහාමහිංසප්පමාණො පන වට්ටති. හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන ද්වත්තිංසපලගුළපිණ්ඩපරිමාණො වට්ටති. තතො ඛුද්දකතරො ඉට්ඨකා වා මහන්තීපි න වට්ටති. අනිමිත්තුපගපාසාණරාසිපි න වට්ටති, පගෙව පංසුවාලිකරාසි. භූමිසමො ඛලමණ්ඩලසදිසො පිට්ඨිපාසාණො වා භූමිතො ඛාණුකො විය උට්ඨිතපාසාණො වා හොති, සොපි පමාණූපගො චෙ වට්ටති. පිට්ඨිපාසාණො අතිමහන්තොපි පාසාණසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති, තස්මා සචෙ මහතො පිට්ඨිපාසාණස්ස එකප්පදෙසං අන්තොසීමාය කත්තුකාමා හොන්ති, තං අකිත්තෙත්වා තස්සූපරි අඤ්ඤො පාසාණො කිත්තෙතබ්බො. සචෙ පිට්ඨිපාසාණූපරි විහාරං කරොන්ති, විහාරමජ්ඣෙන වා පිට්ඨිපාසාණො විනිවිජ්ඣිත්වා ගච්ඡති, එවරූපො පිට්ඨිපාසාණො න වට්ටති. සචෙ හි තං කිත්තෙන්ති, නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොති, නිමිත්තඤ්ච නාම බහිසීමාය හොති, විහාරොපි බහිසීමායං ආපජ්ජති. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතපිට්ඨිපාසාණො එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න කිත්තෙතබ්බො.

වනනිමිත්තෙ – තිණවනං වා තචසාරතාලනාළිකෙරාදිරුක්ඛවනං වා න වට්ටති. අන්තොසාරානං පන සාකසාලාදීනං අන්තොසාරමිස්සකානං වා රුක්ඛානං වනං වට්ටති, තඤ්ච ඛො හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තම්පි තතො ඔරං න වට්ටති, පරං යොජනසතිකම්පි වට්ටති. සචෙ පන වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති, වනං න කිත්තෙතබ්බං. එකදෙසං අන්තොසීමාය කත්තුකාමෙහිපි වනං අකිත්තෙත්වා තත්ථ රුක්ඛපාසාණාදයො කිත්තෙතබ්බා. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතවනං එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න කිත්තෙතබ්බං.

රුක්ඛනිමිත්තෙ – තචසාරො තාලනාළිකෙරාදිරුක්ඛො න වට්ටති, අන්තොසාරො ජීවමානකො අන්තමසො උබ්බෙධතො අට්ඨඞ්ගුලො පරිණාහතො සූචිදණ්ඩකප්පමාණොපි වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති, පරං ද්වාදසයොජනො සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධොපි වට්ටති. වංසනළකසරාවාදීසු බීජං රොපෙත්වා වඩ්ඪාපිතො පමාණූපගොපි න වට්ටති. තතො අපනෙත්වා පන තඞ්ඛණම්පි භූමියං රොපෙත්වා කොට්ඨකං කත්වා උදකං ආසිඤ්චිත්වා කිත්තෙතුං වට්ටති. නවමූලසාඛානිග්ගමනං අකාරණං. ඛන්ධං ඡින්දිත්වා රොපිතෙ පන එතං යුජ්ජති. කිත්තෙන්තෙන ච ''රුක්ඛො''තිපි වත්තුං වට්ටති, ''සාකරුක්ඛොතිපි සාලරුක්ඛො''තිපි. එකාබද්ධං පන සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසං එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතුං න වට්ටති.

මග්ගනිමිත්තෙ – අරඤ්ඤඛෙත්තනදීතළාකමග්ගාදයො න වට්ටන්ති, ජඞ්ඝමග්ගො වා සකටමග්ගො වා වට්ටති, යො නිබ්බිජ්ඣිත්වා ද්වෙ තීණි ගාමන්තරානි ගච්ඡති. යො පන ජඞ්ඝමග්ගො සකටමග්ගතො ඔක්කමිත්වා පුන සකටමග්ගමෙව ඔතරති, යෙ වා ජඞ්ඝමග්ගසකටමග්ගා අවළඤ්ජා, තෙ න වට්ටන්ති. ජඞ්ඝසත්ථසකටසත්ථෙහි වළඤ්ජියමානායෙව වට්ටන්ති. සචෙ ද්වෙ මග්ගා නික්ඛමිත්වා පච්ඡා සකටධුරමිව එකීභවන්ති, ද්විධා භින්නට්ඨානෙ වා සම්බන්ධට්ඨානෙ වා සකිං කිත්තෙත්වා පුන න කිත්තෙතබ්බා, එකාබද්ධනිමිත්තඤ්හෙතං හොති.

සචෙ විහාරං පරික්ඛිපිත්වා චත්තාරො මග්ගා චතූසු දිසාසු ගච්ඡන්ති, මජ්ඣෙ එකං කිත්තෙත්වා අපරං කිත්තෙතුං න වට්ටති. එකාබද්ධනිමිත්තඤ්හෙතං හොති. කොණං නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතමග්ගං පන පරභාගෙ කිත්තෙතුං වට්ටති. විහාරමජ්ඣෙන නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතමග්ගො පන න කිත්තෙතබ්බො. කිත්තිතෙ නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොති. සචෙ සකටමග්ගස්ස අන්තිමචක්කමග්ගං නිමිත්තං කරොන්ති, මග්ගො බහිසීමාය හොති. සචෙ බාහිරචක්කමග්ගං නිමිත්තං කරොන්ති, බාහිරචක්කමග්ගොව බහිසීමාය හොති, සෙසං අන්තොසීමං භජති. මග්ගං කිත්තෙන්තෙන ''මග්ගො පන්ථො පථො පජ්ජො''ති දසසු යෙන කෙනචි නාමෙන කිත්තෙතුං වට්ටති. පරිඛාසණ්ඨානෙන විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගතමග්ගො එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතුං න වට්ටති.

වම්මිකනිමිත්තෙ – හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන තං දිවසං ජාතො අට්ඨඞ්ගුලුබ්බෙධො ගොවිසාණප්පමාණොපි වම්මිකො වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති, පරං හිමවන්තපබ්බතසදිසොපි වට්ටති. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතං පන එකාබද්ධං එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතුං න වට්ටති.

නදීනිමිත්තෙ – යස්සා ධම්මිකානං රාජූනං කාලෙ අන්වද්ධමාසං අනුදසාහං අනුපඤ්චාහන්ති එවං අනතික්කමිත්වා දෙවෙ වස්සන්තෙ වලාහකෙසු විගතමත්තෙසු සොතං පච්ඡිජ්ජති, අයං නදීසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති. යස්සා පන ඊදිසෙ සුවුට්ඨිකාලෙ වස්සානස්ස චාතුමාසෙ සොතං න පච්ඡිජ්ජති, තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙත්වා යත්ථ කත්ථචි උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා අන්තරවාසකො තෙමියති, අයං නදීසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, සීමං බන්ධන්තානං නිමිත්තං හොති. භික්ඛුනියා නදීපාරගමනෙපි උපොසථාදිසඞ්ඝකම්මකරණෙපි නදීපාරසීමසම්මන්නනෙපි අයමෙව නදී.

යා පන මග්ගො විය සකටධුරසණ්ඨානෙන වා පරිඛාසණ්ඨානෙන වා විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගතා, තං එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙතුං න වට්ටති. විහාරස්ස චතූසු දිසාසු අඤ්ඤමඤ්ඤං විනිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතෙ නදිචතුක්කෙපි එසෙව නයො. අසම්මිස්සනදියො පන චතස්සොපි කිත්තෙතුං වට්ටති. සචෙ වතිං කරොන්තො විය රුක්ඛපාදෙ නිඛණිත්වා වල්ලිපලාලාදීහි නදිසොතං රුම්භන්ති, උදකඤ්ච අජ්ඣොත්ථරිත්වා ආවරණං පවත්තතියෙව,

නිමිත්තං කාතුං වට්ටති. යථා පන උදකං නප්පවත්තති, එවං සෙතුම්හි කතෙ අප්පවත්තමානා නදී නිමිත්තං කාතුං න වට්ටති. පවත්තනට්ඨානෙ නදිනිමිත්තං, අප්පවත්තනට්ඨානෙ උදකනිමිත්තං කාතුං වට්ටති.

යා පන දුබ්බුට්ඨිකාලෙ වා ගිම්හෙ වා නිරුදකභාවෙන නප්පවත්තති, සා වට්ටති. මහානදිතො උදකමාතිකං නීහරන්ති, සා කුන්නදිසදිසා හුත්වා තීණි සස්සානි සම්පාදෙන්තී නිච්චං පවත්තති, කිඤ්චාපි පවත්තති, නිමිත්තං කාතුං න වට්ටති. යා පන මූලෙ මහානදිතො නිග්ගතාපි කාලන්තරෙන තෙනෙව නිග්ගතමග්ගෙන නදිං භින්දිත්වා සයඤ්ච ගච්ඡති, ගච්ඡන්තී පරතො සුසුමාරාදිසමාකිණ්ණා නාවාදීහි සඤ්චරිතබ්බා නදී හොති, තං නිමිත්තං කාතුං වට්ටති.

උදකනිමිත්තෙ – නිරුදකෙ ඨානෙ නාවාය වා චාටිආදීසු වා උදකං පූරෙත්වා උදකනිමිත්තං කිත්තෙතුං න වට්ටති, භූමිගතමෙව වට්ටති . තඤ්ච ඛො අප්පවත්තනඋදකං ආවාටපොක්ඛරණිතළාකජාතස්සරලොණිසමුද්දාදීසු ඨිතං, අට්ඨිතං පන ඔඝනදිඋදකවාහකමාතිකාදීසු උදකං න වට්ටති. අන්ධකට්ඨකථායං පන ''ගම්භීරෙසු ආවාටාදීසු උක්ඛෙපිමං උදකං නිමිත්තං න කාතබ්බ''න්ති වුත්තං, තං දුවුත්තං අත්තනොමතිමත්තමෙව. ඨිතං පන අන්තමසො සූකරඛතායපි ගාමදාරකානං කීළනවාපියම්පි තඞ්ඛණඤ්ඤෙව පථවියං ආවාටකං කත්වා කුටෙහි ආහරිත්වා පූරිතඋදකම්පි සචෙ යාව කම්මවාචාපරියොසානා තිට්ඨති, අප්පං වා හොතු බහු වා, වට්ටති. තස්මිං පන ඨානෙ නිමිත්තසඤ්ඤාකරණත්ථං පාසාණවාලිකාපංසුආදිරාසි වා පාසාණත්ථම්භො වා දාරුත්ථම්භො වා කාතබ්බො. තං කාතුඤ්ච කාරෙතුඤ්ච භික්ඛුස්ස වට්ටති. ලාභසීමායං පන න වට්ටති . සමානසංවාසකසීමා කස්සචි පීළනං න කරොති, කෙවලං භික්ඛූනං විනයකම්මමෙව සාධෙති, තස්මා එත්ථ වට්ටති.

ඉමෙහි ච අට්ඨහි නිමිත්තෙහි අසම්මිස්සෙහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්මිස්සෙහිපි සීමං සම්මන්නිතුං වට්ටතියෙව. සා එවං සම්මන්නිත්වා බජ්ඣමානා එකෙන ද්වීහි වා නිමිත්තෙහි අබද්ධා හොති, තීණි පන ආදිං කත්වා වුත්තප්පකාරානං නිමිත්තානං සතෙනාපි බද්ධා හොති. සා තීහි සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානා හොති, චතූහි චතුරස්සා වා සිඞ්ඝාටකඅඩ්ඪචන්දමුදිඞ්ගාදිසණ්ඨානා වා, තතො අධිකෙහි නානාසණ්ඨානා. තං බන්ධිතුකාමෙහි සාමන්තවිහාරෙසු භික්ඛූ තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡෙදං පුච්ඡිත්වා, බද්ධසීමවිහාරානං සීමාය සීමන්තරිකං, අබද්ධසීමවිහාරානං සීමාය උපචාරං ඨපෙත්වා දිසාචාරිකභික්ඛූනං නිස්සඤ්චාරසමයෙ සචෙ එකස්මිං ගාමඛෙත්තෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, යෙ තත්ථ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛූනං ''මයං අජ්ජ සීමං බන්ධිස්සාම, තුම්හෙ සකසීමාපරිච්ඡෙදතො මා නික්ඛමිත්ථා''ති පෙසෙතබ්බං. යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛූ එකජ්ඣං සන්නිපාතෙතබ්බා, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහරාපෙතබ්බො . සචෙ අඤ්ඤානිපි ගාමක්ඛෙත්තානි අන්තොකාතුකාමා , තෙසු ගාමෙසු යෙ භික්ඛූ වසන්ති, තෙහිපි ආගන්තබ්බං. අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආහරිතබ්බොති මහාසුමත්ථෙරො ආහ. මහාපදුමත්ථෙරො පන ''නානාගාමඛෙත්තානි නාම පාටෙක්කං බද්ධසීමාසදිසානි, න තතො ඡන්දපාරිසුද්ධි ආගච්ඡති. අන්තොනිමිත්තගතෙහි පන භික්ඛූහි ආගන්තබ්බ''න්ති වත්වා පුන ආහ – ''සමානසංවාසකසීමාසම්මන්නනකාලෙ ආගමනම්පි අනාගමනම්පි වට්ටති. අවිප්පවාසසීමාසම්මන්නනකාලෙ පන අන්තොනිමිත්තගතෙහි ආගන්තබ්බං, අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආහරිතබ්බො''ති.

එවං සන්නිපතිතෙසු පන භික්ඛූසු ඡන්දාරහානං ඡන්දෙ ආහටෙ තෙසු තෙසු මග්ගෙසු නදීතිත්ථගාමද්වාරාදීසු ච ආගන්තුකභික්ඛූනං සීඝං සීඝං හත්ථපාසානයනත්ථඤ්ච බහිසීමාකරණත්ථඤ්ච ආරාමිකෙ චෙව සමණුද්දෙසෙ ච ඨපෙත්වා භෙරිසඤ්ඤං වා සඞ්ඛසඤ්ඤං වා කත්වා නිමිත්තකිත්තනානන්තරං වුත්තාය ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො''තිආදිකාය කම්මවාචාය සීමා බන්ධිතබ්බා. කම්මවාචාපරියොසානෙයෙව නිමිත්තානි බහි කත්වා හෙට්ඨා පථවිසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්වා සීමා ගතා හොති.

ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්නන්තෙහි පබ්බජ්ජූපසම්පදාදීනං සඞ්ඝකම්මානං සුඛකරණත්ථං පඨමං ඛණ්ඩසීමා බන්ධිතබ්බා. තං පන බන්ධන්තෙහි වත්තං ජානිතබ්බං. සචෙ හි බොධිචෙතියභත්තසාලාදීනි සබ්බවත්ථූනි පතිට්ඨාපෙත්වා කතවිහාරෙ බන්ධන්ති, විහාරමජ්ඣෙ බහූනං සමොසරණට්ඨානෙ අබන්ධිත්වා විහාරපච්චන්තෙ විවිත්තොකාසෙ බන්ධිතබ්බා. අකතවිහාරෙ බන්ධන්තෙහි බොධිචෙතියාදීනං සබ්බවත්ථූනං ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා යථා පතිට්ඨිතෙසු වත්ථූසු විහාරපච්චන්තෙ විවිත්තොකාසෙ හොති, එවං බන්ධිතබ්බා. සා හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන සචෙ එකවීසති භික්ඛූ ගණ්හාති, වට්ටති. තතො ඔරං න වට්ටති, පරං භික්ඛුසහස්සං ගණ්හන්තීපි වට්ටති. තං බන්ධන්තෙහි සීමාමාළකස්ස සමන්තා නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා, න ඛණ්ඩසීමාය ඨිතෙහි මහාසීමා බන්ධිතබ්බා, න මහාසීමාය ඨිතෙහි ඛණ්ඩසීමා, ඛණ්ඩසීමායමෙව පන ඨත්වා ඛණ්ඩසීමා බන්ධිතබ්බා, මහාසීමායමෙව ඨත්වා මහාසීමා.

තත්‍රායං බන්ධනවිධි – සමන්තා ''එසො පාසාණො නිමිත්ත''න්ති එවං නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්නිතබ්බා. අථ තස්සා එව දළ්හීකම්මත්ථං අවිප්පවාසකම්මවාචා කාතබ්බා. එවඤ්හි සීමං සමූහනිස්සාමාති ආගතා සමූහනිතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සීමං සම්මන්නිත්වා බහිසීමන්තරිකපාසාණා ඨපෙතබ්බා. සීමන්තරිකා පච්ඡිමකොටියා එකරතනප්පමාණා වට්ටති. විදත්ථිප්පමාණාපි වට්ටතීති කුරුන්දියං, චතුරඞ්ගුලප්පමාණාපි වට්ටතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. සචෙ පන විහාරො මහා හොති, ද්වෙපි තිස්සොපි තතුත්තරිපි ඛණ්ඩසීමායො බන්ධිතබ්බා.

එවං ඛණ්ඩසීමං සම්මන්නිත්වා මහාසීමාසම්මුතිකාලෙ ඛණ්ඩසීමතො නික්ඛමිත්වා මහාසීමාය ඨත්වා සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා. තතො අවසෙසනිමිත්තානි කිත්තෙත්වා හත්ථපාසං අවිජහන්තෙහි කම්මවාචාය සමානසංවාසකසීමං සම්මන්නිත්වා තස්සා දළ්හීකම්මත්ථං අවිප්පවාසකම්මවාචාපි

කාතබ්බා. එවඤ්හි ''සීමං සමූහනිස්සාමා''ති ආගතා සමූහනිතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සචෙ පන ඛණ්ඩසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා තතො සීමන්තරිකාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා මහාසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙන්ති, එවං තීසු ඨානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා යං සීමං ඉච්ඡන්ති, තං පඨමං බන්ධිතුං වට්ටති. එවං සන්තෙපි යථාවුත්තෙනයෙන ඛණ්ඩසීමතොව පට්ඨාය බන්ධිතබ්බා. එවං බද්ධාසු පන සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය ඨිතා භික්ඛූ මහාසීමාය කම්මං කරොන්තානං න කොපෙන්ති, මහාසීමාය වා ඨිතා ඛණ්ඩසීමාය කම්මං කරොන්තානං සීමන්තරිකාය පන ඨිතා උභින්නම්පි න කොපෙන්ති. ගාමඛෙත්තෙ ඨත්වා කම්මං කරොන්තානං පන සීමන්තරිකාය ඨිතා කොපෙන්ති. සීමන්තරිකා හි ගාමඛෙත්තං භජති.

සීමා ච නාමෙසා න කෙවලං පථවිතලෙයෙව බද්ධා බද්ධා නාම හොති. අථ ඛො පිට්ඨිපාසාණෙපි කුටිගෙහෙපි ලෙණෙපි පාසාදෙපි පබ්බතමත්ථකෙපි බද්ධා බද්ධායෙව හොති. තත්ථ **පිට්ඨිපාසාණෙ** බන්ධන්තෙහි පාසාණපිට්ඨියං රාජිං වා කොට්ටෙත්වා උදුක්ඛලං වා ඛණිත්වා නිමිත්තං න කාතබ්බං , නිමිත්තුපගපාසාණෙ ඨපෙත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි. කම්මවාචාපරියොසානෙ සීමා පථවිසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්වා ඔතරති. නිමිත්තපාසාණා යථාඨානෙ න තිට්ඨන්ති, තස්මා සමන්තතො රාජි වා උට්ඨාපෙතබ්බා, චතූසු වා කොණෙසු පාසාණා විජ්ඣිතබ්බා, ''අයං සීමාපරිච්ඡෙදො''ති වත්වා අක්ඛරානි වා ඡින්දිතබ්බානි. කෙචි උසූයකා සීමං ඣාපෙස්සාමාති අග්ගිං දෙන්ති, පාසාණාව ඣායන්ති, න සීමා.

කුටිගෙහෙපි බන්ධන්තෙහි භිත්තිං අකිත්තෙත්වා එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසට්ඨානං අන්තො කරිත්වා පාසාණනිමිත්තානි ඨපෙත්වා සීමා සම්මන්නිතබ්බා, අන්තොකුට්ටමෙව සීමා හොති. සචෙ අන්තොකුට්ටෙ එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසො නත්ථි, පමුඛෙ නිමිත්තපාසාණෙ ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බා. සචෙ එවම්පි නප්පහොති, බහිනිබ්බොදකපතනට්ඨානෙපි නිමිත්තානි ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බා. එවං සම්මතාය පන සබ්බං කුටිගෙහං සීමට්ඨමෙව හොති.

චතුභිත්තියලෙණෙපි බන්ධන්තෙහි කුට්ටං අකිත්තෙත්වා පාසාණාව කිත්තෙතබ්බා. සචෙ අන්තො ඔකාසො නත්ථි, පමුඛෙපි නිමිත්තානි ඨපෙතබ්බානි. සචෙ නප්පහොති, බහි නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙපි නිමිත්තපාසාණෙ ඨපෙත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා සීමා සම්මන්නිතබ්බා. එවං ලෙණස්ස අන්තො ච බහි ච සීමා හොති.

උපරිපාසාදෙපි භිත්තිං අකිත්තෙත්වා අන්තො පාසාණෙ ඨපෙත්වා සීමා සම්මන්නිතබ්බා. සචෙ නප්පහොති, පමුඛෙපි පාසාණෙ ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බා. එවං සම්මතා උපරිපාසාදෙයෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. සචෙ පන බහූසු ථම්භෙසු තුලානං උපරි කතපාසාදස්ස හෙට්ඨිමතලෙ කුට්ටො යථා නිමිත්තානං අන්තො හොති, එවං උට්ඨහිත්වා තුලාරුක්ඛෙහි එකසම්බද්ධො ඨිතො, හෙට්ඨාපි ඔතරති. එකථම්භපාසාදස්ස පන උපරිමතලෙ බද්ධා සීමා සචෙ ථම්භමත්ථකෙ එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසො හොති, හෙට්ඨා ඔතරති. සචෙ පාසාදභිත්තිතො නිග්ගතෙසු නියූහකාදීසු පාසාණෙ ඨපෙත්වා සීමං බන්ධන්ති, පාසාදභිත්ති අන්තොසීමායං හොති. හෙට්ඨා පනස්සා ඔතරණානොතරණං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. හෙට්ඨාපාසාදෙ කිත්තෙන්තෙහිපි භිත්ති ච රුක්ඛත්ථම්භා ච න කිත්තෙතබ්බා. භිත්තිලග්ගෙ පන පාසාණත්ථම්භෙ කිත්තෙතුං වට්ටති. එවං කිත්තිතා සීමා හෙට්ඨා පාසාදස්ස පරියන්තථම්භානං අන්තොයෙව හොති. සචෙ පන හෙට්ඨාපාසාදස්ස කුඩ්ඩො උපරිමතලෙන සම්බද්ධො හොති, උපරිපාසාදම්පි අභිරුහති. සචෙ පාසාදස්ස බහි නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙ නිමිත්තානි කරොන්ති, සබ්බො පාසාදො සීමට්ඨො හොති.

පබ්බතමත්ථකෙ තලං හොති එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසාරහං, තත්ථ පිට්ඨිපාසාණෙ විය සීමං බන්ධන්ති. හෙට්ඨාපබ්බතෙපි තෙනෙව පරිච්ඡෙදෙන සීමා ඔතරති. තාලමූලකපබ්බතෙපි උපරි සීමා බද්ධා හෙට්ඨා ඔතරතෙව. යො පන විතානසණ්ඨානො හොති, උපරි එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසො අත්ථි, හෙට්ඨා නත්ථි, තස්ස උපරි බද්ධා සීමා හෙට්ඨා න ඔතරති. එවං මුදිඞ්ගසණ්ඨානො වා හොතු පණවසණ්ඨානො වා, යස්ස හෙට්ඨා වා මජ්ඣෙ වා සීමප්පමාණං නත්ථි, තස්සුපරි බද්ධා සීමා හෙට්ඨා නෙව ඔතරති. යස්ස පන ද්වෙ කූටානි ආසන්නෙ ඨිතානි, එකස්සපි උපරි සීමප්පමාණං නප්පහොති, තස්ස කූටන්තරං චිනිත්වා වා පූරෙත්වා වා එකාබද්ධං කත්වා උපරි සීමා සම්මන්නිතබ්බා.

එකො සප්පඵණසදිසො පබ්බතො, තස්සුපරි සීමප්පමාණස්ස අත්ථිතාය සීමං බන්ධන්ති, තස්ස චෙ හෙට්ඨා ආකාසපබ්භාරං හොති, සීමා න ඔතරති. සචෙ පනස්ස වෙමජ්ඣෙ සීමප්පමාණො සුසිරපාසාණො හොති, ඔතරති. සො ච පාසාණො සීමට්ඨොයෙව හොති. අථාපිස්ස හෙට්ඨා ලෙණස්ස කුට්ටො අග්ගකොටිං ආහච්ච තිට්ඨති , ඔතරති, හෙට්ඨා ච උපරි ච සීමායෙව හොති. සචෙ පන හෙට්ඨා උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස පාරතො අන්තො-ලෙණං හොති, බහි සීමා න ඔතරති. අථාපි උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස ඔරතො බහිලෙණං හොති, අන්තො සීමා න ඔතරති. අථාපි උපරි සීමාය පරිච්ඡෙදො ඛුද්දකො, හෙට්ඨා ලෙණං මහන්තං සීමාපරිච්ඡෙදමතික්කමිත්වා ඨිතං, සීමා උපරියෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. යදි පන ලෙණං ඛුද්දකං සබ්බපච්ඡිමසීමාපරිමාණං, උපරි සීමා මහතී තං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ඨිතා, සීමා ඔතරති. අථ ලෙණං අතිඛුද්දකං සීමප්පමාණං න හොති, සීමා උපරියෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. සචෙ තතො උපඩ්ඪං භිජ්ජිත්වා පතති, සීමප්පමාණං චෙපි හොති, බහි පතිතං අසීමා. අපතිතං පන යදි සීමප්පමාණං, සීමා හොතියෙව.

ඛණ්ඩසීමා නීචවත්ථුකා හොති, තං පූරෙත්වා උච්චවත්ථුකං කරොන්ති, සීමායෙව. සීමාය ගෙහං කරොන්ති, සීමට්ඨකමෙව හොති. සීමාය පොක්ඛරණිං ඛණන්ති, සීමායෙව. ඔඝො සීමාමණ්ඩලං ඔත්ථරිත්වා ගච්ඡති, සීමාමාළකෙ අට්ටං බන්ධිත්වා කම්මං කාතුං වට්ටති. සීමාය හෙට්ඨා උමඞ්ගනදී හොති, ඉද්ධිමා භික්ඛු තත්ථ නිසීදති, සචෙ සා නදී පඨමං ගතා, සීමා පච්ඡා බද්ධා , කම්මං න කොපෙති. අථ පඨමං සීමා බද්ධා, පච්ඡා නදී ගතා, කම්මං කොපෙති. හෙට්ඨාපථවිතලෙ ඨිතො පන කොපෙතියෙව.

සීමාමාළකෙ වටරුක්ඛො හොති, තස්ස සාඛා වා තතො නිග්ගතපාරොහො වා මහාසීමාය පථවිතලං වා තත්ථජාතරුක්ඛාදීනි වා ආහච්ච තිට්ඨති, මහාසීමං සොධෙත්වා වා කම්මං කාතබ්බං, තෙ වා සාඛාපාරොහා ඡින්දිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බා. අනාහච්ච ඨිතසාඛාදීසු ආරුළ්හභික්ඛු හත්ථපාසං ආනෙතබ්බො. එවං මහාසීමාය ජාතරුක්ඛස්ස සාඛා වා පාරොහො වා වුත්තනයෙනෙව සීමාමාළකෙ පතිට්ඨාති, වුත්තනයෙනෙව සීමං සොධෙත්වා වා කම්මං කාතබ්බං, තෙ වා සාඛාපාරොහා ඡින්දිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බා.

සචෙ සීමාමාළකෙ කම්මෙ කරියමානෙ කොචි භික්ඛු සීමාමාළකස්ස අන්තො පවිසිත්වා වෙහාසට්ඨිතසාඛාය නිසීදති , පාදා වාස්ස භූමිගතා හොන්ති, නිවාසනපාරුපනං වා භූමිං ඵුසති, කම්මං කාතුං න වට්ටති. පාදෙ පන නිවාසනපාරුපනඤ්ච උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං වට්ටති. ඉදඤ්ච ලක්ඛණං පුරිමනයෙපි වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො – තත්‍ර උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටති, හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බො. සචෙ අන්තොසීමතො පබ්බතො අබ්භුගච්ඡති, තත්‍රට්ඨො භික්ඛු හත්ථපාසං ආනෙතබ්බො. ඉද්ධියා අන්තොපබ්බතං පවිට්ඨෙපි එසෙව නයො. බජ්ඣමානා එව හි සීමා පමාණරහිතං පදෙසං න ඔතරති. බද්ධසීමාය ජාතං යංකිඤ්චි යත්ථ කත්ථචි එකසම්බද්ධෙන ගතං සීමාසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡතීති.

140. **තියොජනපරම**න්ති එත්ථ තියොජනං පරමං පමාණමෙතිස්සාති තියොජනපරමා; තං **තියොජනපරමං**. සම්මන්නන්තෙන පන මජ්ඣෙ ඨත්වා යථා චතූසුපි දිසාසු දියඩ්ඪදියඩ්ඪයොජනං හොති, එවං සම්මන්නිතබ්බා. සචෙ පන මජ්ඣෙ ඨත්වා එකෙකදිසතො තියොජනං කරොන්ති, ඡයොජනං හොතීති න වට්ටති. චතුරස්සං වා තිකොණං වා සම්මන්නන්තෙන යථා කොණතො කොණං තියොජනං හොති, එවං සම්මන්නිතබ්බා. සචෙ හි යෙන කෙනචි පරියන්තෙන කෙසග්ගමත්තම්පි තියොජනං අතික්කාමෙති, ආපත්තිඤ්ච ආපජ්ජති සීමා ච අසීමා හොති.

නදීපාරන්ති එත්ථ පාරයතීති පාරා. කිං පාරයති? නදිං. නදියා පාරා නදීපාරා, තං **නදීපාරං;** නදිං අජ්ඣොත්ථරමානන්ති අත්ථො. එත්ථ ච නදියා ලක්ඛණං නදීනිමිත්තෙ වුත්තනයමෙව. **යත්ථස්ස ධුවනාවා වා**ති යත්ථ නදියා සීමාබන්ධනට්ඨානගතෙසු තිත්ථෙසු නිච්චසඤ්චරණනාවා අස්ස, යා සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පාජනපුරිසෙන සද්ධිං තයො ජනෙ වහති. සචෙ පන සා නාවා උද්ධං වා අධො වා කෙනචිදෙව කරණීයෙන පුන ආගමනත්ථාය නීතා, චොරෙහි වා හටා, අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා, යා පන වාතෙන වා ඡින්නබන්ධනා වීචීහි නදිමජ්ඣං නීතා අවස්සං ආහරිතබ්බා, පුන ධුවනාවාව හොති. උදකෙ ඔගතෙ ථලං උස්සාරිතාපි සුධාකසටාදීහි පූරෙත්වා ඨපිතාපි ධුවනාවාව. සචෙ භින්නා වා විසඞ්ඛතපදරා වා න වට්ටති. මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ – ‘‘සචෙපි තාවකාලිකං නාවං ආනෙත්වා සීමාබන්ධනට්ඨානෙ ඨපෙත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙන්ති, ධුවනාවාව හොතී’’ති. තත්‍ර මහාසුමත්ථෙරො ආහ – ‘‘නිමිත්තං වා සීමා වා කම්මවාචාය ගච්ඡති න නාවාය. භගවතා ච ධුවනාවා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා නිබද්ධනාවායෙව වට්ටතී’’ති.

ධුවසෙතු වාති යත්ථ රුක්ඛසඞ්ඝාටමයො වා පදරබද්ධො වා ජඞ්ඝසත්ථසෙතු වා හත්ථිස්සාදීනං සඤ්චරණයොග්ගො මහාසෙතු වා අත්ථි; අන්තමසො තඞ්ඛණඤ්ඤෙව රුක්ඛං ඡින්දිත්වා මනුස්සානං සඤ්චරණයොග්ගො එකපදිකසෙතුපි ධුවසෙතුත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. සචෙ පන උපරි බද්ධානි වෙත්තලතාදීනි හත්ථෙන ගහෙත්වාපි න සක්කා හොති තෙන සඤ්චරිතුං, න වට්ටති.

එවරූපං නදීපාරසීමං සම්මන්නිතුන්ති යත්ථායං වුත්තප්පකාරා ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථෙයෙව අත්ථි, එවරූපං නදීපාරසීමං සම්මන්නිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. සචෙ ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථෙ නත්ථි, ඊසකං උද්ධං අභිරුහිත්වා අධො වා ඔරොහිත්වා අත්ථි, එවම්පි වට්ටති. කරවීකතිස්සත්ථෙරො පන ‘‘ගාවුතමත්තබ්භන්තරෙපි වට්ටතී’’ති ආහ.

ඉමඤ්ච පන නදීපාරසීමං සම්මන්නන්තෙන එකස්මිං තීරෙ ඨත්වා උපරිසොතෙ නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙත්වා තතො පට්ඨාය අත්තානං පරික්ඛිපන්තෙන යත්තකං පරිච්ඡෙදං ඉච්ඡති, තස්ස පරියොසානෙ අධොසොතෙපි නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙත්වා පරතීරෙ සම්මුඛට්ඨානෙ නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බං. තතො පට්ඨාය යත්තකං පරිච්ඡෙදං ඉච්ඡති, තස්ස වසෙන යාව උපරිසොතෙ පඨමකිත්තිතනිමිත්තස්ස සම්මුඛා නදීතීරෙ නිමිත්තං, තාව කිත්තෙත්වා පච්චාහරිත්වා පඨමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං ඝටෙතබ්බං. අථ සබ්බනිමිත්තානං අන්තො ඨිතෙ භික්ඛූ හත්ථපාසගතෙ කත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්නිතබ්බා. නදියං ඨිතා අනාගතාපි කම්මං න කොපෙන්ති. සම්මුතිපරියොසානෙ ඨපෙත්වා නදිං නිමිත්තානං අන්තො පාරතීරෙ ච ඔරිමතීරෙ ච එකසීමා හොති. නදී පන බද්ධසීමාසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති, විසුං නදිසීමා එව හි සා.

සචෙ අන්තොනදියං දීපකො හොති, තං අන්තොසීමාය කාතුකාමෙන පුරිමනයෙනෙව අත්තනා ඨිතතීරෙ නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා දීපකස්ස ඔරිමන්තෙ ච පාරිමන්තෙ ච නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බං. අථ පරතීරෙ නදියා ඔරිමතීරෙ නිමිත්තස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ නිමිත්තං කිත්තෙත්වා තතො පට්ඨාය පුරිමනයෙනෙව යාව උපරිසොතෙ පඨමකිත්තිතනිමිත්තස්ස සම්මුඛා නිමිත්තං, තාව කිත්තෙතබ්බං. අථ දීපකස්ස පාරිමන්තෙ ච ඔරිමන්තෙ ච නිමිත්තං කිත්තෙත්වා පච්චාහරිත්වා පඨමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං ඝටෙතබ්බං. අථ ද්වීසු තීරෙසු දීපකෙ ච භික්ඛූ සබ්බෙව හත්ථපාසගතෙ කත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්නිතබ්බා. නදියං ඨිතා අනාගච්ඡන්තාපි කම්මං න කොපෙන්ති. සම්මුතිපරියොසානෙ ඨපෙත්වා නදිං නිමිත්තානං අන්තො තීරද්වයඤ්ච දීපකො ච එකසීමා හොති, නදී පන නදිසීමායෙව.

සචෙ පන දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡෙදතො උද්ධං වා අධො වා අධිකතරො හොති, අථ විහාරසීමාපරිච්ඡෙදනිමිත්තස්ස උජුකමෙව සම්මුඛීභූතෙ දීපකස්ස ඔරිමන්තෙ නිමිත්තං කිත්තෙත්වා තතො පට්ඨාය දීපකසිඛරං පරික්ඛිපන්තෙන පුන දීපකස්ස ඔරිමන්තෙ නිමිත්තසම්මුඛෙ පාරිමන්තෙ නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බං. තතො පරං පුරිමනයෙනෙව පාරතීරෙ සම්මුඛනිමිත්තමාදිංකත්වා පාරතීරනිමිත්තානි ච දීපකස්ස පාරිමන්තඔරිමන්තනිමිත්තානි ච කිත්තෙත්වා පඨමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං ඝටනා කාතබ්බා. එවං කිත්තෙත්වා සම්මතා සීමා පබ්බතසණ්ඨානා හොති.

සචෙ පන දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡෙදතො උද්ධම්පි අධොපි අධිකතරො හොති. පුරිමනයෙනෙව දීපකස්ස උභොපි සිඛරානි පරික්ඛිපිත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙන්තෙන නිමිත්තඝටනා කාතබ්බා. එවං කිත්තෙත්වා සම්මතා සීමා මුදිඞ්ගසණ්ඨානා හොති.

සචෙ දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡෙදස්ස අන්තො ඛුද්දකො හොති, සබ්බපඨමනයෙන දීපකෙ නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි. එවං කිත්තෙත්වා සම්මතා සීමා පණවසණ්ඨානා හොති.

සීමානුජානනකථා නිට්ඨිතා.

උපොසථාගාරාදිකථා

141. **අනුපරිවෙණියන්ති** එකසීමමහාවිහාරෙ තස්මිං තස්මිං පරිවෙණෙ. **අසඞ්කෙතෙනාති** සඞ්කෙතං අකත්වා. **එකං සමූහනිත්වාති** කම්මවාචාය සමූහනිත්වා.

142. **යතො පාතිමොක්ඛං සුණාතීති** යත්ථ කත්ථචි භික්ඛූනං හත්ථපාසෙ නිසින්නො යස්මා පාතිමොක්ඛං සුණාති; කතොවස්ස උපොසථොති අත්ථො. ඉදඤ්ච වත්ථුවසෙන වුත්තං, හත්ථපාසෙ නිසින්නස්ස පන අසුණන්තස්සාපි කතොව හොති උපොසථො. **නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බාති** උපොසථපමුඛස්ස ඛුද්දකානි වා මහන්තානි වා පාසාණඉට්ඨකදාරුඛණ්ඩදණ්ඩකාදීනි යානි කානිචි නිමිත්තානි අබ්භොකාසෙ වා මාළකාදීසු වා යත්ථ කත්ථචි සඤ්ඤං කත්වා කිත්තෙතුං වට්ටති. අථ වා **නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බාති** නිමිත්තුපගා වා අනිමිත්තුපගා වා පරිච්ඡෙදජානනත්ථං කිත්තෙතබ්බා.

ථෙරෙහි භික්ඛූහි පඨමතරං සන්නිපතිතුන්ති එත්ථ සචෙ මහාථෙරො පඨමතරං න ආගච්ඡති, දුක්කටං. **සබ්බෙහෙව එකජ්ඣං සන්නිපතිත්වා උපොසථො කාතබ්බොති** එත්ථ සචෙ පොරාණකො ආවාසො මජ්ඣෙ විහාරස්ස හොති, පහොති චෙත්ථ භික්ඛූනං නිසජ්ජට්ඨානං, තත්ථ සන්නිපතිත්වා උපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පොරාණකො පරිදුබ්බලො චෙව සම්බාධො ච අඤ්ඤො පච්ඡා උට්ඨිතාවාසො අසම්බාධො, තත්ථ උපොසථො කාතබ්බො.

යත්ථ වා පන ථෙරො භික්ඛු විහරතීති එත්ථාපි සචෙ ථෙරස්ස විහාරො සබ්බෙසං පහොති, ඵාසුකො හොති, තත්ථ උපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පන සො පච්චන්තෙ විසමප්පදෙසෙ හොති, ථෙරස්ස වත්තබ්බං – ''භන්තෙ, තුම්හාකං විහාරො අඵාසුකදෙසො, නත්ථි එත්ථ සබ්බෙසං ඔකාසො , අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ ඔකාසො අත්ථි, තත්ථ ගන්තුං වට්ටතී''ති. සචෙ ථෙරො නාගච්ඡති, තස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආනෙත්වා සබ්බෙසං පහොනකෙ ඵාසුකට්ඨානෙ උපොසථො කාතබ්බො.

අවිප්පවාසසීමානුජානනකථා

143. **අන්ධකවින්දාති** රාජගහතො ගාවුතත්තයෙ අන්ධකවින්දං නාම, තං උපනිස්සාය ථෙරො වසති; තතො රාජගහං උපොසථං ආගච්ඡන්තො. රාජගහඤ්හි පරික්ඛිපිත්වා අට්ඨාරස මහාවිහාරා සබ්බෙ එකසීමා, ධම්මසෙනාපතිනා නෙසං සීමා බද්ධා, තස්මා වෙළුවනෙ සඞ්ඝස්ස සාමග්ගීදානත්ථං ආගච්ඡන්තොති අත්ථො. **නදිං තරන්තොති** සිප්පිනියං නාම නදිං අතික්කමන්තො. **මනං වුළ්හො අහොසීති** ඊසකං අප්පත්තවුළ්හභාවො අහොසි. සා කිර නදී ගිජ්ඣකූටතො ඔතරිත්වා චණ්ඩෙන සොතෙන වහති. තත්ථ වෙගෙන ආගච්ඡන්තං උදකං අමනසිකරොන්තො ථෙරො මනං වුළ්හො අහොසි, න පන වුළ්හො, උදකබ්භාහතානිස්ස චීවරානි අල්ලානි ජාතානි.

144. **සම්මතා සා සීමා සඞ්ඝෙන තිචීවරෙන අවිප්පවාසා ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්චාති ඉමිස්සා** කම්මවාචාය උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය භික්ඛූනං පුරිමකම්මවාචා න වට්ටති. අයමෙව හි ථාවරා හොති. භික්ඛුනීනං පන අයං න වට්ටති, පුරිමායෙව වට්ටති. කස්මා? භික්ඛුනිසඞ්ඝො හි අන්තොගාමෙ වසති. යදි එවං සියා, සො එතාය කම්මවාචාය තිචීවරපරිහාරං න ලභෙය්‍ය, අත්ථි චස්ස පරිහාරො, තස්මා පුරිමායෙව වට්ටති. භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස හි ද්වෙපි සීමායො ලබ්භන්ති. තත්ථ භික්ඛූනං සීමං අජ්ඣොත්ථරිත්වාපි තස්සා අන්තොපි භික්ඛුනීනං සීමං සම්මන්නිතුං වට්ටති. භික්ඛූනම්පි භික්ඛුනිසීමාය එසෙව නයො. න හි තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කම්මෙ ගණපූරකා හොන්ති, න කම්මවාචං වග්ගං කරොන්ති. එත්ථ ච නිගමනගරානම්පි ගාමෙනෙව සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

ගාමූපචාරොති පරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපොකාසො. තෙසු අධිට්ඨිතතෙචීවරිකො භික්ඛු පරිහාරං න ලභති. ඉති භික්ඛූනං අවිප්පවාසසීමා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච න ඔත්ථරති, සමානසංවාසකසීමාව ඔත්ථරති. සමානසංවාසකසීමා චෙත්ථ අත්තනො ධම්මතාය ගච්ඡති. අවිප්පවාසසීමා පන යත්ථ සමානසංවාසකසීමා, තත්ථෙව ගච්ඡති. න හි තස්සා විසුං නිමිත්තකිත්තනං අත්ථි, තත්ථ සචෙ අවිප්පවාසාය සම්මුතිකාලෙ ගාමො අත්ථි, තං සා න ඔත්ථරති. සචෙ පන සම්මතාය සීමාය පච්ඡා ගාමො නිවිසති, සොපි සීමාසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. යථා ච පච්ඡා නිවිට්ඨො, එවං පඨමං නිවිට්ඨස්ස පච්ඡා වඩ්ඪිතප්පදෙසොපි සීමාසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. සචෙපි සීමාසම්මුතිකාලෙ ගෙහානි කතානි, පවිසිස්සාමාති ආලයොපි අත්ථි, මනුස්සා පන අප්පවිට්ඨා, පොරාණකගාමං වා සගෙහමෙව ඡඩ්ඩෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගතා, අගාමොයෙව එස, සීමා ඔත්ථරති . සචෙ පන එකම්පි කුලං පවිට්ඨං වා ආගතං වා අත්ථි, ගාමොයෙව සීමා න ඔත්ථරති.

එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ තිචීවරෙන අවිප්පවාසො සමූහන්තබ්බොති එත්ථ සමූහනන්තෙන භික්ඛුනා වත්තං ජානිතබ්බං. තත්‍රිදං වත්තං – ඛණ්ඩසීමාය ඨත්වා අවිප්පවාසසීමා න සමූහන්තබ්බා, තථා අවිප්පවාසසීමාය ඨත්වා ඛණ්ඩසීමාපි. ඛණ්ඩසීමායං පන ඨිතෙන ඛණ්ඩසීමාව සමූහනිතබ්බා, තථා ඉතරාය ඨිතෙන ඉතරා. සීමං නාම ද්වීහි කාරණෙහි සමූහනන්ති පකතියා ඛුද්දකං පුන ආවාසවඩ්ඪනත්ථාය මහතිං වා කාතුං; පකතියා මහතිං පුන අඤ්ඤෙසං විහාරොකාසදානත්ථාය ඛුද්දකං වා කාතුං. තත්ථ සචෙ ඛණ්ඩසීමඤ්ච අවිප්පවාසසීමඤ්ච ජානන්ති, සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. ඛණ්ඩසීමං අජානන්තා අවිප්පවාසංයෙව ජානන්තා චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණඋපොසථාගාරාදීසු නිරාසඞ්කට්ඨානෙසු ඨත්වා අප්පෙව නාම සමූහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, පටිබන්ධිතුං පන න සක්ඛිස්සන්තෙව. සචෙ බන්ධෙය්‍යුං, සීමාසම්භෙදං කත්වා විහාරං අවිහාරං කරෙය්‍යුං, තස්මා න සමූහනිතබ්බා. යෙ පන උභොපි න ජානන්ති, තෙනෙව සමූහනිතුං න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්ති. අයඤ්හි සීමා නාම කම්මවාචාය වා අසීමා හොති සාසනන්තරධානෙන වා, න ච සක්කා සීමං අජානන්තෙහි කම්මවාචා කාතුං, තස්මා න සමූහනිතබ්බා. සාධුකං පන ඤත්වායෙව සමූහනිතබ්බා ච බන්ධිතබ්බා චාති.

ගාමසීමාදිකථා

147. එවං බද්ධසීමාවසෙන සමානසංවාසඤ්ච එකූපොසථභාවඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අබද්ධසීමෙසුපි ඔකාසෙසු තං දස්සෙන්තො **“අසම්මතාය, භික්ඛවෙ, සීමාය අට්ඨපිතාය”**තිආදිමාහ. තත්ථ **අට්ඨපිතායාති** අපරිච්ඡින්නාය. ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථ නගරම්පි ගහිතමෙව හොති. තත්ථ යත්තකෙ පදෙසෙ තස්ස ගාමස්ස භොජකා බලිං ලභන්ති, සො පදෙසො අප්පො වා හොතු මහන්තො වා, **ගාමසීමා**ත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. **නගරනිගමසීමාසුපි** එසෙව නයො. යම්පි එකස්මිංයෙව ගාමඛෙත්තෙ එකං පදෙසං ‘‘අයං විසුං ගාමො හොතූ’’ති පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කස්සචි දෙති, සොපි විසුංගාමසීමා හොතියෙව. තස්මා සා ච ඉතරා ච පකතිගාමනගරනිගමසීමා බද්ධසීමාසදිසායෙව හොන්ති, කෙවලං පන තිචීවරවිප්පවාසපරිහාරං න ලභන්ති.

එවං ගාමන්තවාසීනං සීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා ඉදානි ආරඤ්ඤකානං සීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තො **“අගාමකෙ චෙ”**තිආදිමාහ. තත්ථ **අගාමකෙ චෙති** ගාමනිගමනගරසීමාහි අපරිච්ඡින්නෙ අටවිප්පදෙසෙ. අථ වා **අගාමකෙ චෙති** විඤ්ඣාටවිසදිසෙ අරඤ්ඤෙ භික්ඛු වසති, අථස්ස ඨිතොකාසතො සමන්තා සත්තබ්භන්තරා සමානසංවාසකසීමාති අත්ථො. අයං සීමා තිචීවරවිප්පවාසපරිහාරම්පි ලභති. තත්ථ එකං අබ්භන්තරං අට්ඨවීසති හත්ථප්පමාණං හොති. මජ්ඣෙ ඨිතස්ස සමන්තා සත්තබ්භන්තරා විනිබ්බෙධෙන චුද්දස හොන්ති. සචෙ ද්වෙ සඞ්ඝා විසුං විනයකම්මානි කරොන්ති, ද්වින්නං සත්තබ්භන්තරානං අන්තරෙ අඤ්ඤං එකං සත්තබ්භන්තරං උපචාරත්ථාය ඨපෙතබ්බං. සෙසා සත්තබ්භන්තරසීමකථා මහාවිභඞ්ගෙ උදොසිතසික්ඛාපදවණ්ණනායං වුත්තනයෙන ගහෙතබ්බා.

සබ්බා භික්ඛවෙ නදී අසීමාති යා කාචි නදීලක්ඛණප්පත්තා නදී නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා ‘‘එතං බද්ධසීමං කරොමා’’ති කතාපි අසීමාව හොති, සා පන අත්තනො සභාවෙනෙව බද්ධසීමාසදිසා, සබ්බමෙත්ථ සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති. **සමුද්දජාතස්සරෙසුපි** එසෙව නයො. එත්ථ ච ජාතස්සරො නාම යෙන කෙනචි ඛණිත්වා අකතො සයංජාතසොබ්භො සමන්තතො ආගතෙන උදකෙන පූරිතො තිට්ඨති.

එවං නදීසමුද්දජාතස්සරානං බද්ධසීමාභාවං පටික්ඛිපිත්වා පුන තත්ථ අබද්ධසීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තො **“නදියා වා භික්ඛවෙ”**තිආදිමාහ. තත්ථ **යං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සමන්තා උදකුක්ඛෙපාති** යං ඨානං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සමන්තතො උදකුක්ඛෙපෙන පරිච්ඡින්නං. කථං පන උදකං උක්ඛිපිතබ්බං? යථා අක්ඛධුත්තා දාරුගුළං ඛිපන්ති, එවං

උදකං වා වාලිකං වා හත්ථෙන ගහෙත්වා ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන සබ්බථාමෙන ඛිපිතබ්බං. යත්ථ එවං ඛිත්තං උදකං වා වාලිකා වා පතති, අයමෙකො **උදකුක්ඛෙපො**. තස්ස අන්තො හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතො කම්මං කොපෙති. යාව පරිසා වඩ්ඪති, තාව සීමාපි වඩ්ඪති. පරිසපරියන්තතො උදකුක්ඛෙපොයෙව පමාණං. ජාතස්සරසමුද්දෙසුපි එසෙව නයො.

එත්ථ ච සචෙ නදී නාතිදීඝා හොති, පභවතො පට්ඨාය යාව මුඛද්වාරා සබ්බත්ථ සඞ්ඝො නිසීදති, උදකුක්ඛෙපසීමාකම්මං නත්ථි, සකලාපි නදී එතෙසංයෙව භික්ඛූනං පහොති. යං පන මහාසුමත්ථෙරෙන වුත්තං ‘‘යොජනං පවත්තමානායෙව නදී, තත්‍රාපි උපරි අද්ධයොජනං පහාය හෙට්ඨා අද්ධයොජනෙ කම්මං කාතුං වට්ටතී’’ති, තං මහාපදුමත්ථෙරෙනෙව පටික්ඛිත්තං. භගවතා හි ‘‘තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙත්වා යත්ථ කත්ථචි උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා අන්තරවාසකො තෙමියතී’’ති ඉදං නදියා පමාණං වුත්තං, න යොජනං වා අද්ධයොජනං වා. තස්මා යා ඉමස්ස සුත්තස්ස වසෙන පුබ්බෙ වුත්තලක්ඛණා නදී, තස්සා පභවතො පට්ඨාය සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටතීති. සචෙ පනෙත්ථ බහූ භික්ඛූ විසුං විසුං කම්මං කරොන්ති, සබ්බෙහි අත්තනො ච අඤ්ඤෙසඤ්ච උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස අන්තරා අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය ඨපෙතබ්බො. තතො අධිකං වට්ටතියෙව, ඌනකං පන න වට්ටතීති වුත්තං. ජාතස්සරසමුද්දෙසුපි එසෙව නයො.

නදියා පන කම්මං කරිස්සාමාති ගතෙහි සචෙ නදී පරිපුණ්ණා හොති සමතිත්තිකා, උදකසාටිකං නිවාසෙත්වාපි අන්තොනදියංයෙව කම්මං කාතබ්බං. සචෙ න සක්කොන්ති, නාවායපි ඨත්වා කාතබ්බං. ගච්ඡන්තියා පන නාවාය කාතුං න වට්ටති. කස්මා? උදකුක්ඛෙපමත්තමෙව හි සීමා, තං නාවා සීඝමෙව අතික්කාමෙති. එවං සති අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤත්ති අඤ්ඤිස්සා අනුසාවනා හොති, තස්මා නාවං අරිත්තෙන වා ඨපෙත්වා පාසාණෙ වා ලම්බිත්වා අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙ වා බන්ධිත්වා කම්මං කාතබ්බං. අන්තොනදියං බද්ධඅට්ටකෙපි අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙපි ඨිතෙහි කාතුං වට්ටති.

සචෙ පන රුක්ඛස්ස සාඛා වා තතො නික්ඛන්තපාරොහො වා බහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතො, සීමං වා සොධෙත්වා සාඛං වා ඡින්දිත්වා කම්මං කාතබ්බං. බහිනදීතීරෙ ජාතරුක්ඛස්ස අන්තොනදියං පවිට්ඨසාඛාය වා පාරොහෙ වා නාවං බන්ධිත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. කරොන්තෙහි සීමා වා සොධෙතබ්බා, ඡින්දිත්වා වාස්ස බහිපතිට්ඨිතභාවො නාසෙතබ්බො. නදීතීරෙ පන ඛාණුකං කොට්ටෙත්වා තත්ථ බද්ධනාවාය න වට්ටතියෙව.

නදියං සෙතුං කරොන්ති, සචෙ අන්තොනදියංයෙව සෙතු වා සෙතුපාදා වා, සෙතුම්හි ඨිතෙහි කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන සෙතු වා සෙතුපාදා වා බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා, කම්මං කාතුං න වට්ටති, සීමං සොධෙත්වා කාතබ්බං. අථ සෙතුපාදා අන්තො, සෙතු පන උභින්නම්පි තීරානං උපරිආකාසෙ ඨිතො, වට්ටති. අන්තොනදියං පාසාණො වා දීපකො වා හොති, තස්ස යත්තකං පදෙසං පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරෙ පකතිවස්සකාලෙ වස්සානස්ස චතූසු මාසෙසු උදකං ඔත්ථරති, සො නදීසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති. අතිවුට්ඨිකාලෙ පන ඔඝෙන ඔත්ථටොකාසො න ගහෙතබ්බො, සො හි ගාමසීමාසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති.

නදිතො මාතිකං නීහරන්තා නදියං ආවරණං කරොන්ති, තඤ්චෙ ඔත්ථරිත්වා වා විනිබ්බිජ්ඣිත්වා වා උදකං ගච්ඡති, සබ්බත්ථ පවත්තනට්ඨානෙ කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන ආවරණෙන වා කොට්ටකබන්ධනෙන වා සොතං පච්ඡිජ්ජති, උදකං නප්පවත්තති, අප්පවත්තනට්ඨානෙ කම්මං කාතුං න වට්ටති. ආවරණමත්ථකෙපි කාතුං න වට්ටති. සචෙ කොචි ආවරණප්පදෙසො පුබ්බෙ වුත්තපාසාණදීපකප්පදෙසො විය උදකෙන අජ්ඣොත්ථරියති, තත්ථ වට්ටති. සො හි නදීසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති. නදිං විනාසෙත්වා තළාකං කරොන්ති, හෙට්ඨා පාළි බද්ධා, උදකං ආගන්ත්වා තළාකං පූරෙත්වා තිට්ඨති, එත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටති. උපරි පවත්තනට්ඨානෙ හෙට්ඨා ච ඡඩ්ඩිතමොදකං නදිං ඔත්ථරිත්වා සන්දනට්ඨානතො පට්ඨාය වට්ටති. දෙවෙ අවස්සන්තෙ හෙමන්තගිම්හෙසු වා සුක්ඛනදියාපි වට්ටති. නදිතො නීහටමාතිකාය න වට්ටති. සචෙ සා කාලන්තරෙන භිජ්ජිත්වා නදී හොති, වට්ටති. කාචි නදී කාලන්තරෙන උප්පතිත්වා ගාමනිගමසීමං ඔත්ථරිත්වා පවත්තති, නදීයෙව හොති, කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන විහාරසීමං ඔත්ථරති, විහාරසීමාත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

සමුද්දෙපි කම්මං කරොන්තෙහි යං පදෙසං උද්ධං වඩ්ඪනඋදකං වා පකතිවීචි වා වෙගෙන ආගන්ත්වා ඔත්ථරති, තත්ථ කාතුං න වට්ටති. යස්මිං පන පදෙසෙ පකතිවීචියො ඔත්ථරිත්වා සණ්ඨහන්ති, සො උදකන්තතො පට්ඨාය අන්තොසමුද්දො නාම, තත්ථ ඨිතෙහි කම්මං කාතබ්බං. සචෙ ඌමිවෙගො බාධති, නාවාය වා අට්ටකෙ වා ඨත්වා කාතබ්බං. තෙසු විනිච්ඡයො නදියං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. සමුද්දෙ පිට්ඨිපාසාණො හොති, තං කදාචි ඌමියො ආගන්ත්වා ඔත්ථරන්ති , කදාචි න ඔත්ථරන්ති, තත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටති, සො හි ගාමසීමාසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති. සචෙ පන වීචීසු ආගතාසුපි අනාගතාසුපි පකතිඋදකෙනෙව ඔත්ථරියති, වට්ටති. දීපකො වා පබ්බතො වා හොති, සො චෙ දූරෙ හොති මච්ඡබන්ධානං අගමනපථෙ, අරඤ්ඤසීමාසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති. තෙසං ගමනපරියන්තස්ස ඔරතො පන ගාමසීමාසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. තත්ථ ගාමසීමං අසොධෙත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. සමුද්දො ගාමසීමං වා නිගමසීමං වා ඔත්ථරිත්වා තිට්ඨති, සමුද්දොව හොති, තත්ථ කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන විහාරසීමං ඔත්ථරති, විහාරසීමාත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

ජාතස්සරෙ කම්මං කරොන්තෙහිපි යත්ථ පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ වස්සෙ පච්ඡින්නමත්තෙ පිවිතුං වා හත්ථපාදෙ වා ධොවිතුං උදකං න හොති, සුක්ඛති, අයං න ජාතස්සරො, ගාමඛෙත්තසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති, තත්ථ කම්මං න කාතබ්බං. යත්ථ පන වුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ උදකං සන්තිට්ඨති, අයමෙව ජාතස්සරො. තස්ස යත්තකෙ පදෙසෙ වස්සානං චාතුමාසෙ උදකං තිට්ඨති, තත්ථ කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ ගම්භීරං උදකං, අට්ටකං බන්ධිත්වා තත්ථ ඨිතෙහිපි ජාතස්සරස්ස අන්තො ජාතරුක්ඛම්හි බද්ධඅට්ටකෙපි කාතුං වට්ටති. පිට්ඨිපාසාණදීපකෙසු පනෙත්ථ නදියං වුත්තසදිසොව විනිච්ඡයො. සමවස්සදෙවකාලෙ පහොනකජාතස්සරො පන සචෙපි දුබ්බුට්ඨිකාලෙ වා ගිම්හහෙමන්තෙසු වා සුක්ඛති, නිරුදකො හොති, තත්ථ සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති. යං අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං ‘‘සබ්බො ජාතස්සරො සුක්ඛො අනොදකො , ගාමඛෙත්තංයෙව භජතී’’ති, තං න ගහෙතබ්බං. සචෙ පනෙත්ථ උදකත්ථාය ආවාටං වා පොක්ඛරණිආදීනි වා ඛණන්ති, තං ඨානං අජාතස්සරො හොති, ගාමසීමාසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. ලාබුතිපුසකාදිවප්පෙ කතෙපි එසෙව නයො.

සචෙ පන තං පූරෙත්වා ථලං වා කරොන්ති, එකස්මිං දිසාභාගෙ පාළිං බන්ධිත්වා සබ්බමෙව තං මහාතළාකං වා කරොන්ති, සබ්බොපි අජාතස්සරො හොති, ගාමසීමාසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති. ලොණීපි ජාතස්සරසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡති. වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ උදකට්ඨානොකාසෙ කම්මං කාතුං වට්ටතීති.

148. **සීමාය සීමං සම්භින්දන්තීති** අත්තනො සීමාය පරෙසං බද්ධසීමං සම්භින්දන්ති. සචෙ හි පොරාණකස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය අම්බො චෙව ජම්බු චාති ද්වෙ රුක්ඛා අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසට්ඨවිටපා හොන්ති, තෙසු අම්බස්ස පච්ඡිමදිසාභාගෙ ජම්බු. විහාරසීමා ච ජම්බුං අන්තො කත්වා අම්බං කිත්තෙත්වා බද්ධා හොති, අථ පච්ඡා තස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය විහාරං කත්වා සීමං බන්ධන්තා තං අම්බං අන්තො කත්වා ජම්බුං කිත්තෙත්වා බන්ධන්ති, සීමාය සීමා සම්භින්නා හොති. එවං ඡබ්බග්ගියා අකංසු, තෙනාහ – ‘‘සීමාය සීමං සම්භින්දන්තී’’ති.

සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තීති අත්තනො සීමාය පරෙසං බද්ධසීමං අජ්ඣොත්ථරන්ති;

පරෙසං බද්ධසීමං සකලං වා තස්සා පදෙසං වා අන්තො කත්වා අත්තනො සීමං බන්ධන්ති. **සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා සීමං සම්මන්නිතුන්ති** එත්ථ සචෙ පඨමතරං කතස්ස විහාරස්ස සීමා අසම්මතා හොති, සීමාය උපචාරො ඨපෙතබ්බො. සචෙ සම්මතා හොති, පච්ඡිමකොටියා හත්ථමත්තා සීමන්තරිකා ඨපෙතබ්බා. කුරුන්දියං විදත්ථිමත්තම්පි, මහාපච්චරියං චතුරඞ්ගුලමත්තම්පි වට්ටතීති වුත්තං. එකරුක්ඛොපි ච ද්වින්නං සීමානං නිමිත්තං හොති, සො පන වඩ්ඪන්තො සීමාසඞ්කරං කරොති, තස්මා න කාතබ්බො.

උපොසථභෙදාදිකථා

149. **චාතුද්දසිකො ච පන්නරසිකො චාති** එත්ථ චාතුද්දසිකස්ස පුබ්බකිච්චෙ ‘‘අජ්ජුපොසථො චාතුද්දසො’’ති වත්තබ්බං.

අධම්මෙන වග්ගන්තිආදීසු සචෙ එකස්මිං විහාරෙ චතූසු භික්ඛූසු වසන්තෙසු එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා තයො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තීසු වා වසන්තෙසු එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා ද්වෙ පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, **අධම්මෙන වග්ගං** උපොසථකම්මං හොති. සචෙ පන චත්තාරොපි සන්නිපතිත්වා පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තයො වා ද්වෙ වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, **අධම්මෙන සමග්ගං** නාම හොති. සචෙ චතූසු ජනෙසු එකස්ස පාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා තයො පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තීසු වා ජනෙසු එකස්ස පාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා ද්වෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, **ධම්මෙන වග්ගං** නාම හොති. සචෙ පන චත්තාරො එකත්ථ වසන්තා සබ්බෙව සන්නිපතිත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තයො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, ද්වෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, **ධම්මෙන සමග්ගං** නාම හොතීති.

පාතිමොක්ඛුද්දෙසකථා

150. **නිදානං උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බන්ති** ‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො…පෙ…. ආවිකතා හිස්ස ඵාසු හොතී’’ති ඉමං නිදානං උද්දිසිත්වා ‘‘උද්දිට්ඨං ඛො ආයස්මන්තො නිදානං, තත්ථායස්මන්තෙ පුච්ඡාමි – කච්චිත්ථ පරිසුද්ධා, දුතියම්පි පුච්ඡාමි…පෙ…. එවමෙතං ධාරයාමීති. සුතා ඛො පනායස්මන්තෙහි චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා…පෙ…. අවිවදමානෙහි සික්ඛිතබ්බ’’න්ති එවං අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං. එතෙන නයෙන සෙසාපි චත්තාරො පාතිමොක්ඛුද්දෙසා වෙදිතබ්බා.

සවරභයන්ති අටවිමනුස්සභයං. **රාජන්තරායොතිආදීසු** සචෙ භික්ඛූසු ‘‘උපොසථං කරිස්සාමා’’ති නිසින්නෙසු රාජා ආගච්ඡති, අයං රාජන්තරායො. චොරා ආගච්ඡන්ති, අයං චොරන්තරායො. දවදාහො වා ආගච්ඡති, ආවාසෙ වා අග්ගි උට්ඨහති, අයං අග්ගන්තරායො. මෙඝො වා උට්ඨෙති, ඔඝො වා ආගච්ඡති, අයං උදකන්තරායො. බහූ මනුස්සා ආගච්ඡන්ති, අයං මනුස්සන්තරායො. භික්ඛුං යක්ඛො ගණ්හාති, අයං අමනුස්සන්තරායො. බ්‍යග්ඝාදයො චණ්ඩමිගා ආගච්ඡන්ති, අයං වාළන්තරායො. භික්ඛුං සප්පාදයො ඩංසන්ති, අයං සරීසපන්තරායො. භික්ඛු ගිලානො වා හොති,

කාලං වා කරොති, වෙරිනො වා තං මාරෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං ජීවිතන්තරායො. මනුස්සා එකං වා බහූ වා භික්ඛූ බ්‍රහ්මචරියා චාවෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං බ්‍රහ්මචරියන්තරායො. එවරූපෙසු අන්තරායෙසු සංඛිත්තෙන පාතිමොක්ඛො උද්දිසිතබ්බො , පඨමො වා උද්දෙසො උද්දිසිතබ්බො, ආදිම්හි ද්වෙ තයො චත්තාරො වා. එත්ථ ච දුතියාදීසු උද්දෙසෙසු යස්මිං අපරියොසිතෙ අන්තරායො හොති, සොපි සුතෙනෙව සාවෙතබ්බො.

අනජ්ඣිට්ඨාති අනාණත්තා අයාචිතා වා. අජ්ඣෙසනා චෙත්ථ සඞ්ඝෙන සම්මතධම්මජ්ඣෙසකායත්තා වා සඞ්ඝත්ථෙරායත්තා වා, තස්මිං ධම්මජ්ඣෙසකෙ අසති සඞ්ඝත්ථෙරං ආපුච්ඡිත්වා වා තෙන යාචිතො වා භාසිතුං ලභති. සඞ්ඝත්ථෙරෙනාපි සචෙ විහාරෙ බහූ ධම්මකථිකා හොන්ති, වාරපටිපාටියා වත්තබ්බා – ''ත්වං ධම්මං භණ, ධම්මං කථෙහි, ධම්මදානං දෙහී''ති වා වුත්තෙන තීහිපි විධීහි ධම්මො භාසිතබ්බො. ''ඔසාරෙහී''ති වුත්තො පන ඔසාරෙතුමෙව ලභති, ''කථෙහී''ති වුත්තො කථෙතුමෙව, ''සරභඤ්ඤං භණාහී''ති වුත්තො සරභඤ්ඤමෙව. සඞ්ඝත්ථෙරොපි ච උච්චතරෙ ආසනෙ නිසින්නො යාචිතුං න ලභති. සචෙ උපජ්ඣායො චෙව සද්ධිවිහාරිකො ච හොන්ති, උපජ්ඣායො ච නං උච්චාසනෙ නිසින්නො ''භණාහී''ති වදති, සජ්ඣායං අධිට්ඨහිත්වා භණිතබ්බං. සචෙ පනෙත්ථ දහරා භික්ඛූ හොන්ති, තෙසං ''භණාමී''ති භණිතබ්බං.

සචෙ විහාරෙ සඞ්ඝත්ථෙරො අත්තනොයෙව නිස්සිතකෙ භණාපෙති, අඤ්ඤෙ මධුරභාණකෙපි නාජ්ඣෙසති, සො අඤ්ඤෙහි වත්තබ්බො – ''භන්තෙ අසුකං නාම භණාපෙමා''ති. සචෙ ''භණාපෙථා''ති වා වදති, තුණ්හී වා හොති, භණාපෙතුං වට්ටති. සචෙ පන පටිබාහති, න භණාපෙතබ්බං. යදි අනාගතෙයෙව සඞ්ඝත්ථෙරෙ ධම්මසවනං ආරද්ධං, පුන ආගතෙ ඨපෙත්වා ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි. ඔසාරෙත්වා පන කථෙන්තෙන ආපුච්ඡිත්වා වා අට්ඨපෙත්වායෙව වා කථෙතබ්බං, කථෙන්තස්ස පුන ආගතෙපි එසෙව නයො.

උපනිසින්නකථායපි සඞ්ඝත්ථෙරොව සාමී, තස්මා තෙන සයං වා කථෙතබ්බං, අඤ්ඤො වා භික්ඛු ''කථෙහී''ති වත්තබ්බො, නො ච ඛො උච්චතරෙ ආසනෙ නිසින්නෙන. මනුස්සානං පන ''භණාහී''ති වත්තුං වට්ටති. මනුස්සා අත්තනො ජානනකභික්ඛුං ආපුච්ඡන්ති, තෙන ථෙරං ආපුච්ඡිත්වා කථෙතබ්බං. සචෙ සඞ්ඝත්ථෙරො ''භන්තෙ ඉමෙ පඤ්හං පුච්ඡන්තී''ති පුට්ඨො ''කථෙහී''ති වා භණති, තුණ්හී වා හොති, කථෙතුං වට්ටති. අන්තරඝරෙ අනුමොදනාදීසුපි එසෙව නයො. සචෙ සඞ්ඝත්ථෙරො විහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා ''මං අනාපුච්ඡිත්වාපි කථෙය්‍යාසී''ති අනුජානාති, ලද්ධකප්පියං හොති, සබ්බත්ථ වත්තුං වට්ටති.

සජ්ඣායං කරොන්තෙනාපි ථෙරො ආපුච්ඡිතබ්බොයෙව. එකං ආපුච්ඡිත්වා සජ්ඣායන්තස්ස අපරො ආගච්ඡති, පුන ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි. සචෙ විස්සමිස්සාමීති ඨපිතස්ස ආගච්ඡති, පුන ආරභන්තෙනාපි ආපුච්ඡිතබ්බං. සඞ්ඝත්ථෙරෙ අනාගතෙයෙව ආරද්ධං සජ්ඣායන්තස්සාපි එසෙව නයො. එකෙන සඞ්ඝත්ථෙරෙන ''මං අනාපුච්ඡාපි යථාසුඛං සජ්ඣායාහී''ති අනුඤ්ඤාතෙ යථාසුඛං සජ්ඣායිතුං වට්ටති. අඤ්ඤස්මිං පන ආගතෙ තං ආපුච්ඡිත්වාව සජ්ඣායිතබ්බං.

151. **අත්තනා වා අත්තානං සම්මන්නිතබ්බං**ති අත්තනා වා අත්තා සම්මන්නිතබ්බො; පුච්ඡන්තෙන පන පරිසං ඔලොකෙත්වා සචෙ අත්තනො උපද්දවො නත්ථි, විනයො පුච්ඡිතබ්බො.

153. **කතෙපි ඔකාසෙ පුග්ගලං තුලයිත්වා**ති ''අත්ථි නු ඛො මෙ ඉතො උපද්දවො, නත්ථී''ති එවං උපපරික්ඛිත්වා. **පුරම්භාකන්**ති පඨමං අම්භාකං. **පටිකච්චෙවා**ති පඨමතරමෙව. **පුග්ගලං තුලයිත්වා ඔකාසං කාතුන්**ති ''භූතමෙව නු ඛො ආපත්තිං වදති, අභූත''න්ති එවං උපපරික්ඛිත්වා ඔකාසං කාතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

අධම්මකම්මපටික්කොසනාදිකථා

154. **අධම්මකම්මං** වුත්තනයමෙව. **පටික්කොසිතුන්**ති වාරෙතුං. **දිට්ඨිම්පි ආවිකාතුන්**ති ''අධම්මකම්මං ඉදං න මෙ ඛමතී''ති එවං අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ අත්තනො දිට්ඨිං පකාසෙතුං. **චතූහි පඤ්චහී**තිආදි තෙසං අනුපද්දවත්ථාය වුත්තං. **සඤ්චිච්ච න සාවෙන්තී**ති යථා න සුණන්ති එවං භණිස්සාමාති සඤ්චිච්ච සණිකං උද්දිසන්ති.

155. **ථෙරාධිකන්**ති ථෙරාධීනං; ථෙරායත්තං භවිතුන්ති අත්ථො. ''ථෙරාධෙය්‍ය''න්තිපි පාඨො, තස්මා ථෙරෙන සයං වා උද්දිසිතබ්බං, අඤ්ඤො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො. අජ්ඣෙසනවිධානඤ්චෙත්ථ ධම්මජ්ඣෙසනෙ වුත්තනයමෙව. **සො න ජානාති උපොසථං වා**තිආදීසු චාතුද්දසිකපන්නරසිකභෙදෙන දුවිධං, සඞ්ඝඋපොසථාදිභෙදෙන නවවිධඤ්ච උපොසථං න ජානාති, චතුබ්බිධං උපොසථකම්මං න ජානාති, දුවිධං පාතිමොක්ඛං න ජානාති, නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාති. **යො තත්ථ භික්ඛු බ්‍යත්තො පටිබලො**ති එත්ථ කිඤ්චාපි දහරස්සාපි බ්‍යත්තස්ස පාතිමොක්ඛො අනුඤ්ඤාතො. අථ ඛො එත්ථ අයමධිප්පායො. සචෙ ථෙරස්ස පඤ්ච වා චත්තාරො වා තයො වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසා නාගච්ඡන්ති; ද්වෙ පන අඛණ්ඩා සුවිසදා වාචුග්ගතා හොන්ති, ථෙරායත්තොව පාතිමොක්ඛො. සචෙ පන එත්තකම්පි විසදං කාතුං න සක්කොති, බ්‍යත්තස්ස භික්ඛුනො ආයත්තො හොති.

සාමන්තා ආවාසාති සාමන්තං ආවාසං. **සජ්ජුකන්ති** තදහෙව ආගමනත්ථාය. **නවං භික්ඛුං ආණාපෙතුන්ති** එත්ථ යො සක්කොති උග්ගහෙතුං, එවරූපො ආණාපෙතබ්බො, න බාලො.

පක්ඛගණනාදිඋග්ගහණානුජානනකථා

156. **කතිමී භන්තෙති** එත්ථ කතීනං පූරණීති කතිමී. **කාලවතොති** කාලස්සෙව; පගෙවාති අත්ථො.

158. **යං කාලං සරතීති** එත්ථ සායම්පි ''අජ්ජුපොසථො සමන්නාහරථා''ති ආරොචෙතුං වට්ටති.

159. **ථෙරෙන භික්ඛුනා නවං භික්ඛුං ආණාපෙතුන්ති** එත්ථාපි කිඤ්චි කම්මං කරොන්තො වා සදාකාලමෙව එකො වා භාරනිත්ථරණකො වා සරභාණකධම්මකථිකාදීසු අඤ්ඤතරො වා න උපොසථාගාරසම්මජ්ජනත්ථං ආණාපෙතබ්බො, අවසෙසා පන වාරෙන ආණාපෙතබ්බා. සචෙ ආණත්තො සම්මුඤ්ජනිං තාවකාලිකම්පි න ලභති, සාඛාභඞ්ගං කප්පියං කාරෙත්වා සම්මජ්ජිතබ්බං, තම්පි අලභන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

160. ආසනපඤ්ඤාපනාණත්තියම්පි වුත්තනයෙනෙව ආණාපෙතබ්බො. ආණත්තෙන ච සචෙ උපොසථාගාරෙ ආසනානි නත්ථි, සඞ්ඝිකාවාසතොපි ආහරිත්වා පඤ්ඤපෙත්වා පුන ආහරිතබ්බානි. ආසනෙසු අසති කටසාරකෙපි තට්ටිකායොපි පඤ්ඤපෙතුං වට්ටති, තට්ටිකාසුපි අසති සාඛාභඞ්ගානි කප්පියං කාරෙත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බානි, කප්පියකාරකං අලභන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

161. පදීපකරණෙපි වුත්තනයෙනෙව ආණාපෙතබ්බො. ආණාපෙන්තෙන ච ''අමුකස්මිං නාම ඔකාසෙ තෙලං වා වට්ටි වා කපල්ලිකා වා අත්ථි, තං ගහෙත්වා කරොහී''ති වත්තබ්බො. සචෙ තෙලාදීනි නත්ථි, පරියෙසිතබ්බානි, පරියෙසිත්වා අලභන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති. අපිච කපාලෙ අග්ගිපි ජාලෙතබ්බො.

දිසංගමිකාදිවත්ථුකථා

163. **සඞ්ගහෙතබ්බොති** ''සාධු භන්තෙ ආගතාත්ථ, ඉධ භික්ඛා සුලභා සූපබ්‍යඤ්ජනං අත්ථි, වසථ අනුක්කණ්ඨමානා''ති එවං පියවචනෙන සඞ්ගහෙතබ්බො. පුනප්පුනං තථාකරණවසෙන **අනුග්ගහෙතබ්බො**. ''ආම වසිස්සාමී''ති පටිවචනදාපනෙන **උපලාපෙතබ්බො**. අථ වා චතූහි පච්චයෙහි සඞ්ගහෙතබ්බො චෙව අනුග්ගහෙතබ්බො ච. පියවචනෙන උපලාපෙතබ්බො, කණ්ණසුඛං ආලපිතබ්බොති අත්ථො. චුණ්ණාදීහි **උපට්ඨාපෙතබ්බො. ආපත්ති දුක්කටස්සාති** සචෙ සකලොපි සඞ්ඝො න කරොති, සබ්බෙසං දුක්කටං. ඉධ නෙව ථෙරා න දහරා මුච්චන්ති, සබ්බෙහි වාරෙන උපට්ඨාපෙතබ්බො. අත්තනො වාරෙ අනුපට්ඨහන්තස්ස ආපත්ති. තෙන පන මහාථෙරානං පරිවෙණසම්මජ්ජනදන්තකට්ඨදානාදීනි න සාදිතබ්බානි. එවම්පි සති මහාථෙරෙහි සායංපාතං උපට්ඨානං ආගන්තබ්බං. තෙන පන තෙසං ආගමනං ඤත්වා පඨමතරං මහාථෙරානං උපට්ඨානං ගන්තබ්බං. සචස්ස සද්ධිංචරා භික්ඛූඋපට්ඨාකා අත්ථි, ''මය්හං උපට්ඨාකා අත්ථි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරථා''ති වත්තබ්බං. අථාපිස්ස සද්ධිංචරා නත්ථි, තස්මිංයෙව පන විහාරෙ එකො වා ද්වෙ වා වත්තසම්පන්නා වදන්ති ''මයං ථෙරස්ස කත්තබ්බං කරිස්සාම, අවසෙසා ඵාසු විහරන්තූ''ති සබ්බෙසං අනාපත්ති.

සො ආවාසො ගන්තබ්බොති උපොසථකරණත්ථාය අන්වද්ධමාසං ගන්තබ්බො. සො ච ඛො උතුවස්සෙයෙව, වස්සානෙ පන යං කත්තබ්බං, තං දස්සෙතුං **''වස්සං වසන්ති බාලා අබ්‍යත්තා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **න භික්ඛවෙ තෙහි භික්ඛූහි තස්මිං ආවාසෙ වස්සං වසිතබ්බන්ති** පුරිමිකාය පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන විනා න වස්සං උපගන්තබ්බං. සචෙ සො වස්සූපගතානං පක්කමති වා, විබ්භමති වා, කාලං වා කරොති, අඤ්ඤස්මිං සතියෙව පච්ඡිමිකාය වසිතුං වට්ටති, අසති අඤ්ඤත්ථ ගන්තබ්බං, අගච්ඡන්තානං දුක්කටං. සචෙ පන පච්ඡිමිකාය පක්කමති වා විබ්භමති වා කාලං වා කරොති, මාසද්වයං වසිතබ්බං.

පාරිසුද්ධිදානකථා

164. **කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති** පාරිසුද්ධිදානං යෙන කෙනචි අඞ්ගපච්චඞ්ගෙන විඤ්ඤාපෙති ජානාපෙති; වාචං පන නිච්ඡාරෙතුං සක්කොන්තො වාචාය විඤ්ඤාපෙති; උභයථා සක්කොන්තො කායවාචාහි. **සඞ්ඝෙන තත්ථ ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බොති** සචෙ බහූ තාදිසා ගිලානා හොන්ති, සඞ්ඝෙන පටිපාටියා ඨත්වා සබ්බෙ හත්ථපාසෙ කාතබ්බා. සචෙ දූරෙ දූරෙ හොන්ති, සඞ්ඝො නප්පහොති, තං දිවසං උපොසථො න කාතබ්බො, නත්වෙව වග්ගෙන සඞ්ඝෙන උපොසථො කාතබ්බො.

තත්ථෙව පක්කමතීති සඞ්ඝමජ්ඣං අනාගන්ත්වා තතොව කත්ථචි ගච්ඡති. **සාමණෙරො පටිජානාතීති** ''සාමණෙරො අහ''න්ති එවං පටිජානාති; භූතංයෙව වා සාමණෙරභාවං ආරොචෙති, පච්ඡා වා සාමණෙරභූමියං තිට්ඨතීති අත්ථො. එස නයො සබ්බත්ථ.

සඞ්ඝප්පත්තො පක්කමතීති සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන උපොසථත්ථාය සන්නිපතිතානං චතුන්නං භික්ඛූනං හත්ථපාසං පත්වා පක්කමති. එස නයො සබ්බත්ථ. එත්ථ ච එකෙන බහූනම්පි ආහටා පාරිසුද්ධි ආහටාව හොති. සචෙ පන සො අන්තරාමග්ගෙ අඤ්ඤං භික්ඛුං දිස්වා යෙසං අනෙන පාරිසුද්ධි ගහිතා, තෙසඤ්ච අත්තනො ච පාරිසුද්ධිං දෙති, තස්සෙව පාරිසුද්ධි ආගච්ඡති, ඉතරා පන බිලාළසඞ්ඛලිකපාරිසුද්ධි නාම හොති. සා න ආගච්ඡති.

සුත්තො න ආරොචෙතීති ආගන්ත්වා සුපති, ''අසුකෙන පාරිසුද්ධි දින්නා''ති න ආරොචෙති. **පාරිසුද්ධිහාරකස්ස අනාපත්තීති** එත්ථ සචෙ සඤ්චිච්ච නාරොචෙති, දුක්කටං ආපජ්ජති, පාරිසුද්ධි පන ආහටාව හොති. අසඤ්චිච්ච අනාරොචිතත්තා පනස්ස අනාපත්ති, උභින්නම්පි ච උපොසථො කතොයෙව හොති.

ඡන්දදානකථා

165. ඡන්දදානෙපි පාරිසුද්ධිදානෙ වුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො. **පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුන්ති** එත්ථ සචෙ පාරිසුද්ධිමෙව දෙති න ඡන්දං, උපොසථො කතො හොති. යං පන සඞ්ඝො අඤ්ඤං කම්මං කරොති, තං අකතං හොති. ඡන්දමෙව දෙති න පාරිසුද්ධිං, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උපොසථොපි කම්මම්පි කතමෙව හොති, ඡන්දදායකස්ස පන උපොසථො අකතො හොති. සචෙපි කොචි භික්ඛු නදියා වා සීමාය වා උපොසථං අධිට්ඨහිත්වා ආගච්ඡති, ''කතො මයා උපොසථො''ති අච්ඡිතුං න ලභති, සාමග්ගී වා ඡන්දො වා දාතබ්බො.

167. **සරතිපි උපොසථං නපි සරතීති** එකදා සරති, එකදා න සරති. **අත්ථි නෙව සරතීති** යො එකන්තං නෙව සරති, තස්ස සම්මුතිදානකිච්චං නත්ථි. අනාගච්ඡන්තොපි කම්මං න කොපෙති.

සඞ්ඝුපොසථාදිකථා

168. **සො දෙසො සම්මජ්ජිත්වාති** තං දෙසං සම්මජ්ජිත්වා, උපයොගත්ථෙ පච්චත්තං. **පානීයං පරිභොජනීයන්**තිආදි පන උත්තානත්ථමෙව . කස්මා පනෙතං වුත්තං? උපොසථස්ස පුබ්බකරණාදිදස්සනත්ථං. තෙනාහු අට්ඨකථාචරියා –

> ''සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති''.

ඉති ඉමානි චත්තාරි ''පුබ්බකරණ''න්ති අක්ඛාතානි.

> ''ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චති.

ඉති ඉමානි පඤ්ච පුබ්බකරණතො පච්ඡා කත්තබ්බානි ''පුබ්බකිච්ච''න්ති අක්ඛාතානි.

> ''උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා,
> සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
> වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
> පත්තකල්ලන්ති වුච්චති''.

ඉති ඉමානි චත්තාරි ''පත්තකල්ල''න්ති අක්ඛාතානීති.

තෙහි සද්ධින්ති තෙහි ආගතෙහි සද්ධිං එතානි පුබ්බකරණාදීනි කත්වා උපොසථො කාතබ්බො. **අජ්ජ මෙ උපොසථොති** එත්ථ සචෙ පන්නරසො හොති, ''අජ්ජ මෙ උපොසථො පන්නරසො''තිපි අධිට්ඨාතුං වට්ටති. චාතුද්දසිකෙපි එසෙව නයො.

ආපත්තිපටිකම්මවිධිකථා

169. **භගවතා පඤ්ඤත්තං ''න සාපත්තිකෙන උපොසථො කාතබ්බො''**ති ඉදං ''යස්ස සියා ආපත්ති''තිආදිවචනෙනෙව පාරිසුද්ධිදානපඤ්ඤාපනෙන ච පාරිසුද්ධිඋපොසථපඤ්ඤාපනෙන ච පඤ්ඤත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං. **ඉත්ථන්නාමං ආපත්තින්ති** ථුල්ලච්චයාදීසු එකිස්සා නාමං ගහෙත්වා ''ථුල්ලච්චයං ආපත්තිං පාචිත්තියං ආපත්ති''න්ති එවං වත්තබ්බං. **තං පටිදෙසෙමීති** ඉදං ''තං තුම්හමූලෙ, තං තුය්හමූලෙ පටිදෙසෙමී''ති වුත්තෙපි සුවුත්තමෙව හොති. **පස්සසීති** ඉදඤ්ච ''පස්සසි ආවුසො තං ආපත්තිං, පස්සථ භන්තෙ තං ආපත්ති''න්ති එවං වත්තබ්බං. **ආම පස්සාමීති** ඉදං පන ''ආම භන්තෙ පස්සාමි, ආම ආවුසො පස්සාමී''ති එවං වුත්තම්පි සුවුත්තමෙව

හොති. **ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති** එත්ථ පන සචෙ වුඩ්ඪතරො ‘‘ආයතිං සංවරෙය්‍යාථා’’ති වත්තබ්බො. එවං වුත්තෙන පන ‘‘සාධු සුට්ඨු සංවරිස්සාමී’’ති වත්තබ්බමෙව.

යදා නිබ්බෙමතිකොති එත්ථ සචෙ පනෙස නිබ්බෙමතිකො න හොති, වත්ථුං කිත්තෙත්වාව දෙසෙතුං වට්ටතීති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං. තත්‍රායං දෙසනාවිධි – සචෙ මෙඝච්ඡන්නෙ සූරියෙ ‘‘කාලො නු ඛො නො’’ති වෙමතිකො භුඤ්ජති, තෙන භික්ඛුනා ‘‘අහං භන්තෙ වෙමතිකො භුඤ්ජිං’’, සචෙ කාලො අත්ථි, ‘‘සම්බහුලා දුක්කටා ආපත්තියො ආපන්නොම්හි, නො චෙ අත්ථි, ‘‘සම්බහුලා පාචිත්තියා ආපන්නොම්හී’’ති එවං වත්ථුං කිත්තෙත්වා ‘‘අහං භන්තෙ යා තස්මිං වත්ථුස්මිං සම්බහුලා දුක්කටා වා පාචිත්තියා වා ආපත්තියො ආපන්නො, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති වත්තබ්බං. එස නයො සබ්බාපත්තීසු.

න භික්ඛවෙ සභාගා ආපත්තීති එත්ථ යං ද්වෙපි ජනා විකාලභොජනාදිනා සභාගවත්ථුනා ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති, එවරූපා වත්ථුසභාගා ‘‘සභාගා’’ති වුච්චති. විකාලභොජනප්පච්චයා ආපන්නං පන අනතිරිත්තභොජනපච්චයා ආපන්නස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතුං වට්ටති. යාපි චායං වත්ථුසභාගා, සාපි දෙසිතා සුදෙසිතාව. අඤ්ඤං පන දෙසනපච්චයා දෙසකො, පටිග්ගහණප්පච්චයා පටිග්ගහකො චාති උභොපි දුක්කටං ආපජ්ජන්ති, තං නානාවත්ථුකං හොති, තස්මා අඤ්ඤමඤ්ඤං දෙසෙතුං වට්ටති.

170. **සාමන්තො භික්ඛු එවමස්ස වචනීයොති** එත්ථ සභාගොයෙව වත්තබ්බො. විසභාගස්ස හි වුච්චමානෙ භණ්ඩනකලහසඞ්ඝභෙදාදීනිපි හොන්ති, තස්මා තස්ස අවත්වා ‘‘ඉතො වුට්ඨහිත්වා පටිකරිස්සාමී’’ති ආභොගං කත්වා උපොසථො කාතබ්බොති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං.

අනාපත්තිපන්නරසකාදිකථා

172. අනාපත්තිපන්නරසකෙ – **තෙ න ජානිංසූති** සීමං ඔක්කන්තාති වා ඔක්කමන්තීති වාති න ජානිංසු. **අථඤ්ඤෙ ආවාසිකා භික්ඛූ ආගච්ඡන්තීති** ගාමං වා අරඤ්ඤං වා කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වා තෙසං නිසින්නට්ඨානං ආගච්ඡන්ති. **වග්ගා සමග්ගසඤ්ඤිනොති** තෙසං සීමං ඔක්කන්තත්තා වග්ගා; සීමං ඔක්කන්තභාවස්ස අජානනතො සමග්ගසඤ්ඤිනො.

173. වග්ගාවග්ගසඤ්ඤිපන්නරසකෙ – **තෙ ජානන්තීති** පබ්බතෙ වා ථලෙ වා ඨිතා සීමං ඔක්කන්තෙ වා ඔක්කමන්තෙ වා පස්සන්ති. වෙමතිකපන්නරසකං උත්තානමෙව.

175. කුක්කුච්චපකතපන්නරසකෙ – යථා ඉච්ඡාය අභිභූතො ‘‘ඉච්ඡාපකතො’’ති වුච්චති, එවං පුබ්බභාගෙ සන්නිට්ඨානං කත්වාපි කරණක්ඛණෙ අකප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාසඞ්ඛාතෙන කුක්කුච්චෙන අභිභූතා ‘‘කුක්කුච්චපකතා’’ති වෙදිතබ්බා.

176. භෙදපුරෙක්ඛාරපන්නරසකෙ – අකුසලබලවතාය ථුල්ලච්චයං වුත්තං.

සීමොක්කන්තිකපෙය්‍යාලකථා

177. ආවාසිකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ – යථා පුරිමෙ ආවාසිකෙනආවාසිකපෙය්‍යාලෙ ‘‘තෙ න ජානන්ති අථඤ්ඤෙ ආවාසිකා’’තිආදි වුත්තං, එවං ‘‘තෙ න ජානන්ති අථඤ්ඤෙ ආගන්තුකා’’තිආදිනා නයෙන සබ්බං වෙදිතබ්බං. ආගන්තුකෙනආවාසිකපෙය්‍යාලෙ පන – යථා පුරිමපෙය්‍යාලෙ ‘‘ආවාසිකා භික්ඛූ සන්නිපතන්තී’’ති ආගතං, එවං ‘‘ආගන්තුකා භික්ඛූ සන්නිපතන්තී’’ති ආනෙතබ්බං . ආගන්තුකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ පන – උභයපදෙසු ආගන්තුකවසෙන යොජෙතබ්බොති.

178. **ආවාසිකානං භික්ඛූනං චාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්නරසොති** එත්ථ යෙසං පන්නරසො, තෙ තිරොරට්ඨතො වා ආගතා, අතීතං වා උපොසථං චාතුද්දසිකං අකංසූති වෙදිතබ්බා. **ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති** ආවාසිකෙහි ‘‘අජ්ජුපොසථො චාතුද්දසො’’ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. **න අකාමා දාතබ්බාති** න අනිච්ඡාය දාතබ්බා.

ලිඞ්ගාදිදස්සනකථා

179. **ආවාසිකාකාරන්ති** ආවාසිකානං ආකාරං. එස නයො සබ්බත්ථ. **ආකාරො** නාම යෙන තෙසං වත්තසම්පන්නා වා න වාති ආචාරසණ්ඨානං ගය්හති. **ලිඞ්ගං** නාම යං තෙ තත්ථ තත්ථ ලීනෙ ගමයති; අදිස්සමානෙපි ජානාපෙතීති අත්ථො. **නිමිත්තං** නාම යං දිස්වා තෙ අත්ථීති ඤායන්ති. **උද්දෙසො නාම** යෙන තෙ එවරූපපරික්ඛාරාති උද්දිසන්ති; අපදෙසං ලභන්තීති අත්ථො. සබ්බමෙතං සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදීනඤ්චෙව පදසද්දාදීනඤ්ච අධිවචනං, යථායොගං පන යොජෙතබ්බං. **ආගන්තුකාකාරාදීසුපි** එසෙව නයො. තත්ථ **අඤ්ඤාතකන්ති** අඤ්ඤෙසං සන්තකං.

පාදානං ධොතං උදකනිස්සෙකන්ති පාදානං ධොතානං උදකනිස්සෙකං. බහුවචනස්ස එකවචනං වෙදිතබ්බං. ‘‘පාදානං ධොතඋදකනිස්සෙක’’න්ති වා පාඨො; පාදානං ධොවනඋදකනිස්සෙකන්ති අත්ථො.

180. නානාසංවාසකාදිවත්ථූසු – **සමානසංවාසකදිට්ඨින්ති** ‘‘සමානසංවාසකා එතෙ’’ති දිට්ඨිං. **න පුච්ඡන්තීති** තෙසං ලද්ධිං න පුච්ඡන්ති; අපුච්ඡිත්වාව වත්තපටිවත්තිං කත්වා එකතො උපොසථං කරොන්ති. **නාභිවිතරන්තීති** නානාසංවාසකභාවං මද්දිතුං අභිභවිතුං න සක්කොන්ති; තං දිට්ඨිං න නිස්සජ්ජාපෙන්තීති අත්ථො.

නගන්තබ්බගන්තබ්බවාරකථා

181. **සභික්ඛුකා ආවාසාති** යස්මිං ආවාසෙ උපොසථකාරකා භික්ඛූ අත්ථි, තම්හා ආවාසා යං න සක්කොති තදහෙව ආගන්තුං , සො ආවාසො උපොසථං අකත්වා න ගන්තබ්බො. **අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙනාති** සඞ්ඝප්පහොනකෙහි භික්ඛූහි විනා. **අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායාති** පුබ්බෙ වුත්තං දසවිධං අන්තරායං විනා. සබ්බන්තිමෙන පන පරිච්ඡෙදෙන අත්තචතුත්ථෙන අන්තරායෙ වා සති ගන්තුං වට්ටති. **අනාවාසොති** නවකම්මසාලාදිකො යො කොචි පදෙසො. යථා ච ආවාසාදයො න ගන්තබ්බා; එවං සචෙ විහාරෙ උපොසථං කරොන්ති, උපොසථාධිට්ඨානත්ථං සීමාපි නදීපි න ගන්තබ්බා. සචෙ පනෙත්ථ කොචි භික්ඛු හොති, තස්ස සන්තිකං ගන්තුං වට්ටති. විස්සට්ඨඋපොසථාපි ආවාසා ගන්තුං වට්ටති; එවං ගතො අධිට්ඨාතුම්පි ලභති. ආරඤ්ඤකෙනාපි භික්ඛුනා උපොසථදිවසෙ ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා අත්තනො විහාරමෙව ආගන්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤං විහාරං ඔක්කමති, තත්ථ උපොසථං කත්වාව ආගන්තබ්බං, අකත්වා න වට්ටති.

182. **යං ජඤ්ඤා සක්කොමි අජ්ජෙව ගන්තුන්ති** යං ජානෙය්‍ය අජ්ජෙව තත්ථ ගන්තුං සක්කොමීති; එවරූපො ආවාසො ගන්තබ්බො. තත්ථ භික්ඛූහි සද්ධිං උපොසථං කරොන්තෙනාපි හි ඉමිනා නෙව උපොසථන්තරායො කතො භවිස්සතීති.

වජ්ජනීයපුග්ගලසන්දස්සනකථා

183. **භික්ඛුනියා නිසින්නපරිසායාති**ආදීසු හත්ථපාසූපගමනමෙව පමාණං. **අඤ්ඤත්‍ර අවුට්ඨිතාය පරිසායාති** ඉදඤ්හි පාරිවාසියපාරිසුද්ධිදානං නාම පරිසාය වුට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය න වට්ටති, අවුට්ඨිතාය පන වට්ටති. තෙනාහ – ‘‘අඤ්ඤත්‍ර අවුට්ඨිතාය පරිසායා’’ති. තස්ස ලක්ඛණං භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ පරිවාසියඡන්දදානවණ්ණනතො ගහෙතබ්බං. **අනුපොසථෙති** චාතුද්දසිකො ච පන්නරසිකො චාති ඉමෙ ද්වෙ උපොසථෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ. **අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසාමග්ගියාති** යා කොසම්බකභික්ඛූනං විය භින්නෙ සඞ්ඝෙ පුන සඞ්ඝසාමග්ගී කරියති, තථාරූපිං සඞ්ඝසාමග්ගිං ඨපෙත්වා . තදා ච ‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො අජ්ජුපොසථො සාමග්ගී’’ති වත්වා කාතබ්බො. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අප්පමත්තකෙ උපොසථං ඨපෙත්වා පුන සමග්ගා හොන්ති, තෙහි උපොසථොයෙව කාතබ්බොති.

උපොසථක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකං

වස්සූපනායිකානුජානනකථා

184. වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ – **අපඤ්ඤත්තොති** අනනුඤ්ඤාතො අසංවිහිතො වා. **තෙ ඉධ භික්ඛූති** තෙ භික්ඛූ, ඉධසද්දො නිපාතමත්තො. **සඞ්ඝාතං ආපාදෙන්තාති** විනාසං ආපාදෙන්තා. **සඞ්කසායිස්සන්තීති** අප්පොස්සුක්කා නිබද්ධවාසං වසිස්සන්ති. **සකුන්තකාති** සකුණා. **වස්සානෙ වස්සං උපගන්තුන්ති** වස්සානනාමකෙ තෙමාසෙ වස්සං උපගන්තබ්බන්ති අත්ථො. **කති නු ඛො වස්සූපනායිකාති** කති නු ඛො වස්සූපගමනානි. **අපරජ්ජුගතායාති** එත්ථ අපරජ්ජුගතාය අස්සාති අපරජ්ජුගතා, තස්සා අපරජ්ජුගතාය; අතික්කන්තාය අපරස්මිං දිවසෙති අත්ථො. දුතියනයෙපි මාසො ගතාය අස්සාති **මාසගතා,** තස්සා මාසගතාය; අතික්කන්තාය මාසෙ පරිපුණ්ණෙති අත්ථො. තස්මා ආසාළ්හීපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ, ආසාළ්හීපුණ්ණමිතො වා අපරාය පුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙයෙව විහාරං පටිජග්ගිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙත්වා සබ්බං චෙතියවන්දනාදිසාමීචිකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා ‘‘ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී’’ති සකිං වා ද්වත්තික්ඛත්තුං වා වාචං නිච්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බං.

වාචං නිච්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බං.

වස්සානෙචාරිකාපටික්ඛෙපාදිකථා

185-6. **යො පක්කමෙය්‍යාති** එත්ථ අනපෙක්ඛගමනෙන වා අඤ්ඤත්ථ අරුණං උට්ඨාපනෙන වා ආපත්ති වෙදිතබ්බා. **යො අතික්කමෙය්‍යාති** එත්ථ විහාරගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සචෙ හි තං දිවසං විහාරසතස්ස උපචාරං ඔක්කමිත්වා අතික්කමති, සතං ආපත්තියො. සචෙ පන විහාරූපචාරං අතික්කමිත්වා අඤ්ඤස්ස විහාරස්ස උපචාරං අනොක්කමිත්වාව නිවත්තති, එකා එව ආපත්ති. කෙනචි අන්තරායෙන පුරිමිකං අනුපගතෙන පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා.

වස්සං උක්කඩ්ඪිතුකාමොති වස්සනාමකං පඨමමාසං උක්කඩ්ඪිතුකාමො, සාවණමාසං අකත්වා පුන ආසාළ්හීමාසමෙව කත්තුකාමොති අත්ථො. **ආගමෙ ජුණ්හෙති** ආගමෙ මාසෙති අත්ථො. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ රාජූනං අනුවත්තිතුන්ති** එත්ථ වස්සුක්කඩ්ඪනෙ භික්ඛූනං කාචි පරිහානි නාම නත්ථීති අනුවත්තිතුං අනුඤ්ඤාතං, තස්මා අඤ්ඤස්මිම්පි ධම්මිකෙ කම්මෙ අනුවත්තිතබ්බං. අධම්මිකෙ පන න කස්සචි අනුවත්තිතබ්බං.

සත්තාහකරණීයානුජානනකථා

187-8. සත්තාහකරණීයෙසු – **සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුන්ති** සත්තාහබ්භන්තරෙ යං කත්තබ්බං තං සත්තාහකරණීයං, තෙන සත්තාහකරණීයෙන කරණභූතෙන ගන්තුං අනුජානාමීති අත්ථො. **පහිතෙ ගන්තුන්ති** ඉමෙහි සත්තහි භික්ඛුආදීහි දූතෙ පහිතෙයෙව ගන්තුං අනුජානාමීති අත්ථො. **සත්තාහං සන්නිවත්තො කාතබ්බොති** සත්තාහෙයෙව සන්නිවත්තිතබ්බො, අට්ඨමො අරුණො තත්ථෙව න උට්ඨාපෙතබ්බොති අත්ථො.

භික්ඛුනිසඞ්ඝං උද්දිස්සාති ඉතො පට්ඨාය වච්චකුටි ජන්තාඝරං ජන්තාඝරසාලාති ඉමානි තීණි පරිහීනානි.

189. **උදොසිතාදීනි** උදොසිතසික්ඛාපදාදීසු වුත්තානෙව. **රසවතීති** භත්තගෙහං වුච්චති. **වාරෙය්‍යං** සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදෙ වුත්තමෙව. **පුරායං සුත්තන්තො පලුජ්ජතීති** යාව අයං සුත්තන්තො න පලුජ්ජති, යාව අයං සුත්තන්තො න විනස්සති. **අඤ්ඤතරං වා පනස්ස කිච්චං හොති කරණීයං වාති** එතෙන පරිසඞ්ඛතං යංකිඤ්චි කරණීයං සඞ්ගහිතං හොති. සබ්බත්ථ ච ‘‘ඉච්ඡාමි දානඤ්ච දාතුං ධම්මඤ්ච සොතුං භික්ඛූ ච පස්සිතු’’න්ති ඉමිනාව කප්පියවචනෙන පෙසිතෙ ගන්තබ්බං, එතෙසං වා වෙවචනෙන. පෙය්‍යාලක්කමො පන එවං වෙදිතබ්බො, යථා ‘‘උපාසකෙන සඞ්ඝං උද්දිස්ස විහාරාදයො කාරාපිතා හොන්ති, සම්බහුලෙ භික්ඛූ උද්දිස්ස, එකං භික්ඛුං උද්දිස්ස, භික්ඛුනිසඞ්ඝං උද්දිස්ස, සම්බහුලා භික්ඛුනියො, එකං භික්ඛුනිං, සම්බහුලා සික්ඛමානායො, එකං සික්ඛමානං, සම්බහුලෙ සාමණෙරෙ, එකං සාමණෙරං, සම්බහුලා සාමණෙරියො, එකං සාමණෙරිං උද්දිස්ස අත්තනො අත්ථාය නිවෙසනං කාරාපිතං හොතී’’ති වුත්තං; එවමෙව ‘‘උපාසිකාය, භික්ඛුනා, භික්ඛුනියා, සික්ඛමානාය, සාමණෙරෙන, සාමණෙරියා සඞ්ඝං උද්දිස්සා’’ති සබ්බං වත්තබ්බං. එතෙසු සත්තප්පකාරෙසු කරණීයෙසු පහිතෙ ගන්තබ්බං.

පඤ්චන්නංඅප්පහිතෙපිඅනුජානනකථා

193. **පඤ්චන්නං සත්තාහකරණීයෙනාති** එතෙසං භික්ඛුආදීනං සහධම්මිකානං ‘‘ගිලානභත්තං වා ගිලානුපට්ඨාකභත්තං වා භෙසජ්ජං වා පරියෙසිස්සාමි , පුච්ඡිස්සාමි වා, උපට්ඨහිස්සාමි වා’’ති එවමාදිනා පරතො විත්ථාරෙත්වා දස්සිතෙන කාරණෙන අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බං, පගෙව පහිතෙ. භික්ඛු ගිලානො හොති, අනභිරති

උප්පන්නා හොති, කුක්කුච්චං උප්පන්නං හොති, දිට්ඨිගතං උප්පන්නං හොති, ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නො හොති පරිවාසාරහො, මූලාය පටිකස්සනාරහො හොති, මානත්තාරහො, අබ්භානාරහො, සඞ්ඝො කම්මං කත්තුකාමො හොති, කතං වා සඞ්ඝෙන කම්මං හොතීති එතෙහි දසහි කාරණෙහි භික්ඛුස්ස සන්තිකං ගන්තබ්බං. භික්ඛුනියා සන්තිකං නවහි කාරණෙහි ගන්තබ්බං, සික්ඛමානාය සන්තිකං ඡහි – ආදිතො චතූහි, සික්ඛා කුප්පිතා හොති, උපසම්පජ්ජිතුකාමා හොතීති. සාමණෙරස්සාපි ඡහි – ආදිතො චතූහි, වස්සං පුච්ඡිතුකාමො උපසම්පජ්ජිතුකාමො හොතීති. සාමණෙරියා උපසම්පදං අපනෙත්වා සික්ඛාපදං දාතුකාමො හොතීති ඉමිනා සද්ධිං පඤ්චහි. පරතො මාතාපිතූනං අනුඤ්ඤාතට්ඨානෙපි එසෙව නයො. අන්ධකට්ඨකථායං පන ‘‘යෙ මාතාපිතූනං උපට්ඨාකා ඤාතකා වා අඤ්ඤාතකා වා තෙසම්පි අප්පහිතෙ ගන්තුං වට්ටතී’’ති වුත්තං, තං නෙව අට්ඨකථායං, න පාළියා වුත්තං, තස්මා න ගහෙතබ්බං.

පහිතෙයෙවඅනුජානනකථා

199. **භික්ඛුගතිකොති** එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛූහි සද්ධිං වසනකපුරිසො. **උන්ද්‍රියතීති** පලුජ්ජති. **භණ්ඩං ඡෙදාපිතන්ති** දබ්බසම්භාරභණ්ඩං ඡෙදාපිතං. **ආවහාපෙය්‍යුන්ති** ආහරාපෙය්‍යුං. **දජ්ජාහන්ති** දජ්ජෙ අහං. **සඞ්ඝකරණීයෙනාති** එත්ථ යංකිඤ්චි උපොසථාගාරාදීසු සෙනාසනෙසු චෙතියඡත්තවෙදිකාදීසු වා කත්තබ්බං, අන්තමසො භික්ඛුනො පුග්ගලිකසෙනාසනම්පි, සබ්බං සඞ්ඝකරණීයමෙව. තස්මා තස්ස නිප්ඵාදනත්ථං දබ්බසම්භාරාදීනි වා ආහරිතුං වඩ්ඪකීප්පභුතීනං භත්තවෙතනාදීනි වා දාපෙතුං ගන්තබ්බං.

අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකරත්තිච්ඡෙදවිනිච්ඡයො – ධම්මසවනත්ථාය අනිමන්තිතෙන ගන්තුං න වට්ටති. සචෙ එකස්මිං මහාවාසෙ පඨමංයෙව කතිකා කතා හොති – ‘‘අසුකදිවසං නාම සන්නිපතිතබ්බ’’න්ති , නිමන්තිතොයෙව නාම හොති, ගන්තුං වට්ටති. ‘‘භණ්ඩකං ධොවිස්සාමී’’ති ගන්තුං න වට්ටති. සචෙ පන ආචරියුපජ්ඣායා පහිණන්ති, වට්ටති. නාතිදූරෙ විහාරො හොති, තත්ථ ගන්ත්වා අජ්ජෙව ආගමිස්සාමීති සම්පාපුණිතුං න සක්කොති, වට්ටති. උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනං අත්ථායපි ගන්තුං න වට්ටති. ‘‘ආචරියං පස්සිස්සාමී’’ති පන ගන්තුං ලභති. සචෙ පන නං ආචරියො ‘‘අජ්ජ මා ගච්ඡා’’ති වදති, වට්ටති. උපට්ඨාකකුලං වා ඤාතිකුලං වා දස්සනාය ගන්තුං න ලභතීති.

අන්තරායෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

201. **යෙන ගාමො තෙන ගන්තුන්ති**ආදීසු සචෙ ගාමො අවිදූරං ගතො හොති, තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා විහාරමෙව ආගන්ත්වා වසිතබ්බං. සචෙ දූරං ගතො, සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො. න සක්කා චෙ හොති, තත්‍රෙව සභාගට්ඨානෙ වසිතබ්බං. සචෙ මනුස්සා යථාපවත්තානි සලාකභත්තාදීනි දෙන්ති, ‘‘න මයං තස්මිං විහාරෙ වසිම්හා’’ති වත්තබ්බා. ‘‘මයං විහාරස්ස වා පාසාදස්ස වා න දෙම, තුම්හාකං දෙම, යත්ථ කත්ථචි වසිත්වා භුඤ්ජථා’’ති වුත්තෙ පන යථාසුඛං භුඤ්ජිතබ්බං, තෙසංයෙව තං පාපුණාති. ‘‘තුම්හාකං වසනට්ඨානෙ පාපුණාපෙත්වා භුඤ්ජථා’’ති වුත්තෙ පන යත්ථ වසන්ති, තත්ථ නෙත්වා වස්සග්ගෙන පාපුණාපෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං.

සචෙ පවාරිතකාලෙ වස්සාවාසිකං දෙන්ති, යදි සත්තාහවාරෙන අරුණං උට්ඨාපයිංසු, ගහෙතබ්බං. ඡින්නවස්සෙහි පන ‘‘න මයං තත්ථ වසිම්හ, ඡින්නවස්සා මය’’න්ති වත්තබ්බං. යදි ‘‘යෙසං අම්හාකං සෙනාසනං පාපිතං, තෙ ගණ්හන්තූ’’ති වදන්ති, ගහෙතබ්බං. යං පන විහාරෙ උපනික්ඛිත්තකං මා විනස්සීති ඉධ ආහටං චීවරාදිවෙභඞ්ගියභණ්ඩං, තං තත්ථෙව ගන්ත්වා අපලොකෙත්වා භාජෙතබ්බං. ‘‘ඉතො අයයානං චත්තාරො පච්චයෙ දෙථා’’ති කප්පියකාරකානං දින්නෙ ඛෙත්තවත්ථුආදිකෙ තත්‍රුප්පාදෙපි එසෙව නයො. සඞ්ඝිකඤ්හි වෙභඞ්ගියභණ්ඩං අන්තොවිහාරෙ වා බහිසීමාය වා හොතු, බහිසීමාය ඨිතානං අපලොකෙත්වා භාජෙතුං න වට්ටති. උභයත්ථ ඨිතම්පි පන අන්තොසීමාය ඨිතානං අපලොකෙත්වා භාජෙතුං වට්ටතියෙව.

සඞ්ඝභෙදෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

202. **සඞ්ඝො භින්නොති** එත්ථ භින්නෙ සඞ්ඝෙ ගන්ත්වා කරණීයං නත්ථි, යො පන ‘‘භිජ්ජිස්සතී’’ති ආසඞ්කිතො, තං සන්ධාය ‘‘භින්නො’’ති වුත්තං. **සම්බහුලාහි භික්ඛුනීහි සඞ්ඝො භින්නොති** එත්ථ න භික්ඛුනීහි සඞ්ඝො භින්නොති දට්ඨබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘න ඛො උපාලි භික්ඛුනී සඞ්ඝං භින්දතී’’ති. එතා පන නිස්සාය අනුබලං කත්වා යං සඞ්ඝං ‘‘භික්ඛූ භින්දෙය්‍යු’’න්ති ආසඞ්කා හොති, තං සන්ධායෙතං වුත්තං.

වජාදීසුවස්සූපගමනකථා

203. වජොති ගොපාලකානං නිවාසට්ඨානං. **යෙන වජොති** එත්ථ වජෙන සද්ධිං ගතස්ස වස්සච්ඡෙදෙ අනාපත්ති.

උපකට්ඨායාති ආසන්නාය. **සත්ථෙ වස්සං උපගන්තුන්ති** එත්ථ වස්සූපනායිකදිවසෙ තෙන භික්ඛුනා උපාසකා වත්තබ්බා ‘‘කුටිකා ලද්ධුං වට්ටතී’’ති. සචෙ කරිත්වා දෙන්ති, තත්ථ පවිසිත්වා ‘‘ඉධ වස්සං උපෙමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං. නො චෙ දෙන්ති, සාලාසඞ්ඛෙපෙන ඨිතසකටස්ස හෙට්ඨා උපගන්තබ්බං. තම්පි අලභන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. සත්ථෙ පන වස්සං උපගන්තුං න වට්ටති. ආලයො නාම ‘‘ඉධ වස්සං වසිස්සාමී’’ති චිත්තුප්පාදමත්තං.

සචෙ මග්ගප්පටිපන්නෙයෙව සත්ථෙ පවාරණදිවසො හොති, තත්ථෙව පවාරෙතබ්බං. අථ සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව භික්ඛුනා පත්ථිතට්ඨානං පත්වා අතික්කමති, පත්ථිතට්ඨානෙ වසිත්වා තත්ථ භික්ඛූහි සද්ධිං පවාරෙතබ්බං. අථාපි සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව අන්තරා එකස්මිං ගාමෙ තිට්ඨති වා විප්පකිරති වා, තස්මිංයෙව ගාමෙ භික්ඛූහි සද්ධිං වසිත්වා පවාරෙතබ්බං, අපවාරෙත්වා තතො පරං ගන්තුං න වට්ටති.

නාවායං වස්සං උපගච්ඡන්තෙනාපි කුටියංයෙව උපගන්තබ්බං. පරියෙසිත්වා අලභන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. සචෙ අන්තොතෙමාසං නාවා සමුද්දෙයෙව හොති, තත්ථෙව පවාරෙතබ්බං. අථ නාවා කූලං ලභති, අයඤ්ච පරතො ගන්තුකාමො හොති, ගන්තුං න වට්ටති. නාවාය ලද්ධගාමෙයෙව වසිත්වා භික්ඛූහි සද්ධිං පවාරෙතබ්බං. සචෙපි නාවා අනුතීරමෙව අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති, භික්ඛු ච පඨමං ලද්ධගාමෙයෙව වසිතුකාමො, නාවා ගච්ඡතු භික්ඛුනා තත්ථෙව වසිත්වා භික්ඛූහි සද්ධිං පවාරෙතබ්බං .

ඉති වජෙ සත්ථෙ නාවායන්ති තීසු ඨානෙසු නත්ථි වස්සච්ඡෙදෙ ආපත්ති, පවාරෙතුඤ්ච ලභති. පුරිමෙසු පන ''වාළෙහි උබ්බාළ්හා හොන්ති''තිආදීසු සඞ්ඝභෙදපරියන්තෙසු වත්ථූසු කෙවලං අනාපත්ති හොති, පවාරෙතුං පන න ලභති.

204. **න භික්ඛවෙ රුක්ඛසුසිරෙති** එත්ථ සුද්ධෙ රුක්ඛසුසිරෙයෙව න වට්ටති; මහන්තස්ස පන රුක්ඛසුසිරස්ස අන්තො පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා පවිසනද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති. රුක්ඛං ඡින්දිත්වා ඛාණුකමත්ථකෙ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වාපි වට්ටතියෙව. **රුක්ඛවිටභියාති** එත්ථාපි සුද්ධෙ විටපමත්තෙ න වට්ටති. මහාවිටපෙ පන අට්ටකං බන්ධිත්වා තත්ථ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා උපගන්තබ්බං. **අසෙනාසනිකෙනාති** යස්ස පඤ්චන්නං ඡදනානං අඤ්ඤතරෙන ඡන්නං යොජිතද්වාරබන්ධනං සෙනාසනං නත්ථි, තෙන න උපගන්තබ්බං. **න භික්ඛවෙ ඡවකුටිකායන්ති** ඡවකුටිකා නාම ටඞ්කිතමඤ්චාදිභෙදා කුටි, තත්ථ උපගන්තුං න වට්ටති. සුසානෙ පන අඤ්ඤං කුටිකං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති. **න භික්ඛවෙ ඡත්තෙති** එත්ථාපි චතූසු ථම්භෙසු ඡත්තං ඨපෙත්වා ආවරණං කත්වා ද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති, ඡත්තකුටිකා නාමෙසා හොති. **චාටියාති** එත්ථාපි මහන්තෙන කපල්ලෙන ඡත්තෙ වුත්තනයෙන කුටිං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති.

අධම්මිකකතිකාදිකථා

205. **එවරූපා කතිකාති** එත්ථ අඤ්ඤාපි යා ඊදිසී අධම්මිකා කතිකා හොති, සා න කාතබ්බාති අත්ථො. තස්සා ලක්ඛණං මහාවිභඞ්ගෙ වුත්තං.

207-8. **පටිස්සවෙ ච ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ න කෙවලං ''ඉමං තෙමාසං ඉධ වස්සං වසථා''ති එතස්සෙව පටිස්සවෙ ආපත්ති, ''ඉමං තෙමාසං භික්ඛං ගණ්හථ, උභොපි මයං ඉධ වස්සං වසිස්සාම, එකතො උද්දිසාපෙස්සාමා''ති එවමාදිනාපි තස්ස තස්ස පටිස්සවෙ දුක්කටං. තඤ්ච ඛො පඨමං සුද්ධචිත්තස්ස පච්ඡා විසංවාදනපච්චයා, පඨමම්පි අසුද්ධචිත්තස්ස පන පටිස්සවෙ පාචිත්තියං, විසංවාදනෙ දුක්කටන්ති පාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටං යුජ්ජති.

සො තදහෙව අකරණීයොතිආදීසු සචෙ වස්සං අනුපගන්ත්වා වා පක්කමති, උපගන්ත්වා වා සත්තාහං බහිද්ධා වීතිනාමෙති, පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායති, පටිස්සවෙ ච ආපත්ති. වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව සත්තාහකරණීයෙන පක්කමන්තස්සාපි අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස අනාපත්ති, කො පන වාදො ද්වීහතීහං වසිත්වා අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස. **ද්වීහතීහං වසිත්වාති** එත්ථාපි නිරපෙක්ඛෙනෙව උපචාරාතික්කමෙ වස්සච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො. සචෙ ඉධ වසිස්සාමීති ආලයො අත්ථි, අසතියා පන වස්සං න උපෙති, ගහිතසෙනාසනං සුග්ගහිතං, ඡින්නවස්සො න හොති, පවාරෙතුං ලභතියෙව.

සත්තාහං අනාගතාය පවාරණායාති එත්ථ නවමිතො පට්ඨාය ගන්තුං වට්ටති, ආගච්ඡතු වා මා වා, අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. පවාරණාක්ඛන්ධකං

අඵාසුකවිහාරකථා

209. පවාරණාක්ඛන්ධකෙ – **නෙව ආලපෙය්‍යාම න සල්ලපෙය්‍යාමාති** එත්ථ **ආලාපො** නාම පඨමවචනං; **සල්ලාපො** පච්ඡිමවචනං. **හත්ථවිලඞ්ඝකෙනාති** හත්ථුක්ඛෙපකෙන. **පසුසංවාසන්ති** පසූනං විය සංවාසං. පසවොපි හි අත්තනො උප්පන්නං සුඛදුක්ඛං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස න ආරොචෙන්ති, පටිසන්ථාරං න කරොන්ති, තථා එතෙපි න අකංසු; තස්මා නෙසං සංවාසො ''පසුසංවාසො''ති වුච්චති. එස නයො සබ්බත්ථ. **න භික්ඛවෙ මූගබ්බතං තිත්ථියසමාදානන්ති** ''ඉමං තෙමාසං න කථෙතබ්බ''න්ති එවරූපං වතසමාදානං න කාතබ්බං; අධම්මකතිකා හෙසා. **අඤ්ඤමඤ්ඤානුලොමතාති** අඤ්ඤමඤ්ඤං වත්තුං අනුලොමභාවො. ''වදන්තු මං ආයස්මන්තො''ති හි වදන්තං සක්කා හොති කිඤ්චි වත්තුං; න ඉතරං. **ආපත්තිවුට්ඨානතා විනයපුරෙක්ඛාරතාති** ආපත්තීහි වුට්ඨානභාවො විනයං පුරතො කත්වා චරණභාවො. ''වදන්තු මං ආයස්මන්තො''ති හි එවං වදන්තො ආපත්තීහි වුට්ඨහිස්සති, විනයඤ්ච පුරක්ඛත්වා විහරිස්සතීති වුච්චති.

210. **සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො අජ්ජ පවාරණා, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යාති** අයං සබ්බසඞ්ගාහිකා නාම ඤත්ති; එවඤ්හි වුත්තෙ තෙවාචිකං ද්වෙවාචිකං එකවාචිකඤ්ච පවාරෙතුං වට්ටති. සමානවස්සිකං න වට්ටති. ''තෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති වුත්තෙ පන තෙවාචිකමෙව වට්ටති, අඤ්ඤං න වට්ටති. ''ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති වුත්තෙ ද්වෙවාචිකඤ්ච තෙවාචිකඤ්ච වට්ටති, එකවාචිකඤ්ච සමානවස්සිකඤ්ච න වට්ටති. ''එකවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති වුත්තෙ පන එකවාචික-ද්වෙවාචික-තෙවාචිකානි වට්ටන්ති, සමානවස්සිකමෙව න වට්ටති. ''සමානවස්සික''න්ති වුත්තෙ සබ්බං වට්ටති.

211. **අච්ඡන්තීති** නිසින්නාව හොන්ති, න උට්ඨහන්ති. **තදමන්තරාති** තදන්තරා; තාවතකං කාලන්ති අත්ථො.

පවාරණාභෙදකථා

212. **චාතුද්දසිකා ච පන්නරසිකා චාති** එත්ථ චාතුද්දසිකාය ''අජ්ජ පවාරණා චාතුද්දසී''ති එවං පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං, පන්නරසිකාය ''අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී''ති.

පවාරණකම්මෙසු සචෙ එකස්මිං විහාරෙ පඤ්චසු භික්ඛූසු වසන්තෙසු එකස්ස පවාරණං ආහරිත්වා චත්තාරො ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, චතූසු තීසු වා වසන්තෙසු එකස්ස පවාරණං ආහරිත්වා තයො වා ද්වෙ වා සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, සබ්බමෙතං අධම්මෙනවග්ගං පවාරණකම්මං.

සචෙ පන සබ්බෙපි පඤ්ච ජනා එකතො සන්නිපතිත්වා ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, චත්තාරො තයො වා ද්වෙ වා වසන්තා එකතො සන්නිපතිත්වා සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, සබ්බමෙතං අධම්මෙනසමග්ගං පවාරණකම්මං.

සචෙ පඤ්චසු ජනෙසු එකස්ස පවාරණං ආහරිත්වා චත්තාරො සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, චතූසු තීසු වා එකස්ස පවාරණං ආහරිත්වා තයො වා ද්වෙ වා ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, සබ්බමෙතං ධම්මෙනවග්ගං පවාරණකම්මං .

සචෙ පන සබ්බෙපි පඤ්ච ජනා එකතො සන්නිපතිත්වා සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, චත්තාරො වා තයො වා එකතො සන්නිපතිත්වා ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, ද්වෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පවාරෙන්ති, එකකො වසන්තො අධිට්ඨානපවාරණං කරොති, සබ්බමෙතං ධම්මෙනසමග්ගං නාම පවාරණකම්මන්ති.

පවාරණාදානානුජානනකථා

213. **දින්නා හොති පවාරණාති** එත්ථ එවං දින්නාය පවාරණාය පවාරණාහාරකෙන සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එවං පවාරෙතබ්බං – ''තිස්සො භන්තෙ භික්ඛු සඞ්ඝං පවාරෙති දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු තං භන්තෙ සඞ්ඝො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සති. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි භන්තෙ තිස්සො භික්ඛු සඞ්ඝං පවාරෙති…පෙ…. පටිකරිස්සතී''ති . සචෙ පන වුඩ්ඪතරො හොති, ''ආයස්මා භන්තෙ තිස්සො''ති වත්තබ්බං; එවඤ්හි තෙන තස්සත්ථාය පවාරිතං හොතීති.

පවාරණං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුන්ති එත්ථ ඡන්දදානං උපොසථක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉධාපි ච ඡන්දදානං අවසෙසකම්මත්ථාය. තස්මා සචෙ පවාරණං දෙන්තො ඡන්දං දෙති, වුත්තනයෙන ආහටාය පවාරණාය තෙන ච භික්ඛුනා සඞ්ඝෙන ච පවාරිතමෙව හොති. අථ පවාරණමෙව දෙති, න ඡන්දං, තස්ස ච පවාරණාය

ආරොචිතාය සඞ්ඝෙන ච පවාරිතෙ සබ්බෙසං සුප්පවාරිතං හොති, අඤ්ඤං පන කම්මං කුප්පති. සචෙ ඡන්දමෙව දෙති න පවාරණං, සඞ්ඝස්ස පවාරණා ච සෙසකම්මානි ච න කුප්පන්ති, තෙන පන භික්ඛුනා අප්පවාරිතං හොති. පවාරණදිවසෙ පන බහිසීමායං පවාරණං අධිට්ඨහිත්වා ආගතෙනපි ඡන්දො දාතබ්බො, තෙන සඞ්ඝස්ස පවාරණකම්මං න කුප්පති.

218. **අජ්ජ මෙ පවාරණාති** එත්ථ සචෙ චාතුද්දසිකා හොති, ''අජ්ජ මෙ පවාරණා චාතුද්දසී''ති සචෙ පන්නරසිකා ''අජ්ජ මෙ පවාරණා පන්නරසී''ති එවං අධිට්ඨාතබ්බං.

219. **තදහුපවාරණාය ආපත්තින්ති**ආදි වුත්තනයමෙව.

අනාපත්තිපන්නරසකාදිකථා

222. **පුන පවාරෙතබ්බන්ති** පුන පුබ්බකිච්චං කත්වා ඤත්තිං ඨපෙත්වා සඞ්ඝත්ථෙරතො පට්ඨාය පවාරෙතබ්බං. සෙසං උපොසථක්ඛන්ධකවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

228. **ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති** ''අජ්ජ පවාරණා චාතුද්දසී''ති එතදෙව පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං. පන්නරසිකවාරෙපි එසෙව නයො. **ආවාසිකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා පවාරෙතබ්බන්ති** අස්සාවසානෙ අයං පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො – සචෙ පුරිමිකාය පඤ්ච භික්ඛූ වස්සං උපගතා, පච්ඡිමිකායපි පඤ්ච, පුරිමෙහි ඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරිතෙ පච්ඡිමෙහි තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො, න එකස්මිං උපොසථග්ගෙ ද්වෙ ඤත්තියො ඨපෙතබ්බා. සචෙපි පච්ඡිමිකාය උපගතා චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා හොති, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය චත්තාරො පච්ඡිමිකායපි චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා එසෙව නයො. අථාපි පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකායපි තයො ද්වෙ වා, එසෙව නයො. ඉදඤ්හෙත්ථ ලක්ඛණං – සචෙ පුරිමිකාය උපගතෙහි පච්ඡිමිකාය උපගතා ථොකතරා චෙව හොන්ති සමසමා ච, සඞ්ඝපවාරණාය ගණං පූරෙන්ති, සඞ්ඝපවාරණාවසෙන ඤත්ති ඨපෙතබ්බාති.

සචෙ පන පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකාය එකො හොති, තෙන සද්ධිං තෙ චත්තාරො හොන්ති, චතුන්නං සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙතුං න වට්ටති. ගණඤත්තියා පන සො ගණපූරකො හොති, තස්මා ගණවසෙන ඤත්තිං ඨපෙත්වා පුරිමෙහි පවාරෙතබ්බං. ඉතරෙන තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පුරිමිකාය ද්වෙ පච්ඡිමිකාය ද්වෙ වා එකො වා හොති, එසෙව නයො. සචෙ පුරිමිකාය එකො, පච්ඡිමිකායපි එකො හොති, එකෙන එකස්ස සන්තිකෙ පවාරෙතබ්බං, එකෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පන පුරිමවස්සූපගතෙහි පච්ඡිමවස්සූපගතා එකෙනපි අධිකතරා හොන්ති, පඨමං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා පච්ඡා ථොකතරෙහි තෙසං සන්තිකෙ පවාරෙතබ්බං.

කත්තිකචාතුමාසිනියා පවාරණාය පන සචෙ පඨමං වස්සූපගතෙහි මහාපවාරණාය පවාරිතෙහි පච්ඡා උපගතා අධිකතරා වා සමසමා වා හොන්ති, පවාරණාඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙතබ්බං. තෙහි පවාරිතෙ පච්ඡා ඉතරෙහි පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. අථ මහාපවාරණාය පවාරිතා බහූ භික්ඛූ හොන්ති, පච්ඡිමවස්සූපගතා ථොකතරා වා එකො වා, පාතිමොක්ඛෙ උද්දිට්ඨෙ පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ තෙන පවාරෙතබ්බං.

233. **න ච භික්ඛවෙ අප්පවාරණාය පවාරෙතබ්බං, අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසාමග්ගියාති** එත්ථ කොසම්බකසාමග්ගීසදිසාව සාමග්ගී වෙදිතබ්බා. ''අජ්ජ පවාරණා සාමග්ගී''ති එවඤ්චෙත්ථ පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අප්පමත්තකෙ පවාරණං ඨපෙත්වා සමග්ගා හොන්ති, තෙහි පවාරණායමෙව පවාරණා කාතබ්බා. සාමග්ගීපවාරණං කරොන්තෙහි ච පඨමපවාරණං ඨපෙත්වා පාටිපදතො පට්ඨාය යාව කත්තිකචාතුමාසිනී පුණ්ණමා, එත්ථන්තරෙ කාතබ්බා, තතො පච්ඡා වා පුරෙ වා න වට්ටති.

ද්වෙවාචිකාදිපවාරණාකථා

234. **ද්වෙවාචිකං පවාරෙතුන්ති** එත්ථ ඤත්තිං ඨපෙන්තෙනාපි ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං සඞ්ඝො ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති වත්තබ්බං, එකවාචිකෙ ''එකවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති, සමානවස්සිකෙපි ''සමානවස්සිකං පවාරෙය්‍යා''ති වත්තබ්බං, එත්ථ ච බහූපි සමානවස්සා එකතො පවාරෙතුං ලභන්ති.

පවාරණාඨපනකථා

236. **භාසිතාය ලපිතාය අපරියොසිතායාති** එත්ථ සබ්බසඞ්ගාහිකඤ්ච පුග්ගලිකඤ්චාති දුවිධං පවාරණාඨපනං. තත්ථ සබ්බසඞ්ගාහිකෙ ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො…පෙ…. සඞ්ඝො තෙවාචිකං පවාරෙ'' ඉති සුකාරතො යාව රෙකාරො, තාව භාසිතා ලපිතා අපරියොසිතාව හොති පවාරණා. එත්ථන්තරෙ එකපදෙපි ඨපෙන්තෙන ඨපිතා හොති පවාරණා. 'ය්‍ය'කාරෙ පන පත්තෙ පරියොසිතා හොති, තස්මා තතො පට්ඨාය ඨපෙන්තෙන ඨපිතාපි අට්ඨපිතා හොති. පුග්ගලිකඨපනෙ පන – ''සඞ්ඝං භන්තෙ පවාරෙමි…පෙ…. තතියම්පි භන්තෙ සඞ්ඝං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා…පෙ….

පස්සන්තො පටී''ති සඞ්කාරතො යාව අයං සබ්බපච්ඡිමො 'ටි'කාරො තාව භාසිතා ලපිතා අපරියොසිතාව හොති පවාරණා, එත්ථන්තරෙ එකපදෙපි ඨපෙන්තෙන ඨපිතා හොති පවාරණා, ''කරිස්සාමී''ති වුත්තෙ පන පරියොසිතා හොති, තස්මා ''කරිස්සාමී''ති එතස්මිං පදෙ පත්තෙ ඨපිතාපි අට්ඨපිතා හොති. එස නයො ද්වෙවාචිකඑකවාචිකසමානවස්සිකාසුපි. එතාසුපි හි ටිකාරාවසානංයෙව ඨපනඛෙත්තන්ති.

237. **අනුයුඤ්ජියමානොති** ''කිම්හි නං ඨපෙසී''ති පරතො වුත්තනයෙන පුච්ඡියමානො. **ඔමද්දිත්වාති** එතානි ''අලං භික්ඛු මා භණ්ඩන''න්තිආදීනි වචනානි වත්වා, වචනොමද්දනා හි ඉධ ඔමද්දනාති අධිප්පෙතා. **අනුද්ධංසිතං පටිජානාතීති** ''අමූලකෙන පාරාජිකෙන අනුද්ධංසිතො අයං මයා''ති එවං පටිජානාති. **යථාධම්මන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනුද්ධංසනෙ පාචිත්තියං; ඉතරෙහි දුක්කටං. **නාසෙත්වාති** ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙත්වා.

238. **සාස්ස යථාධම්මං පටිකතාති** එත්තකමෙව වත්වා පවාරෙථාති වත්තබ්බා, අසුකා නාම ආපත්තීති ඉදං පන න වත්තබ්බං, එතඤ්හි කලහස්ස මුඛං හොති.

වත්ථුඨපනාදිකථා

239. **ඉදං වත්ථු පඤ්ඤායති න පුග්ගලොති** එත්ථ චොරා කිර අරඤ්ඤවිහාරෙ පොක්ඛරණිතො මච්ඡෙ ගහෙත්වා පචිත්වා ඛාදිත්වා අගමංසු. සො තං විප්පකාරං දිස්වා ආරාමෙ වා කිඤ්චි ධුත්තෙන කතං විප්පකාරං දිස්වා ''භික්ඛුස්ස ඉමිනා කම්මෙන භවිතබ්බ''න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා එවමාහ. **වත්ථුං ඨපෙත්වා සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යාති** ''යදා තං පුග්ගලං ජානිස්සාම, තදා නං චොදෙස්සාම. ඉදානි පන සඞ්ඝො පවාරෙතූ''ති අයමෙත්ථ අත්ථො. **ඉදානෙව නං වදෙහීති** සචෙ ඉමිනා වත්ථුනා කඤ්චි පුග්ගලං පරිසඞ්කසි, ඉදානෙව නං අපදිසාහීති අත්ථො. සචෙ අපදිසති, තං පුග්ගලං අනුවිජ්ජිත්වා පවාරෙතබ්බං; නො චෙ අපදිසති, උපපරික්ඛිත්වා ජානිස්සාමාති පවාරෙතබ්බං.

අයං පුග්ගලො පඤ්ඤායති න වත්ථූති එත්ථ එකො භික්ඛු මාලාගන්ධවිලෙපනෙහි චෙතියං වා පූජෙසි, අරිට්ඨං වා පිවි, තස්ස තදනුරූපො සරීරගන්ධො අහොසි; සො තං ගන්ධං සන්ධාය ''ඉමස්ස භික්ඛුනො එවරූපො සරීරගන්ධො''ති වත්ථුං පකාසෙන්තො එවමාහ. **පුග්ගලං ඨපෙත්වා සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යාති** එතං පුග්ගලං ඨපෙත්වා සඞ්ඝො පවාරෙතු. **ඉදානෙව නං වදෙහීති** යං ත්වං පුග්ගලං ඨපෙසි, තස්ස පුග්ගලස්ස ඉදානෙව දොසං වද. සචෙ අයමස්ස දොසොති වදති, තං පුග්ගලං සොධෙත්වා පවාරෙතබ්බං. අථ නාහං ජානාමීති වදති, උපපරික්ඛිත්වා ජානිස්සාමාති පවාරෙතබ්බං.

ඉදං වත්ථු ච පුග්ගලො ච පඤ්ඤායතීති පුරිමනයෙනෙව චොරෙහි මච්ඡෙ ගහෙත්වා පචිත්වා පරිභුත්තට්ඨානඤ්ච ගන්ධාදීහි නහානට්ඨානඤ්ච දිස්වා ''පබ්බජිතස්ස කම්ම''න්ති මඤ්ඤමානො සො එවමාහ. **ඉදානෙව නං වදෙහීති** ඉදානෙව තෙන වත්ථුනා පරිසඞ්කිතං පුග්ගලං වදෙහි; ඉදං පන උභයම්පි දිස්වා දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය විනිච්ඡිනිත්වාව පවාරෙතබ්බං. **කල්ලං වචනායාති** කල්ලං චොදනාය; චොදෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. කස්මා? පවාරණතො පුබ්බෙ අවිනිච්ඡිතත්තා පච්ඡා ච දිස්වා චොදිතත්තාති. **උක්කොටනකං පාචිත්තියන්ති** ඉදඤ්හි උභයං පුබ්බෙ පවාරණාය දිස්වා විනිච්ඡිනිත්වාව භික්ඛූ පවාරෙන්ති, තස්මා පුන තං උක්කොටෙන්තස්ස ආපත්ති.

භණ්ඩනකාරකවත්ථුකථා

240. **ද්වෙ තයො උපොසථෙ චාතුද්දසිකෙ කාතුන්ති** එත්ථ චතුත්ථපඤ්චමා ද්වෙ, තතියො පන පකතියාපි චතුද්දසිකොයෙවාති. තස්මා තතියචතුත්ථා වා තතියචතුත්ථපඤ්චමා වා ද්වෙ තයො චාතුද්දසිකා කාතබ්බා. අථ චතුත්ථෙ කතෙ සුණන්ති, පඤ්චමො චාතුද්දසිකො කාතබ්බො. එවම්පි ද්වෙ චාතුද්දසිකා හොන්ති. එවං කරොන්තා භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා චාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පන්නරසීපවාරණං පවාරෙස්සන්ති. එවං පවාරෙන්තෙහි ච බහිසීමාය සාමණෙරෙ ඨපෙත්වා ''තෙ ආගච්ඡන්තී''ති සුත්වා ලහුං ලහුං සන්නිපතිත්වා පවාරෙතබ්බං. එතමත්ථං දස්සෙතුං ''තෙ චෙ භික්ඛවෙ…පෙ…. තථා කරොන්තූ''ති වුත්තං.

අසංවිහිතාති සංවිදහනරහිතා ආගමනජානනත්ථාය අකතසංවිදහිතා; අවිඤ්ඤාතාව හුත්වාති අත්ථො. **තෙසං වික්ඛිත්වාති** ''කිලන්තත්ථ මුහුත්තං විස්සමථා''තිආදිනා නයෙන සම්මොහං කත්වාති අත්ථො. **නො චෙ ලභෙථාති** නො චෙ බහිසීමං ගන්තුං ලභෙය්‍යුං; භණ්ඩනකාරකානං සාමණෙරෙහි ච දහරභික්ඛූහි ච නිරන්තරං අනුබද්ධාව හොන්ති. **ආගමෙ ජුණ්හෙති** යං සන්ධාය ආගමෙ ජුණ්හෙ පවාරෙය්‍යාමාති ඤත්තිං ඨපෙසුං, තස්මිං ආගමෙ ජුණ්හෙ කොමුදියා චාතුමාසිනියා අකාමා පවාරෙතබ්බං, අවස්සං පවාරෙතබ්බං, න හි තං අතික්කමිත්වා පවාරෙතුං ලබ්භති. **තෙහි චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූහි පවාරියමානෙති** එවං චාතුමාසිනියා පවාරියමානෙ.

පවාරණාසඞ්ගහකථා

241. **අඤ්ඤතරො ඵාසුවිහාරොති** තරුණසමථො වා තරුණවිපස්සනා වා. **පරිබාහිරා භවිස්සාමාති** අනිබද්ධරත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිභාවෙන භාවනානුයොගං සම්පාදෙතුං අසක්කොන්තා බාහිරා භවිස්සාම. **සබ්බෙහෙව එකජ්ඣං සන්නිපතිතබ්බන්ති** ඉමිනා ඡන්දදානං පටික්ඛිපති. භින්නස්ස හි සඞ්ඝස්ස සමග්ගකරණකාලෙ

තිණවත්ථාරකසමථෙ ඉමස්මිඤ්ච පවාරණාසඞ්ගහෙති ඉමෙසු තීසු ඨානෙසු ඡන්දං දාතුං න වට්ටති. පවාරණාසඞ්ගහො නාමායං විස්සට්ඨකම්මට්ඨානානං ථාමගතසමථවිපස්සනානං සොතාපන්නාදීනඤ්ච න දාතබ්බො. තරුණසමථවිපස්සනාලාභිනො පන සබ්බෙ වා හොන්තු, උපඩ්ඪා වා, එකපුග්ගලො වා එකස්සපි වසෙන දාතබ්බොයෙව. දින්නෙ පවාරණාසඞ්ගහෙ අන්තොවස්සෙ පරිහාරොව හොති, ආගන්තුකා තෙසං සෙනාසනං ගහෙතුං න ලභන්ති. තෙහිපි ඡින්නවස්සෙහි න භවිතබ්බං, පවාරෙත්වා පන අන්තරාපි චාරිකං පක්කමිතුං ලභන්තීති දස්සනත්ථං **“තෙහි ච භික්ඛවෙ”**තිආදිමාහ. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පවාරණාක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. චම්මක්ඛන්ධකං

සොණකොළිවිසවත්ථුකථා

242. චම්මක්ඛන්ධකෙ – **ඉස්සරියාධිපච්චන්**ති ඉස්සරභාවෙන ච අධිපතිභාවෙන ච සමන්නාගතං. **රජ්ජන්**ති රාජභාවං, රඤ්ඤො කත්තබ්බකිච්චං වා. **සොණො නාම කොළිවිසොති** එත්ථ **සොණොති** තස්ස නාමං; **කොළිවිසොති** ගොත්තං. **පාදතලෙසු ලොමානී**ති රත්තෙසු පාදතලෙසු සුඛුමානි අඤ්ජනවණ්ණානි කම්මචිත්තීකතානි ලොමානි ජාතානි හොන්ති. සො කිර පුබ්බෙ අසීතිසහස්සානං පුරිසානං ජෙට්ඨපුරිසො හුත්වා තෙහි සද්ධිං පච්චෙකබුද්ධස්ස වසනට්ඨානෙ පණ්ණසාලං කත්වා අත්තනො සස්සිරිකං උණ්ණපාවාරකං පච්චෙකබුද්ධස්ස පාදෙහි අක්කමනට්ඨානෙ පාදපුඤ්ඡනිකං කත්වා ඨපෙසි. තෙමාසං පන සබ්බෙව පච්චෙකබුද්ධං උපට්ඨහිංසු. අයං තස්ස ච තෙසඤ්ච අසීතියා ගාමිකසහස්සානං පුබ්බයොගො.

අසීතිගාමිකසහස්සානීති තෙසු ගාමෙසු වසන්තානං කුලපුත්තානං අසීතිසහස්සානි. **කෙනචිදෙව කරණීයෙනාති** කෙනචි කරණීයෙන විය; න පනස්ස කිඤ්චි කරණීයං අත්ථි අඤ්ඤත්‍ර තස්ස දස්සනා. රාජා කිර තානිපි අසීතිකුලපුත්තසහස්සානි සන්නිපාතාපෙන්තො ''එවං අපරිසඞ්කන්තො සොණො ආගමිස්සතී''ති සන්නිපාතාපෙසි. **දිට්ඨධම්මිකෙ අත්ථෙ**ති ''කසිවණිජ්ජාදීනි ධම්මෙන කත්තබ්බානි, මාතාපිතරො ධම්මෙන පොසිතබ්බා''ති එවමාදිනා නයෙන ඉධලොකහිතෙ අත්ථෙ අනුසාසිත්වා. **සො නො භගවා**ති සො අම්හාකං භගවා තුම්හෙ සම්පරායිකෙ අත්ථෙ අනුසාසිස්සතීති අත්ථො.

භගවන්තං පටිවෙදෙමීති භගවන්තං ජානාපෙමි. **පාටිකාය නිමුජ්ජිත්වා**ති සොපානස්ස හෙට්ඨා අඩ්ඪචන්දපාසාණෙ නිමුජ්ජිත්වා. **යස්ස දානි භන්තෙ භගවා කාලං මඤ්ඤතී**ති යස්ස තෙසං හිතකිරියත්ථස්ස භගවා කාලං ජානාති. **විහාරපච්ඡායායන්**ති විහාරපච්චන්තෙ ඡායායං. **සමන්නාහරන්තී**ති පසාදවසෙන පුනප්පුනං මනසි කරොන්ති. **භියොසොමත්තායා**ති භියොසොමත්තාය පුන විසිට්ඨතරං දස්සෙහීති අත්ථො. **අන්තරධායතී**ති අදස්සනං හොති.

සොණස්ස පබ්බජ්ජාකථා

243. **ලොහිතෙන ඵුටො හොතී**ති ලොහිතෙන මක්ඛිතො හොති. **ගවාඝාතනන්**ති යත්ථ ගාවො හඤ්ඤන්ති, තාදිසොති අත්ථො. **කුසලො** නාම වීණාය වාදනකුසලො. **වීණාය තන්තිස්සරෙ**ති වීණාය තන්තියා සරෙ. **අච්චායතා**ති අතිආයතා ඛරමුච්ඡිතා. **සරවතී**ති සරසම්පන්නා. **කම්මඤ්ඤා**ති කම්මක්ඛමා. **අතිසිථිලා**ති මන්දමුච්ඡනා. **සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතා**ති මජ්ඣිමෙ සරෙ ඨපෙත්වා මුච්ඡිතා. **වීරියසමතං අධිට්ඨහා**ති වීරියසම්පයුත්තසමතං අධිට්ඨාහි, වීරියං සමථෙන යොජෙහීති අත්ථො. **ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිවිජ්ඣා**ති සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමතං සමභාවං. තත්ථ සද්ධං පඤ්ඤාය, පඤ්ඤඤ්ච සද්ධාය, වීරියං සමාධිනා, සමාධිඤ්ච වීරියෙන යොජයමානො ඉන්ද්‍රියානං සමතං පටිවිජ්ඣ. **තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්හාහී**ති තස්මිං සමථෙ සති, යෙන ආදාසෙ මුඛබිම්බෙනෙව නිමිත්තෙන උප්පජ්ජිතබ්බං , තං සමථනිමිත්තං විපස්සනානිමිත්තං මග්ගනිමිත්තං ඵලනිමිත්තඤ්ච ගණ්හාහි, නිබ්බත්තෙහීති අත්ථො.

244. **අඤ්ඤං බ්‍යාකරෙය්‍යන්**ති අරහා අහන්ති ජානාපෙය්‍යං. **ඡ ඨානානී**ති ඡ කාරණානි. **අධිමුත්තො හොතී**ති පටිවිජ්ඣිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා ඨිතො හොති. **නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො**තිආදි සබ්බං අරහත්තවසෙන වුත්තං. අරහත්තඤ්හි සබ්බකිලෙසෙහි නික්ඛන්තත්තා **නෙක්ඛම්මං,** තෙහෙව පවිවිත්තත්තා **පවිවෙකො,** බ්‍යාපජ්ජාභාවතො **අබ්‍යාපජ්ජං,** උපාදානස්ස ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා **උපාදානක්ඛයො,** තණ්හාක්ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා **තණ්හක්ඛයො,** සම්මොහාභාවතො **අසම්මොහො**ති ච වුච්චති.

කෙවලං සද්ධාමත්තකන්ති පටිවෙධරහිතං කෙවලං පටිවෙධපඤ්ඤාය අසම්මිස්සං සද්ධාමත්තකං. **පටිචයන්**ති පුනප්පුනං කරණෙන වුඩ්ඪිං. **වීතරාගත්තා**ති මග්ගප්පටිවෙධෙන රාගස්ස විගතත්තායෙව නෙක්ඛම්මසඞ්ඛාතං අරහත්තං පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතො හොති. ඵලසමාපත්තිවිහාරෙනෙව විහරති, තන්නින්නමානසොයෙව හොතීති අත්ථො. සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො.

ලාභසක්කාරසිලොකන්ති චතුපච්චයලාභඤ්ච තෙසංයෙව සුකතභාවඤ්ච වණ්ණභණනඤ්ච. **නිකාමයමානො**ති ඉච්ඡමානො පත්ථයමානො. **පවිවෙකාධිමුත්තො**ති විවෙකෙ අධිමුත්තො අහන්ති එවං අරහත්තං බ්‍යාකරොතීති අත්ථො.

සීලබ්බතපරාමාසන්ති සීලඤ්ච වතඤ්ච පරාමසිත්වා ගහිතගහණමත්තං. **සාරතො පච්චාගච්ඡන්තො**ති සාරභාවෙන ජානන්තො. **අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තො**ති අබ්‍යාපජ්ජං අරහත්තං බ්‍යාකරොතීති අත්ථො. ඉමිනාව නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො.

භුසාති බලවන්තො. **නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්තීති** එතස්ස ඛීණාසවස්ස චිත්තං ගහෙත්වා ඨාතුං න සක්කොන්ති. **අමිස්සීකතන්ති** අමිස්සකතං. කිලෙසාහි ආරම්මණෙන සද්ධිං චිත්තං මිස්සං කරොන්ති, තෙසං අභාවා අමිස්සීකතං. **ඨිතන්ති** පතිට්ඨිතං. **ආනෙඤ්ජප්පත්තන්ති** අචලනප්පත්තං. **වයඤ්චස්සානුපස්සතීති** තස්ස චිත්තස්ස උප්පාදම්පි වයම්පි පස්සති.

නෙක්ඛම්මං අධිමුත්තස්සාති අරහත්තං පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතස්ස. සෙසපදෙහිපි අරහත්තමෙව කථිතං. **උපාදානක්ඛයස්සාති** උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං. **අසම්මොහඤ්ච චෙතසොති** චිත්තස්ස ච අසම්මොහං අධිමුත්තස්ස. **දිස්වා ආයතනුප්පාදන්ති** ආයතනානං උප්පාදඤ්ච වයඤ්ච දිස්වා. **සම්මා චිත්තං විමුච්චතීති** සම්මා හෙතුනා නයෙන ඉමාය විපස්සනාය පටිපත්තියා ඵලසමාපත්තිවසෙන චිත්තං විමුච්චති, නිබ්බානාරම්මණෙ අධිමුච්චති. **සන්තචිත්තස්සාති** නිබ්බුතචිත්තස්ස. **තාදිනොති** ඉට්ඨානිට්ඨෙ අනුනයපටිඝෙහි අකම්පියත්තා තාදී, තස්ස තාදිනො.

දිගුණාදිඋපාහනපටික්ඛෙපකථා

245. **අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තීති** අරහත්තං බ්‍යාකරොන්ති. **අත්ථො ච වුත්තොති** යෙන අරහාති ඤායති, සො අත්ථො වුත්තො. සුත්තත්ථො පන සුත්තවණ්ණනතොයෙව ගහෙතබ්බො. **අත්තා ච අනුපනීතොති** අහං අරහාති එවං බ්‍යඤ්ජනවසෙන අත්තා න උපනීතො. **අථ ච පනිධෙකච්චෙ මොඝපුරිසාති** අඤ්ඤෙ පන තුච්ඡපුරිසා හසමානා විය අසන්තමෙව අඤ්ඤං වචනමත්තෙන සන්තං කත්වා බ්‍යාකරොන්ති. **එකපලාසිකන්ති** එකපටලං . **අසීතිසකටවාහෙති** එත්ථ ද්වෙ සකටභාරා එකො වාහොති වෙදිතබ්බො. **සත්තහත්ථිකඤ්ච අනීකන්ති** එත්ථ ඡ හත්ථිනියො එකො ච හත්ථීති ඉදමෙකං **අනීකං**. ඊදිසානි සත්ත අනීකානි සත්තහත්ථිකං අනීකං නාම. **දිගුණාති** ද්විපටලා. **තිගුණාති** තිපටලා. **ගණඞ්ගණූපාහනාති** චතුපටලතො පට්ඨාය වුච්චති.

සබ්බනීලිකාදිපටික්ඛෙපකථා

246. **සබ්බනීලිකාති** සබ්බාව නීලිකා. එස නයො **සබ්බපීතිකාදීසුපි**. තත්ථ ච නීලිකා උමාපුප්ඵවණ්ණා හොති, පීතිකා කණිකාරපුප්ඵවණ්ණා, ලොහිතිකා ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණා , මඤ්ජිට්ඨිකා මඤ්ජිට්ඨවණ්ණා එව, කණ්හා අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා, මහාරඞ්ගරත්තා සතපදිපිට්ඨිවණ්ණා, මහානාමරත්තා සම්භින්නවණ්ණා හොති පණ්ඩුපලාසවණ්ණා. කුරුන්දියං පන ‘‘පදුමපුප්ඵවණ්ණා’’ති වුත්තා. එතාසු යංකිඤ්චි ලභිත්වා රජනං චොළකෙන පුඤ්ඡිත්වා වණ්ණං භින්දිත්වා ධාරෙතුං වට්ටති. අප්පමත්තකෙපි භින්නෙ වට්ටතියෙව.

නීලකවද්ධිකාති යාසං වද්ධායෙව නීලා. එසෙව නයො සබ්බත්ථ. එතාපි වණ්ණභෙදං කත්වා ධාරෙතබ්බා. **ඛල්ලකබද්ධාති** පණ්හිපිධානත්ථං තලෙ ඛල්ලකං බන්ධිත්වා කතා. **පුටබද්ධාති** යොනකඋපාහනා වුච්චති, යා යාවජඞ්ඝතො සබ්බපාදං පටිච්ඡාදෙති. **පාලිගුණ්ඨිමාති** පලිගුණ්ඨිත්වා කතා; යා උපරි පාදමත්තමෙව පටිච්ඡාදෙති, න ජඞ්ඝං. **තූලපුණ්ණිකාති** තූලපිචුනා පූරෙත්වා කතා. **තිත්තිරපත්තිකාති** තිත්තිරපත්තසදිසා විචිත්තබද්ධා. **මෙණ්ඩවිසාණවද්ධිකාති** කණ්ණිකට්ඨානෙ මෙණ්ඩකසිඞ්ගසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා. **අජවිසාණවද්ධිකාදීසුපි** එසෙව නයො. **විච්ඡිකාළිකාපි** තත්ථෙව විච්ඡිකනඞ්ගුට්ඨසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා. **මොරපිඤ්ඡපරිසිබ්බිතාති** තලෙසු වා වද්ධෙසු වා මොරපිඤ්ඡෙහි සුත්තකසදිසෙහි පරිසිබ්බිතා. **චිත්‍රාති** විචිත්‍රා; එතාසු යංකිඤ්චි ලභිත්වා, සචෙ තානි ඛල්ලකාදීනි අපනෙත්වා සක්කා හොන්ති වළඤ්ජිතුං, වළඤ්ජෙතබ්බා. තෙසු පන සති වළඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං. **සීහචම්මපරික්ඛටා** නාම පරියන්තෙසු චීවරෙ අනුවාතං විය සීහචම්මං යොජෙත්වා කතා. **ලූවකචම්මපරික්ඛටාති** පක්ඛිබිළාලචම්මපරික්ඛටා . එතාසුපි යා කාචි ලභිත්වා තං චම්මං අපනෙත්වා ධාරෙතබ්බා.

247. **ඔමුක්කන්ති** පටිමුඤ්චිත්වා අපනීතං. **නවාති** අපරිභුත්තා.

අජ්ඣාරාමෙඋපාහනපටික්ඛෙපකථා

248. **අභිජීවනිකස්සාති** යෙන සිප්පෙන අභිජීවන්ති, ජීවිකං කප්පෙන්ති, තස්ස කාරණාති අත්ථො. **ඉධ ඛො තං භික්ඛවෙති** එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං, ඉධ ඛො භික්ඛවෙ සොභෙය්‍යාථාති අත්ථො. **යං තුම්හෙති** යෙ තුම්හෙ. අථ වා යදි තුම්හෙති වුත්තං හොති. යදිසද්දස්ස හි අත්ථෙ අයං නිපාතො. **ආචරියෙසූති**ආදිම්හි පබ්බජ්ජාචරියො, උපසම්පදාචරියො, නිස්සයාචාරියො, උද්දෙසාචරියොති ඉමෙ චත්තාරොපි ඉධ ආචරියා එව. අවස්සිකස්ස ඡබ්බස්සො ආචරියමත්තො. සො හි චතුවස්සකාලෙ තං නිස්සාය වච්ඡති; එවං එකවස්සස්ස සත්තවස්සො, දුවස්සස්ස අට්ඨවස්සො, තිවස්සස්ස නවවස්සො, චතුවස්සස්ස දසවස්සො. ඉමෙපි ආචරියමත්තා එව . උපජ්ඣායස්ස සන්දිට්ඨසම්භත්තා පන සහායභික්ඛූ, යෙ වා පන කෙචි දසහි වස්සෙහි මහන්තතරා තෙ සබ්බෙපි උපජ්ඣායමත්තා නාම. එත්තකෙසු භික්ඛූසු අනුපාහනෙසු චඞ්කමන්තෙසු සඋපාහනස්ස චඞ්කමතො ආපත්ති.

249. **පාදඛීලාබාධො** නාම පාදතො ඛීලසදිසං මංසං නික්ඛන්තං හොති.

251. **තිණපාදුකාති** යෙන කෙනචි තිණෙන කතපාදුකා. **හින්තාලපාදුකාති** ඛජ්ජූරිපත්තෙහි කතපාදුකා; හින්තාලපත්තෙහිපි න වට්ටතියෙව. **කමලපාදුකාති** කමලතිණං නාම අත්ථි, තෙන කතපාදුකා; උසීරපාදුකාතිපි වදන්ති. **කම්බලපාදුකාති** උණ්ණාහි කතපාදුකා. **අසඞ්කමනීයාති** භූමියං සුප්පතිට්ඨිතා නිච්චලා අසංහාරියා.

252. **අඞ්ගජාතං ඡුපන්තීති** අඞ්ගජාතෙනෙව අඞ්ගජාතං ඡුපන්ති. **ඔගාහෙත්වා මාරෙන්තීති** අන්තො උදකෙ දළ්හං ගහෙත්වා මාරෙන්ති.

යානාදිපටික්ඛෙපකථා

253. **ඉත්ථියුත්තෙනාති** ධෙනුයුත්තෙන. **පුරිසන්තරෙනාති** පුරිසසාරථිනා. **පුරිසයුත්තෙනාති** ගොණයුත්තෙන. **ඉත්ථන්තරෙනාති** ඉත්ථිසාරථිනා. **ගඞ්ගාමහියායාති** ගඞ්ගාමහකීළිකාය. **පුරිසයුත්තං හත්ථවට්ටකන්ති** එත්ථ පුරිසයුත්තං ඉත්ථිසාරථි වා හොතු, පුරිසසාරථි වා වට්ටති. හත්ථවට්ටකං පන ඉත්ථියො වා වට්ටෙන්තු පුරිසා වා, වට්ටතියෙව. **යානුග්ඝාතෙනාති** යානං අභිරුහන්තස්ස සබ්බො කායො චලති තප්පච්චයා. **සිවිකන්ති** පීඨකසිවිකං. **පාටඞ්කින්ති** වංසෙ ලග්ගෙත්වා කතං පටපොතලිකං.

254. **උච්චාසයනමහාසයනානීති** එත්ථ **උච්චාසයනන්ති** පමාණාතික්කන්තං මඤ්චං. **මහාසයනන්ති** අකප්පියත්ථරණං, ආසන්දිආදීසු **ආසන්දීති** පමාණාතික්කන්තාසනං. **පල්ලඞ්කොති** පාදෙසු වාළරූපානි ඨපෙත්වා කතො. **ගොනකොති** දීඝලොමකො මහාකොජවො; චතුරඞ්ගුලාධිකානි කිර තස්ස ලොමානි. **චිත්තකාති** වානචිත්‍රො උණ්ණාමයත්ථරණො. **පටිකාති** උණ්ණාමයො සෙතත්ථරණො. **පටලිකාති** ඝනපුප්ඵකො උණ්ණාමයලොහිතත්ථරණො; යො ආමලකපට්ටොතිපි වුච්චති. **තූලිකාති** පකතිතූලිකායෙව. **විකතිකාති** සීහබ්‍යග්ඝාදිරූපවිචිත්‍රො උණ්ණාමයත්ථරණො. **උද්දලොමීති** එකතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං; ''උද්ධලොමී''තිපි පාඨො. **එකන්තලොමීති** උභතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං. **කට්ටිස්සන්ති** රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයං පච්චත්ථරණං . **කොසෙය්‍යන්ති** රතනපරිසිබ්බිතං කොසියසුත්තමයං පච්චත්ථරණං; සුද්ධකොසෙය්‍යං පන වට්ටති.

කුත්තකන්ති සොළසන්නං නාටකිත්ථීනං ඨත්වා නච්චනයොග්ගං උණ්ණාමයඅත්ථරණං. **හත්ථත්ථරඅස්සත්ථරාති** හත්ථිඅස්සපිට්ඨීසු අත්ථරණකඅත්ථරණා එව. **රථත්ථරෙපි** එසෙව නයො. **අජිනප්පවෙණීති** අජිනචම්මෙහි මඤ්චප්පමාණෙන සිබ්බිත්වා කතා පවෙණී. **කදලිමිගපවරපච්චත්ථරණන්ති** කදලිමිගචම්මං නාම අත්ථි, තෙන කතං පවරපච්චත්ථරණං, උත්තමපච්චත්ථරණන්ති අත්ථො. තං කිර සෙතවත්ථස්ස උපරි කදලිමිගචම්මං පත්ථරිත්වා සිබ්බිත්වා කරොන්ති. **සඋත්තරච්ඡදන්ති** සහ උත්තරච්ඡදනෙන; උපරිබද්ධෙන රත්තවිතානෙන සද්ධින්ති අත්ථො . සෙතවිතානම්පි හෙට්ඨා අකප්පියපච්චත්ථරණෙ සති න වට්ටති, අසති පන වට්ටති. **උභතොලොහිතකූපධානන්ති** සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්චාති මඤ්චස්ස උභතොලොහිතකූපධානං, එතං න කප්පති. යං පන එකමෙව උපධානං උභොසු පස්සෙසු රත්තං වා හොති, පදුමවණ්ණං වා චිත්‍රං වා, සචෙ පමාණයුත්තං, වට්ටති. මහාඋපධානං පන පටික්ඛිත්තං.

සබ්බචම්මපටික්ඛෙපාදිකථා

255. **දීපිච්ඡාපොති** දීපිපොතකො. **ඔගුම්ඵියන්තීති** භිත්තිදණ්ඩකාදීසු වෙඨෙත්වා බන්ධන්ති.

256. **අභිනිසීදිතුන්ති** අභිනිස්සාය නිසීදිතුං; අපස්සයං කත්වා නිසීදිතුන්ති අත්ථො. **ගිලානෙන භික්ඛුනා සඋපාහනෙනාති** එත්ථ ගිලානො නාම යො න සක්කොති අනුපාහනො ගාමං පවිසිතුං.

257. **කුරරඝරෙති** එවංනාමකෙ නගරෙ; එතෙනස්ස ගොචරගාමො වුත්තො. **පපතකෙ පබ්බතෙති** පපතනාමකෙ පබ්බතෙ; එතෙනස්ස නිවාසනට්ඨානං වුත්තං. **සොණොති** තස්ස නාමං. කොටිඅග්ඝනකං පන කණ්ණපිළන්ධනකං ධාරෙති, තස්මා ''කුටිකණ්ණො''ති වුච්චති; කොටිකණ්ණොති අත්ථො. **පාසාදිකන්ති** පසාදජනකං. **පසාදනීයන්ති** ඉදං තස්සෙව අත්ථවෙවචනං. **උත්තමදමථසමථන්ති** උත්තමං දමථඤ්ච සමථඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච සමාධිඤ්ච කායූපසමඤ්ච චිත්තූපසමඤ්චාතිපි අත්ථො. **දන්තන්ති** සබ්බෙසං විසූකායිකවිප්ඵන්දිතානං උපච්ඡින්නත්තා දන්තං; ඛීණකිලෙසන්ති අත්ථො. **ගුත්තන්ති** සංවරගුත්තියා ගුත්තං. **සන්තින්ද්‍රියන්ති** යතින්ද්‍රියං. **නාගන්ති** ආගුවිරහිතං. **තිණ්ණං මෙ වස්සානං අච්චයෙනාති** මම පබ්බජ්ජාදිවසතො පට්ඨාය තිණ්ණං වස්සානං අච්චයෙන. **උපසම්පදං අලත්ථන්ති** අහං උපසම්පදං අලභිං . **කණ්හුත්තරාති** කණ්හමත්තිකුත්තරා; උපරි වඩ්ඪිතකණ්හමත්තිකාති අත්ථො. **ගොකණ්ටකහතාති** ගුන්නං ඛුරෙහි අක්කන්තභූමිතො සමුට්ඨිතෙහි ගොකණ්ටකෙහි උපහතා. තෙ කිර ගොකණ්ටකෙ එකපටලිකා උපාහනා රක්ඛිතුං න සක්කොන්ති; එවං ඛරා හොන්ති. **එරගු, මොරගු, මජ්ජාරු, ජන්තූති** ඉමා චතස්සොපි තිණජාතියො; එතෙහි කටසාරකෙ ච තට්ටිකායො ච කරොන්ති. එත්ථ **එරගූති** එරකතිණං; තං ඔළාරිකං. මොරගුතිණං තම්බසීසං මුදුකං සුඛසම්ඵස්සං, තෙන කතතට්ටිකා නිපජ්ජිත්වා වුට්ඨිතමත්තෙ පුන උද්ධුමාතා හුත්වා තිට්ඨති. මජ්ජාරුනා සාටකෙපි කරොන්ති. ජන්තුස්ස මණිසදිසො වණ්ණො හොති. **සෙනාසනං පඤ්ඤපෙසීති** භිසිං වා කටසාරකං වා පඤ්ඤපෙසි;

පඤ්ඤපෙත්වා ච පන සොණස්ස ආරොචෙති – ‘‘ආවුසො සත්ථා තයා සද්ධිං එකාවාසෙ වසිතුකාමො, ගන්ධකුටියංයෙව තෙ සෙනාසනං පඤ්ඤත්ත’’න්ති.

258. **අයං ඛ්වස්ස කාලොති** අයං ඛො කාලො භවෙය්‍ය. **පරිදස්සීති** පරිදස්සෙසි. ‘‘ඉදඤ්චිදඤ්ච වදෙය්‍යාසීති යං මෙ උපජ්ඣායො ජානාපෙසි, තස්ස අයං කාලො භවෙය්‍ය, හන්ද දානි ආරොචෙමි තං සාසන’’න්ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො.

259. **විනයධරපඤ්චමෙනාති** අනුස්සාවනාචරියපඤ්චමෙන. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ගුණඞ්ගුණූපාහනන්ති** එත්ථ මනුස්සචම්මං ඨපෙත්වා යෙන කෙනචි චම්මෙන උපාහනා වට්ටති. උපාහනකොසකසත්ථකොසකකුඤ්චිකකොසකෙසුපි එසෙව නයො. **චම්මානි අත්ථරණානීති** එත්ථ පන යංකිඤ්චි එළකචම්මං අජචම්මඤ්ච අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං වා නිසීදිතුං වා වට්ටති. මිගචම්මෙ එණිමිගො වාතමිගො පසදමිගො කුරඞ්ගමිගො මිගමාතුකො රොහිතමිගොති එතෙසංයෙව චම්මානි වට්ටන්ති. අඤ්ඤෙසං පන –

මක්කටො කාළසීහො ච, සරභො කදලීමිගො;
යෙ ච වාළමිගා කෙචි, තෙසං චම්මං න වට්ටති.

තත්ථ **වාළමිගාති** සීහබ්‍යග්ඝඅච්ඡතරච්ඡා; න කෙවලඤ්ච එතෙසංයෙව, යෙසං පන චම්මං වට්ටතීති වුත්තං, තෙ ඨපෙත්වා අවසෙසා අන්තමසො ගොමහිංසසසබිළාරාදයොපි සබ්බෙ ඉමස්මිං අත්ථෙ වාළමිගාත්වෙව වෙදිතබ්බා. එතෙසඤ්හි සබ්බෙසං චම්මං න වට්ටති. **න තාව තං ගණනූපගං යාව න හත්ථං ගච්ඡතීති** යාව ආහරිත්වා වා න දින්නං, තුම්හාකං භන්තෙ චීවරං උප්පන්නන්ති පහිණිත්වා වා නාරොචිතං, තාව ගණනං න උපෙති. සචෙ අනධිට්ඨිතං, වට්ටති; අධිට්ඨිතඤ්ච ගණනං න උපෙතීති අත්ථො. යදා පන ආනෙත්වා වා දින්නං හොති, උප්පන්නන්ති වා සුතං, තතො පට්ඨාය දසාහමෙව පරිහාරං ලභතීති.

චම්මක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකං

පඤ්චභෙසජ්ජාදිකථා

260. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ – **සාරදිකෙන ආබාධෙනාති** සරදකාලෙ උප්පන්නෙන පිත්තාබාධෙන, තස්මිඤ්හි කාලෙ වස්සොදකෙනපි තෙමෙන්ති, කද්දමම්පි මද්දන්ති, අන්තරන්තරා ආතපොපි ඛරො හොති, තෙන තෙසං පිත්තං කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොති. **ආහාරත්ථඤ්ච ඵරෙය්‍යාති** ආහාරත්ථං සාධෙය්‍ය.

261. **නච්ඡාදෙන්තීති** න ජීරන්ති, න වාතරොගං පටිප්පස්සම්භෙතුං සක්කොන්ති. **සෙනෙසිතානීති** සිනිද්ධානි. **භත්තාච්ඡාදකෙනාති** භත්තං අරොචකෙන.

262. **අච්ඡවසන්තිආදීසු** නිස්සග්ගියවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. **කාලෙ පටිග්ගහිතන්තිආදීසු** මජ්ඣන්හිකෙ අවීතිවත්තෙ පටිග්ගහෙත්වා පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වාති අත්ථො. **තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුන්ති** සත්තාහකාලිකතෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං.

263. **මූලභෙසජ්ජාදි** විනිච්ඡයොපි ඛුද්දකවණ්ණනායං වුත්තොයෙව. තස්මා ඉධ යං යං පුබ්බෙ අවුත්තං තං තදෙව වණ්ණයිස්සාම. **වචත්තන්ති** සෙතවචං. **නිසදං නිසදපොතකන්ති** පිසනසිලා ච පිසනපොතො ච. **ඵග්ගවන්ති** ලතාජාති. **නත්තමාලන්ති** කරඤ්ජං. **හිඞ්ගුහිඞ්ගුජතුහිඞ්ගුසිපාටිකා** හිඞ්ගුජාතියොයෙව. **තකතකපත්තිතකපණ්ණියො** ලාඛාජාතියො.

සාමුද්දන්ති සමුද්දතීරෙ වාලුකා විය සන්තිට්ඨති. **කාළලොණන්ති** පකතිලොණං. **සින්ධවන්ති** සෙතවණ්ණං පබ්බතෙ උට්ඨහති. **උබ්භිදන්ති** භූමිතො අඞ්කුරං උට්ඨහති. **බිලන්ති** දබ්බසම්භාරෙහි සද්ධිං පචිතං, තං රත්තවණ්ණං.

264-6. **කායො වා දුග්ගන්ධොති** කස්සචි අස්සාදීනං විය කායගන්ධො හොති, තස්සාපි සිරීසකොසුම්බාදිචුණ්ණානි වා ගන්ධචුණ්ණානි වා සබ්බානි වට්ටන්ති. **ඡකණන්ති** ගොමයං. **රජනනිප්පක්කන්ති** රජනකසටං. පාකතිකචුණ්ණම්පි කොට්ටෙත්වා උදකෙන තෙමෙත්වා න්හායිතුං වට්ටති; එතම්පි රජනනිප්පක්කසඞ්ඛෙපමෙව ගච්ඡති.

ආමකමංසඤ්ච ඛාදි ආමකලොහිතඤ්ච පිවීති න තං භික්ඛු ඛාදි න පිවි, අමනුස්සො ඛාදිත්වා ච පිවිත්වා ච පක්කන්තො, තෙන වුත්තං – ‘‘තස්ස සො අමනුස්සිකාබාධො පටිප්පස්සම්භී’’ති.

අඤ්ජනන්ති සබ්බසඞ්ගාහිකවචනමෙතං. **කාළඤ්ජනන්ති** එකා අඤ්ජනජාති. **රසඤ්ජනං** නානාසම්භාරෙහි කතං. **සොතඤ්ජනන්ති** නදීසොතාදීසු උප්පජ්ජනකං අඤ්ජනං. **ගෙරුකො** නාම සුවණ්ණගෙරුකො. **කපල්ලන්ති** දීපසිඛතො ගහිතමසි. **අඤ්ජනූපපිංසනෙහීති** අඤ්ජනෙන සද්ධිං එකතො පිංසිතබ්බෙහි, න හි කිඤ්චි අඤ්ඤනූපපිංසනං න වට්ටති. **චන්දනන්ති** ලොහිතචන්දනාදිකං යංකිඤ්චි. **තගරාදීනි** පාකටානි, අඤ්ඤානිපි නීලුප්පලාදීනි වට්ටන්තියෙව.

අට්ඨිමයන්ති මනුස්සට්ඨිං ඨපෙත්වා අවසෙසඅට්ඨිමයං. **දන්තමයන්ති** හත්ථිදන්තාදිසබ්බදන්තමයං. **විසාණමයෙපි** අකප්පියං නාම නත්ථි, **නළමයාදයො** එකන්තකප්පියායෙව. **සලාකට්ඨානියන්ති** යත්ථ සලාකං ඔදහන්ති, තං සුසිරදණ්ඩකං වා ථවිකං වා අනුජානාමීති අත්ථො. **අංසබද්ධකොති** අඤ්ජනිත්ථවිකාය අංසබද්ධකො. **යමකනත්ථුකරණින්ති** සමසොතාහි ද්වීහි පනාළිකාහි එකං නත්ථුකරණිං.

267. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ තෙලපාකන්ති** යංකිඤ්චි භෙසජ්ජපක්ඛිත්තං සබ්බං අනුඤ්ඤාතමෙව හොති. **අතිපක්ඛිත්තමජ්ජානීති** අතිවිය ඛිත්තමජ්ජානි; බහුං මජ්ජං පක්ඛිපිත්වා යොජිතානීති අත්ථො.

අඞ්ගවාතොති හත්ථපාදෙ වාතො. **සම්භාරසෙදන්ති** නානාවිධපණ්ණභඞ්ගසෙදං. **මහාසෙදන්ති** මහන්තං සෙදං; පොරිසප්පමාණං ආවාටං අඞ්ගාරානං පූරෙත්වා පංසුවාලිකාදීහි පිදහිත්වා තත්ථ නානාවිධානි වාතහරණපණ්ණානි සන්ථරිත්වා තෙලමක්ඛිතෙන ගත්තෙන තත්ථ නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තන්තෙන සරීරං සෙදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. **භඞ්ගොදකන්ති** නානාපණ්ණභඞ්ගකුථිතං උදකං; තෙහි පණ්ණෙහි ච උදකෙන ච සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා සෙදෙතබ්බො. **උදකකොට්ඨකන්ති** උදකකොට්ඨෙ චාටිං වා දොණිං වා උණ්හොදකස්ස පූරෙත්වා තත්ථ පවිසිත්වා සෙදකම්මකරණං අනුජානාමීති අත්ථො.

පබ්බවාතො හොතීති පබ්බෙ පබ්බෙ වාතො විජ්ඣති. **ලොහිතං මොචෙතුන්ති** සත්ථකෙන ලොහිතං මොචෙතුං. **පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතුන්ති** යෙන ඵාලිතපාදා පාකතිකා හොන්ති; තං නාළිකෙරාදීසු නානාභෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතුං; පාදානං සප්පායභෙසජ්ජං පචිතුන්ති අත්ථො. **තිලකක්කෙන අත්ථොති** පිට්ඨෙහි තිලෙහි අත්ථො. **කබළිකන්ති** වණමුඛෙ සත්තුපිණ්ඩං පක්ඛිපිතුං. **සාසපකුඩ්ඩෙනාති** සාසපපිට්ඨෙන. **වඩ්ඪමංසන්ති** අධිකමංසං ආණි

විය උට්ඨහති. **ලොණසක්ඛරිකාය ඡින්දිතුන්ති** ඛුරෙන ඡින්දිතුං. **විකාසිකන්ති** තෙලරුන්ධනපිලොතිකං. **සබ්බං වණපටිකම්මන්ති** යංකිඤ්චි වණපරිකම්මං නාම අත්ථි; සබ්බං අනුජානාමීති අත්ථො.

268. **සාමං ගහෙත්වාති** ඉදං න කෙවලං සප්පදට්ඨස්සෙව, අඤ්ඤස්මිම්පි දට්ඨවිසෙ සති සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං; අඤ්ඤෙසු පන කාරණෙසු පටිග්ගහිතමෙව වට්ටති. **කතො න පුන පටිග්ගහෙතබ්බොති** සචෙ භූමිප්පත්තො, පටිග්ගහෙතබ්බො; අප්පත්තං පන ගහෙතුං වට්ටති.

269. **ඝරදින්නකාබාධොති** වසීකරණපානකසමුට්ඨිතරොගො. **සීතාලොළින්ති** නඞ්ගලෙන කසන්තස්ස ඵාලෙ ලග්ගමත්තිකං උදකෙන ආලොළෙත්වා පායෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

දුට්ඨගහණිකොති විපන්නගහණිකො; කිච්ඡෙන උච්චාරො නික්ඛමතීති අත්ථො. **ආමිසඛාරන්ති** සුක්ඛොදනං ඣාපෙත්වා තාය ඡාරිකාය පග්ඝරිතං ඛාරොදකං. **මුත්තහරීතකන්ති** ගොමුත්තපරිභාවිතං හරීතකං. **අභිසන්නකායොති** උස්සන්නදොසකායො. **අච්ඡකඤ්ජියන්ති** තණ්ඩුලොදකමණ්ඩො. **අකටයූසන්ති** අසිනිද්ධො මුග්ගපචිතපානීයො. **කටාකටන්ති** සොව ධොතසිනිද්ධො. **පටිච්ඡාදනීයෙනාති** මංසරසෙන.

ගුළාදිඅනුජානනකථා

272. **සචෙ භික්ඛවෙ පක්කාපි මුග්ගා ජායන්තීති** පක්කා මුග්ගා සචෙපි ජායන්ති, යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතබ්බා. පක්කත්තා හි තෙ කප්පියා එව.

274. **අන්තොවුත්ථන්ති** අකප්පියකුටියං වුත්ථං. **සාමං පක්කන්ති** එත්ථ යංකිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුනො පචිතුං න වට්ටති. සචෙපිස්ස උණ්හයාගුයා සුලසිපණ්ණානි වා සිඞ්ගිවෙරං වා ලොණං වා පක්ඛිපන්ති, තම්පි චාලෙතුං න වට්ටති, ''යාගුං නිබ්බාපෙමී''ති පන චාලෙතුං වට්ටති. උත්තණ්ඩුලභත්තං ලභිත්වාපි පිදහිතුං න වට්ටති. සචෙ පන මනුස්සා පිදහිත්වාව දෙන්ති, වට්ටති; ''භත්තං වා මා නිබ්බායතූ''ති පිදහිතුං වට්ටති. ඛීරතක්කාදීසු පන සකිං කුථිතෙසු අග්ගිං දාතුං වට්ටති, පුනපාකස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා. **උක්කපිණ්ඩකාපි ඛාදන්තීති** බිළාලමූසිකගොධාමඞ්ගුසා ඛාදන්ති. **දමකාති** විඝාසාදා.

276. **තතො නීහටන්ති** යත්ථ නිමන්තිතා භුඤ්ජන්ති, තතො නීහටං.

278. **වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨන්ති** වනෙ චෙව පදුමිනිගච්ඡෙ ච ජාතං. **අබීජන්ති** තරුණඵලං, යස්ස බීජං න අඞ්කුරං ජනෙති. **නිබ්බට්ටබීජන්ති** බීජං නිබ්බට්ටෙත්වා අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බකං අම්බපනසාදි.

279. **දුරොපයො වණොති** දුක්ඛෙන රුහති, දුක්ඛෙන පාකතිකො හොතීති අත්ථො. **දුප්පරිහාරං සත්ථන්ති** සම්බාධෙ දුක්ඛෙන සත්ථං පරිහරෙය්‍යං. **සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වාති** යථාපරිච්ඡින්නෙ ඔකාසෙ යෙන කෙනචි සත්ථෙන වා සූචියා වා කණ්ටකෙන වා සත්තිකාය වා පාසාණසක්ඛලිකාය වා නඛෙන වා ඡින්දනං වා ඵාලනං වා විජ්ඣනං වා ලෙඛනං වා න කාතබ්බං; සබ්බඤ්හෙතං සත්ථකම්මමෙව හොති. යෙන කෙනචි පන චම්මෙන වා වත්ථෙන වා වත්ථිපීළනම්පි න කාතබ්බං; සබ්බඤ්හෙතං වත්ථිකම්මමෙව හොති. එත්ථ ච **සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඞ්ගුලාති** ඉදං සත්ථකම්මංයෙව සන්ධාය වුත්තං. වත්ථිකම්මං පන සම්බාධෙයෙව පටික්ඛිත්තං. තත්ථ පන ඛාරං ආදාතුං යෙන කෙනචි රජ්ජුකෙන වා බන්ධිතුං වට්ටති. යදි තෙන ඡිජ්ජති, සුච්ඡින්නං. අණ්ඩවුඩ්ඪිරොගෙපි සත්ථකම්මං න වට්ටති, තස්මා අණ්ඩං ඵාලෙත්වා බීජානි උද්ධරිත්වා ''අරොගං කරිස්සාමී''ති න කත්තබ්බං. අග්ගිතාපනභෙසජ්ජාලිම්පනෙසු පන පටික්ඛෙපො නත්ථි. වච්චමග්ගෙ භෙසජ්ජමක්ඛිතා ආදානවට්ටි වා වෙළුනාළිකා වා වට්ටති, යාය ඛාරකම්මං වා කරොන්ති, තෙලං වා පවෙසෙන්ති.

280. **පවත්තමංසන්ති** මතස්ස මංසං. **මාඝාතොති** තං දිවසං න ලබ්භා කෙනචි කිඤ්චි ජීවිතා වොරොපෙතුං. **පොත්ථනිකන්ති** මංසච්ඡෙදනසත්ථකං වුච්චති. **කිම්පිමායාති** කිම්පි ඉමාය. **න භගවා උස්සහතීති** න භගවා සක්කොති. **යත්‍ර හි නාමාති** යස්මා නාම. **පටිවෙක්ඛීති** වීමංසි; පටිපුච්ඡීති වුත්තං හොති. **අප්පටිවෙක්ඛිත්වාති** අප්පටිපුච්ඡිත්වා. සචෙ පන අසුකමංසන්ති ජානාති, පටිපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි, අජානන්තෙන පන පුච්ඡිත්වාව ඛාදිතබ්බං.

හත්ථිමංසාදිපටික්ඛෙපකථා

281. **සුනඛමංසන්ති** එත්ථ අරඤ්ඤකොකා නාම සුනඛසදිසා හොන්ති, තෙසං මංසං වට්ටති. යො පන ගාමසුනඛියා වා කොකෙන කොකසුනඛියා වා ගාමසුනඛෙන සංයොගා උප්පන්නො, තස්ස මංසං න වට්ටති, සො හි උභයං භජතීති. **අහිමංසන්ති** කස්සචි අපාදකස්ස දීඝජාතිකස්ස මංසං න වට්ටති. **සීහමංසාදීනි** පාකටානෙව.

එත්ථ ච මනුස්සමංසං සජාතිතාය පටික්ඛිත්තං, හත්ථිඅස්සමංසං රාජඞ්ගතාය, සුනඛමංසඤ්ච අහිමංසඤ්ච පටිකූලතාය, සීහමංසාදීනි පඤ්ච අත්තනො අනුපද්දවත්ථායාති. ඉමෙසං මනුස්සාදීනං දසන්නං මංසම්පි අට්ඨිපි

ලොහිතම්පි චම්මම්පි ලොමම්පි සබ්බං න වට්ටති, යංකිඤ්චි ඤත්වා වා අඤත්වා වා ඛාදන්තස්ස ආපත්තියෙව. යදා ජානාති, තදා දෙසෙතබ්බා. ''අපුච්ඡිත්වා ඛාදිස්සාමී''ති ගණ්හතො පටිග්ගහණෙ දුක්කටං, ''පුච්ඡිත්වා ඛාදිස්සාමී''ති ගණ්හතො අනාපත්ති. උද්දිස්ස කතං පන ජානිත්වා ඛාදන්තස්සෙව ආපත්ති, පච්ඡා ජානන්තො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බොති.

යාගුමධුගොළකාදිකථා

282. **එකත්තකොති** එකකො, නත්ථි මෙ දුතියොති අත්ථො. **පහූතං යාගුඤ්ච මධුගොළකඤ්ච පටියාදාපෙත්වාති** සො කිර සතසහස්සං වයං කත්වා පටියාදාපෙසි. අනුමොදනාගාථාපරියොසානෙ ''පත්ථයතං ඉච්ඡත''න්ති පදානං ''අලමෙව දාතු''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. සචෙ පන ''පත්ථයතා ඉච්ඡතා''ති පාඨො අත්ථි, සොයෙව ගහෙතබ්බො.

283. **භොජ්ජයාගුන්ති** යා පවාරණං ජනෙති. **යදග්ගෙනාති** යං ආදිං කත්වා. **සග්ගා තෙ ආරද්ධාති** සග්ගනිබ්බත්තකපුඤ්ඤං උපචිතන්ති අත්ථො. **යථාධම්මො කාරෙතබ්බොති** පරම්පරභොජනෙන කාරෙතබ්බො, භොජ්ජයාගුයා හි පවාරණා හොතීති.

284. **නාහං තං කච්චානාති** තස්මිං කිර අවසිට්ඨගුළෙ දෙවතා සුඛුමොජං පක්ඛිපිංසු, සා අඤ්ඤෙසං පරිණාමං න ගච්ඡති, තස්මා එවමාහ. **ගිලානස්ස ගුළන්ති** තථාරූපෙන බ්‍යාධිනා ගිලානස්ස පච්ඡාභත්තං ගුළං අනුජානාමීති අත්ථො.

පාටලිගාමවත්ථුකථා

285. **සබ්බසන්ථරින්ති** යථා සබ්බං සන්ථතං හොති, එවං.

286. **සුනිධවස්සකාරාති** සුනිධො ච වස්සකාරො ච ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා මගධරඤ්ඤො මහාමත්තා මහාමච්චා. **වජ්ජීනං පටිබාහායාති** වජ්ජිරාජකුලානං ආයමුඛපච්ඡින්දනත්ථං. **වත්ථූනීති** ඝරවත්ථූනි. **චිත්තානි නමන්ති නිවෙසනානි මාපෙතුන්ති** තා කිර දෙවතා වත්ථුවිජ්ජාපාඨකානං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා එවං චිත්තානි නාමෙන්ති. කස්මා? අම්හාකං යථානුරූපං සක්කාරං කරිස්සන්තීති අත්ථො. **තාවතිංසෙහීති** ලොකෙ කිර සක්කං දෙවරාජානං විස්සකම්මඤ්ච උපාදාය තාවතිංසා පණ්ඩිතාති සද්දො අබ්භුග්ගතො, තෙනෙවාහ තාවතිංසෙහීති, තාවතිංසෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වා විය මාපෙන්තීති අත්ථො. **යාවතා අරියං ආයතනන්ති** යත්තකං අරියමනුස්සානං ඔසරණට්ඨානං නාම අත්ථි. **යාවතා වණිප්පථොති** යත්තකං වාණිජානං ආහතභණ්ඩස්ස රාසිවසෙනෙව කයවික්කයට්ඨානං නාම අත්ථි. **ඉදං අග්ගනගරන්ති** තෙසං අරියායතනවණිප්පථානං ඉදං අග්ගනගරං භවිස්සති. **පුටභෙදනන්ති** පුටභෙදනට්ඨානං මොචනට්ඨානන්ති වුත්තං හොති. **අග්ගිතො වාති**ආදීසු සමුච්චයත්ථො වා සද්දො. තත්‍ර හි එකස්ස කොට්ඨාසස්ස අග්ගිතො, එකස්ස උදකතො, එකස්ස අබ්භන්තරතො, අඤ්ඤමඤ්ඤභෙදා අන්තරායො භවිස්සති. **උළුම්පන්ති** පාරගමනත්ථාය ආණියො ආකොටෙත්වා කතං. **කුල්ලන්ති** වල්ලිආදීහි බන්ධිත්වා කතං.

අණ්ණවන්ති සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන යොජනමත්තං ගම්භීරස්ස ච පුථුලස්ස ච උදකට්ඨානස්සෙතං අධිවචනං. **සරන්ති** ඉධ නදී අධිප්පෙතා. ඉදං වුත්තං හොති – යෙ ගම්භීරං විත්ථතං තණ්හාසරං තරන්ති, තෙ අරියමග්ගසඞ්ඛාතං සෙතුං කත්වාන විසජ්ජ පල්ලලානි අනාමසිත්වාව උදකභරිතානි නින්නට්ඨානානි; අයං පන ඉදං අප්පමත්තකං උදකං උත්තරිතුකාමොපි කුල්ලඤ්හි පරිජනො බන්ධති, බුද්ධා පන බුද්ධසාවකා ච විනා එව කුල්ලෙන තිණ්ණා මෙධාවිනො ජනාති.

287. **අනනුබොධාති** අබුජ්ඣනෙන. **සන්ධාවිතන්ති** භවතො භවං ගමනවසෙන සන්ධාවිතං. **සංසරිතන්ති** පුනප්පුනං ගමනවසෙන සංසරිතං. **මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්චාති** මයා ච තුම්හෙහි ච. අථ වා **සන්ධාවිතං සංසරිතන්ති** සන්ධාවනං සංසරණං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච අහොසීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **සංසිතන්ති** සංසරිතං. **භවනෙත්ති සමූහතාති** භවතො භවගමනා සන්ධාවනා තණ්හාරජ්ජු සුට්ඨු හතා ඡින්නා අප්පවත්තිකතා.

289. **නීලාති** ඉදං සබ්බසඞ්ගාහකං. **නීලවණ්ණාති**ආදි තස්සෙව විභාගදස්සනත්ථං. තත්ථ න තෙසං පකතිවණ්ණා නීලා, නීලවිලෙපනානං විචිත්තතාවසෙනෙතං වුත්තං. **පටිවට්ටෙසීති** පහාරෙසි. **සාහාරං දජ්ජෙය්‍යාථාති** සජනපදං දදෙය්‍යාථ. **අඞ්ගුලිං ඵොටෙසුන්ති** අඞ්ගුලිං චාලෙසුං. **අම්බකායාති** ඉත්ථිකාය. **ඔලොකෙථාති** පස්සථ. **අපලොකෙථාති** පුනප්පුනං පස්සථ. **උපසංහරථාති** උපනෙථ. ඉමං ලිච්ඡවිපරිසං තුම්හාකං චිත්තෙන තාවතිංසපරිසං හරථ, තාවතිංසස්ස සමකං කත්වා පස්සථාති අත්ථො.

සීහසෙනාපතිවත්ථුආදිකථා

290. **ධම්මස්ස ච අනුධම්මං බ්‍යාකරොන්තීති** භගවතා වුත්තකාරණස්ස අනුකාරණං කථෙන්ති. **සහධම්මිකො වාදානුවාදොති** අපරෙහි වුත්තකාරණෙන සකාරණො හුත්වා තුම්හාකං වාදො විඤ්ඤූගරහිතබ්බං කාරණං කොචි

අප්පමත්තකොපි කිං න ආගච්ඡති. ඉදං වුත්තං හොති ''කිං සබ්බකාරෙනාපි තුම්හාකං වාදෙ ගාරය්හකාරණං නත්ථී''ති. **අනබ්භක්ඛාතුකාමාති** අභිභවිත්වා න ආචික්ඛිතුකාමා.

293. **අනුවිච්චකාරන්ති** අනුවිදිත්වා චින්තෙත්වා තුලයිත්වා කාතබ්බං කරොහීති වුත්තං හොති. **ඤාතමනුස්සානන්ති** ලොකෙ පාකටානං. **සාධු හොතීති** සුන්දරං හොති. **පටාකං පරිහරෙය්‍යුන්ති** පටාකං උක්ඛිපිත්වා නගරෙ ඝොසන්තා ආහිණ්ඩෙය්‍යුං. කස්මා? ''එවං නො අම්හාකං මහන්තභාවො භවිස්සතී''ති. **ඔපානභූතන්ති** පටියත්තඋදපානො විය ඨිතං. **කුලන්ති** නිවෙසනං. **දාතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යාසීති** මා ඉමෙසං දෙය්‍යධම්මං උපච්ඡින්දිත්ථ, සම්පත්තානඤ්හි දාතබ්බමෙවාති ඔවදති. **ඔකාරොති** අවකාරො ලාමකභාවො. **සාමුක්කංසිකාති** අත්තනායෙව උද්ධරිත්වා ගහිතා; අසාධාරණං අඤ්ඤෙසන්ති අත්ථො. **උද්දිස්ස කතන්ති** උද්දිසිත්වා කතං.

294. **පටිච්චකම්මන්ති** අත්තානං පටිච්ච කතන්ති අත්ථො. අථ වා **පටිච්චකම්මන්ති** නිමිත්තකම්මස්සෙතං අධිවචනං, තං පටිච්චකම්මං එත්ථ අත්ථීති මංසම්පි පටිච්චකම්මන්ති වුත්තං. යො හි එවරූපං මංසං පරිභුඤ්ජති, සොපි තස්ස කම්මස්ස දායාදො හොති, වධකස්ස විය තස්සාපි පාණඝාතකම්මං හොතීති අධිප්පායො . **ජීරිදන්තීති** ජීරන්ති අබ්භාචික්ඛන්තා න ජීරන්ති, අබ්භක්ඛානස්ස අන්තං න ගච්ඡන්තීති අත්ථො. **තිකොටිපරිසුද්ධකථා** සඞ්ඝභෙදසික්ඛාපදවණ්ණනායං වුත්තා.

කප්පියභූමිඅනුජානනකථා

295. **සකටපරිවට්ටන්ති** සකටෙහි පරික්ඛෙපං විය කත්වා අච්ඡන්ති. **පච්චන්තිමන්ති** අභිලාපමත්තමෙතං ''යං සඞ්ඝො ආකඞ්ඛතී''ති වුත්තත්තා පන ධුරවිහාරොපි සම්මන්නිතුං වට්ටති, කම්මවාචං අවත්වා අපලොකනෙනාපි වට්ටතියෙව. **කාකොරවසද්දන්ති** තත්ථ තත්ථ පවිට්ඨානං ආමිසඛාදනත්ථාය අනුප්පගෙයෙව සන්නිපතිතානං කාකානං ඔරවසද්දං. **යසොජො** නාම කපිලසුත්තපරියොසානෙ පබ්බජිතානං පඤ්චන්නං සතානං අග්ගපුරිසො.

උස්සාවනන්තිකන්තිආදීසු උස්සාවනන්තිකා තාව එවං කත්තබ්බා. යො ථම්භානං වා උපරි භිත්තිපාදෙ වා නිඛනිත්වා විහාරො කරියති, තස්ස හෙට්ඨා ථම්භපටිච්ඡකා පාසාණා භූමිගතිකා එව. පඨමථම්භං පන පඨමභිත්තිපාදං වා පතිට්ඨාපෙන්තෙහි බහූහි සම්පරිවාරෙත්වා ''කප්පියකුටිං කරොම, කප්පියකුටිං කරොමා''ති වාචං නිච්ඡාරෙන්තෙහි මනුස්සෙසු උක්ඛිපිත්වා පතිට්ඨාපෙන්තෙසු ආමසිත්වා වා සයං උක්ඛිපිත්වා වා ථම්භෙ වා භිත්තිපාදො වා පතිට්ඨාපෙතබ්බො. කුරුන්දිමහාපච්චරීසු පන ''කප්පියකුටි කප්පියකුටී''ති වත්වා පතිට්ඨාපෙතබ්බන්ති වුත්තං. අන්ධකට්ඨකථායං ''සඞ්ඝස්ස කප්පියකුටිං අධිට්ඨාමී''ති වුත්තං. තං පන අවත්වාපි අට්ඨකථාසු වුත්තනයෙන වුත්තෙ දොසො නත්ථි. ඉදං පනෙත්ථ සාධාරණලක්ඛණං, ථම්භපතිට්ඨානඤ්ච වචනපරියොසානඤ්ච සමකාලං වට්ටති. සචෙ හි අනිට්ඨිතෙ වචනෙ ථම්භො පතිට්ඨාති, අප්පතිට්ඨිතෙ වා තස්මිං වචනං නිට්ඨාති, අකතා හොති කප්පියකුටි. තෙනෙව මහාපච්චරියං වුත්තං – ''බහූහි සම්පරිවාරෙත්වා වත්තබ්බං, අවස්සඤ්හි එත්ථ එකස්සපි වචනනිට්ඨානඤ්ච ථම්භපතිට්ඨානඤ්ච එකතො භවිස්සතී''ති.

ඉට්ඨකසිලාමත්තිකාකුට්ටිකාසු පන කුටීසු හෙට්ඨා චයං බන්ධිත්වා වා අබන්ධිත්වා වා කරොන්තු, යතො පට්ඨාය භිත්තිං උට්ඨාපෙතුකාමා හොන්ති, තං සබ්බපඨමං ඉට්ඨකං වා සිලං වා මත්තිකාපිණ්ඩං වා ගහෙත්වා වුත්තනයෙනෙව කප්පියකුටි කාතබ්බා. ඉට්ඨකාදයො හි භිත්තියා පඨමිට්ඨකාදීනං හෙට්ඨා න වට්ටන්ති, ථම්භා පන උපරි උග්ගච්ඡන්ති, තස්මා වට්ටන්ති. අන්ධකට්ඨකථායං ''ථම්භෙහි කරියමානෙ චතූසු කොණෙසු චත්තාරො ථම්භා ඉට්ඨකාදිකුට්ටෙ චතූසු කොණෙසු ද්වෙ තිස්සො ඉට්ඨකා අධිට්ඨාතබ්බා''ති වුත්තං. තථා පන අකතායපි දොසො නත්ථි, අට්ඨකථාසු හි වුත්තමෙව පමාණං.

ගොනිසාදිකා දුවිධා – ආරාමගොනිසාදිකා, විහාරගොනිසාදිකාති. තාසු යත්ථ නෙව ආරාමො න සෙනාසනානි පරික්ඛිත්තානි හොන්ති, අයං **''ආරාමගොනිසාදිකා''** නාම. යත්ථ සෙනාසනානි සබ්බානි වා එකච්චානි වා පරික්ඛිත්තානි, ආරාමො අපරික්ඛිත්තො, අයං **''විහාරගොනිසාදිකා''** නාම. ඉති උභයත්‍රාපි ආරාමස්ස අපරික්ඛිත්තභාවොයෙව පමාණං. ආරාමො පන උපඩ්ඪපරික්ඛිත්තොපි බහුතරං පරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙව නාමාති කුරුන්දිමහආපච්චරියාදීසු වුත්තං. එත්ථ කප්පියකුටිං ලද්ධුං වට්ටති.

ගහපතීති මනුස්සා ආවාසං කත්වා ''කප්පියකුටිං දෙම, පරිභුඤ්ජථා''ති වදන්ති, එසා ගහපති නාම. ''කප්පියකුටිං කාතුං දෙමා''ති වුත්තෙපි වට්ටතියෙව. අන්ධකට්ඨකථායං පන ''යස්මා භික්ඛුං ඨපෙත්වා සෙසසහධම්මිකානං සබ්බෙසඤ්ච දෙවමනුස්සානං හත්ථතො පටිග්ගහො ච සන්නිධි ච අන්තොවුත්ථඤ්ච තෙසං සන්තකං භික්ඛුස්ස වට්ටති, තස්මා තෙසං ගෙහානි වා තෙහි දින්නා කප්පියකුටි වා ගහපතීති වුච්චතී''ති වුත්තං. පුනපි වුත්තං – ''භික්ඛුසඞ්ඝස්ස විහාරං ඨපෙත්වා භික්ඛුනුපස්සයො වා ආරාමිකානං වා තිත්ථියානං වා දෙවතානං වා නාගානං වා අපි බ්‍රහ්මානං විමානං කප්පියකුටි හොතී''ති, තං සුවුත්තං; සඞ්ඝසන්තකමෙව හි භික්ඛුසන්තකං වා ගෙහං ගහපතිකුටිකා න හොති. **සම්මුතිකා** නාම කම්මවාචං සාවෙත්වා කතාති.

යං ඉමාසු චතූසු කප්පියභූමීසු වුත්ථං ආමිසං, තං සබ්බං අන්තොවුත්ථසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති. භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච අන්තොවුත්ථඅන්තොපක්කමොචනත්ථඤ්හි කප්පියකුටියො අනුඤ්ඤාතා. යං පන අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ වුත්ථං සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා වා සන්තකං එකරත්තම්පි ඨපිතං, තං අන්තොවුත්ථං; තත්ථ පක්කඤ්ච අන්තොපක්කං නාම හොති, එතං න කප්පති. සත්තාහකාලිකං පන යාවජීවිකඤ්ච වට්ටති.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – සාමණෙරො භික්ඛුස්ස තණ්ඩුලාදිකං ආමිසං ආහරිත්වා කප්පියකුටියං නික්ඛිපිත්වා පුනදිවසෙ පචිත්වා දෙති, අන්තොවුත්ථං න හොති. තත්ථ අකප්පියකුටියං නික්ඛිත්තසප්පිආදීසු යංකිඤ්චි පක්ඛිපිත්වා දෙති, මුඛසන්නිධි නාම හොති. මහාපච්චරියං පන ''අන්තොවුත්ථං හොතී''ති වුත්තං. තත්ථ නාමමත්තමෙව නානාකරණං. භික්ඛු අකප්පියකුටියං ඨපිතසප්පිඤ්ච යාවජීවිකපණ්ණඤ්ච එකතො පචිත්වා පරිභුඤ්ජති, සත්තාහං නිරාමිසං වට්ටති. සචෙ ආමිසසංසට්ඨං කත්වා පරිභුඤ්ජති, අන්තොවුත්ථඤ්චෙව සාමංපාකඤ්ච හොති. එතෙනුපායෙන සබ්බසංසග්ගා වෙදිතබ්බා.

ඉමා පන කප්පියකුටියො කදා ජහිතවත්ථුකා හොන්ති? උස්සාවනන්තිකා තාව යා ථම්භානං උපරි භිත්තිපාදෙ වා නිඛණිත්වා කතා, සා සබ්බෙසු ථම්භෙසු ච භිත්තිපාදෙසු ච අපනීතෙසු ජහිතවත්ථුකා හොති. සචෙ පන ථම්භෙ වා භිත්තිපාදෙ වා පරිවත්තෙන්ති, යො යො ඨිතො තත්ථ තත්ථ පතිට්ඨාති, සබ්බෙසුපි පරිවත්තිතෙසු අජහිතවත්ථුකාව හොති. ඉට්ඨකාදීහි කතා චයස්ස උපරි භිත්තිඅත්ථාය ඨපිතං ඉට්ඨකං වා සිලං වා මත්තිකාපිණ්ඩං වා ආදිං කත්වා විනාසිතකාලෙ ජහිතවත්ථුකා හොති. යෙහි පන ඉට්ඨකාදීහි අධිට්ඨිතා, තෙසු අපනීතෙසුපි තදඤ්ඤාසු පතිට්ඨිතාසු අජහිතවත්ථුකාව හොති.

ගොනිසාදිකා පාකාරාදීහි පරික්ඛෙපෙ කතෙ ජහිතවත්ථුකා හොති. පුන තස්මිං ආරාමෙ කප්පියකුටි ලද්ධුං වට්ටති. සචෙ පන පුනපි පාකාරාදයො තත්ථ තත්ථ ඛණ්ඩා හොන්ති, තතො තතො ගාවො පවිසන්ති, පුන කප්පියකුටි හොති. ඉතරා පන ද්වෙ ගොපානසීමත්තං ඨපෙත්වා සබ්බස්මිං ඡදනෙ විනට්ඨෙ ජහිතවත්ථුකා හොන්ති. සචෙ ගොපානසීනං උපරි එකම්පි පක්ඛපාසකමණ්ඩලං අත්ථි, රක්ඛති.

යත්‍ර පනිමා චතස්සොපි කප්පියභූමියො නත්ථි, තත්ථ කිං කාතබ්බං? අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා තස්ස සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. තත්‍රිදං වත්ථු – කරවිකතිස්සත්ථෙරො කිර විනයධරපාමොක්ඛො මහාසීවත්ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි. සො දීපාලොකෙන සප්පිකුම්භං පස්සිත්වා ''භන්තෙ කිමෙත''න්ති පුච්ඡි. ථෙරො ''ආවුසො ගාමතො සප්පිකුම්භො ආභතො, ලූඛදිවසෙ සප්පිනා භුඤ්ජනත්ථායා''ති ආහ. තතො නං තිස්සත්ථෙරො ''න වට්ටති භන්තෙ''ති ආහ. ථෙරො පුනදිවසෙ පමුඛෙ නික්ඛිපාපෙසි. තිස්සත්ථෙරො පුන එකදිවසෙ ආගතො තං දිස්වා තථෙව පුච්ඡිත්වා ''භන්තෙ සහසෙය්‍යප්පහොනකට්ඨානෙ ඨපෙතුං න වට්ටතී''ති ආහ. ථෙරො පුනදිවසෙ බහි නීහරාපෙත්වා නික්ඛිපාපෙසි, තං චොරා හරිංසු. සො පුන එකදිවසං ආගතං තිස්සත්ථෙරං ආහ – ''ආවුසො තයා 'න වට්ටතී'ති වුත්තො සො කුම්භො බහි නික්ඛිත්තො චොරෙහි අවහතො''ති. තතො නං තිස්සත්ථෙරො ආහ – ''නනු භන්තෙ අනුපසම්පන්නස්ස දාතබ්බො අස්ස, අනුපසම්පන්නස්ස හි දත්වා තස්ස සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී''ති.

296-9. මෙණ්ඩකවත්ථු උත්තානමෙව. අපි චෙත්ථ **අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච ගොරසෙති** ඉමෙ පඤ්ච ගොරසෙ විසුං පරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුම්පි අනුජානාමීති අත්ථො. **පාථෙය්‍යං පරියෙසිතුන්ති** එත්ථ සචෙ කෙචි සයමෙව ඤත්වා දෙන්ති, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ දෙන්ති, ඤාතිපවාරිතට්ඨානතො වා භික්ඛාචාරවත්තෙන වා පරියෙසිතබ්බං. තථා අලභන්තෙන අඤ්ඤාතිකඅප්පවාරිතට්ඨානතො යාචිත්වාපි ගහෙතබ්බං. එකදිවසෙන ගමනීයෙ මග්ගෙ එකභත්තත්ථාය පරියෙසිතබ්බං. දීඝෙ අද්ධානෙ යත්තකෙන කන්තාරං නිත්ථරති, තත්තකං පරියෙසිතබ්බං.

කෙණියජටිලවත්ථුකථා

300. **කාජෙහි ගාහාපෙත්වාති** පඤ්චහි කාජසතෙහි සුසඞ්ඛතස්ස බදරපානස්ස කුටසහස්සං ගාහාපෙත්වා. **එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වාති** ''සාධු භික්ඛවෙ පානං අපිවන්තා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා පච්චයබාහුල්ලිකාති වාදං න උප්පාදයිත්ථ, මයි ච ගාරවං අකත්ථ, මම ච තුම්හෙසු ගාරවං ජනයිත්ථ, ඉති චො අහං ඉමිනා කාරණෙන සුට්ඨු පසන්නො''තිආදිනා නයෙන ධම්මිං කථං කත්වා **අනුජානාමි භික්ඛවෙ අට්ඨ පානානීති**ආදිමාහ.

තත්ථ **අම්බපානන්ති** ආමෙහි වා පක්කෙහි වා අම්බෙහි කතපානං. තත්ථ ආමෙහි කරොන්තෙන අම්බතරුණානි භින්දිත්වා උදකෙ පක්ඛිපිත්වා ආතපෙ ආදිච්චපාකෙන පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වා තදහුපටිග්ගහිතෙහි මධුසක්කරකප්පූරාදීහි යොජෙත්වා කාතබ්බං. එවං කතං පුරෙභත්තමෙව කප්පති. අනුපසම්පන්නෙහි කතං ලභිත්වා පන පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං පුරෙභත්තං සාමිසපරිභොගෙනාපි වට්ටති, පච්ඡාභත්තං නිරාමිසපරිභොගෙන යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටතියෙව. එස නයො සබ්බපානෙසු.

තෙසු පන **ජම්බුපානන්ති** ජම්බුඵලෙහි කතපානං. **චොචපානන්ති** අට්ඨිකෙහි කදලිඵලෙහි කතපානං. **මොචපානන්ති** අනට්ඨිකෙහි කදලිඵලෙහි කතපානං. **මධුකපානන්ති** මධුකානං ජාතිරසෙන කතපානං; තං පන

උදකසම්භින්නං වට්ටති, සුද්ධං න වට්ටති. **මුද්දිකපානන්ති** මුද්දිකා උදකෙ මද්දිත්වා අම්බපානං විය කතපානං. **සාලූකපානන්ති** රත්තුප්පලනීලුප්පලාදීනං සාලූකෙ මද්දිත්වා කතපානං. **ඵාරුසකපානන්ති** ඵාරුසකඵලෙහි අම්බපානං විය කතපානං. ඉමානි අට්ඨ පානානි සීතානිපි ආදිච්චපාකානිපි වට්ටන්ති, අග්ගිපාකානි න වට්ටන්ති. **ධඤ්ඤඵලරසන්ති** සත්තන්නං ධඤ්ඤානං ඵලරසං. **ඩාකරසන්ති** පක්කඩාකරසං. යාවකාලිකපත්තානඤ්හි පුරෙභත්තංයෙව රසො කප්පති. යාවජීවිකානං පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතසප්පිආදීහි සද්ධිං පක්කානං සත්තාහං කප්පති. සචෙ පන සුද්ධඋදකෙන පචති, යාවජීවම්පි වට්ටති. ඛීරාදීහි පන සද්ධිං පචිතුං න වට්ටති. අඤ්ඤෙහි පක්කම්පි ඩාකරසසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. කුරුන්දියං පන ''යාවකාලිකපත්තානම්පි සීතොදකෙන මද්දිත්වා කතරසො වා ආදිච්චපාකො වා වට්ටතී''ති වුත්තං. **ඨපෙත්වා මධුකපුප්ඵරසන්ති** එත්ථ මධුකපුප්ඵරසො අග්ගිපාකො වා හොතු ආදිච්චපාකො වා, පච්ඡාභත්තං න වට්ටති. පුරෙභත්තම්පි යං පානං ගහෙත්වා මජ්ජං කරොන්ති, සො ආදිතො පට්ඨාය න වට්ටති. මධුකපුප්ඵං පන අල්ලං වා සුක්ඛං වා භජ්ජිතං වා තෙන කතඵාණිතං වා යතො පට්ඨාය මජ්ජං න කරොන්ති, තං සබ්බං පුරෙභත්තං වට්ටති. උච්ඡුරසො නිකසටො පච්ඡාභත්තං වට්ටති . ඉති පානානි අනුජානන්තෙන ඉමෙපි චත්තාරො රසා අනුඤ්ඤාතාති. **අග්ගිහුත්තමුඛා යඤ්ඤා**තිආදීසු අග්ගිහුතං සෙට්ඨං, අග්ගිහුතං මුඛන්ති වුත්තං හොති.

රොජමල්ලාදිවත්ථුකථා

301-2. රොජවත්ථු උත්තානත්ථමෙව. තත්ථ **සඞ්කරං අකංසූති** කතිකං අකංසු. **උළාරං ඛො තෙ ඉදන්ති** සුන්දරං ඛො තෙ ඉදං. **නාහං භන්තෙ ආනන්ද බහුකතොති** නාහං බුද්ධාදිගතපසාදබහුමානෙන ඉධාගතොති දස්සෙති. **සබ්බඤ්ච ඩාකන්ති** සප්පිආදීහි පක්කං වා අපක්කං වා යංකිඤ්චි ඩාකං. **පිට්ඨඛාදනීයන්ති** පිට්ඨමයං ඛාදනීයං; රොජො කිර ඉදං උභයම්පි සතසහස්සං වයං කත්වා පටියාදාපෙසි.

303. **මඤ්ජුකාති** මධුරවචනා. **පටිභානෙය්‍යකාති** සකෙ සිප්පෙ පටිභානසම්පන්නා. **දක්ඛාති** ඡෙකා, අනලසා වා. **පරියොදාතසිප්පාති** නිද්දොසසිප්පා. **නාළියාවාපකෙනාති** නාළියා ච ආවාපකෙන ච. ආවාපකො නාම යත්ථ ලද්ධං ලද්ධං ආවපන්ති, පක්ඛිපන්තීති වුත්තං හොති. **න ච භික්ඛවෙ නහාපිතපුබ්බෙන ඛුරභණ්ඩන්ති** එත්ථ ගහෙත්වා පරිහරිතුමෙව න වට්ටති, අඤ්ඤස්ස සන්තකෙන කෙසෙ ඡෙදෙතුං වට්ටති. සචෙ වෙතනං ගහෙත්වා ඡින්දති, න වට්ටති. යො අනහාපිතපුබ්බො තස්ස පරිහරිතුම්පි වට්ටති, තං වා අඤ්ඤං වා ගහෙත්වා කෙසෙ ඡෙදෙතුම්පි වට්ටති.

304. **භාගං දත්වාති** දසමභාගං දත්වා; ඉදං කිර ජම්බුදීපෙ පොරාණකචාරිත්තං, තස්මා දසකොට්ඨාසෙ කත්වා එකො කොට්ඨාසො භූමිසාමිකානං දාතබ්බො.

චතුමහාපදෙසකථා

305. **යං භික්ඛවෙ මයා ඉදං න කප්පතීති** ඉමෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙ භගවා භික්ඛූනං නයග්ගහණත්ථාය ආහ. තත්ථ ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරා සුත්තං ගහෙත්වා පරිමද්දන්තා ඉදං අද්දසංසු. **ඨපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරසන්ති** සත්තධඤ්ඤරසානි පච්ඡාභත්තං න කප්පන්තීති පටික්ඛිත්තානි. තාලනාළිකෙරපනසලබුජඅලාබුකුම්භණ්ඩපුස්සඵලතිපුසඵලඑළාලුකානි , නව මහාඵලානි සබ්බඤ්ච අපරණ්ණං, ධඤ්ඤගතිකමෙව. තං කිඤ්චාපි න පටික්ඛිත්තං, අථ ඛො අකප්පියං අනුලොමෙති, තස්මා පච්ඡාභත්තං න කප්පති. අට්ඨ පානානි අනුඤ්ඤාතානි. අවසෙසානි වෙත්තතින්තිණිකමාතුලුඞ්ගකපිත්ථකොසම්බකරමන්දාදිඛුද්දකඵලපානානි අට්ඨපානගතිකානෙව, තානි කිඤ්චාපි න අනුඤ්ඤාතානි, අථ ඛො කප්පියං අනුලොමෙන්ති, තස්මා කප්පන්ති. ඨපෙත්වා හි සානුලොමං ධඤ්ඤඵලරසං අඤ්ඤං ඵලපානං නාම අකප්පියං නත්ථි, සබ්බං යාමකාලිකංයෙවාති කුරුන්දියං වුත්තං.

භගවතා ඡ චීවරානි අනුඤ්ඤාතානි. ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි තෙසං අනුලොමානි දුකූලං, පත්තුණ්ණං, චීනපට්ටං, සොමාරපට්ටං, ඉද්ධිමයිකං, දෙවදත්තියන්ති අපරානි ඡ අනුඤ්ඤාතානි. තත්ථ **''පත්තුණ්ණ''**න්ති පත්තුණ්ණදෙසෙ පාණකෙහි සඤ්ජාතවත්ථං. ද්වෙ පටා දෙසනාමෙනෙව වුත්තා. තානි තීණි කොසෙය්‍යස්සානුලොමානි. දුකූලං සාණස්ස, ඉතරානි ද්වෙ කප්පාසිකස්ස වා සබ්බෙසං වා.

භගවතා එකාදස පත්තෙ පටික්ඛිපිත්වා ද්වෙ පත්තා අනුඤ්ඤාතා – ලොහපත්තො චෙව මත්තිකාපත්තො ච. ලොහථාලකං, මත්තිකාථාලකං, තම්බලොහථාලකන්ති තෙසංයෙව අනුලොමානි. භගවතා තයො තුම්බා අනුඤ්ඤාතා – ලොහතුම්බො, කට්ඨතුම්බො, ඵලතුම්බොති. කුණ්ඩිකා, කඤ්චනකො, උදකතුම්බොති තෙසංයෙව අනුලොමානි. කුරුන්දියං පන ''පානීයසඞ්ඛපානීයසරාවකානි එතෙසං අනුලොමානී''ති වුත්තං. පට්ටිකා, සූකරන්තන්ති ද්වෙ කායබන්ධනානි අනුඤ්ඤාතානි, දුස්සපට්ටෙන රජ්ජුකෙන ච කතකායබන්ධනානි තෙසං අනුලොමානි. සෙතච්ඡත්තං, කිලඤ්ජච්ඡත්තං, පණ්ණච්ඡත්තන්ති තීණි ඡත්තානි අනුඤ්ඤාතානි. එකපණ්ණච්ඡත්තං තෙසංයෙව අනුලොමන්ති ඉමිනා නයෙන පාළිඤ්ච අට්ඨකථඤ්ච අනුපෙක්ඛිත්වා අඤ්ඤානිපි කප්පියාකප්පියානං අනුලොමානි වෙදිතබ්බානි.

තදහුපටිග්ගහිතං කාලෙ කප්පතීතිආදි සබ්බං සම්භින්නරසං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ හි ඡල්ලිම්පි අනපනෙත්වා සකලෙනෙව නාළිකෙරඵලෙන සද්ධිං පානකං පටිග්ගහිතං හොති , නාළිකෙරං අපනෙත්වා තං විකාලෙපි කප්පති.

උපරි සප්පිපිණ්ඩං ඨපෙත්වා සීතලපායාසං දෙන්ති, යං පායාසෙන අසංසට්ඨං සප්පි, තං අපනෙත්වා සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. බද්ධමධුඵාණිතාදීසුපි එසෙව නයො. තක්කොලජාතිඵලාදීහි අලඞ්කරිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, තානි උද්ධරිත්වා ධොවිත්වා යාවජීවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි. යාගුයං පක්ඛිපිත්වා දින්නසිඞ්ගිවෙරාදීසුපි තෙලාදීසු පක්ඛිපිත්වා දින්නලට්ඨිමධුකාදීසුපි එසෙව නයො. එවං යං යං අසම්භින්නරසං හොති, තං තං එකතො පටිග්ගහිතම්පි යථා සුද්ධං හොති, තථා ධොවිත්වා වා තච්ඡෙත්වා වා තස්ස තස්ස කාලවසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

සචෙ පන සම්භින්නරසං හොති සංසට්ඨං, න වට්ටති. යාවකාලිකඤ්හි අත්තනා සද්ධිං සම්භින්නරසානි තීණිපි යාමකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති, යාමකාලිකං ද්වෙපි සත්තාහකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති, සත්තාහකාලිකම්පි අත්තනා සද්ධිං සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙති; තස්මා තෙන තදහුපටිග්ගහිතෙන සද්ධිං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති ද්වීහපටිග්ගහිතෙන ඡාහං, තීහපටිග්ගහිතෙන පඤ්චාහං...පෙ.... සත්තාහපටිග්ගහිතෙන තදහෙව කප්පතීති වෙදිතබ්බං. තස්මායෙව හි ''සත්තාහකාලිකෙන භික්ඛවෙ යාවජීවිකං තදහුපටිග්ගහිත''න්ති අවත්වා ''පටිග්ගහිතං සත්තාහං කප්පතී''ති වුත්තං.

කාලයාමසත්තාහාතික්කමෙසු චෙත්ථ විකාලභොජනසන්නිධිභෙසජ්ජසික්ඛාපදානං වසෙන ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. ඉමෙසු ච පන චතූසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං යාමකාලිකන්ති ඉදමෙව ද්වයං අන්තොවුත්ථකඤ්චෙව සන්නිධිකාරකඤ්ච හොති, සත්තාහකාලිකඤ්ච යාවජීවිකඤ්ච අකප්පියකුටියං නික්ඛිපිතුම්පි වට්ටති, සන්නිධිම්පි න ජනෙතීති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

භෙසජ්ජක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. කඨිනක්ඛන්ධකං

කඨිනානුජානනකථා

306. කඨිනක්ඛන්ධකෙ – **පාවෙය්‍යකාති** පාවෙය්‍යරට්ඨවාසිනො. පාවෙය්‍යං නාම කොසලෙසු පච්ඡිමදිසාභාගෙ රට්ඨං; තත්ථ වාසිනොති වුත්තං හොති. කොසලරඤ්ඤො එකපිතුකභාතූනං භද්දවග්ගියත්ථෙරානං එතං අධිවචනං. තෙසු සබ්බජෙට්ඨකො අනාගාමී, සබ්බපච්ඡිමකො සොතාපන්නො, එකොපි අරහා වා පුථුජ්ජනො වා නත්ථි. **ආරඤ්ඤිකාති** ධුතඞ්ගසමාදානවසෙන ආරඤ්ඤිකා; න අරඤ්ඤවාසමත්තෙන. පිණ්ඩපාතිකාදිභාවෙපි තෙසං එසෙව නයො. සීසවසෙන චෙතං වුත්තං. ඉමෙ පන තෙරසාපි ධුතඞ්ගානි සමාදායෙව වත්තන්ති. **උදකසඞ්ගහෙති** උදකෙන සඞ්ගහිතෙ ඝටිතෙ සංසට්ඨෙ; ථලෙ ච නින්නෙ ච එකොදකීභූතෙති අත්ථො.

උදකචික්ඛල්ලෙති අක්කන්තඅක්කන්තට්ඨානෙ උදකචික්ඛල්ලො උට්ඨහිත්වා යාව ආනිසදා පහරති, ඊදිසෙ චික්ඛල්ලෙති අත්ථො. **ඔකපුණ්ණෙහීති** උදකපුණ්ණෙහි. තෙසං කිර චීවරානි ඝනානි, තෙසු පතිතං උදකං න පග්ඝරති ඝනත්තා පුටබද්ධං විය තිට්ඨති. තෙන වුත්තං – ‘‘ඔකපුණ්ණෙහි චීවරෙහී’’ති. ‘‘ඔඝපුණ්ණෙහී’’තිපි පාඨො.

අව්හයමානා වස්සං වසිම්හාති එත්ථ ආගන්තුකට්ඨානෙ සෙනාසනඵාසුතාය අභාවෙන ච භගවතො දස්සනාලාභෙන උක්කණ්ඨිතතාය ච තෙ භික්ඛූ ඵාසුං න වසිංසු, තස්මා ‘‘අව්හයමානා ඵාසුකං වස්සං වසිම්හා’’ති නාවොචුං. **ධම්මිං කථං කත්වාති** භගවා තෙසං භික්ඛූනං අනමතග්ගියකථං කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි කථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණිත්වා නිසින්නට්ඨානතොයෙව ආකාසෙ උප්පතිත්වා අගමංසු, තං සන්ධාය වුත්තං – ‘‘ධම්මිං කථං කත්වා’’ති. තතො භගවා ‘‘සචෙ කඨිනත්ථාරො පඤ්ඤත්තො අභවිස්ස, එතෙ භික්ඛූ එකං චීවරං ඨපෙත්වා සන්තරුත්තරෙන ආගච්ඡන්තා න එවං කිලන්තා අස්සු, කඨිනත්ථාරො ච නාමෙස සබ්බබුද්ධෙහි අනුඤ්ඤාතො’’ති චින්තෙත්වා කඨිනත්ථාරං අනුජානිතුකාමො භික්ඛූ ආමන්තෙසි, ආමන්තෙත්වා ච පන **‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ’’**තිආදිමාහ.

තත්ථ **අත්ථතකඨිනානං වොති** නිපාතමත්තං වොකාරො; අත්ථතකඨිනානන්ති අත්ථො. එවඤ්හි සති පරතො ‘‘සො නෙසං භවිස්සතී’’ති යුජ්ජති. අථ වා **වොති** සාමිවචනමෙවෙතං. **සො නෙසන්ති** එත්ථ පන සො චීවරුප්පාදො යෙ අත්ථතකඨිනා, තෙසං භවිස්සතීති අත්ථො.

තත්ථ **අනාමන්තචාරොති** යාව කඨිනං න උද්ධරියති, තාව අනාමන්තෙත්වා චරණං කප්පිස්සති , චාරිත්තසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති භවිස්සතීති අත්ථො. **අසමාදානචාරොති** තිචීවරං අසමාදාය චරණං; චීවරවිප්පවාසො කප්පිස්සතීති අත්ථො. **ගණභොජනන්ති** ගණභොජනම්පි කප්පිස්සති. **යාවදත්ථචීවරන්ති** යාවත්තකෙන චීවරෙන අත්ථො, තාවත්තකං අනධිට්ඨිතං අවිකප්පිතං කප්පිස්සතීති අත්ථො. **යො ච තත්ථ චීවරුප්පාදොති** තත්ථ කඨිනත්ථතසීමායං මතකචීවරං වා හොතු සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නං වා සඞ්ඝිකෙන තත්‍රුප්පාදෙන ආභතං වා, යෙන කෙනචි ආකාරෙන යං සඞ්ඝිකචීවරං උප්පජ්ජති, තං තෙසං භවිස්සතීති අත්ථො.

එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ කඨිනං අත්ථරිතබ්බන්ති එත්ථ කඨිනත්ථාරං කෙ ලභන්ති, කෙ න ලභන්තීති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලභන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්නං හෙට්ඨා න ලභන්ති. වුත්ථවස්සවසෙන පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පඨමපවාරණාය පවාරිතා ලභන්ති, ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලභන්ති, අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලභන්තීති මහාපච්චරියං වුත්තං. පුරිමිකාය උපගතානං පන සබ්බෙ ගණපූරකා හොන්ති, ආනිසංසං න ලභන්ති, ආනිසංසො ඉතරෙසංයෙව හොති. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා චත්තාරො වා හොන්ති තයො වා ද්වෙ වා එකො වා, ඉතරෙ ගණපූරකෙ කත්වා කඨිනං අත්ථරිතබ්බං. අථ චත්තාරො භික්ඛූ උපගතා, එකො පරිපුණ්ණවස්සො සාමණෙරො, සො චෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපූරකො චෙව හොති, ආනිසංසඤ්ච ලභති. තයො භික්ඛූ ද්වෙ සාමණෙරා, ද්වෙ භික්ඛූ තයො සාමණෙරා, එකො භික්ඛු චත්තාරො සාමණෙරාති එත්ථාපි එසෙව නයො. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා කඨිනත්ථාරකුසලා න හොන්ති, අත්ථාරකුසලා ඛන්ධකභාණකත්ථෙරා පරියෙසිත්වා ආනෙතබ්බා. කම්මවාචං සාවෙත්වා කඨිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගමිස්සන්ති. ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව හොති.

කඨිනං කෙන දින්නං වට්ටති? යෙන කෙනචි දෙවෙන වා මනුස්සෙන වා පඤ්චන්නං වා සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරෙන දින්නං වට්ටති. කඨිනදායකස්ස වත්තං අත්ථි, සචෙ සො තං අජානන්තො පුච්ඡති – ‘‘භන්තෙ කථං කඨිනං දාතබ්බ’’න්ති තස්ස එවං ආචික්ඛිතබ්බං – ‘‘තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරප්පහොනකං සූරියුග්ගමනසමයෙ වත්ථං ‘කඨිනචීවරං දෙමා’ති දාතුං වට්ටති , තස්ස පරිකම්මත්ථං එත්තකා නාම සූචියො, එත්තකං සුත්තං, එත්තකං රජනං, පරිකම්මං කරොන්තානං එත්තකානං භික්ඛූනං යාගුභත්තඤ්ච දාතුං වට්ටතී’’ති.

කඨිනත්ථාරකෙනාපි ධම්මෙන සමෙන උප්පන්නං කඨිනං අත්ථරන්තෙන වත්තං ජානිතබ්බං. තන්තවායගෙහතො හි ආහතසන්තානෙනෙව ඛලිමක්ඛිතසාටකො න වට්ටති, මලීනසාටකොපි න වට්ටති, තස්මා

කඨිනත්ථාරසාටකං ලභිත්වා සුට්ඨු ධොවිත්වා සූචිආදීනි චීවරකම්මූපකරණානි සජ්ජෙත්වා බහූහි භික්ඛූහි සද්ධිං තදහෙව සිබ්බිත්වා නිට්ඨිතසූචිකම්මං රජිත්වා කප්පබින්දුං දත්වා කඨිනං අත්ථරිතබ්බං. සචෙ තස්මිං අනත්ථතෙයෙව අඤ්ඤං කඨිනසාටකං ආහරති, අඤ්ඤානි ච බහූනි කඨිනානිසංසවත්ථානි දෙති, යො ආනිසංසං බහුං දෙති, තස්ස සන්තකෙනෙව අත්ථරිතබ්බං. ඉතරො යථා තථා ඔවදිත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බො.

කඨිනං පන කෙන අත්ථරිතබ්බං? යස්ස සඞ්ඝො කඨිනචීවරං දෙති. සඞ්ඝෙන පන කස්ස දාතබ්බං? යො ජිණ්ණචීවරො හොති. සචෙ බහූ ජිණ්ණචීවරා හොන්ති, වුඩ්ඪස්ස දාතබ්බං. වුඩ්ඪෙසුපි යො මහාපරිසො තදහෙව චීවරං කත්වා අත්ථරිතුං සක්කොති, තස්ස දාතබ්බං. සචෙ වුඩ්ඪො න සක්කොති නවකතරො සක්කොති, තස්ස දාතබ්බං. අපිච සඞ්ඝෙන මහාථෙරස්ස සඞ්ගහං කාතුං වට්ටති, තස්මා ‘‘තුම්හෙ භන්තෙ ගණ්හථ, මයං කත්වා දස්සාමා’’ති වත්තබ්බං. තීසු චීවරෙසු යං ජිණ්ණං හොති, තදත්ථාය දාතබ්බං. පකතියා දුපට්ටචීවරස්ස දුපට්ටත්ථායෙව දාතබ්බං. සචෙපිස්ස එකපට්ටචීවරං ඝනං හොති, කඨිනසාටකො ච පෙලවො, සාරුප්පත්ථාය දුපට්ටප්පහොනකමෙව දාතබ්බං, ‘‘අහං අලභන්තො එකපට්ටං පාරුපාමී’’ති වදන්තස්සාපි දුපට්ටං දාතුං වට්ටති. යො පන ලොභපකතිකො හොති, තස්ස න දාතබ්බං. තෙනාපි ‘‘කඨිනං අත්ථරිත්වා පච්ඡා සිබ්බිත්වා ද්වෙ චීවරානි කරිස්සාමී’’ති න ගහෙතබ්බං. යස්ස පන දීයති, තස්ස යෙන විධිනා දාතබ්බං, තං දස්සෙතුං ‘‘එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ කඨිනං අත්ථරිතබ්බ’’න්ති ආරභිත්වා **සුණාතු මෙ භන්තෙ**තිආදිකා දානකම්මවාචා තාව වුත්තා.

එවං දින්නෙ පන කඨිනෙ සචෙ තං කඨිනදුස්සං නිට්ඨිතපරිකම්මමෙව හොති , ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ නිට්ඨිතපරිකම්මං හොති, ‘‘අහං ථෙරො’’ති වා ‘‘බහුස්සුතො’’ති වා එකෙනාපි අකාතුං න ලබ්භති, සබ්බෙහෙව සන්නිපතිත්වා ධොවනසිබ්බනරජනානි නිට්ඨාපෙතබ්බානි. ඉදඤ්හි කඨිනවත්තං නාම බුද්ධප්පසත්ථං. අතීතෙ පදුමුත්තරොපි භගවා කඨිනවත්තං අකාසි. තස්ස කිර අග්ගසාවකො සුජාතත්ථෙරො නාම කඨිනං ගණ්හි, තං සත්ථා අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසතසහස්සෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා අකාසි.

කතපරියොසිතං පන කඨිනං ගහෙත්වා අත්ථාරකෙන භික්ඛුනා ‘‘සචෙ සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණිකා සඞ්ඝාටි පච්චුද්ධරිතබ්බා, නවා සඞ්ඝාටි අධිට්ඨාතබ්බා. ‘ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී’ති වාචා භින්දිතබ්බා’’තිආදිනා පරිවාරෙ වුත්තවිධානෙන කඨිනං අත්ථරිතබ්බං. අත්ථරිත්වා ච පන ‘‘තෙන කඨිනත්ථාරකෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘අත්ථතං භන්තෙ සඞ්ඝස්ස කඨිනං, ධම්මිකො කඨිනත්ථාරො, අනුමොදථා’ති තෙහි අනුමොදකෙහි භික්ඛූහි එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘අත්ථතං ආවුසො සඞ්ඝස්ස කඨිනං, ධම්මිකො කඨිනත්ථාරො, අනුමොදාමා’’ති එවමාදිනා පරිවාරෙ වුත්තවිධානෙනෙව අනුමොදාපෙතබ්බං, ඉතරෙහි ච අනුමොදිතබ්බං. එවං සබ්බෙසං අත්ථතං හොති කඨිනං. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ ‘‘ද්වින්නං පුග්ගලානං අත්ථතං හොති කඨිනං – අත්ථාරකස්ස ච අනුමොදකස්ස චා’’ති (පරි. 403). පුනපි වුත්තං – ‘‘න සඞ්ඝො කඨිනං අත්ථරති, න ගණො කඨිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කඨිනං අත්ථරති, සඞ්ඝස්ස අනුමොදනා ගණස්ස අනුමොදනා පුග්ගලස්ස අත්ථාරා සඞ්ඝස්ස අත්ථතං හොති කඨිනං, ගණස්ස අත්ථතං හොති කඨිනං, පුග්ගලස්ස අත්ථතං හොති කඨිනං’’ති (පරි. 414).

එවං අත්ථතෙ පන කඨිනෙ සචෙ කඨිනචීවරෙන සද්ධිං ආභතං ආනිසංසං දායකා ‘‘යෙන අම්හාකං කඨිනං ගහිතං, තස්සෙව දෙමා’’ති දෙන්ති , භික්ඛුසඞ්ඝො අනිස්සරො. අථ අවිචාරෙත්වාව දත්වා ගච්ඡන්ති, භික්ඛුසඞ්ඝො ඉස්සරො. තස්මා සචෙ කඨිනත්ථාරකස්ස සෙසචීවරානිපි දුබ්බලානි හොන්ති, සඞ්ඝෙන අපලොකෙත්වා තෙසම්පි අත්ථාය වත්ථානි දාතබ්බානි. කම්මවාචා පන එකායෙව වට්ටති. අවසෙසෙ කඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වස්සාවාසිකට්ඨිතිකාය දාතබ්බානි, ඨිතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානි, ගරුභණ්ඩං න භාජෙතබ්බං. සචෙ පන එකසීමාය බහූ විහාරා හොන්ති, සබ්බෙ භික්ඛූ සන්නිපාතෙත්වා එකත්ථ කඨිනං අත්ථරිතබ්බං, විසුං විසුං අත්ථරිතුං න වට්ටති.

308. ඉදානි යථා ච කඨිනං අත්ථතං හොති, යථා ච අනත්ථතං, තං විධිං විත්ථාරතො දස්සෙතුං **එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ අත්ථතං හොති කඨිනං එවං අනත්ථත**න්ති වත්වා අකරණීයඤ්චෙව මහාභූමිකඤ්ච අනත්ථතලක්ඛණං තාව දස්සෙන්තො **න උල්ලිඛිතමත්තෙනා**තිආදිකෙ චතුවීසති ආකාරෙ දස්සෙසි. තතො පරං අත්ථතලක්ඛණං දස්සෙන්තො **අහතෙන අත්ථත**න්තිආදිකෙ සත්තරස ආකාරෙ දස්සෙසි. පරිවාරෙපි හි ‘‘චතුවීසතියා ආකාරෙහි අනත්ථතං හොති කඨිනං, සත්තරසහි ආකාරෙහි අත්ථතං හොති කඨින’’න්ති ඉදමෙව ලක්ඛණං වුත්තං.

තත්ථ **උල්ලිඛිතමත්තෙනා**ති දීඝතො ච පුථුලතො ච පමාණග්ගහණමත්තෙන. පමාණඤ්හි ගණ්හන්තො තස්ස තස්ස පදෙසස්ස සඤ්ජානනත්ථං නඛාදීහි වා පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තො උල්ලිඛති, නලාටාදීසු වා සංසති, තස්මා තං පමාණග්ගහණං ‘‘උල්ලිඛිතමත්ත’’න්ති වුච්චති. **ධොවනමත්තෙනා**ති කඨිනදුස්සධොවනමත්තෙන. **චීවරවිචාරණමත්තෙනා**ති ‘‘පඤ්චකං වා සත්තකං වා නවකං වා එකාදසකං වා හොතූ’’ති එවං විචාරිතමත්තෙන. **ඡෙදනමත්තෙනා**ති යථාවිචාරිතස්ස වත්ථස්ස ඡෙදනමත්තෙන. **බන්ධනමත්තෙනා**ති මොඝසුත්තකාරොපනමත්තෙන. **ඔවට්ටියකරණමත්තෙනා**ති මොඝසුත්තකානුසාරෙන දීඝසිබ්බිතමත්තෙන. **කණ්ඩුසකරණමත්තෙනා**ති මුද්දියපත්තබන්ධනමත්තෙන. **දළ්හීකම්මකරණමත්තෙනා**ති ද්වෙ චිමිලිකායො එකතො කත්වා සිබ්බිතමත්තෙන. අථ වා පඨමචිමිලිකා ඝටෙත්වා ඨපිතා හොති, කඨිනසාටකං තස්සා කුච්ඡිචිමිලිකං කත්වා සිබ්බිතමත්තෙනාතිපි අත්ථො. මහාපච්චරියං ‘‘පකතිචීවරස්ස උපස්සයදානෙනා’’ති වුත්තං. කුරුන්දියං පන ‘‘පකතිපත්තබද්ධචීවරං දුපට්ටං කාතුං

කුච්ඡිවිම්ලිකං අල්ලියාපනමත්තෙනා''ති වුත්තං. **අනුවාතකරණමත්තෙනාති** පිට්ඨිඅනුවාතාරොපනමත්තෙන. **පරිභණ්ඩකරණමත්තෙනාති** කුච්ඡිඅනුවාතාරොපනමත්තෙන. **ඔවද්ධෙය්‍යකරණමත්තෙනාති** ආගන්තුකපත්තාරොපනමත්තෙන . කඨිනචීවරතො වා පත්තං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං අකඨිනචීවරෙ පත්තාරොපනමත්තෙන.

කම්බලමද්දනමත්තෙනාති එකවාරංයෙව රජනෙ පක්ඛිත්තෙන දන්තවණ්ණෙන පණ්ඩුපලාසවණ්ණෙන වා. සචෙ පන සකිං වා ද්වික්ඛත්තුං වා රත්තම්පි සාරුප්පං හොති, වට්ටති. **නිමිත්තකතෙනාති** ''ඉමිනා දුස්සෙන කඨිනං අත්ථරිස්සාමී''ති එවං නිමිත්තකතෙන. එත්තකමෙව හි පරිවාරෙ වුත්තං. අට්ඨකථාසු පන ''අයං සාටකො සුන්දරො, සක්කා ඉමිනා කඨිනං අත්ථරිතු'න්ති එවං නිමිත්තකම්මං කත්වා ලද්ධෙනා''ති වුත්තං. **පරිකථාකතෙනාති** ''කඨිනං නාම දාතුං වට්ටති, කඨිනදායකො බහුං පුඤ්ඤං පසවතී''ති එවං පරිකථාය උප්පාදිතෙන. කඨිනං නාම අතිඋක්කට්ඨං වට්ටති, මාතරම්පි විඤ්ඤාපෙතුං න වට්ටති, ආකාසතො ඔතිණ්ණසදිසමෙව වට්ටතීති. **කුක්කුකතෙනාති** තාවකාලිකෙන. **සන්නිධිකතෙනාති** එත්ථ දුවිධො සන්නිධි කරණසන්නිධි ච නිචයසන්නිධි ච. තත්ථ තදහෙව අකත්වා ඨපෙත්වා කරණං කරණසන්නිධි. සඞ්ඝො අජ්ජ කඨිනදුස්සං ලභිත්වා පුනදිවසෙ දෙති, අයං නිචයසන්නිධි.

නිස්සග්ගියෙනාති රත්තිනිස්සග්ගියෙන. පරිවාරෙපි වුත්තං – ''නිස්සග්ගියං නාම කරියමානෙ අරුණං උට්ඨහතී''ති. **අකප්පකතෙනාති** අනාදින්නකප්පබින්දුනා. **අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝාටියාති**ආදීසු ඨපෙත්වා සඞ්ඝාටිඋත්තරාසඞ්ගඅන්තරවාසකෙ අඤ්ඤෙන පච්චත්ථරණාදිනා අත්ථතං අනත්ථතං හොතීති. **අඤ්ඤත්‍ර පඤ්චකෙන වා අතිරෙකපඤ්චකෙන වාති** පඤ්ච වා අතිරෙකානි වා ඛණ්ඩානි කත්වා මහාමණ්ඩලඅඩ්ඪමණ්ඩලානි දස්සෙත්වා කතෙනෙව වට්ටති. එවඤ්හි සමණ්ඩලිකතං හොති, තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙන අච්ඡින්නකෙන වා ද්වත්තිචතුඛණ්ඩෙන වා න වට්ටති. **අඤ්ඤත්‍ර පුග්ගලස්ස අත්ථාරාති** පුග්ගලස්ස අත්ථාරං ඨපෙත්වා න අඤ්ඤෙන සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා අත්ථාරෙන අත්ථතං හොති. **නිස්සීමට්ඨො අනුමොදතීති** බහිඋපචාරසීමාය ඨිතො අනුමොදති.

309. **අහතෙනාති** අපරිභුත්තෙන. **අහතකප්පෙනාති** අහතසදිසෙන එකවාරං වා ද්වික්ඛත්තුං වා ධොතෙන. **පිලොතිකායාති** හතවත්ථකසාටකෙන . **පංසුකූලෙනාති** තෙවීසතියා ඛෙත්තෙසු උප්පන්නපංසුකූලෙන. පංසුකූලිකභික්ඛුනා චොළකභික්ඛං ආහිණ්ඩිත්වා ලද්ධචොළකෙහි කතචීවරෙනාතිපි කුරුන්දිමහාපච්චරීසු වුත්තං. **පාපණිකෙනාති** ආපණද්වාරෙ පතිතපිලොතිකං ගහෙත්වා කඨිනත්ථාය දෙති, තෙනාපි වට්ටතීති අත්ථො. සෙසං වුත්තවිපල්ලාසෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉමස්මිං පන ඨානෙ ''සහ කඨිනස්ස අත්ථාරා කති ධම්මා ජායන්තී''තිආදි බහුඅට්ඨකථාසු වුත්තං, තං සබ්බං පරිවාරෙ පාළිආරුළ්හමෙව, තස්මා තත්ථ ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. න හි තෙන ඉධ අවුච්චමානෙන කඨිනත්ථාරකස්ස කිඤ්චි පරිහායති.

310. එවං කඨිනත්ථාරං දස්සෙත්වා ඉදානි උබ්භාරං දස්සෙතුං **කථඤ්ච භික්ඛවෙ උබ්භතං හොති කඨින**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **මාතිකාති** මාතරො; ජනෙත්තියොති අත්ථො. කඨිනුබ්භාරඤ්හි එතා අට්ඨ ජනෙත්තියො. තාසු පක්කමනං අන්තො අස්සාති **පක්කමනන්තිකා**. එවං සෙසාපි වෙදිතබ්බා.

ආදායසත්තකකථා

311. **න පච්චෙස්සන්ති** න පුන ආගමිස්සං. එතස්මිං පන පක්කමනන්තිකෙ කඨිනුද්ධාරෙ පඨමං චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති, පච්ඡා ආවාසපලිබොධො. එවං පක්කමතො හි චීවරපලිබොධො අන්තොසීමායමෙව ඡිජ්ජති, ආවාසපලිබොධො සීමාතික්කමෙ. වුත්තම්පි චෙතං පරිවාරෙ –

> ''පක්කමනන්තිකො කඨිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා;
> එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, චීවරපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති;
> පච්ඡා ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජතී''ති. (පරි. 415);

චීවරං ආදායාති අකතචීවරං ආදාය. **බහිසීමගතස්සාති** අඤ්ඤං සාමන්තවිහාරං ගතස්ස. **එවං හොතීති** තස්මිං විහාරෙ සෙනාසනඵාසුකං වා සහායසම්පත්තිං වා දිස්වා එවං හොති . එතස්මිං පන නිට්ඨානන්තිකෙ කඨිනුද්ධාරෙ ආවාසපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, සො හි ''න පච්චෙස්ස''න්ති චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙයෙව ඡිජ්ජති. වුත්තම්පි චෙතං –

> ''නිට්ඨානන්තිකො කඨිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා;
> එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, ආවාසපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති;
> චීවරෙ නිට්ඨිතෙ චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජතී''ති.

එතෙන නයෙන සෙසමාතිකාවිභජනෙපි අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො – ''සන්නිට්ඨානන්තිකෙ ද්වෙපි පලිබොධා නෙවිමං චීවරං කාරෙස්සං, න පච්චෙස්සන්ති චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙයෙව එකතො ඡිජ්ජන්තීති. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘සන්නිට්ඨානන්තිකො කඨිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා;
එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, ද්වෙ පලිබොධා අපුබ්බං අචරිමං ඡිජ්ජන්ති’’ති.

එවං සබ්බකඨිනුද්ධාරෙසු පලිබොධුපච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො. සො පන යස්මා ඉමිනා ච වුත්තනයෙන පරිවාරෙ ච ආගතභාවෙන සක්කා ජානිතුං, තස්මා විත්ථාරතො න වුත්තො. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො – නාසනන්තිකෙ ආවාසපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, චීවරෙ නට්ඨෙ චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති. යස්මා චීවරෙ නට්ඨෙ චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති, තස්මා ‘‘නාසනන්තිකො’’ති වුත්තං.

සවනන්තිකෙ චීවරපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, තස්මා තස්ස සහ සවනෙන ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජති.

ආසාවච්ඡෙදිකෙ ආවාසපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති. චීවරාසාය උපච්ඡින්නාය චීවරපලිබොධො ඡිජ්ජති. අයං පන යස්මා ‘‘අනාසාය ලභති; ආසාය න ලභති; තස්ස එවං හොති ‘ඉධෙවිමං චීවරං කාරෙස්සං, න පච්චෙස්ස’’’න්තිආදිනා නයෙන ඉතරෙහි උද්ධාරෙහි සද්ධිං වොමිස්සකදෙසනො අනෙකප්පභෙදො හොති, තස්මා පරතො විසුං විත්ථාරෙත්වා වුත්තො, ඉධ න වුත්තො. ඉධ පන සවනන්තිකස්ස අනන්තරං සීමාතික්කන්තිකො වුත්තො. තත්ථ චීවරපලිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, තස්ස බහිසීමෙ ආවාසපලිබොධො ඡිජ්ජති. සහුබ්භාරෙ ද්වෙ පලිබොධා අපුබ්බං අචරිමං ඡිජ්ජන්තීති.

316-325. එවං ආදායවාරෙ සත්තකඨිනුද්ධාරෙ දස්සෙත්වා පුන සමාදායවාරෙපි විප්පකතචීවරස්ස ආදායසමාදායවාරෙසුපි යථාසම්භවං තෙයෙව දස්සිතා. තතො පරං අන්තොසීමායං ‘‘පච්චෙස්සං න පච්චෙස්ස’’න්ති ඉමං විධිං අනාමසිත්වාව ‘‘න පච්චෙස්ස’’න්ති ඉමමෙව ආමසිත්වා අනධිට්ඨිතෙනා’’තිආදිනා නයෙන ච යෙ යෙ යුජ්ජන්ති, තෙ තෙ දස්සිතා. තතො පරං ‘‘චීවරාසාය පක්කමතී’’තිආදිනා නයෙන ඉතරෙහි සද්ධිං වොමිස්සකනයෙන අනෙකක්ඛත්තුං ආසාවච්ඡෙදිකං දස්සෙත්වා පුන දිසංගමියවසෙන ච ඵාසුවිහාරිකවසෙන ච නිට්ඨානන්තිකෙසු යුජ්ජමානා කඨිනුද්ධාරා දස්සිතා. එවං පභෙදතො කඨිනුද්ධාරං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ තෙන තෙන කඨිනුද්ධාරෙන පලිබොධා ඡිජ්ජන්තීති වුත්තා, තෙසං පටිපක්ඛෙ දස්සෙන්තො **ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ කඨිනස්ස පලිබොධා**තිආදිමාහ. තත්ථ **චත්තෙනා**ති යෙන චිත්තෙන සො ආවාසො චත්තො හොති, තං චත්තං නාම, තෙන චත්තෙන. **වන්තමුත්තෙසුපි** එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කඨිනක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. චීවරක්ඛන්ධකං

ජීවකවත්ථුකථා

326. චීවරක්ඛන්ධකෙ – **පදක්ඛිණාති** ඡෙකා කුසලා. **අභිසටාති** අභිගතා. කෙහි අභිගතාති? අත්ථිකෙහි අත්ථිකෙහි මනුස්සෙහි; කරණත්ථෙ පන සාමිවචනං කත්වා ''අත්ථිකානං අත්ථිකානං මනුස්සාන''න්ති වුත්තං. **පඤ්ඤාසාය ච රත්තිං ගච්ඡතීති** පඤ්ඤාස කහාපණෙ ගහෙත්වා රත්තිං ගච්ඡති. **නෙගමොති** කුටුම්බියගණො.

327. **සාලවතිං කුමාරිං ගණිකං වුට්ඨාපෙසීති** නාගරා ද්වෙ සතසහස්සානි, රාජා සතසහස්සන්ති තීණි සතසහස්සානි, අඤ්ඤඤ්ච ආරාමුය්‍යානවාහනාදිපරිච්ඡෙදං දත්වා වුට්ඨාපෙසුං; ගණිකට්ඨානෙ ඨපෙසුන්ති අත්ථො. **පටිසතෙන ච රත්තිං ගච්ඡතීති** රත්තිං පටිසතෙන ගච්ඡති. **ගිලානං පටිවෙදෙය්‍යන්ති** ගිලානභාවං ජානාපෙය්‍යං. **කත්තරසුප්පෙති** ජිණ්ණසුප්පෙ.

328. **කා මෙ දෙව මාතා, කො පිතාති** කස්මා පුච්ඡි? තං කිර අඤ්ඤෙ රාජදාරකා කීළන්තා කලහෙ උට්ඨිතෙ ''නිම්මාතිකො නිප්පිතිකො''ති වදන්ති. යථා ච අඤ්ඤෙසං දාරකානං ඡණාදීසු චූළමාතාමහාමාතාදයො කිඤ්චි පණ්ණාකාරං පෙසෙන්ති, තථා තස්ස න කොචි කිඤ්චි පෙසෙති. ඉති සො තං සබ්බං චින්තෙත්වා ''නිම්මාතිකොයෙව නු බො අහ''න්ති ජානනත්ථං ''කා මෙ දෙව මාතා, කො පිතා''ති පුච්ඡි.

යන්නූනාහං සිප්පං සික්ඛෙය්‍යන්ති යංනූන අහං වෙජ්ජසිප්පං සික්ඛෙය්‍යන්ති චින්තෙසි. තස්ස කිර එතදහොසි – ''ඉමානි බො හත්ථිඅස්සසිප්පාදීනි පරූපඝාතපටිසංයුත්තානි, වෙජ්ජසිප්පං මෙත්තාපුබ්බභාගං සත්තානං හිතපටිසංයුත්ත''න්ති. තස්මා වෙජ්ජසිප්පමෙව සන්ධාය ''යංනූනාහං සිප්පං සික්ඛෙය්‍යා''න්ති චින්තෙසි. අපිචායං ඉතො කප්පසතසහස්සස්ස උපරි පදුමුත්තරස්ස භගවතො උපට්ඨාකං ''බුද්ධුපට්ඨාකො අය''න්ති චතුපරිසන්තරෙ පත්ථතගුණං වෙජ්ජං දිස්වා ''අහො වතාහම්පි එවරූපං ඨානන්තරං පාපුණෙය්‍ය''න්ති චින්තෙත්වා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං දත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා ''අහම්පි භගවා තුම්හාකං උපට්ඨාකො අසුකවෙජ්ජො විය අනාගතෙ බුද්ධුපට්ඨාකො භවෙය්‍ය''න්ති පත්ථනමකාසි. තාය පුරිමපත්ථනාය චොදියමානොපෙස වෙජ්ජසිප්පමෙව සන්ධාය ''යංනූනාහං සිප්පං සික්ඛෙය්‍යා''න්ති චින්තෙසි.

329. **දිසාපාමොක්ඛොති** සබ්බදිසාසු විදිතො පාකටො පධානො චාති අත්ථො. තස්මිඤ්ච සමයෙ තක්කසීලතො වාණිජා අභයරාජකුමාරං දස්සනාය අගමංසු. තෙ ජීවකො ''කුතො තුම්හෙ ආගතා''ති පුච්ඡි. ''තක්කසීලතො''ති වුත්තෙ ''අත්ථි තත්ථ වෙජ්ජසිප්පාචරියො''ති පුච්ඡි. ''ආම කුමාර, තක්කසීලායං දිසාපාමොක්ඛො වෙජ්ජො පටිවසතී''ති සුත්වා ''තෙන හි යදා ගච්ඡථ, මය්හං ආරොචෙය්‍යාථා''ති ආහ. තෙ තථා අකංසු. සො පිතරං අනාපුච්ඡා තෙහි සද්ධිං තක්කසීලං අගමාසි. තෙන වුත්තං – ''අභයං රාජකුමාරං අනාපුච්ඡා''තිආදි.

ඉච්ඡාමහං ආචරිය සිප්පං සික්ඛිතුන්ති තං කිර උපසඞ්කමන්තං දිස්වා සො වෙජ්ජො ''කොසි ත්වං තාතා''ති පුච්ඡි. සො ''බිම්බිසාරමහාරාජස්ස නත්තා අභයකුමාරස්ස පුත්තොම්හී''ති ආහ. ''කස්මා පන ත්වමසි තාත ඉධාගතො''ති, තතො සො ''තුම්හාකං සන්තිකෙ සිප්පං සික්ඛිතු''න්ති වත්වා ඉච්ඡාමහං ආචරිය සිප්පං සික්ඛිතුන්ති ආහ. **බහුඤ්ච ගණ්හාතීති** යථා අඤ්ඤෙ ඛත්තියකුමාරාදයො ආචරියස්ස ධනං දත්වා කිඤ්චි කම්මං අකත්වා සික්ඛන්තියෙව, න සො එවං. සො පන කිඤ්චි ධනං අදත්වා ධම්මන්තෙවාසිකොව හුත්වා එකං කාලං උපජ්ඣායස්ස කම්මං කරොති, එකං කාලං සික්ඛති. එවං සන්තෙපි අභිනීහාරසම්පන්නො කුලපුත්තො අත්තනො මෙධාවිතාය බහුඤ්ච ගණ්හාති, ලහුඤ්ච ගණ්හාති, සුට්ඨු ච උපධාරෙති, ගහිතඤ්චස්ස න සම්මුස්සති.

සත්ත ච මෙ වස්සානි අධීයන්තස්ස නයිමස්ස සිප්පස්ස අන්තො පඤ්ඤායතීති එත්ථ අයං කිර ජීවකො යත්තකං ආචරියො ජානාති, යං අඤ්ඤෙ සොළසහි වස්සෙහි උග්ගණ්හන්ති, තං සබ්බං සත්තහි වස්සෙහි උග්ගහෙසි . සක්කස්ස පන දෙවරඤ්ඤො එතදහොසි – ''අයං බුද්ධානං උපට්ඨාකො අග්ගවිස්සාසකො භවිස්සති, හන්ද නං භෙසජ්ජයොජනං සික්ඛාපෙමී''ති ආචරියස්ස සරීරෙ අජ්ඣාවසිත්වා යථා ඨපෙත්වා කම්මවිපාකං අවසෙසරොගං එකෙනෙව භෙසජ්ජයොගෙන තිකිච්ඡිතුං සක්කොති, තථා නං භෙසජ්ජයොජනං සික්ඛාපෙසි. සො පන ''ආචරියස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාමී''ති මඤ්ඤති, තස්මා ''සමත්ථො ඉදානි ජීවකො තිකිච්ඡිතු''න්ති සක්කෙන විස්සට්ඨමත්තෙ එවං චින්තෙත්වා ආචරියං පුච්ඡි. ආචරියො පන ''න ඉමිනා මමානුභාවෙන උග්ගහිතං, දෙවතානුභාවෙන උග්ගහිත''න්ති ඤත්වාව **තෙන හි භණෙතිආදිමාහ**. **සමන්තා යොජනං ආහිණ්ඩන්තොති** දිවසෙ දිවසෙ එකෙකෙන ද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා චත්තාරො දිවසෙ ආහිණ්ඩන්තො. **පරිත්තං පාථෙය්‍යං පාදාසීති** අප්පමත්තකං අදාසි. කස්මා? තස්ස කිර එතදහොසි – ''අයං මහාකුලස්ස පුත්තො ගතමත්තොයෙව පිතිපිතාමහානං සන්තිකා මහාසක්කාරං ලභිස්සති, තතො මය්හං වා සිප්පස්ස වා ගුණං න ජානිස්සති, අන්තරාමග්ගෙ පන ඛීණපාථෙය්‍යො සිප්පං පයොජෙත්වා අවස්සං මය්හඤ්ච සිප්පස්ස ච ගුණං ජානිස්සතී''ති පරිත්තං දාපෙසි.

සෙට්ඨිභරියාදිවත්ථුකථා

330. **පසතෙනාති** එකහත්ථපුටෙන. **පිචුනාති** කප්පාසපටලෙන. **යත්‍රහි නාමාති** යා නාම. **කිම්පිමායන්ති** කිම්පි මෙ අයං. **උපජානාමෙතස්ස සංයමස්සාති** කතස්ස ච රොගූපසමස්ස ච උපකාරං ජානාමාති අධිප්පායො.

331. **සබ්බාලඞ්කාරං තුය්හං හොතූති** රාජා කිර ''සචෙ ඉමං ගණ්හිස්සති, පමාණයුත්තෙ ඨානෙ නං ඨපෙස්සාමි. සචෙ න ගණ්හිස්සති, අබ්භන්තරිකං නං විස්සාසකං කරිස්සාමී''ති චින්තෙත්වා එවමාහ. අභයකුමාරස්සාපි නාටකානම්පි චිත්තං උප්පජ්ජි ''අහො වත න ගණ්හෙය්‍යා''ති. සොපි තෙසං චිත්තං ඤත්වා විය ''ඉදං මෙ දෙව අය්‍යිකානං ආභරණං, නයිදං මය්හං ගණ්හිතුං පතිරූප''න්ති වත්වා **අලං දෙවාති**ආදිමාහ. **අධිකාරං මෙ දෙවො සරතූති** කතස්ස උපකාරං මෙ දෙවො සරතූති අත්ථො. රාජා පසන්නො සබ්බාකාරසම්පන්නං ගෙහඤ්ච අම්බවනුය්‍යානඤ්ච අනුසංවච්ඡරං සතසහස්සඋට්ඨානකං ගාමඤ්ච මහාසක්කාරඤ්ච දත්වා **තෙන හි භණෙ**තිආදිමාහ.

රාජගහසෙට්ඨිවත්ථුකථා

332. **සක්ඛිස්සසි පන ත්වං ගහපතීති** කස්මා ආහ? ඉරියාපථසම්පරිවත්තනෙන කිර මත්ථලුඞ්ගං න සණ්ඨාති, අස්ස ච තීහි සත්තාහෙහි නිච්චලස්ස නිපන්නස්ස මත්ථලුඞ්ගං සණ්ඨහිස්සතීති ඤත්වා අප්පෙව නාම සත්තසත්තමාසෙ පටිජානිත්වා සත්තසත්තදිවසෙපි නිපජ්ජෙය්‍යාති නං එවමාහ. තෙනෙව පරතො වුත්තං ''අපි ච පටිකච්චෙව මයා ඤාතො''ති. **සීසච්ඡවිං උප්පාටෙත්වාති** සීසචම්මං අපනෙත්වා. **සිබ්බිනිං විනාමෙත්වාති** සිබ්බිනිං විවරිත්වා. **නාහං ආචරිය සක්කොමීති** තස්ස කිර සරීරෙ මහාඩාහො උප්පජ්ජි, තස්මා එවමාහ. **තීහි සත්තාහෙහීති** තීහි පස්සෙහි එකෙකෙන සත්තාහෙන.

333. **ජනං උස්සාරෙත්වාති** ජනං නීහරාපෙත්වා.

පජ්ජොතරාජවත්ථුකථා

334. **ජෙගුච්ඡං මෙ සප්පීති** අයං කිර රාජා විච්ඡිකස්ස ජාතො, විච්ඡිකවිසපටිඝාතාය ච සප්පි භෙසජ්ජං හොති විච්ඡිකානං පටිකූලං, තස්මා එවමාහ. **උද්දෙකං දස්සතීති** උග්ගාරං දස්සති. **පඤ්ඤාස යොජනිකා හොතීති** පඤ්ඤාස යොජනානි ගන්තුං සමත්ථා හොති. න කෙවලඤ්චස්ස රඤ්ඤො හත්ථිනියෙව, නාළාගිරි නාම හත්ථී යොජනසතං ගච්ඡති, වෙලකණ්ණො ච මුඤ්චකෙසො චාති ද්වෙ අස්සා වීසයොජනසතං ගච්ඡන්ති, කාකො දාසො සට්ඨියොජනානි ගච්ඡති.

එකස්ස කිර කුලපුත්තස්ස අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ එකදිවසං භුඤ්ජිතුං නිසින්නස්ස පච්චෙකබුද්ධො ද්වාරෙ ඨත්වා අගමාසි, තස්සෙකො පුරිසො ''පච්චෙකබුද්ධො ආගන්ත්වා ගතො''ති ආරොචෙසි. සො සුත්වා ''ගච්ඡ, වෙගෙන පත්තං ආහරා''ති ආහරාපෙත්වා අත්තනො සජ්ජිතං භත්තං සබ්බං දත්වා පෙසෙසි. ඉතරො තං ආහරිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා ''අහං භන්තෙ තුම්හාකං කතෙන ඉමිනා කායවෙය්‍යාවතිකෙන යත්ථ යත්ථ නිබ්බත්තොපි වාහනසම්පන්නො හොමී''ති පත්ථනං අකාසි. සො අයං එතරහි පජ්ජොතො නාම රාජා ජාතො, තාය පත්ථනාය අයං වාහනසම්පත්ති.

සප්පිං පායෙත්වාති සප්පිඤ්ච පායෙත්වා; පරිචාරිකානඤ්ච ආහාරාචාරෙ විධිං ආචික්ඛිත්වා. **නඛෙන භෙසජ්ජං ඔලුම්පෙත්වාති** නඛෙන භෙසජ්ජං ඔදහිත්වා; පක්ඛිපිත්වාති අත්ථො. **නිච්ඡාරෙසීති** විරෙචෙසි.

සිවෙය්‍යකදුස්සයුගකථා

335. **සිවෙය්‍යකං** නාම උත්තරකුරුසු සිවථිකං අවමඞ්ගලවත්ථං. තත්ථ කිර මනුස්සා මතං තෙන වත්ථෙන වෙඨෙත්වා නික්ඛිපන්ති, තං ''මංසපෙසී''ති සල්ලක්ඛෙත්වා හත්ථිසොණ්ඩසකුණා උක්ඛිපිත්වා හිමවන්තකූටෙ ඨපෙත්වා වත්ථං අපනෙත්වා ඛාදන්ති. අථ වනචරකා වත්ථං දිස්වා රඤ්ඤො ආහරන්ති. එවමිදං පජ්ජොතෙන ලද්ධං. සිවිරට්ඨෙ කුසලා ඉත්ථියො තීහි අංසූහි සුත්තං කන්තන්ති, තෙන සුත්තෙන වායිතවත්ථං එතන්තිපි වදන්ති.

සමත්තිංසවිරෙචනකථා

336. **සිනෙහෙථාති** කිං පන භගවතො කායො ලූඛොති න ලූඛො? භගවතො හි ආහාරෙ සදා දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපන්ති, සිනෙහපානං පන සබ්බත්ථ දොසෙ තෙමෙති, සිරා මුදුකා කරොති, තෙනායං එවමාහ. **තීණි උප්පලහත්ථානීති** එකං ඔළාරිකදොසහරණත්ථං, එකං මජ්ඣිමදොසහරණත්ථං, එකං සුඛුමදොසහරණත්ථං. **නචිරස්සෙව පකතත්තො අහොසීති** එවං පකතත්තෙ පන කායෙ නාගරා දානං සම්පාදෙසුං. ජීවකො ආගන්ත්වා භගවන්තං එතදවොච – ''භගවා අජ්ජ නාගරා තුම්හාකං දානං දාතුකාමා, මා අන්තොගාමං පිණ්ඩාය පවිසථා''ති. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො චින්තෙසි – ''කුතො නු ඛො අජ්ජ භගවතො පඨමං පිණ්ඩපාතො ලද්ධුං වට්ටතී''ති. තතො චින්තෙසි – ''සොණො සෙට්ඨිපුත්තො ඛෙත්තපරිකම්මතො පට්ඨාය අඤ්ඤෙහි අසාධාරණානං ඛීරොදකසෙචනසංවද්ධානං ගන්ධසාලීනං ඔදනං භුඤ්ජති, තතො භගවතො පිණ්ඩපාතං ආහරිස්සාමී''ති ඉද්ධියා

ගන්ත්වා තස්ස පාසාදතලෙ අත්තානං දස්සෙසි. සො ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා පණීතං පිණ්ඩපාතං අදාසි. ථෙරස්ස ච ගමනාකාරං දිස්වා ''භුඤ්ජථ භන්තෙ''ති ආහ. ථෙරො තමත්ථං ආරොචෙසි ''භුඤ්ජථ භන්තෙ, අහං අඤ්ඤං භගවතො දස්සාමී''ති ථෙරං භොජෙත්වා ගන්ධෙහි පත්තං උබ්බට්ටෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා අදාසි, තං ථෙරො ආහරිත්වා භගවතො අදාසි.

රාජාපි ඛො බිම්බිසාරො ''අජ්ජ භගවා කිං භුඤ්ජිස්සතී''ති විහාරං ආගන්ත්වා පවිසමානොව පිණ්ඩපාතගන්ධං ඝායිත්වා භුඤ්ජිතුකාමො අහොසි . භගවතො ද්වීසුයෙව පිණ්ඩපාතෙසු භාජනගතෙසු දෙවතා ඔජං පක්ඛිපිංසු – යඤ්ච සුජාතා අදාසි; යඤ්ච පරිනිබ්බානකාලෙ චුන්දො කම්මාරපුත්තො; අඤ්ඤෙසු කබළෙ කබළෙ පක්ඛිපිංසු, තස්මා භගවා රඤ්ඤො ඉච්ඡං ජානිත්වා අපක්ඛිත්තොජමෙව ථොකං පිණ්ඩපාතං රඤ්ඤො දාපෙසි. සො පරිභුඤ්ජිත්වා පුච්ඡි – ''කිං භන්තෙ, උත්තරකුරුතො ආහතං භොජන''න්ති? ''න මහාරාජ, උත්තරකුරුතො; අපිච ඛො තවෙව රට්ඨවාසිනො ගහපතිපුත්තස්ස භොජනං එත''න්ති වත්වා සොණස්ස සම්පත්තිං ආචික්ඛි. තං සුත්වා රාජා සොණං දට්ඨුකාමො හුත්වා චම්මක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙන අසීතියා කුලපුත්තසහස්සෙහි සද්ධිං සොණස්ස ආගමනං අකාසි. තෙ භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපන්නා ජාතා. සොණො පන පබ්බජිත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො. භගවාපි එතදත්ථමෙව රඤ්ඤො පිණ්ඩපාතං දාපෙසි.

වරයාචනකථා

337. එවං කතභත්තකිච්චෙ භගවති අථ ඛො ජීවකො කොමාරභච්චො තං සිවෙය්‍යකං දුස්සයුගං ආදාය...පෙ.... එතදවොච. **අතික්කන්තවරාති** එත්ථ විනිච්ඡයො මහාඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. **භගවා භන්තෙ පංසුකූලිකො භික්ඛුසඞ්ඝො චාති** භගවතො හි බුද්ධත්තං පත්තතො පට්ඨාය යාව ඉදං වත්ථං, එත්ථන්තරෙ වීසති වස්සානි න කොචි ගහපතිචීවරං සාදියි, සබ්බෙ පංසුකූලිකාව අහෙසුං. තෙනායං එවමාහ. **ගහපතිචීවරන්ති** ගහපතීහි දින්නචීවරං. **ධම්මියා කථායාති** වත්ථදානානිසංසපටිසංයුත්තාය කථාය. **ඉතරීතරෙනාපීති** අප්පග්ඝෙනපි මහග්ඝෙනපි; යෙන කෙනචීති අත්ථො. **පාවාරොති** සලොමකො කප්පාසාදිභෙදො. **අනුජානාමි භික්ඛවෙ කොජවන්ති** එත්ථ පකතිකොජවමෙව වට්ටති, මහාපිට්ඨියකොජවං න වට්ටති. මහාපිට්ඨියකොජවන්ති උණ්ණාමයො පාවාරසදිසො කොජවො.

කම්බලානුජානනාදිකථා

338. **කාසිරාජාති** කාසීනං රාජා; පසෙනදිස්ස එකපිතිකභාතා එස. **අඩ්ඪකාසියන්ති** එත්ථ කාසීති සහස්සං වුච්චති තං අග්ඝනකො කාසියො . අයං පන පඤ්චසතානි අග්ඝති, තස්මා ''අඩ්ඪකාසියො''ති වුත්තො. තෙනෙවාහ – ''උපඩ්ඪකාසිනං ඛමමාන''න්ති.

339. **උච්චාවචානීති** සුන්දරානි ච අසුන්දරානි ච. **භඞ්ගං** නාම ඛොමාදීහි පඤ්චහි සුත්තෙහි මිස්සෙත්වා කතං; වාකමයමෙවාතිපි වදන්ති.

340. **එකංයෙව භගවතා චීවරං අනුඤ්ඤාතං න ද්වෙති** තෙ කිර ඉතරීතරෙන චීවරෙනාති එතස්ස ''ගහපතිකෙන වා පංසුකූලෙන වා''ති එවං අත්ථං සල්ලක්ඛිංසු. **නාගමෙසුන්ති** යාව තෙ සුසානතො ආගච්ඡන්ති, තාව තෙ න අච්ඡිංසු; පක්කමිංසුයෙව. **නාකාමා භාගං දාතුන්ති** න අනිච්ඡාය දාතුං; යදි පන ඉච්ඡන්ති, දාතබ්බො. **ආගමෙසුන්ති** උපචාරෙ අච්ඡිංසු. තෙනාහ භගවා ආහ – ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආගමෙන්තානං අකාමා භාගං දාතු''න්ති. යදි පන මනුස්සා ''ඉධාගතා එව ගණ්හන්තූ''ති දෙන්ති, සඤ්ඤාණං වා කත්වා ගච්ඡන්ති ''සම්පත්තා ගණ්හන්තූ''ති සම්පත්තානං සබ්බෙසම්පි පාපුණන්ති. සචෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ගතා, යෙන ගහිතං, සො එව සාමී. **සදිසා සුසානං ඔක්කමිංසූති** සබ්බෙ සමං ඔක්කමිංසු; එකදිසාය වා ඔක්කමිංසූතිපි අත්ථො. **තෙ කතිකං කත්වාති** ලද්ධං පංසුකූලං සබ්බෙ භාජෙත්වා ගණ්හිස්සාමාති බහිමෙව කතිකං කත්වා.

342. චීවරපටිග්ගාහකන්ති යො ගහපතිකෙහි සඞ්ඝස්ස දීයමානං චීවරං ගණ්හාති. **යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යාතිආදීසු** චීවරපටිග්ගාහකෙසු පච්ඡා ආගතානම්පි අත්තනො ඤාතකාදීනං පඨමතරං පටිග්ගණ්හන්තො වා එකච්චස්මිං පෙමං දස්සෙත්වා ගණ්හන්තො වා ලොභපකතිකතාය අත්තනො පරිණාමෙන්තො වා **ඡන්දාගතිං ගච්ඡති** නාම. පඨමතරං ආගතස්සාපි කොධවසෙන පච්ඡා ගණ්හන්තො වා දුග්ගතමනුස්සෙසු අවමඤ්ඤං කත්වා ගණ්හන්තො වා ''කිං වො ඝරෙ ඨපනොකාසො නත්ථි, තුම්හාකං සන්තකං ගහෙත්වා ගච්ඡථා''ති එවං සඞ්ඝස්ස ලාභන්තරායං කරොන්තො වා **දොසාගතිං ගච්ඡති** නාම. යො පන මුට්ඨස්සති අසම්පජානො, අයං **මොහාගතිං ගච්ඡති** නාම. පච්ඡා ආගතානම්පි ඉස්සරානම්පි භයෙන පඨමතරං පටිග්ගණ්හන්තො වා ''චීවරපටිග්ගාහකට්ඨානං නාමෙතං භාරිය''න්ති සන්තසන්තො වා **භයාගතිං ගච්ඡති** නාම. ''මයා ඉදඤ්චිදඤ්ච ගහිතං, ඉදඤ්චිංදඤ්ච න ගහිත''න්ති එවං ජානන්තො **ගහිතාගහිතං ජානාති** නාම. තස්මා යො න ඡන්දාගතිආදිවසෙන ගච්ඡති, ඤාතකඅඤ්ඤාතකඅඩ්ඪදුග්ගතෙසු විසෙසං අකත්වා ආගතපඅපාටියා ගණ්හාති, සීලාචාරපටිපත්තියුත්තො හොති, සතිමා මෙධාවී බහුස්සුතො, සක්කොති දායකානං විස්සට්ඨවාචාය පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි අනුමොදනං කරොන්තො පසාදං ජනෙතුං, එවරූපො සම්මන්නිතබ්බො.

එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ සම්මන්නිතබ්බොති එත්ථ පන එතාය යථාවුත්තාය කම්මවාචායපි අපලොකනෙනාපි අන්තොවිහාරෙ සබ්බසඞ්ඝමජ්ඣෙපි ඛණ්ඩසීමායපි සම්මන්නිතුං වට්ටතියෙව. එවං සම්මතෙන ච විහාරපච්චන්තෙ වා පධානඝරෙ වා න අච්ඡිතබ්බං. යත්ථ පන ආගතාගතා මනුස්සා සුඛං පස්සන්ති, තාදිසෙ ධුරවිහාරට්ඨානෙ බීජනිං පස්සෙ ඨපෙත්වා සුනිවත්ථෙන සුපාරුතෙන නිසීදිතබ්බන්ති.

තත්ථෙව උජ්ඣිත්වාති ''පටිග්ගහණමෙව අම්හාකං භාරො''ති වත්වා ගහිතට්ඨානෙයෙව ඡඩ්ඩෙත්වා ගච්ඡන්ති. **චීවරනිදහකන්ති** චීවරපටිසාමකං. **යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යාති**ආදීසු චෙත්ථ ඉතො පරඤ්ච සබ්බත්ථ වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. සම්මුතිවිනිච්ඡයොපි කථිතානුසාරෙනෙව ජානිතබ්බො.

භණ්ඩාගාරසම්මුතිආදිකථා

343. **විහාරං වාති**ආදීසු යො ආරාමමජ්ඣෙ ආරාමිකසාමණෙරාදීහි අවිවිත්තො සබ්බෙසං සමොසරණට්ඨානෙ විහාරො වා අඩ්ඪයොගො වා හොති, සො සම්මන්නිතබ්බො. පච්චන්තසෙනාසනං පන න සම්මන්නිතබ්බං. ඉදං පන භණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමං ගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමාය නිසින්නෙහි සම්මන්නිතුං න වට්ටති, විහාරමජ්ඣෙයෙව සම්මන්නිතබ්බං.

ගුත්තාගුත්තඤ්ච ජානෙය්‍යාති එත්ථ යස්ස තාව ඡදනාදීසු කොචි දොසො නත්ථි, තං ගුත්තං. යස්ස පන ඡදනතිණං වා ඡදනිට්ඨකා වා යත්ථ කත්ථචි පතිතා, යෙන ඔවස්සති වා, මූසිකාදීනං වා පවෙසො හොති, භිත්තිආදීසු වා කත්ථචි ඡිද්දං හොති, උපචිකා වා උට්ඨහන්ති, තං සබ්බං අගුත්තං නාම. තං සල්ලක්ඛෙත්වා පටිසඞ්ඛරිතබ්බං. සීතසමයෙ ද්වාරඤ්ච වාතපානඤ්ච සුපිහිතං කාතබ්බං, සීතෙන හි චීවරානි කණ්ණකිතානි හොන්ති. උණ්හසමයෙ අන්තරන්තරා වාතප්පවෙසනත්ථං විවරිතබ්බං. එවං කරොන්තො හි ගුත්තාගුත්තං ජානාති නාම.

ඉමෙහි පන චීවරපටිග්ගාහකාදීහි තීහිපි අත්තනො වත්තං ජානිතබ්බං. තත්ථ චීවරපටිග්ගාහකෙන තාව යං යං මනුස්සා ''කාලචීවර''න්ති වා ''අකාලචීවර''න්ති වා ''අච්චෙකචීවර''න්ති වා ''වස්සිකසාටික''න්ති වා ''නිසීදන''න්ති වා ''පච්චත්ථරණ''න්ති වා ''මුඛපුඤ්ඡනචොළ''න්ති වා දෙන්ති, තං සබ්බං එකරාසිං කත්වා මිස්සෙත්වා න ගණ්හිතබ්බං, විසුං විසුං කත්වාව ගණ්හිත්වා චීවරනිදහකස්ස තථෙව ආචික්ඛිත්වා දාතබ්බං. චීවරනිදහකෙනාපි භණ්ඩාගාරිකස්ස දදමානෙන ඉදං කාලචීවරං…පෙ…. ඉදං මුඛපුඤ්ඡනචොළන්ති ආචික්ඛිත්වාව දාතබ්බං. භණ්ඩාගාරිකෙනාපි තථෙව විසුං විසුං ඨිය සඤ්ඤාණං කත්වා ඨපෙතබ්බං. තතො සඞ්ඝෙන ''කාලචීවරං ආහරා''ති වුත්තෙ කාලචීවරමෙව දාතබ්බං…පෙ…. මුඛපුඤ්ඡනචොළකං ආහරාති වුත්තෙ තදෙව දාතබ්බං.

ඉති භගවතා චීවරපටිග්ගාහකො අනුඤ්ඤාතො, චීවරනිදහකො අනුඤ්ඤාතො, භණ්ඩාගාරං අනුඤ්ඤාතං, භණ්ඩාගාරිකො අනුඤ්ඤාතො, න බාහුලිකතාය න අසන්තුට්ඨියා; අපිච ඛො සඞ්ඝස්සානුග්ගහාය. සචෙ හි ආහටාහටං ගහෙත්වා භික්ඛූ භාජෙය්‍යුං, නෙව ආහටං න අනාහටං න දින්නං නාදින්නං න ලද්ධං නාලද්ධං ජානෙය්‍යුං, ආහටාහටං ථෙරාසනෙ වා දදෙය්‍යුං, ඛණ්ඩාඛණ්ඩං වා ඡින්දිත්වා ගණ්හෙය්‍යුං; එවං සති අයුත්තපරිභොගො ච හොති, න ච සබ්බෙසං සඞ්ගහො කතො හොති. භණ්ඩාගාරෙ පන චීවරං ඨපෙත්වා උස්සන්නකාලෙ එකෙකස්ස භික්ඛුනො තිචීවරං වා ද්වෙ ද්වෙ වා එකෙකං වා චීවරං දස්සන්ති, ලද්ධාලද්ධං ජානිස්සන්ති, අලද්ධභාවං ඤත්වා සඞ්ගහං කාතුං මඤ්ඤිස්සන්තීති.

න භික්ඛවෙ භණ්ඩාගාරිකො වුට්ඨාපෙතබ්බොති එත්ථ අඤ්ඤෙපි අවුට්ඨාපනීයා ජානිතබ්බා. චත්තාරො හි න වුට්ඨාපෙතබ්බා – වුඩ්ඪතරො , භණ්ඩාගාරිකො, ගිලානො, සඞ්ඝතො ලද්ධසෙනාසනොති. තත්ථ වුඩ්ඪතරො අත්තනො වුඩ්ඪතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො, භණ්ඩාගාරිකො සඞ්ඝෙන සම්මන්නිත්වා භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය, ගිලානො අත්තනො ගිලානතාය, සඞ්ඝො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බහූපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති, තස්මා සො උපකාරතාය ච සඞ්ඝතො ලද්ධතාය ච න වුට්ඨාපෙතබ්බොති.

උස්සන්නං හොතීති බහු රාසිකතං හොති, භණ්ඩාගාරං න ගණ්හාති. **සම්මුඛීභූතෙනාති** අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතෙන. **භාජෙතුන්ති** කාලං ඝොසෙත්වා පටිපාටියා භාජෙතුං. **කොලාහලං අකාසීති** ''අම්හාකං ආචරියස්ස දෙථ, උපජ්ඣායස්ස දෙථා''ති එවං මහාසද්දං අකාසි. චීවරභාජනකඞ්ගෙසු සභාගානං භික්ඛූනං අපාපුණන්තම්පි මහග්ඝං චීවරං දෙන්තො ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම. අඤ්ඤෙසං වුඩ්ඪතරානං පාපුණන්තම්පි මහග්ඝං චීවරං අදත්වා අප්පග්ඝං දෙන්තො දොසාගතිං ගච්ඡති නාම. මොහමූළ්හො චීවරදානවත්තං අජානන්තො මොහාගතිං ගච්ඡති නාම. මුඛරානං නවකානම්පි භයෙන අපාපුණන්තමෙව මහග්ඝං චීවරං දෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡති නාම. යො එවං න ගච්ඡති, සබ්බෙසං තුලාභූතො පමාණභූතො මජ්ඣත්තො හොති, සො සම්මන්නිතබ්බො. **භාජිතාභාජිතන්ති** ''එත්තකානි වත්ථානි භාජිතානි, එත්තකානි අභාජිතානී''ති ජානන්තො ''භාජිතාභාජිතඤ්ච ජානෙය්‍යා''ති වුච්චති.

උච්චිනිත්වාති ''ඉදං ථූලං, ඉදං සණ්හං, ඉදං ඝනං, ඉදං තනුකං, ඉදං පරිභුත්තං, ඉදං අපරිභුත්තං, ඉදං දීඝතො එත්තකං පුථුලතො එත්තක''න්ති එවං වත්ථානි විචිනිත්වා. **තුලයිත්වාති** ''ඉදං එත්තකං අග්ඝති, ඉදං එත්තක''න්ති

එවං අග්ඝපරිච්ඡෙදං කත්වා. **වණ්ණාවණ්ණං කත්වාති** සචෙ සබ්බෙසං එකෙකමෙව දසග්ඝනකං පාපුණාති, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ පාපුණාති, යං නව වා අට්ඨ වා අග්ඝති, තං අඤ්ඤෙන එකඅග්ඝනකෙන ච ද්විඅග්ඝනකෙන ච සද්ධිං බන්ධිත්වා එතෙන උපායෙන සමෙ පටිවීසෙ ඨපෙත්වාති අත්ථො. **භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං බන්ධිත්වාති** සචෙ එකෙකස්ස දියමානෙ දිවසො නප්පහොති, දස දස භික්ඛූ ගණෙත්වා දස දස චීවරපටිවීසෙ එකවග්ගං බන්ධිත්වා එකං භණ්ඩිකං කත්වා එවං චීවරපටිවීසං ඨපෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. එවං ඨපිතෙසු චීවරපටිවීසෙසු කුසො පාතෙතබ්බො. තෙහිපි භික්ඛූහි පුන කුසපාතං කත්වා භාජෙතබ්බං.

සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීසන්ති එත්ථ යෙ සාමණෙරා අත්තිස්සරා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කත්තබ්බකම්මං න කරොන්ති, උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු යුත්තා ආචරියුපජ්ඣායානංයෙව වත්තපටිපත්තිං කරොන්ති, අඤ්ඤෙසං න කරොන්ති, එතෙසංයෙව උපඩ්ඪභාගො දාතබ්බො. යෙ පන පුරෙභත්තඤ්ච පච්ඡාභත්තඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව කත්තබ්බකිච්චං කරොන්ති, තෙසං සමකො දාතබ්බො. ඉදඤ්ච පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නෙන භණ්ඩාගාරෙ ඨපිතෙන අකාලචීවරෙනෙව කථිතං. කාලචීවරං පන සමකමෙව දාතබ්බං. තත්‍රුප්පාදවස්සාවාසිකං සම්මුඤ්ජනීබන්ධනාදි සඞ්ඝස්ස ඵාතිකම්මං කත්වා ගහෙතබ්බං. එතඤ්හෙත්ථ සබ්බෙසං වත්තං. භණ්ඩාගාරිකචීවරෙපි සචෙ සාමණෙරා ආගන්ත්වා ''භන්තෙ මයං යාගුං පචාම, භත්තං පචාම, ඛජ්ජකං පචාම, අප්පහරිතකං කරොම, දන්තකට්ඨං ආහරාම, රඞ්ගඡල්ලිං කප්පියං කත්වා දෙම, කිං අම්හෙහි න කතං නාමා''ති උක්කුට්ඨිං කරොන්ති, සමභාගොව දාතබ්බො. එතං යෙ ච විරජ්ඣිත්වා කරොන්ති, යෙසඤ්ච කරණභාවො න පඤ්ඤායති, තෙ සන්ධාය වුත්තං. **කුරුන්දියං** පන ''සචෙ සාමණෙරා 'කස්මා මයං භන්තෙ සඞ්ඝකම්මං න කරොම, කරිස්සාමා'ති යාචන්ති, සමපටිවීසො දාතබ්බො''ති වුත්තං.

උත්තරිතුකාමොති නදිං වා කන්තාරං වා උත්තරිතුකාමො; සත්ථං ලභිත්වා දිසා පක්කමිතුකාමොති අත්ථො. **සකං භාගං දාතුන්ති** ඉදං භණ්ඩාගාරතො චීවරානි නීහරිත්වා පුඤ්ජෙ කතෙ ඝණ්ටියා පහටාය භික්ඛුසඞ්ඝෙ සන්නිපතිතෙ සත්ථං ලභිත්වා ගන්තුකාමො ''සත්ථතො මා පරිහායී''ති එතමත්ථං සන්ධාය වුත්තං. තස්මා අනීහතෙසු වා චීවරෙසු අප්පහටාය වා ඝණ්ටියා අසන්නිපතිතෙ වා සඞ්ඝෙ දාතුං න වට්ටති. චීවරෙසු පන නීහතෙසු ඝණ්ටිං පහරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝෙ සන්නිපතිතෙ චීවරභාජකෙන ''ඉමස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙන එත්තකෙන භවිතබ්බ''න්ති තක්කෙත්වා නයග්ගාහෙන චීවරං දාතබ්බං. තුලාය තුලිතම්පි හි සමසමං දාතුං න සක්කා, තස්මා ඌනං වා හොතු අධිකං වා, එවං තක්කෙන නයෙන දින්නං සුදින්නං. නෙව ඌනකං පුන දාතබ්බං, නාතිරිත්තං පටිග්ගණ්හිතබ්බන්ති.

අතිරෙකභාගෙනාති දස භික්ඛූ හොන්ති, සාටකාපි දසෙව, තෙසු එකො ද්වාදස අග්ඝති, සෙසා දසග්ඝනකා. සබ්බෙසු දසග්ඝනකවසෙන කුසෙ පාතිතෙ යස්ස භික්ඛුනො ද්වාදසග්ඝනකො කුසො පාතිතො, සො ''එත්තකෙන මම චීවරං පහොතී''ති තෙන අතිරෙකභාගෙන ගන්තුකාමො හොති. භික්ඛූ ''අතිරෙකං ආවුසො සඞ්ඝස්ස සන්තක''න්ති වදන්ති, තං සුත්වා භගවා ''සඞ්ඝිකෙ ච ගණසන්තකෙ ච අප්පකං නාම නත්ථි, සබ්බත්ථ සංයමො කාතබ්බො, ගණ්හන්තෙනාපි කුක්කුච්චායිතබ්බ''න්ති දස්සෙතුං **''අනුජානාමි භික්ඛවෙ අනුක්ඛෙපෙ දින්නෙ''**ති ආහ. තත්ථ **අනුක්ඛෙපො** නාම යංකිඤ්චි අනුක්ඛිපිතබ්බං අනුප්පදාතබ්බං කප්පියභණ්ඩං; යත්තකං තස්ස පටිවීසෙ අධිකං, තත්තකෙ අග්ඝනකෙ යස්මිං කිස්මිඤ්චි කප්පියභණ්ඩෙ දින්නෙති අත්ථො.

විකලකෙ තොසෙත්වාති එත්ථ චීවරවිකලකං පුග්ගලවිකලකන්ති ද්වෙ විකලකා. **චීවරවිකලකං** නාම සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථානි පත්තානි, සෙසානිපි අත්ථි, එකෙකං පන න පාපුණාති, ඡින්දිත්වා දාතබ්බානි. ඡින්දන්තෙහි ච අඩ්ඪමණ්ඩලාදීනං වා උපාහනත්ථවිකාදීනං වා පහොනකානි ඛණ්ඩානි කත්වා දාතබ්බානි, හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුරඞ්ගුලවිත්ථාරම්පි අනුවාතප්පහොනකායාමං ඛණ්ඩං කත්වා දාතුං වට්ටති, අපරිභොගං පන න කාතබ්බන්ති එවමෙත්ථ චීවරස්ස අප්පහොනකභාවො චීවරවිකලකං. ඡින්දිත්වා දින්නෙ පන තං තොසිතං හොති, අථ කුසපාතො කාතබ්බො. සචෙපි එකස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙ එකං වා ද්වෙ වා වත්ථානි නප්පහොන්ති, තත්ථ අඤ්ඤං සාමණකං පරික්ඛාරං ඨපෙත්වා යො තෙන තුස්සති, තස්ස තං භාගං දත්වා පච්ඡා කුසපාතො කාතබ්බො. ඉදම්පි චීවරවිකලකන්ති **අන්ධකට්ඨකථායං** වුත්තං.

පුග්ගලවිකලකං නාම දස දස භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං කරොන්තානං එකො වග්ගො න පූරති, අට්ඨ වා නව වා හොන්ති, තෙසං අට්ඨ වා නව වා කොට්ඨාසා ''තුම්හෙ ඉමෙ ගහෙත්වා විසුං භාජෙථා''ති දාතබ්බා. එවමයං පුග්ගලානං අප්පහොනකභාවො පුග්ගලවිකලකං. විසුං දින්නෙ පන තං තොසිතං හොති, එවං තොසෙත්වා කුසපාතො කාතබ්බොති. අථ වා විකලකෙ තොසෙත්වාති යො චීවරවිභාගො ඌනකො, තං අඤ්ඤෙන පරික්ඛාරෙන සමං කත්වා කුසපාතො කාතබ්බො.

චීවරරජනකථා

344. **ඡකණෙනාති** ගොමයෙන. **පණ්ඩුමත්තිකායාති** තම්බමත්තිකාය. මූලරජනාදීසු හලිද්දිං ඨපෙත්වා සබ්බං මූලරජනං වට්ටති. මඤ්ජිට්ඨිඤ්ච තුඞ්ගහාරඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං ඛන්ධරජනං වට්ටති. තුඞ්ගහාරො නාම එකො සකණ්ටකරුක්ඛො, තස්ස හරිතාලවණ්ණං ඛන්ධරජනං හොති. ලොද්දඤ්ච කණ්ඩුලඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං තචරජනං වට්ටති. අල්ලිපත්තං නීලිපත්තඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං පත්තරජනං වට්ටති. ගිහිපරිභුත්තං පන අල්ලිපත්තෙන එකවාරං

රජිතුං වට්ටති. කිංසුකපුප්ඵඤ්ච කුසුම්භපුප්ඵඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං පුප්ඵරජනං වට්ටති. ඵලරජනෙ පන න කිඤ්චි න වට්ටති.

සීතුදකාති අපක්කරජනං වුච්චති. **උත්තරාළුම්පන්ති** වට්ටාධාරකං, රජනකුම්භියා මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා තං ආධාරකං පරික්ඛිපිත්වා රජනං පක්ඛිපිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. එවඤ්හි කතෙ රජනං න උත්තරති. **උදකෙ වා නඛපිට්ඨිකාය වාති** සචෙ පරිපක්කං හොති, උදකපාතියා දින්නො ථෙවො සහසා න විසරති, නඛපිට්ඨියම්පි අවිසරන්තො තිට්ඨති. **රජනුළුඞ්කන්ති** රජනඋළුඞ්කං. **දණ්ඩකථාලකන්ති** තමෙව සදණ්ඩකං. **රජනකොලම්බන්ති** රජනකුණ්ඩං. **ඔමද්දන්තීති** සම්මද්දන්ති. **න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කමිතුන්ති** යාව රජනබින්දු ගළිතං න ඡිජ්ජති, තාව න අඤ්ඤත්‍ර ගන්තබ්බං. **පත්ථින්නන්ති** අතිරජිතත්තා ථද්ධං. **උදකෙ ඔසාරෙතුන්ති** උදකෙ පක්ඛිපිත්වා ඨපෙතුං. රජනෙ පන නික්ඛන්තෙ තං උදකං ඡඩ්ඩෙත්වා චීවරං මද්දිතබ්බං. **දන්තකාසාවානීති** එකං වා ද්වෙ වා වාරෙ රජිත්වා දන්තවණ්ණානි ධාරෙන්ති.

ඡින්නකචීවරානුජානනකථා

345. **අච්ඡිබද්ධන්ති** චතුරස්සකෙදාරකබද්ධං. **පාළිබද්ධන්ති** ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච දීඝමරියාදබද්ධං. **මරියාදබද්ධන්ති** අන්තරන්තරා රස්සමරියාදබද්ධං. **සිඞ්ඝාටකබද්ධන්ති** මරියාදාය මරියාදං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ සිඞ්ඝාටකබද්ධං; චතුක්කසණ්ඨානන්ති අත්ථො. **සංවිදහිතුන්ති** කාතුං. **උස්සහසි ත්වං ආනන්දාති** සක්කොසි ත්වං ආනන්ද. **උස්සහාමි භගවාති** තුම්හෙහි දින්නනයෙන සක්කොමීති දස්සෙති. **යත්‍ර හි නාමාති** යො නාම. **කුසිම්පි නාමාතිආදීසු කුසීති** ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුවාතාදීනං දීඝපත්තානමෙතං අධිවචනං. **අඩ්ඪකුසීති** අන්තරන්තරා රස්සපත්තානං නාමං. **මණ්ඩලන්ති** පඤ්චඛණ්ඩිකචීවරස්ස එකෙකස්මිං ඛණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං. **අඩ්ඪමණ්ඩලන්ති** ඛුද්දකමණ්ඩලං. **විවට්ටන්ති** මණ්ඩලඤ්ච අඩ්ඪමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිබ්බිතං මජ්ඣිමඛණ්ඩං.

අනුවිවට්ටන්ති තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්වෙ ඛණ්ඩානි. **ගීවෙයකන්ති** ගීවාවෙඨනට්ඨානෙ දළ්හීකරණත්ථං අඤ්ඤං සුත්තසංසිබ්බිතං ආගන්තුකපත්තං. **ජඞ්ඝෙයකන්ති** ජඞ්ඝපාපුණනට්ඨානෙ තථෙව සංසිබ්බිතං පත්තං. ගීවට්ඨානෙ ච ජඞ්ඝට්ඨානෙ ච පත්තානමෙවෙතං නාමන්තිපි වදන්ති. **බාහන්තන්ති** අනුවිවට්ටානං බහි එකෙකං ඛණ්ඩං. ඉති පඤ්චඛණ්ඩිකචීවරෙනෙතං විචාරිතන්ති. අථ වා **අනුවිවට්ටන්ති** විවට්ටස්ස එකපස්සතො ද්වින්නං එකපස්සතො ද්වින්නන්ති චතුන්නම්පි ඛණ්ඩානමෙතං නාමං. **බාහන්තන්ති** සුප්පමාණං චීවරං පාරුපන්තෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි ඨපිතා උභො අන්තා බහිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසං එතං නාමං. අයමෙව හි නයො මහාඅට්ඨකථායං වුත්තොති.

තිචීවරානුජානනකථා

346. **චීවරෙහි උබ්භණ්ඩිකෙති** චීවරෙහි උබ්භණ්ඩෙ කතෙ; යථා උක්ඛිත්තභණ්ඩා හොන්ති එවං කතෙ; උක්ඛිත්තභණ්ඩිකභාවං ආපාදිතෙති අත්ථො. **චීවරභිසින්ති** එත්ථ **භිසීති** ද්වෙ තීණි එකතො කත්වා භිසිසඞ්ඛෙපෙන සංහරිතචීවරානි වුත්තානි. තෙ කිර භික්ඛූ ''දක්ඛිණාගිරිතො භගවා ලහුං පටිනිවත්තිස්සතී''ති තත්ථ ගච්ඡන්තා ජීවකවත්ථුස්මිං ලද්ධචීවරානි ඨපෙත්වා අගමංසු. ඉදානි පන චිරෙන ආගමිස්සතීති මඤ්ඤමානා ආදාය පක්කමිංසු. **අන්තරට්ඨකාසූති** මාඝස්ස ච ඵග්ගුණස්ස ච අන්තරා අට්ඨසු. **න භගවන්තං සීතං අහොසීති** භගවතො සීතං නාහොසි. **එතදහොසි යෙපි ඛො තෙ කුලපුත්තාති** න භගවා අජ්ඣොකාසෙ අනිසීදිත්වා එතමත්ථං න ජානාති, මහාජනසඤ්ඤාපනත්ථං පන එවමකාසි. **සීතාලුකාති** සීතපකතිකා; යෙ පකතියාව සීතෙන කිලමන්ති. **දිගුණං සඞ්ඝාටින්ති** දුපට්ටං සඞ්ඝාටිං. **එකච්චියන්ති** එකපට්ටං. ඉති ''භගවා අත්තනා චතූහි චීවරෙහි යාපෙති, අම්හාකං පන තිචීවරං අනුජානාතී''ති වචනස්ස ඔකාසං උපච්ඡින්දිතුං දිගුණං සඞ්ඝාටිං අනුජානාති, එකච්චිකෙ ඉතරෙ. එවඤ්හි නෙසං චත්තාරි භවිස්සන්තීති.

අතිරෙකචීවරාදිකථා

348. **අග්ගළං අච්ඡුපෙය්‍යන්ති** ඡිද්දට්ඨානෙ පිලොතිකඛණ්ඩං ලග්ගාපෙය්‍යං. **අහතකප්පානන්ති** එකවාරං ධොතානං. **උතුද්ධටානන්ති** උතුතො දීඝකාලතො උද්ධටානං හතවත්ථකානං, පිලොතිකානන්ති වුත්තං හොති. **පාපණිකෙති** අන්තරාපණතො පතිතපිලොතිකචීවරෙ. **උස්සාහො කරණීයොති** පරියෙසනා කාතබ්බා. පරිච්ඡෙදො පනෙත්ථ නත්ථි, පට්ටසතම්පි වට්ටති. සබ්බමිදං සාදියන්තස්ස භික්ඛුනො වසෙන වුත්තං. **අග්ගළං තුන්නන්ති** එත්ථ උද්ධරිත්වා අල්ලියාපනඛණ්ඩං **අග්ගළං**, සුත්තෙන සංසිබ්බිතං **තුන්නං;** වට්ටෙත්වා කරණං **ඔවට්ටිකං . කණ්ඩුසකං** වුච්චති මුද්දිකා. **දළ්හීකම්මන්ති** අනුද්ධරිත්වාව උපස්සයං කත්වා අල්ලියාපනකං වත්ථඛණ්ඩං.

349-351. විසාඛාවත්ථු උත්තානත්ථං. තතො පරං පුබ්බෙ විනිච්ඡිතමෙව. **සොවග්ගිකන්ති** සග්ගප්පත්තහෙතුකං. තෙනෙවාහ ''සොවග්ගික''න්ති . සොකං අපනෙතීති **සොකනුදං.** අනාමයාති අරොගා. **සග්ගම්හි කායම්හීති** සග්ගොපපන්නා.

353. **පුථුජ්ජනා කාමෙසු වීතරාගාති** ඣානලාභිනො.

356. **සන්දිට්ඨොති** දිට්ඨමත්තකමිත්තො. **සම්භත්තොති** එකසම්භොගො දළ්හමිත්තො. **ආලපිතොති** ‘‘මම සන්තකං යං ඉච්ඡෙය්‍යාසි, තං ගණ්හෙය්‍යාසී’’ති එවං වුත්තො. එතෙසු තීසු අඤ්ඤතරනාමෙන සද්ධිං ජීවති, ගහිතෙ අත්තමනො හොතීති ඉමෙහි ගහිතවිස්සාසො රුහති.

පච්ඡිමවිකප්පනුපගචීවරාදිකථා

359. **පංසුකූලකතොති** කතපංසුකූලො. **ගරුකො හොතීති** ජිණ්ණජිණ්ණට්ඨානෙ අග්ගළාරොපනෙන ගරුකො හොති. **සුත්තලූඛං කාතුන්ති** සුත්තෙනෙව අග්ගළං කාතුන්ති අත්ථො. **විකණ්ණො හොතීති** සුත්තං අඤ්ඡෙත්වා අඤ්ඡෙත්වා සිබ්බන්තානං එකො සඞ්ඝාටිකොණො දීඝො හොති. **විකණ්ණං උද්ධරිතුන්ති** දීඝකොණං ඡින්දිතුං. **ඔකිරියන්තීති** ඡින්නකොණතො ගළන්ති. **අනුවාතං පරිභණ්ඩන්ති** අනුවාතඤ්චෙව පරිභණ්ඩඤ්ච. **පත්තා ලුජ්ජන්තීති** මහන්තෙසු පත්තමුඛෙසු දින්නානි සුත්තානි ගළන්ති, තතො පත්තා ලුජ්ජන්ති. **අට්ඨපදකං කාතුන්ති** අට්ඨපදකච්ඡන්නෙන පත්තමුඛං සිබ්බිතුං.

360. **අන්වාධිකම්පි ආරොපෙතුන්ති** ආගන්තුකපත්තම්පි දාතුං. ඉදං පන අප්පහොනකෙ ආරොපෙතබ්බං. සචෙ පහොති, ආගන්තුකපත්තං න වට්ටති, ඡින්දිතබ්බමෙව.

361. **න ච භික්ඛවෙ සද්ධාදෙය්‍යන්ති** එත්ථ සෙසඤාතීනං දෙන්තො විනිපාතෙතියෙව. මාතාපිතරො පන සචෙ රජ්ජෙ ඨිතා පත්ථයන්ති, දාතබ්බං.

362. **ගිලානොති** ගිලානතාය ගහෙත්වා ගන්තුං අසමත්ථො. **වස්සිකසඞ්කෙතන්ති** වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ. **නදීපාරන්ති** නදියා පාරෙ භත්තං භුඤ්ජිතබ්බං හොති. **අග්ගළගුත්තිවිහාරොති** සබ්බෙස්වෙව චෙතෙසු ගිලානවස්සිකසඞ්කෙතනදීපාරගමනඅත්ථතකඨිනභාවෙසු අග්ගළගුත්තියෙව පමාණං. ගුත්තෙ එව හි විහාරෙ එතෙසු කාරණෙසු නික්ඛිපිත්වා බහි ගන්තුං වට්ටති, න අගුත්තෙ. ආරඤ්ඤකස්ස පන විහාරො න සුගුත්තො හොති, තෙන භණ්ඩුක්ඛලිකාය පක්ඛිපිත්වා පාසාණසුසිර රුක්ඛසුසිරාදීසු සුප්පටිච්ඡන්නෙසු ඨපෙත්වා ගන්තබ්බං.

සඞ්ඝිකචීවරුප්පාදකථා

363. **තුය්හෙව භික්ඛු තානි චීවරානීති** අඤ්ඤත්ථ ගහෙත්වා හටානිපි තුය්හෙව; න තෙසං අඤ්ඤො කොචි ඉස්සරොති. එවඤ්ච පන වත්වා අනාගතෙපි නික්කුක්කුච්චා ගණ්හිස්සන්තීති දස්සෙතුං **ඉධ පනාති**ආදිමාහ. **තස්සෙව තානි චීවරානි යාව කඨිනස්ස උබ්භාරාති** සචෙ ගණපූරකෙ භික්ඛූ ලභිත්වා කඨිනං අත්ථතං හොති, පඤ්චමාසෙ; නො චෙ අත්ථතං හොති, එකං චීවරමාසමෙව. යං ‘‘සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා දෙන්ති, ‘‘සඞ්ඝං උද්දිස්ස දෙමා’’ති වා දෙන්ති, ‘‘වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා දෙන්ති, ‘‘වස්සාවාසිකං දෙමා’’ති වා දෙන්ති, සචෙපි මතකචීවරං අවිභජිත්වා තං විහාරං පවිසන්ති, තං සබ්බං තස්සෙව භික්ඛුනො හොති. යම්පි සො වස්සාවාසත්ථාය වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා ඨපිතඋපනික්ඛෙපතො වා තත්‍රුප්පාදතො වා වස්සාවාසිකං ගණ්හාති, සබ්බං සුග්ගහිතමෙව හොති. ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණං, යෙන තෙනාකාරෙන සඞ්ඝස්ස උප්පන්නං වත්ථං අත්ථතකඨිනස්ස පඤ්චමාසෙ, අනත්ථතකඨිනස්ස එකං චීවරමාසං පාපුණාතීති. යං පන ‘‘ඉදං ඉධ වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා ‘‘වස්සාවාසිකං දෙමා’’ති වා වත්වා දින්නං, තං අනත්ථතකඨිනස්සාපි පඤ්චමාසෙ පාපුණාති. තතො පරං පන උප්පන්නං වස්සාවාසිකං පුච්ඡිතබ්බං – ‘‘කිං අතීතවස්සෙ ඉදං වස්සාවාසිකං, උදාහු අනාගතවස්සෙ’’ති! කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා.

උතුකාලන්ති වස්සානතො අඤ්ඤං කාලං. **තානි චීවරානි ආදාය සාවත්ථිං ගන්ත්වාති** එත්ථ තානි චීවරානි ගතගතට්ඨානෙ සඞ්ඝිකානෙව හොන්ති, භික්ඛූහි දිට්ඨමත්තමෙවෙත්ථ පමාණං. තස්මා සචෙ කෙචි පටිපථං ආගච්ඡන්තා ‘‘කුහිං ආවුසො ගච්ඡසී’’ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා ‘‘කිං ආවුසො මයං සඞ්ඝො න හොමා’’ති තත්ථෙව භාජෙත්වා ගණ්හන්ති, සුග්ගහිතානි. සචෙපි එස මග්ගා ඔක්කමිත්වා කඤ්චි විහාරං වා ආසනසාලං වා පිණ්ඩාය චරන්තො එකං ගෙහමෙව වා පවිසති, තත්‍ර ච නං භික්ඛූ දිස්වා තමත්ථං පුච්ඡිත්වා භාජෙත්වා ගණ්හන්ති, සුග්ගහිතානෙව.

අධිට්ඨාතුන්ති එත්ථ අධිට්ඨහන්තෙන වත්තං ජානිතබ්බං . තෙන හි භික්ඛුනා ඝණ්ටිං පහරිත්වා කාලං ඝොසෙත්වා ථොකං ආගමෙත්වා සචෙ ඝණ්ටිසඤ්ඤාය වා කාලසඤ්ඤාය වා භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, තෙහි සද්ධිං භාජෙතබ්බානි. නො චෙ ආගච්ඡන්ති, ‘‘මය්හිමානි චීවරානි පාපුණන්තී’’ති අධිට්ඨාතබ්බානි. එවං අධිට්ඨිතෙ සබ්බානි තස්සෙව හොන්ති, ඨිතිකා පන න තිට්ඨති.

සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා ‘‘අයං පඨමභාගො මය්හං පාපුණාති, අයං දුතියභාගො’’ති එවං ගණ්හාති, ගහිතානි ච සුග්ගහිතානි හොන්ති, ඨිතිකා ච තිට්ඨති. එවං පාපෙත්වා ගණ්හන්තෙනාපි අධිට්ඨිතමෙව හොති. සචෙ පන ඝණ්ටිං පහරිත්වා වා අප්පහරිත්වා වා කාලම්පි ඝොසෙත්වා වා අඝොසෙත්වා වා ‘‘අහමෙවෙත්ථ මය්හමෙව ඉමානි චීවරානී’’ති

ගණ්හාති, දුග්ගහිතානි හොන්ති. අථ ‘‘අඤ්ඤො කොචි ඉධ නත්ථි, මය්හං එතානි පාපුණන්තී’’ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතානි.

පාතිතෙ කුසෙති එකකොට්ඨාසෙ කුසදණ්ඩකෙ පාතිතමත්තෙ සචෙපි භික්ඛුසහස්සං හොති, ගහිතමෙව නාම චීවරං. නාකාමා භාගො දාතබ්බො. සචෙ පන අත්තනො රුචියා දාතුකාමා හොන්ති, දෙන්තු. අනුභාගෙපි එසෙව නයො.

සචීවරානීති ‘‘කාලචීවරම්පි සඞ්ඝස්ස ඉතොව දස්සාම, විසුං සජ්ජියමානෙ අතිචිරං හොතී’’ති ඛිප්පංයෙව සචීවරානි භත්තානි අකංසු. **ථෙරෙ ආගම්ම උප්පන්නානීති** තුම්හෙසු පසාදෙන ඛිප්පං උප්පන්නානි.

සඞ්ඝස්ස දෙමාති චීවරානි දෙන්තීති සකලම්පි චීවරකාලං සණිකං සණිකං දෙන්තියෙව. පුරිමෙසු පන ද්වීසු වත්ථූසු පච්ඡින්නදානත්තා අදංසූති වුත්තං. **සම්බහුලා ථෙරාති** විනයධරපාමොක්ඛථෙරා. ඉදං පන වත්ථුං සද්ධිං පුරිමෙන ද්වෙභාතිකවත්ථුනා පරිනිබ්බුතෙ භගවති උප්පන්නං, ඉමෙ ච ථෙරා දිට්ඨපුබ්බා තථාගතං, තස්මා පුරිමෙසු වත්ථූසු තථාගතෙන පඤ්ඤත්තනයෙනෙව කථෙසුං.

උපනන්දසක්‍යපුත්තවත්ථුකථා

364. **ගාමකාවාසං අගමාසීති** අප්පෙව නාම චීවරානි භාජෙන්තා මය්හම්පි සඞ්ගහං කරෙය්‍යුන්ති චීවරභාජනකාලං සල්ලක්ඛෙත්වාව අගමාසි. **සාදියිස්සසීති** ගණ්හිස්සසි. එත්ථ ච කිඤ්චාපි තස්ස භාගො න පාපුණාති. අථ ඛො ‘‘නගරවාසිකො අයං මුඛරො ධම්මකථිකො’’ති තෙ භික්ඛූ ‘‘සාදියිස්සසී’’ති ආහංසු. **යො සාදියෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ පන කිඤ්චාපි ලහුකා ආපත්ති, අථ ඛො ගහිතානි ගහිතට්ඨානෙ දාතබ්බානි. සචෙපි නට්ඨානි වා ජිණ්ණානි වා හොන්ති, තස්සෙව ගීවා. දෙහීති වුත්තෙ අදෙන්තො ධුරනික්ඛෙපෙ භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බො.

එකාධිප්පායන්ති එකං අධිප්පායං; එකං පුග්ගලපටිවීසමෙව දෙථාති අත්ථො. ඉදානි යථා සො දාතබ්බො, තං දස්සෙතුං තන්තිං ඨපෙන්තො **ඉධ පනාති**ආදිමාහ. තත්ථ **සචෙ අමුත්‍ර උපඩ්ඪං අමුත්‍ර උපඩ්ඪන්ති** එකෙකස්මිං එකාහමෙකාහං වා සත්තාහං සත්තාහං වා සචෙ වසති, එකෙකස්මිං විහාරෙ යං එකො පුග්ගලො ලභති, තතො තතො උපඩ්ඪං උපඩ්ඪං දාතබ්බං. එවං එකාධිප්පායො දින්නො හොති. **යත්ථ වා පන බහුතරන්ති** සචෙ එකස්මිං විහාරෙ වසන්තො ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙති, එවං පුරිමස්මිං බහුතරං වසති නාම. තස්මා තතො බහුතරං වසිතවිහාරතො තස්ස පටිවීසො දාතබ්බො. එවම්පි එකාධිප්පායො දින්නො හොති. ඉදඤ්ච නානාලාභෙහි නානූපචාරෙහි එකසීමවිහාරෙහි කථිතං, නානාසීමවිහාරෙ පන සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භති. තස්මා තත්ථ චීවරපටිවීසො න පාපුණාති. සෙසං පන ආමිසභෙසජ්ජාදි සබ්බං සබ්බත්ථ අන්තොසීමගතස්ස පාපුණාති.

ගිලානවත්ථුකථා

365. **මඤ්චකෙ නිපාතෙසුන්ති** එවං ධොවිත්වා අඤ්ඤං කාසාවං නිවාසෙත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසුං; නිපජ්ජාපෙත්වා ච පනායස්මා ආනන්දො මුත්තකරීසකිලිට්ඨං කාසාවං ධොවිත්වා භූමියං පරිභණ්ඩං අකාසි. **යො භික්ඛවෙ මං උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍යාති** යො මං ඔවාදානුසාසනීකරණෙන උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍ය; මම ඔවාදකාරකෙන ගිලානො උපට්ඨාතබ්බොති අයමෙවෙත්ථ අත්ථො. භගවතො ච ගිලානස්ස ච උපට්ඨානං එකසදිසන්ති එවං පනෙත්ථ අත්ථො න ගහෙතබ්බො. **සඞ්ඝෙන උපට්ඨාතබ්බොති** යස්සෙතෙ උපජ්ඣාදයො තස්මිං විහාරෙ නත්ථි, ආගන්තුකො හොති එකචාරිකො භික්ඛු, සො සඞ්ඝස්ස භාරො, තස්මා සඞ්ඝෙන උපට්ඨාතබ්බො. නො චෙ උපට්ඨහෙය්‍ය, සකලස්ස සඞ්ඝස්ස ආපත්ති. වාරං ඨපෙත්වා ජග්ගන්තෙසු පන යො අත්තනො වාරෙ න ජග්ගති, තස්සෙව ආපත්ති. සඞ්ඝත්ථෙරොපි වාරකො න මුච්චති. සචෙ සකලො සඞ්ඝො එකස්ස භාරං කරොති, එකො වා වත්තසම්පන්නො භික්ඛු අහමෙව ජග්ගිස්සාමීති පටිජග්ගති, සඞ්ඝො ආපත්තිතො මුච්චති.

366. **අභික්කමන්තං වා අභික්කමතීති**ආදීසු වඩ්ඪන්තං වා ආබාධං ‘‘ඉදං නාම මෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස වඩ්ඪති, ඉදං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පරිහායති, ඉදං පරිභුඤ්ජන්තස්ස තිට්ඨතී’’ති යථාභූතං නාවිකරොතීති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. **නාලන්ති** න පතිරූපො, න යුත්තො උපට්ඨාතුං. **භෙසජ්ජං සංවිධාතුන්ති** භෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථො හොති. **ආමිසන්තරොති** ආමිසං අස්ස අන්තරන්ති ආමිසන්තරො. **අන්තරන්ති** කාරණං වුච්චති; ආමිසකාරණා යාගුභත්තපත්තචීවරානි පත්ථෙන්තො උපට්ඨාතීති අත්ථො.

මතසන්තකකථා

367. **කාලඞ්කතෙති** කාලකිරියාය. **ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුන්ති** එත්ථ අනන්තරං වුත්තාය කම්මවාචාය දින්නම්පි අපලොකෙත්වා දින්නම්පි දින්නමෙව හොති, වට්ටති.

369. **යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං යං තත්ථ ගරුභණ්ඩන්ති** එත්ථ ලහුභණ්ඩගරුභණ්ඩානං නානාකරණං පරතො වණ්ණයිස්සාම. ගිලානුපට්ඨාකලාභෙ පන අයං ආදිතො පට්ඨාය විනිච්ඡයො –

සචෙ සකලෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ උපට්ඨහන්තෙ කාලං කරොති, සබ්බෙපි සාමිකා. අථ එකච්චෙහි වාරෙ කතෙ එකච්චෙහි අකතෙයෙව කාලං කරොති, තත්ථ එකච්චෙ ආචරියා වදන්ති – ‘‘සබ්බෙපි අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ කරෙය්‍යුං, තස්මා සබ්බෙපි සාමිනො’’ති. එකච්චෙ වදන්ති – ‘‘යෙහි ජග්ගිතො තෙ එව ලභන්ති, ඉතරෙ න ලභන්ති’’ති. සාමණෙරෙ කාලඞ්කතෙ සචෙ චීවරං අත්ථි, ගිලානුපට්ඨාකානං දාතබ්බං. නො චෙ අත්ථි යං අත්ථි, තං දාතබ්බං. අඤ්ඤස්මිං පරික්ඛාරෙ සති චීවරභාගං කත්වා දාතබ්බං.

භික්ඛු ච සාමණෙරො ච සචෙ සමං උපට්ඨහිංසු, සමකො භාගො දාතබ්බො. අථ සාමණෙරොව උපට්ඨහති, භික්ඛුස්ස සංවිදහනමත්තමෙව හොති, සාමණෙරස්ස ජෙට්ඨකභාගො දාතබ්බො. සචෙ සාමණෙරො භික්ඛුනා ආනීතඋදකෙන යාගුං පචිත්වා පටිග්ගාහාපනමත්තමෙව කරොති, භික්ඛු උපට්ඨහති, භික්ඛුස්ස ජෙට්ඨකභාගො දාතබ්බො.

බහූ භික්ඛූ සමග්ගා හුත්වා උපට්ඨහන්ති, සබ්බෙසං සමකො භාගො දාතබ්බො. යො පනෙත්ථ විසෙසෙන උපට්ඨහති, තස්ස විසෙසො කාතබ්බො. යෙන පන එකදිවසම්පි ගිලානුපට්ඨාකවසෙන යාගුභත්තං වා පචිත්වා දින්නං, නහානං වා පටියාදිතං, සොපි ගිලානුපට්ඨාකොව. යො සමීපං අනාගන්ත්වා භෙසජ්ජතණ්ඩුලාදීනි පෙසෙති, අයං ගිලානුපට්ඨාකො න හොති. යො පරියෙසිත්වා ගාහාපෙත්වා ආගච්ඡති, අයං ගිලානුපට්ඨාකොව.

එකො වත්තසීසෙන ජග්ගති; එකො පච්චාසාය, මතකාලෙ උභොපි පච්චාසීසන්ති, උභින්නම්පි දාතබ්බං. එකො උපට්ඨහිත්වා ගිලානස්ස වා කම්මෙන අත්තනො වා කම්මෙන කත්ථචි ගතො ‘‘පුන ආගන්ත්වා ජග්ගිස්සාමී’’ති, එතස්සපි දාතබ්බං. එකො චිරං උපට්ඨහිත්වා ‘‘ඉදානි න සක්කොමී’’ති ධුරං නික්ඛිපිත්වා ගච්ඡති, සචෙපි තංදිවසමෙව ගිලානො කාලංකරොති, උපට්ඨාකභාගො න දාතබ්බො.

ගිලානුපට්ඨාකො නාම ගිහී වා හොතු පබ්බජිතො වා, අන්තමසො මාතුගාමොපි, සබ්බෙ භාගං ලභන්ති. සචෙ තස්ස භික්ඛුනො පත්තචීවරමත්තමෙව හොති, අඤ්ඤං නත්ථි; සබ්බං ගිලානුපට්ඨාකානංයෙව දාතබ්බං. සචෙපි සහස්සං අග්ඝති, අඤ්ඤං පන බහුම්පි පරික්ඛාරං තෙ න ලභන්ති; සඞ්ඝස්සෙව හොති. අවසෙසං භණ්ඩං බහුකඤ්චෙව මහග්ඝඤ්ච, තිචීවරං අප්පග්ඝං; තතො ගහෙත්වා තිචීවරපරික්ඛාරො දාතබ්බො. සබ්බඤ්චෙතං සඞ්ඝිකතොව ලබ්භති.

සචෙ පන සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොචි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, යස්ස දින්නං, යෙන ච ගහිතං, තස්සෙව හොති. තස්ස රුචියා එව ගිලානුපට්ඨාකා ලභන්ති, අඤ්ඤෙසං අදත්වා දූරෙ ඨපිතපරික්ඛාරාපි තත්ථ තත්ථ සඞ්ඝස්සෙව හොන්ති. ද්වින්නං සන්තකං හොති අවිභත්තං, එකස්මිං කාලඞ්කතෙ ඉතරො සාමී . බහූනම්පි සන්තකෙ එසෙව නයො. සබ්බෙසු මතෙසු සඞ්ඝිකං හොති. සචෙපි අවිභජිත්වා සද්ධිවිහාරිකාදීනං දෙන්ති අදින්නමෙව හොති. විභජිත්වා දින්නං පන සුදින්නං. තං තෙසු මතෙසුපි සද්ධිවිහාරිකාදීනංයෙව හොති, න සඞ්ඝස්ස.

කුසචීරාදිපටික්ඛෙපකථා

371. කුසචීරාදීසු **අක්කනාළන්ති** අක්කනාළමයං. **පොත්ථකොති** මකචිමයො වුච්චති. සෙසානි පඨමපාරාජිකවණ්ණනායං වුත්තානි. තෙසු පොත්ථකෙ එව දුක්කටං. සෙසෙසු ථුල්ලච්චයානීති. අක්කදුස්සකදලිදුස්සඑරකදුස්සානි පන පොත්ථකගතිකානෙව.

372. සබ්බනීලකාදීනි රජනං ධොවිත්වා පුන රජිත්වා ධාරෙතබ්බානි. න සක්කා චෙ හොන්ති ධොවිතුං, පච්චත්ථරණානි වා කාතබ්බානි. දුපට්ටචීවරස්ස වා මජ්ඣෙ දාතබ්බානි. තෙසං වණ්ණනානත්තං උපාහනාසු වුත්තනයමෙව. අච්ඡින්නදසදීඝදසානි දසා ඡින්දිත්වා ධාරෙතබ්බානි. කඤ්චුකං ලභිත්වා ඵාලෙත්වා රජිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. වෙඨනෙපි එසෙව නයො. තිරීටකං පන රුක්ඛඡල්ලිමයං; තං පාදපුඤ්ඡනං කාතුං වට්ටති.

374. **පතිරූපෙ ගාහකෙති** සචෙ කොචි භික්ඛු ‘‘අහං තස්ස ගණ්හාමී’’ති ගණ්හාති, දාතබ්බන්ති අත්ථො. එවමෙතෙසු තෙවීසතියා පුග්ගලෙසු සොළස ජනා න ලභන්ති, සත්ත ජනා ලභන්තීති.

සඞ්ඝෙභින්නෙචීවරුප්පාදකථා

376. **සඞ්ඝො භිජ්ජතීති** භිජ්ජිත්වා කොසම්බකභික්ඛූ විය ද්වෙ කොට්ඨාසා හොන්ති. **එකස්මිං පක්ඛෙති** එකස්මිං කොට්ඨාසෙ දක්ඛිණොදකඤ්ච ගන්ධාදීනි ච දෙන්ති, එකස්මිං චීවරානි. **සඞ්ඝස්සෙවෙතන්ති** සකලස්ස සඞ්ඝස්ස ද්වින්නම්පි කොට්ඨාසානං එතං හොති, ඝණ්ටිං පහරිත්වා ද්වීහිපි පක්ඛෙහි එකතො භාජෙතබ්බං. **පක්ඛස්සෙවෙතන්ති** එවං දින්නෙ යස්ස කොට්ඨාසස්ස උදකං දින්නං, තස්ස උදකමෙව හොති; යස්ස චීවරං දින්නං, තස්සෙව චීවරං. යත්ථ පන දක්ඛිණොදකං පමාණං හොති, තත්ථ එකො පක්ඛො දක්ඛිණොදකස්ස ලද්ධත්තා චීවරානි ලභති, එකො චීවරානමෙව ලද්ධත්තාති උභොහිපි එකතො හුත්වා යථාවුඩ්ඪං භාජෙතබ්බං. ඉදං කිර පරසමුද්දෙ ලක්ඛණන්ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. **තස්මිංයෙව පක්ඛෙති** එත්ථ පන ඉතරො පක්ඛො අනිස්සරොයෙව. **චීවරපෙසනවත්ථූනි** පාකටානෙව.

අට්ඨචීවරමාතිකාකථා

379. ඉදානි ආදිතො පට්ඨාය වුත්තචීවරානං පටිලාභඛෙත්තං දස්සෙතුං **"අට්ඨිමා භික්ඛවෙ මාතිකා"**තිආදිමාහ. **සීමාය දෙතී**තිආදි පුග්ගලාධිට්ඨානනයෙන වුත්තං. එත්ථ පන සීමාය දානං එකා මාතිකා, කතිකාය දානං දුතියා…පෙ…. පුග්ගලස්ස දානං අට්ඨමා. තත්ථ සීමාය දම්මීති එවං සීමං පරාමසිත්වා දෙන්තො **සීමාය දෙති** නාම. එස නයො සබ්බත්ථ.

සීමාය දෙති, යාවතිකා භික්ඛූ අන්තොසීමගතා තෙහි භාජෙතබ්බන්තිආදිම්හි පන මාතිකානිද්දෙසෙ **සීමාය දෙතීති** එත්ථ තාව ඛණ්ඩසීමා, උපචාරසීමා, සමානසංවාසසීමා, අවිප්පවාසසීමා, ලාභසීමා, ගාමසීමා, නිගමසීමා, නගරසීමා, අබ්භන්තරසීමා, උදකුක්ඛෙපසීමා, ජනපදසීමා, රට්ඨසීමා, රජ්ජසීමා, දීපසීමා, චක්කවාළසීමාති පන්නරස සීමා වෙදිතබ්බා.

තත්ථ ඛණ්ඩසීමා සීමාකථායං වුත්තාව. උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා හොති. අපිච භික්ඛූනං ධුවසන්නිපාතට්ඨානතො වා පරියන්තෙ ඨිතභොජනසාලතො වා නිබද්ධවසනකආවාසතො වා ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තො උපචාරසීමා වෙදිතබ්බා, සා පන ආවාසෙසු වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති, පරිහායන්තෙසු පරිහායති. මහාපච්චරියං පන "භික්ඛූසුපි වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪතී"ති වුත්තං. තස්මා සචෙ විහාරෙ සන්නිපතිතභික්ඛූහි සද්ධිං එකාබද්ධා හුත්වා යොජනසතම්පි පූරෙත්වා නිසීදන්ති, යොජනසතම්පි උපචාරසීමාව හොති, සබ්බෙසං ලාභො පාපුණාති. සමානසංවාසඅවිප්පවාසසීමාද්වයම්පි වුත්තමෙව.

ලාභසීමා නාම නෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුඤ්ඤාතා, න ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි ඨපිතා; අපිච ඛො රාජරාජමහාමත්තා විහාරං කාරෙත්වා ගාවුතං වා අඩ්ඪයොජනං වා යොජනං වා සමන්තතො පරිච්ඡින්දිත්වා "අයං අම්හාකං විහාරස්ස ලාභසීමා"ති නාමලිඛිතකෙ ථම්භෙ නිඛණිත්වා "යං එත්ථන්තරෙ උප්පජ්ජති, සබ්බං තං අම්හාකං විහාරස්ස දෙමා"ති සීමං ඨපෙන්ති, අයං ලාභසීමා නාම. ගාමනිගමනගරඅබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමාපි වුත්තා එව. ජනපදසීමා නාම – කාසිකොසලරට්ඨාදීනං අන්තො බහූ ජනපදා හොන්ති, තත්ථ එකෙකො ජනපදපරිච්ඡෙදො ජනපදසීමා. රට්ඨසීමා නාම කාසිකොසලාදිරට්ඨපරිච්ඡෙදො. රජ්ජසීමා නාම "චොළභොගො කෙරළභොගො"ති එවං එකෙකස්ස රඤ්ඤො ආණාපවත්තිට්ඨානං. දීපසීමා නාම සමුද්දන්තෙන පරිච්ඡින්නමහාදීපා ච අන්තරදීපා ච. චක්කවාළසීමා නාම චක්කවාළපබ්බතෙනෙව පරිච්ඡින්නා.

එවමෙතාසු සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය කෙනචි කම්මෙන සන්නිපතිතං සඞ්ඝං දිස්වා "එත්ථෙව සීමාය සඞ්ඝස්ස දෙමී"ති වුත්තෙ යාවතිකා භික්ඛූ අන්තොඛණ්ඩසීමගතා, තෙහි භාජෙතබ්බං. තෙසංයෙව හි තං පාපුණාති. අඤ්ඤෙසං සීමන්තරිකාය වා උපචාරසීමාය වා ඨිතානම්පි න පාපුණාති. ඛණ්ඩසීමාය ඨිතෙ පන රුක්ඛෙ වා පබ්බතෙ වා ඨිතස්ස හෙට්ඨා වා පථවීවෙමජ්ඣගතස්ස පාපුණාතියෙව. "ඉමිස්සා උපචාරසීමාය සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු ඨිතානම්පි පාපුණාති. "සමානසංවාසසීමාය දම්මී"ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු ඨිතානං න පාපුණාති. අවිප්පවාසසීමාලාභසීමාසු දින්නං තාසු සීමාසු අන්තොගතානං පාපුණාති. ගාමසීමාදීසු දින්නං තාසං සීමානං අබ්භන්තරෙ බද්ධසීමාය ඨිතානම්පි පාපුණාති. අබ්භන්තරසීමාඋදකුක්ඛෙපසීමාසු දින්නං තත්ථ අන්තොගතානංයෙව පාපුණාති. ජනපදරට්ඨරජ්ජදීපචක්කවාළසීමාසුපි ගාමසීමාදීසු වුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො.

සචෙ පන ජම්බුදීපෙ ඨිතො "තම්බපණ්ණිදීපෙ සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති දෙති, තම්බපණ්ණිදීපතො එකොපි ගන්ත්වා සබ්බෙසං ගණ්හිතුං ලභති. සචෙපි තත්‍රෙව එකො සභාගභික්ඛු සභාගානං භාගං ගණ්හාති, න වාරෙතබ්බො. එවං තාව යො සීමං පරාමසිත්වා දෙති, තස්ස දානෙ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

යො පන අසුකසීමායාති වත්තුං න ජානාති, කෙවලං සීමාති වචනමත්තමෙව ජානන්තො විහාරං ගන්ත්වා "සීමාය දම්මී"ති වා "සීමට්ඨකසඞ්ඝස්ස දම්මී"ති වා භණති, සො පුච්ඡිතබ්බො – "සීමා නාම බහුවිධා, කතරසීමං සන්ධාය භණසී"ති ? සචෙ වදති – "අහං අසුකසීමාති න ජානාමි, සීමට්ඨකසඞ්ඝො භාජෙත්වා ගණ්හාතූ"ති කතරසීමාය භාජෙතබ්බං? මහාසිවත්ථෙරො කිරාහ – "අවිප්පවාසසීමායා"ති. තතො නං ආහංසු – "අවිප්පවාසසීමා නාම තියොජනාපි හොති, එවං සන්තෙ තියොජනෙ ඨිතා ලාභං ගණ්හිස්සන්ති, තියොජනෙ ඨත්වා ආගන්තුකවත්තං පූරෙත්වා ආරාමං පවිසිතබ්බං භවිස්සති, ගමිකො තියොජනං ගන්ත්වා සෙනාසනං ආපුච්ඡිස්සති, නිස්සයපටිපන්නස්ස තියොජනාතික්කමෙ නිස්සයො පටිප්පස්සම්භිස්සති, පාරිවාසිකෙන තියොජනං අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං භවිස්සති, භික්ඛුනියා තියොජනෙ ඨත්වා ආරාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡිතබ්බං භවිස්සති, සබ්බම්පෙතං උපචාරසීමාය පරිච්ඡෙදවසෙනෙව කාතුං වට්ටති. තස්මා උපචාරසීමායමෙව භාජෙතබ්බ"න්ති.

කතිකායාති සමානලාභකතිකාය. තෙනෙවාහ – "සම්බහුලා ආවාසා සමානලාභා හොන්තී"ති. තත්‍රෙවං කතිකා කාතබ්බා, එකස්මිං විහාරෙ සන්නිපතිතෙහි භික්ඛූහි යං විහාරං සඞ්ගණ්හිතුකාමා සමානලාභං කාතුං ඉච්ඡන්ති, තස්ස නාමං ගහෙත්වා අසුකො නාම විහාරො පොරාණකොති වා බුද්ධාධිවුත්ථොති වා අප්පලාභොති වා යංකිඤ්චි කාරණං වත්වා තං විහාරං ඉමිනා විහාරෙන සද්ධිං එකලාභං කාතුං සඞ්ඝස්ස රුච්චතීති තික්ඛත්තුං සාවෙතබ්බං. එත්තාවතා තස්මිං විහාරෙ නිසින්නොපි ඉධ නිසින්නොව හොති, තස්මිං විහාරෙපි සඞ්ඝෙන එවමෙව කාතබ්බං. එත්තාවතා ඉධ

නිසින්නොපි තස්මිං නිසින්නොව හොති. එකස්මිං ලාභෙ භාජියමානෙ ඉතරස්මිං ඨිතස්ස භාගං ගහෙතුං වට්ටති. එවං එකෙන විහාරෙන සද්ධිං බහූපි ආවාසා එකලාභා කාතබ්බා.

භික්ඛාපඤ්ඤත්තියාති අත්තනො පරිච්චාගපඤ්ඤාපනට්ඨානෙ. තෙනෙවාහ – ''යත්ථ සඞ්ඝස්ස ධුවකාරා කරියන්තී''ති. තස්සත්ථො – යස්මිං විහාරෙ ඉමස්ස චීවරදායකස්ස සන්තකං සඞ්ඝස්ස පාකවට්ටං වා වත්තති, යස්මිං වා විහාරෙ භික්ඛූ අත්තනො භාරං කත්වා සදා ගෙහෙ භොජෙති, යත්ථ වා අනෙන ආවාසො කාරිතො, සලාකභත්තාදීනි වා නිබද්ධානි, යෙන පන සකලොපි විහාරො පතිට්ඨාපිතො, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, ඉමෙ ධුවකාරා නාම. තස්මා සචෙ සො ''යත්ථ මය්හං ධුවකාරා කරීයන්ති, තත්ථ දම්මී''ති වා ''තත්ථ දෙථා''ති වා භණති, බහූසු චෙපි ඨානෙසු ධුවකාරා හොන්ති, සබ්බත්ථ දින්නමෙව හොති.

සචෙ පන එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛූ බහුතරා හොන්ති, තෙහි වත්තබ්බං – ''තුම්හාකං ධුවකාරෙ එකත්ථ භික්ඛූ බහූ එකත්ථ අප්පකා''ති. සචෙ ''භික්ඛුගණනාය ගණ්හථා''ති භණති, තථා භාජෙත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. එත්ථ ච වත්ථභෙසජ්ජාදි අප්පකම්පි සුඛෙන භාජියති. යදි පන මඤ්චො වා පීඨකං වා එකමෙව හොති, තං පුච්ඡිත්වා යස්ස වා විහාරස්ස එකවිහාරෙපි වා යස්ස සෙනාසනස්ස සො විචාරෙති, තත්ථ දාතබ්බං. සචෙ ''අසුකභික්ඛු ගණ්හාතූ''ති වදති, වට්ටති. අථ ''මය්හං ධුවකාරෙ දෙථා''ති වත්වා අවිචාරෙත්වාව ගච්ඡති, සඞ්ඝස්සාපි විචාරෙතුං වට්ටති. එවං පන විචාරෙතබ්බං – ''සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ දෙථා''ති වත්තබ්බං. සචෙ තස්ස සෙනාසනං පරිපුණ්ණං හොති, යත්ථ නප්පහොති, තත්ථ දාතබ්බං. සචෙ එකො භික්ඛු ''මය්හං වසනට්ඨානෙ සෙනාසනපරිභොගභණ්ඩං නත්ථී''ති වදති, තත්ථ දාතබ්බං.

සඞ්ඝස්ස දෙතීති විහාරං පවිසිත්වා ''ඉමානි චීවරානි සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති දෙති. **සම්මුඛීභූතෙනා**ති උපචාරසීමාය ඨිතෙන සඞ්ඝෙන ඝණ්ටිං පහරිත්වා කාලං ඝොසෙත්වා භාජෙතබ්බං. සීමට්ඨස්ස අසම්පත්තස්සාපි භාගං ගණ්හන්තො න වාරෙතබ්බො. විහාරො මහා හොති, ථෙරාසනතො පට්ඨාය වත්ථෙසු දියමානෙසු අලසජාතිකා මහාථෙරා පච්ඡා ආගච්ඡන්ති, ''භන්තෙ වීසතිවස්සානං දියති, තුම්හාකං ඨිතිකා අතික්කන්තා''ති න වත්තබ්බා, ඨිතිකං ඨපෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා ඨිතිකාය දාතබ්බං.

අසුකවිහාරෙ කිර බහුං චීවරං උප්පන්නන්ති සුත්වා යොජනන්තරිකවිහාරතොපි භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බං. අසම්පත්තානම්පි උපචාරසීමං පවිට්ඨානං අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු දාතබ්බමෙව. ''බහිඋපචාරසීමාය ඨිතානං දෙථා''ති වදන්ති, න දාතබ්බං. සචෙ පන උපචාරසීමං ඔක්කන්තෙහි එකාබද්ධා හුත්වා අත්තනො විහාරද්වාරෙ වා අන්තොවිහාරෙයෙව වා හොන්ති, පරිසවසෙන වඩ්ඪිතා නාම හොති සීමා , තස්මා දාතබ්බං. සඞ්ඝනවකස්ස දින්නෙපි පච්ඡා ආගතානං දාතබ්බමෙව. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්හෙ ආගතානං පඨමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතබ්බං.

එකස්මිං විහාරෙ දස භික්ඛූ හොන්ති, ''දස වත්ථානි සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති දෙන්ති, පාටෙක්කං භාජෙතබ්බානි . සචෙ ''සබ්බානෙව අම්හාකං පාපුණන්තී''ති ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති, දුප්පාපිතානි චෙව දුග්ගහිතානි ච ගතගතට්ඨානෙ සඞ්ඝිකානෙව හොන්ති. එකං පන උද්ධරිත්වා ''ඉදං තුම්හාකං පාපුණාතී''ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස දත්වා ''සෙසානි අම්හාකං පාපුණන්තී''ති ගහෙතුං වට්ටති.

එකමෙව වත්ථං සඞ්ඝස්ස දෙමාති ආහරන්ති, අභාජෙත්වාව අම්හාකං පාපුණන්තීති ගණ්හන්ති, දුප්පාපිතඤ්චෙව දුග්ගහිතඤ්ච. සත්ථකෙන පන හලිද්දිආදිනා වා ලෙඛං කත්වා එකං කොට්ඨාසං ''ඉමං ඨානං තුම්හාකං පාපුණාතී''ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස පාපෙත්වා ''සෙසං අම්හාකං පාපුණාතී''ති ගහෙතුං වට්ටති. යං පන වත්ථස්සෙව පුප්ඵං වා වලි වා, තෙන පරිච්ඡෙදං කාතුං න වට්ටති. සචෙ එකං තන්තං උද්ධරිත්වා ''ඉදං ඨානං තුම්හාකං පාපුණාතී''ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස දත්වා ''සෙසං අම්හාකං පාපුණාතී''ති ගණ්හන්ති, වට්ටති. ඛණ්ඩං ඛණ්ඩං ඡින්දිත්වා භාජියමානං වට්ටතියෙව.

එකභික්ඛුකෙ විහාරෙ සඞ්ඝස්ස චීවරෙසු උප්පන්නෙසු සචෙ පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව සො භික්ඛු ''සබ්බානි මය්හං පාපුණන්තී''ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතානි, ඨිතිකා පන න තිට්ඨති. සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා ''ඉදං මය්හං පාපුණාතී''ති ගණ්හාති, ඨිතිකා තිට්ඨති. තත්ථ අට්ඨිතාය ඨිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ උප්පන්නෙ සචෙ එකො භික්ඛු ආගච්ඡති, මජ්ඣෙ ඡින්දිත්වා ද්වීහිපි ගහෙතබ්බං. ඨිතාය ඨිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ උප්පන්නෙ සචෙ නවකතරො ආගච්ඡති, ඨිතිකා හෙට්ඨා ඔරොහති. සචෙ වුඩ්ඪතරො ආගච්ඡති, ඨිතිකා උද්ධං ආරොහති. අථඤ්ඤො නත්ථි, පුන අත්තනො පාපෙත්වා ගහෙතබ්බං.

''සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වා ''භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඞ්ඝං ආමසිත්වා දින්නං පන පංසුකූලිකානං න වට්ටති, ''ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපාමි පංසුකූලිකඞ්ගං සමාදියාමී''ති වුත්තත්තා, න පන අකප්පියත්තා . භික්ඛුසඞ්ඝෙන අපලොකෙත්වා දින්නම්පි න ගහෙතබ්බං. යං පන භික්ඛු අත්තනො සන්තකං දෙති, තං භික්ඛුදත්තියං නාම වට්ටති, පංසුකූලං පන න හොති. එවං සන්තෙපි ධුතඞ්ගං න භිජ්ජති. ''භික්ඛූනං දෙම, ථෙරානං දෙමා''ති වුත්තෙ පන පංසුකූලිකානම්පි වට්ටති. ''ඉදං වත්ථං සඞ්ඝස්ස දෙම, ඉමිනා උපාහනත්ථවිකපත්තත්ථවිකආයොගඅංසබද්ධකාදීනි කරොන්තූ''ති දින්නම්පි වට්ටති.

පත්තත්ථවිකාදීනං අත්ථාය දින්නානි බහූනිපි හොන්ති, චීවරත්ථායපි පහොන්ති, තතො චීවරං කත්වා පාරුපිතුං වට්ටති. සචෙ පන සඞ්ඝො භාජිතාතිරිත්තානි වත්ථානි ඡින්දිත්වා උපාහනත්ථවිකාදීනං අත්ථාය භාජෙති, තතො ගහෙතුං න වට්ටති. සාමිකෙහි විචාරිතමෙව හි වට්ටති, න ඉතරං.

‘‘පංසුකූලිකසඞ්ඝස්ස ධමකරණපටාදීනං අත්ථාය දෙමා’’ති වුත්තෙපි ගහෙතුං වට්ටති, පරික්ඛාරොරො නාම පංසුකූලිකානම්පි ඉච්ඡිතබ්බො. යං තත්ථ අතිරෙකං හොති, තං චීවරෙපි උපනෙතුං වට්ටති. සුත්තං සඞ්ඝස්ස දෙන්ති, පංසුකූලිකෙහිපි ගහෙතබ්බං. අයං තාව විහාරං පවිසිත්වා ‘‘ඉමානි චීවරානි සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති දින්නෙසු විනිච්ඡයො.

සචෙ පන බහිඋපචාරසීමායං අද්ධානප්පටිපන්නෙ භික්ඛූ දිස්වා ‘‘සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වා සඞ්ඝනවකස්ස වා ආරොචෙති, සචෙපි යොජනං ඵරිත්වා පරිසා ඨිතා හොති, එකබද්ධා චෙ, සබ්බෙසං පාපුණාති. යෙ පන ද්වාදසහි හත්ථෙහි පරිසං අසම්පත්තා, තෙසං න පාපුණාති.

උභතොසඞ්ඝස්ස දෙතීති එත්ථ ‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වුත්තෙපි ‘‘ද්විධා සඞ්ඝස්ස දම්මි, ද්වින්නං සඞ්ඝානං දම්මි, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස ච දම්මී’’ති වුත්තෙපි උභතොසඞ්ඝස්ස දින්නමෙව හොති. **උපඩ්ඪං දාතබ්බන්**ති ද්වෙභාගෙ සමෙ කත්වා එකො දාතබ්බො. ‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙ සචෙ දස දස භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච හොන්ති, එකවීසති පටිවීසෙ කත්වා එකො පුග්ගලස්ස දාතබ්බො, දස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස, දස භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස යෙන පුග්ගලිකො ලද්ධො සො සඞ්ඝතොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන ගහෙතුං ලභති. කස්මා? උභතොසඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා.

‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච චෙතියස්ස ච දම්මී’’ති වුත්තෙපි එසෙව නයො. ඉධ පන චෙතියස්ස සඞ්ඝතො පාපුණනකොට්ඨාසො නාම නත්ථි, එකපුග්ගලස්ස පත්තකොට්ඨාසසමොව කොට්ඨාසො හොති.

‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙ පන ද්වාවීසති කොට්ඨාසෙ කත්වා දස භික්ඛූනං, දස භික්ඛුනීනං, එකො පුග්ගලස්ස, එකො චෙතියස්ස දාතබ්බො. තත්ථ පුග්ගලො සඞ්ඝතොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන පුන ගහෙතුං ලභති, චෙතියස්ස එකොයෙව.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙ පන න මජ්ඣෙ භින්දිත්වා දාතබ්බං, භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා දාතබ්බං. ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙ පන පුග්ගලො විසුං න ලභති, පාපුණනට්ඨානතො එකමෙව ලභති. කස්මා? භික්ඛුසඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා. ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙපි චෙතියස්ස එකපුග්ගලපටිවීසො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, තස්මා එකං චෙතියස්ස දත්වා අවසෙසං භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා භාජෙතබ්බං.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙපි මජ්ඣෙ භින්දිත්වා න දාතබ්බං, පුග්ගලගණනාය එව විභජිතබ්බං. ‘‘භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති එවං වුත්තෙපි චෙතියස්ස එකපුග්ගලපටිවීසො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං නත්ථි, භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා එව භාජෙතබ්බං. යථා ච භික්ඛුසඞ්ඝං ආදිං කත්වා නයො නීතො, එවං භික්ඛුනිසඞ්ඝං ආදිං කත්වාපි නෙතබ්බො. ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙ පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, වස්සග්ගෙනෙව ගහෙතබ්බං. ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙ පන චෙතියස්ස විසුං පටිවීසො ලබ්භති. ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙපි චෙතියස්සෙව ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස.

‘‘භික්ඛූනඤ්ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙපි විසුං න ලබ්භති. ‘‘භික්ඛූනඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙ පන චෙතියස්ස ලබ්භති. ‘‘භික්ඛූනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස චා’’ති වුත්තෙපි චෙතියස්සෙව විසුං ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස. භික්ඛුනිසඞ්ඝං ආදිං කත්වාපි එවමෙව යොජෙතබ්බං.

පුබ්බෙ බුද්ධප්පමුඛස්ස උභතොසඞ්ඝස්ස දානං දෙන්ති, භගවා මජ්ඣෙ නිසීදති, දක්ඛිණතො භික්ඛූ වාමතො භික්ඛුනියො නිසීදන්ති, භගවා උභින්නං සඞ්ඝත්ථෙරො , තදා භගවා අත්තනා ලද්ධපච්චයෙ අත්තනාපි පරිභුඤ්ජති, භික්ඛූනම්පි දාපෙති. එතරහි පන පණ්ඩිතමනුස්සා සධාතුකං පටිමං වා චෙතියං වා ඨපෙත්වා බුද්ධප්පමුඛස්ස උභතොසඞ්ඝස්ස දානං දෙන්ති. පටිමාය වා චෙතියස්ස වා පුරතො ආධාරකෙ පත්තං ඨපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා බුද්ධානං දෙමාති, තත්ථ යං පඨමං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙන්ති, විහාරං වා ආහරිත්වා ඉදං චෙතියස්ස දෙමාති පිණ්ඩපාතඤ්ච මාලාගන්ධාදීනි ච දෙන්ති, තත්ථ කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? මාලාගන්ධාදීනි තාව චෙතියෙ ආරොපෙතබ්බානි, වත්ථෙහි පටාකා, තෙලෙන පදීපා කාතබ්බා, පිණ්ඩපාතමධුඵාණිතාදීනි පන යො නිබද්ධචෙතියජග්ගකො හොති පබ්බජිතො වා ගහට්ඨො වා, තස්සෙව දාතබ්බානි. නිබද්ධජග්ගකෙ අසති ආහටභත්තං ඨපෙත්වා වත්තං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. උපකට්ඨෙ කාලෙ භුඤ්ජිත්වා පච්ඡාපි වත්තං කාතුං වට්ටතියෙව.

මාලාගන්ධාදීසු ච යං කිඤ්චි ‘‘ඉදං හරිත්වා චෙතියස්සපූජං කරොථා’’ති වුත්තෙ දූරම්පි හරිත්වා පූජෙතබ්බං. ‘‘භික්ඛං සඞ්ඝස්ස හරා’’ති වුත්තෙපි හරිතබ්බං. සචෙ පන ‘‘අහං පිණ්ඩාය චරාමි, ආසනසාලාය භික්ඛූ අත්ථි, තෙ ආහරිස්සන්තී’’ති වුත්තෙ ‘‘භන්තෙ තුය්හංයෙව දම්මී’’ති වදති, භුඤ්ජිතුං වට්ටති. අථ පන ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දස්සාමී’’ති හරන්තස්ස ගච්ඡතො අන්තරාව කාලො උපකට්ඨො හොති, අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති.

වස්සංවුට්ඨසඞ්ඝස්ස දෙතීති විහාරං පවිසිත්වා ‘‘ඉමානි චීවරානි වස්සංවුට්ඨසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති දෙති. **යාවතිකා භික්ඛූ තස්මිං ආවාසෙ වස්සංවුට්ඨාති** යත්තකා වස්සච්ඡෙදං අකත්වා පුරිමවස්සංවුට්ඨා, තෙහි භාජෙතබ්බං, අඤ්ඤෙසං න පාපුණාති. දිසාපක්කන්තස්සාපි සති පටිග්ගාහකෙ යාව කඨිනස්සුබ්භාරා දාතබ්බං, අනත්ථතෙ පන කඨිනෙ අන්තොහෙමන්තෙ එවඤ්ච වත්වා දින්නං, පච්ඡිමවස්සංවුට්ඨානම්පි පාපුණාතීති ලක්ඛණඤ්ඤූ වදන්ති. අට්ඨකථාසු පනෙතං න විචාරිතං.

සචෙ පන බහිඋපචාරසීමායං ඨිතො ‘‘වස්සංවුට්ඨසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වදති, සම්පත්තානං සබ්බෙසං පාපුණාති. අථ ‘‘අසුකවිහාරෙ වස්සංවුට්ඨසඞ්ඝස්සා’’ති වදති, තත්‍ර වස්සංවුට්ඨානමෙව යාව කඨිනස්සුබ්භාරා පාපුණාති. සචෙ පන ගිම්හානං පඨමදිවසතො පට්ඨාය එවං වදති, තත්‍ර සම්මුඛීභූතානං සබ්බෙසං පාපුණාති. කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා. අන්තොවස්සෙයෙව ‘‘වස්සං වසන්තානං දම්මී’’ති වුත්තෙ ඡින්නවස්සා න ලභන්ති, වස්සං වසන්තාව ලභන්ති. චීවරමාසෙ පන ‘‘වස්සං වසන්තානං දම්මී’’ති වුත්තෙ පච්ඡිමිකාය වස්සූපගතානංයෙව පාපුණාති, පුරිමිකාය වස්සූපගතානඤ්ච ඡින්නවස්සානඤ්ච න පාපුණාති.

චීවරමාසතො පට්ඨාය යාව හෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසො, තාව වස්සාවාසිකං දෙමාති වුත්තෙ කඨිනං අත්ථතං වා හොතු අනත්ථතං වා අතීතවස්සංවුට්ඨානමෙව පාපුණාති. ගිම්හානං පඨමදිවසතො පට්ඨාය වුත්තෙ පන මාතිකා ආරොපෙතබ්බා – ‘‘අතීතවස්සාවාසස්ස පඤ්ච මාසා අතික්කන්තා, අනාගතො චතුමාසච්චයෙන භවිස්සති, කතරවස්සාවාසස්ස දෙතී’’ති? සචෙ ‘‘අතීතවස්සංවුට්ඨානං දම්මී’’ති වදති, තංඅන්තොවස්සංවුට්ඨානමෙව පාපුණාති, දිසාපක්කන්තානම්පි සභාගා ගණ්හිතුං ලභන්ති.

සචෙ ‘‘අනාගතෙ වස්සාවාසිකං දම්මී’’ති වදති, තං ඨපෙත්වා වස්සූපනායිකදිවසෙ ගහෙතබ්බං. අථ ‘‘අගුත්තො විහාරො, චොරභයං අත්ථි, න සක්කා ඨපෙතුං, ගණ්හිත්වා වා ආහිණ්ඩිතු’’න්ති වුත්තෙ ‘‘සම්පත්තානං දම්මී’’ති වදති, භාජෙත්වා ගහෙතබ්බං. සචෙ වදති ‘‘ඉතො මෙ භන්තෙ තතියෙ වස්සෙ වස්සාවාසිකං න දින්නං, තං දම්මී’’ති, තස්මිං අන්තොවස්සෙ වුට්ඨභික්ඛූනං පාපුණාති. සචෙ තෙ දිසා පක්කන්තා, අඤ්ඤො විස්සාසිකො ගණ්හාති, දාතබ්බං. අථ එකොයෙව අවසිට්ඨො, සෙසා කාලඞ්කතා, සබ්බං එකස්සෙව පාපුණාති. සචෙ එකොපි නත්ථි, සඞ්ඝිකං හොති, සම්මුඛීභූතෙහි භාජෙතබ්බං.

ආදිස්ස දෙතීති ආදිසිත්වා පරිච්ඡින්දිත්වා දෙති; **යාගුයා වාතිආදීසු** අයමත්ථො – යාගුයා වා...පෙ.... භෙසජ්ජෙ වා ආදිස්ස දෙති. තත්‍රායං යොජනා – භික්ඛූ අජ්ජතනාය වා ස්වාතනාය වා යාගුයා නිමන්තෙත්වා තෙසං ඝරං පවිට්ඨානං යාගුං දෙති, යාගුං දත්වා පීතාය යාගුයා ‘‘ඉමානි චීවරානි, යෙහි මය්හං යාගු පීතා, තෙසං දම්මී’’ති දෙති, යෙහි නිමන්තිතෙහි යාගු පීතා, තෙසංයෙව පාපුණාති. යෙහි පන භික්ඛාචාරවත්තෙන ඝරද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙහි වා ඝරං පවිට්ඨෙහි වා යාගු ලද්ධා, යෙසං වා ආසනසාලතො පත්තං ආහරිත්වා මනුස්සෙහි නීතා, යෙසං වා ථෙරෙහි පෙසිතා, තෙසං න පාපුණාති. සචෙ පන නිමන්තිතභික්ඛූහි සද්ධිං අඤ්ඤෙපි බහූ ආගන්ත්වා අන්තොගෙහඤ්ච බහිගෙහඤ්ච පූරෙත්වා නිසින්නා, දායකො ච එවං වදති – ‘‘නිමන්තිතා වා හොන්තු අනිමන්තිතා වා, යෙසං මයා යාගු දින්නා, සබ්බෙසං ඉමානි වත්ථානි හොන්තූ’’ති සබ්බෙසං පාපුණන්ති. යෙහි පන ථෙරානං හත්ථතො යාගු ලද්ධා , තෙසං න පාපුණන්ති. අථ සො ‘‘යෙහි මය්හං යාගු පීතා, සබ්බෙසං හොන්තූ’’ති වදති, සබ්බෙසං පාපුණන්ති. භත්තඛාදනීයෙසුපි එසෙව නයො.

චීවරෙ වාති පුබ්බෙපි යෙන වස්සං වාසෙත්වා භික්ඛූනං චීවරං දින්නපුබ්බං හොති, සො චෙ භික්ඛූ භොජෙත්වා වදති – ‘‘යෙසං මයා පුබ්බෙ චීවරං දින්නං, තෙසංයෙව ඉමං චීවරං වා සුත්තං වා සප්පිමධුඵාණිතාදීනි වා හොන්තූ’’ති, සබ්බං තෙසංයෙව පාපුණාති. **සෙනාසනෙ වාති** යො මයා කාරිතෙ විහාරෙ වා පරිවෙණෙ වා වසති, තස්සිදං හොතූ’’ති වුත්තෙ තස්සෙව හොති. **භෙසජ්ජෙ වාති** ‘‘මයං කාලෙන කාලං ථෙරානං සප්පිආදීනි භෙසජ්ජානි දෙම, යෙහි තානි ලද්ධානි, තෙසංයෙවිදං හොතූ’’ති වුත්තෙ තෙසංයෙව හොති.

පුග්ගලස්ස දෙතීති ‘‘ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී’’ති එවං පරම්මුඛා වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ‘‘ඉමං භන්තෙ තුම්හාකං දම්මී’’ති එවං සම්මුඛා වා දෙති. සචෙ පන ‘‘ඉදං තුම්හාකඤ්ච තුම්හාකං අන්තෙවාසිකානඤ්ච දම්මී’’ති එවං වදති, ථෙරස්ස ච අන්තෙවාසිකානඤ්ච පාපුණාති. උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ච අත්ථි, තස්සාපි පාපුණාති. ‘‘තුම්හෙහි සද්ධිං නිබද්ධචාරිකභික්ඛූනං දම්මී’’ති වුත්තෙ උද්දෙසන්තෙවාසිකානං වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විචරන්තානං සබ්බෙසං පාපුණාති. අයං පුග්ගලස්ස දෙතීති ඉමස්මිං පදෙ විනිච්ඡයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

චීවරක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකං

කස්සපගොත්තභික්ඛුවත්ථුකථා

380. චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ – **ගග්ගරාය පොක්ඛරණියා තීරෙ**ති ගග්ගරානාමිකාය ඉත්ථියා කාරිතපොක්ඛරණියා තීරෙ. **තන්තිබද්ධො**ති තස්මිං ආවාසෙ කත්තබ්බතාතන්තිපටිබද්ධො. **උස්සුක්කම්පි අකාසි යාගුයා**තිආදීසු මනුස්සෙහි ආගන්තුකෙසු ආගතෙසු ආචික්ඛෙය්‍යාථාති වුත්තට්ඨානෙයෙව උස්සුක්කං කාතුං වට්ටති; න අවුත්තට්ඨානෙ. **ගච්ඡ ත්වං භික්ඛූ**ති සත්ථා තස්ස භික්ඛුනො තත්ථෙව සෙනාසනං සප්පායන්ති අද්දස, තෙනෙවමාහ.

382. **අධම්මෙන වග්ගකම්මං කරොන්තී**තිආදීනං පරතො පාළියංයෙව නානාකරණං ආගමිස්සති.

385. **අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මා කම්මං කරොන්තී**ති අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මං කම්මං කරොන්ති, අයමෙව වා පාඨො. භූතෙන වත්ථුනා කතං ධම්මෙන කතං නාම හොති, තථා න කරොන්තීති අත්ථො. **අඤ්ඤත්‍රාපි විනයා කම්මං, අඤ්ඤත්‍රාපි සත්ථුසාසනා කම්ම**න්ති එතෙසුපි එසෙව නයො. එත්ථ පන **විනයො**ති චොදනා ච සාරණා ච. **සත්ථුසාසන**න්ති ඤත්තිසම්පදා අනුස්සාවනසම්පදා ච; තාහි විනා කම්මං කරොන්තීති අත්ථො. **පටිකුට්ඨකත**න්ති පටිකුට්ඨඤ්චෙව කතඤ්ච; යං අඤ්ඤෙසු පටික්කොසන්තෙසු කතං තං පටිකුට්ඨඤ්චෙව හොති කතඤ්ච; තාදිසම්පි කම්මං කරොන්තීති අත්ථො.

387. **ඡයිමානි භික්ඛවෙ කම්මානි අධම්මකම්ම**න්තිආදීසු පන **"ධම්මො"**ති පාළියා අධිවචනං. තස්මා යං යථාවුත්තාය පාළියා න කරියති, තං අධම්මකම්මන්ති වෙදිතබ්බං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන පාළියංයෙව ආගතො. සො ච ඛො ඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථකම්මානංයෙව වසෙන. යස්මා පන ඤත්තිකම්මෙ ඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථෙසු විය හාපනං වා අඤ්ඤථා කරණං වා නත්ථි, අපලොකනකම්මඤ්ච සාවෙත්වාව කරියති, තස්මා තානි පාළියං න දස්සිතානි, තෙසං සබ්බෙසම්පි කම්මානං විනිච්ඡයං පරතො වණ්ණයිස්සාම.

චතුවග්ගකරණාදිකථා

388. ඉදානි යදිදං ඡට්ඨං ධම්මෙන සමග්ගකම්මං නාම, තං යෙහි සඞ්ඝෙහි කාතබ්බං, තෙසං පභෙදං දස්සෙතුං **"පඤ්ච සඞ්ඝා"**තිආදි වුත්තං. **කම්මප්පත්තො**ති කම්මං පත්තො, කම්මයුත්තො කම්මාරහො; න කිඤ්චි කම්මං කාතුං නාරහතීති අත්ථො.

389. **චතුවග්ගකරණඤ්චෙ භික්ඛවෙ කම්මං භික්ඛුනිචතුත්ථො**තිආදි පරිසතො කම්මවිපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං. තත්ථ උක්ඛිත්තකග්ගහණෙන කම්මනානාසංවාසකො ගහිතො, නානාසංවාසකග්ගහණෙන ලද්ධිනානාසංවාසකො. **නානාසීමාය ඨිතචතුත්ථො**ති සීමන්තරිකාය වා බහිසීමාය වා හත්ථපාසෙ ඨිතෙනාපි සද්ධිං චතුවග්ගො හුත්වාති අත්ථො.

393. **පාරිවාසිකචතුත්ථො**තිආදි පරිවාසාදිකම්මානංයෙව පරිසතො විපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං, තෙසං විනිච්ඡයං පරතො වණ්ණයිස්සාම.

394. **එකච්චස්ස භික්ඛවෙ සඞ්ඝමජ්ඣෙ පටික්කොසනා රුහතී**තිආදි පටිකුට්ඨකතකම්මස්ස කුප්පාකුප්පභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. **පකතත්තස්සා**ති අවිපන්නසීලස්ස පාරාජිකං අනජ්ඣාපන්නස්ස. **ආනන්තරිකස්සා**ති අත්තනො අනන්තරං නිසින්නස්ස.

ද්වෙනිස්සාරණාදිකථා

395. **ද්වෙමා භික්ඛවෙ නිස්සාරණා**තිආදි වත්ථුතො කම්මානං කුප්පාකුප්පභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. තත්ථ **"අප්පත්තො නිස්සාරණං, තඤ්චෙ සඞ්ඝො නිස්සාරෙති, සුනිස්සාරිතො"**ති ඉදං පබ්බාජනීයකම්මං සන්ධාය වුත්තං. පබ්බාජනීයකම්මෙන හි විහාරතො නිස්සාරෙන්ති, තස්මා තං ''නිස්සාරණා''ති වුච්චති. තඤ්චෙස යස්මා කුලදූසකො න හොති, තස්මා ආවෙණිකෙන ලක්ඛණෙන අප්පත්තො. යස්මා පනස්ස ආකඞ්ඛමානො සඞ්ඝො පබ්බාජනීයකම්මං කරෙය්‍යාති වුත්තං, තස්මා සුනිස්සාරිතො හොති. **තඤ්චෙ සඞ්ඝො නිස්සාරෙතී**ති සචෙ සඞ්ඝො තජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරෙති, සො යස්මා තත්ථ ''තිණ්ණං භික්ඛවෙ භික්ඛූනං ආකඞ්ඛමානො සඞ්ඝො තජ්ජනීයකම්මං කරෙය්‍ය – එකො භණ්ඩනකාරකො හොති කලහකාරකො විවාදකාරකො භස්සකාරකො සඞ්ඝෙ අධිකරණකාරකො, එකො බාලො හොති අබ්‍යත්තො ආපත්තිබහුලො අනපදානො, එකො ගිහිසංසට්ඨො විහරති අනනුලොමිකෙහි ගිහිසංසග්ගෙහී''ති (චූළව. 395) එවං එකෙකෙනපි අඞ්ගෙන නිස්සාරණා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා සුනිස්සාරිතො.

396. **ඔසාරණාති** පවෙසනා. **තත්ථ තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙතීති** උපසම්පදකම්මවසෙන පවෙසෙති. **දොසාරිතොති** දුඔසාරිතො. සහස්සක්ඛත්තුම්පි උපසම්පාදිතො අනුපසම්පන්නොව හොති ආචරියුපජ්ඣායා ච සාතිසාරා, තථා සෙසො කාරකසඞ්ඝො, න කොචි ආපත්තිතො මුච්චති. ඉති ඉමෙ එකාදස අභබ්බපුග්ගලා දොසාරිතා. හත්ථච්ඡින්නාදයො පන ද්වත්තිංස සුඔසාරිතා, උපසම්පාදිතා උපසම්පන්නාව හොන්ති, න තෙ ලබ්භා කිඤ්චි වත්තුං. ආචරියුපජ්ඣායා පන කාරකසඞ්ඝො ච සාතිසාරා, න කොචි ආපත්තිතො මුච්චති.

397. **ඉධ පන භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස න හොති ආපත්ති දට්ඨබ්බාති**ආදි අභූතවත්ථුවසෙන අධම්මකම්මං, භූතවත්ථුවසෙන ධම්මකම්මඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං. තත්ථ **පටිනිස්සජ්ජිතාති** පටිනිස්සජ්ජිතබ්බා.

උපාලිපුච්ඡාකථා

400. උපාලිපඤ්හෙසුපි වත්ථුවසෙනෙව ධම්මාධම්මකම්මං විභත්තං. තත්ථ ද්වෙ නයා – එකමූලකො ච ද්විමූලකො ච. එකමූලකො උත්තානොයෙව. ද්විමූලකෙ යථා සතිවිනයො අමූළ්හවිනයෙන සද්ධිං එකා පුච්ඡා කතා, එවං අමූළ්හවිනයාදයොපි තස්සපාපියසිකාදීහි. අවසානෙ පන **උපසම්පදාරහං උපසම්පාදෙතීති** එකමෙව පදං හොති. පරතො භික්ඛූනම්පි සතිවිනයං ආදිං කත්වා එකෙකෙන සද්ධිං සෙසපදානි යොජෙතබ්බානි.

තජ්ජනීයකම්මකථා

407. **ඉධ පන භික්ඛවෙ භික්ඛු භණ්ඩනකාරකොති**ආදි ''අධම්මෙනවග්ගං, අධම්මෙනසමග්ගං; ධම්මෙනවග්ගං, ධම්මපතිරූපකෙනවග්ගං, ධම්මපතිරූපකෙනසමග්ග''න්ති ඉමෙසං වසෙන චක්කං බන්ධිත්වා තජ්ජනීයාදීසු සත්තසු කම්මෙසු පටිපස්සද්ධීසු ච විපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං. තත්ථ **අනපදානොති** අපදානවිරහිතො. අපදානං වුච්චති පරිච්ඡෙදො; ආපත්තිපරිච්ඡෙදවිරහිතොති අත්ථො. තතො පරං පටිකුට්ඨකතකම්මප්පභෙදං දස්සෙතුං සායෙව පාළි ''අකතං කම්ම''න්තිආදීහි සංසන්දිත්වා වුත්තා. තත්ථ න කිඤ්චි පාළිඅනුසාරෙන න සක්කා විදිතුං, තස්මා වණ්ණනං න විත්ථාරයිම්හාති.

චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. කොසම්බකක්ඛන්ධකං

කොසම්බකවිවාදකථා

451. කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ – **තං භික්ඛුං ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිංසූති** එත්ථ අයමනුපුබ්බිකථා – ද්වෙ කිර භික්ඛූ එකස්මිං ආවාසෙ වසන්ති විනයධරො ච සුත්තන්තිකො ච. තෙසු සුත්තන්තිකො භික්ඛු එකදිවසං වච්චකුටිං පවිට්ඨො ආචමනඋදකාවසෙසං භාජනෙ ඨපෙත්වාව නික්ඛමි. විනයධරො පච්ඡා පවිට්ඨො තං උදකං දිස්වා නික්ඛමිත්වා තං භික්ඛුං පුච්ඡි – ''ආවුසො, තයා ඉදං උදකං ඨපිත''න්ති? ''ආමාවුසො''ති. **''කිං ත්වං** එත්ථ ආපත්තිභාවං න ජානාසී''ති? ''ආම, න ජානාමී''ති. ''හොති, ආවුසො එත්ථ ආපත්තී''ති? ''සචෙ හොති, දෙසිස්සාමී''ති. ''සචෙ පන තෙ, ආවුසො, අසඤ්චිච්ච අසතියා කතං, නත්ථි ආපත්තී''ති. සො තස්සා ආපත්තියා අනාපත්තිදිට්ඨී අහොසි.

විනයධරොපි අත්තනො නිස්සිතකානං ''අයං සුත්තන්තිකො ආපත්තිං ආපජ්ජමානොපි න ජානාතී''ති ආරොචෙසි. තෙ තස්ස නිස්සිතකෙ දිස්වා ''තුම්හාකං උපජ්ඣායො ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි ආපත්තිභාවං න ජානාතී''ති ආහංසු. තෙ ගන්ත්වා අත්තනො උපජ්ඣායස්ස ආරොචෙසුං. සො එවමාහ – ''අයං විනයධරො පුබ්බෙ අනාපත්තී''ති වත්වා ''ඉදානි ආපත්තී''ති වදති. මුසාවාදී එසොති. තෙ ගන්ත්වා ''තුම්හාකං උපජ්ඣායො මුසාවාදී''ති එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං වඩ්ඪයිංසු. තතො විනයධරො ඔකාසං ලභිත්වා තස්ස ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මං අකාසි. තෙන වුත්තං – ''තං භික්ඛුං ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිංසූ''ති.

453. **භින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො භින්නො භික්ඛුසඞ්ඝොති** එත්ථ න තාව භින්නො; අපිච ඛො යථා දෙවෙ වුට්ඨෙ ''ඉදානි සස්සං නිප්ඵන්න''න්ති වුච්චති, අවස්සඤ්හි තං නිප්ඵජ්ජිස්සති, එවමෙව ඉමිනා කාරණෙන ආයතිං අවස්සං භිජ්ජිස්සති, සො ච ඛො කලහවසෙන න සඞ්ඝභෙදවසෙන, තස්මා ''භින්නො''ති වුත්තං. සම්භමඅත්ථවසෙන චෙත්ථ ආමෙඩිතං වෙදිතබ්බං.

454. **එතමත්ථං භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමීති** කස්මා එවං භාසිත්වා පක්කාමි? සචෙ හි භගවා උක්ඛෙපකෙ වා ''අකාරණෙ තුම්හෙහි සො භික්ඛු උක්ඛිත්තො''ති වදෙය්‍ය, උක්ඛිත්තානුවත්තකෙ වා ''තුම්හෙ ආපත්තිං ආපන්නා''ති වදෙය්‍ය, ''එතෙසං භගවා පක්ඛො, එතෙසං භගවා පක්ඛො''ති වත්වා ආඝාතං බන්ධෙය්‍යුං, තස්මා තන්තිමෙව ඨපෙත්වා එතමත්ථං භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි.

455. **අත්තනා වා අත්තානන්ති** එත්ථ යො සඞ්ඝෙන උක්ඛෙපනීයකතානං අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසින්නො ''තුම්හෙ කිං භණථා''ති තෙසඤ්ච ඉතරෙසඤ්ච ලද්ධිං සුත්වා ''ඉමෙ අධම්මවාදිනො, ඉතරෙ ධම්මවාදිනො''ති චිත්තං උප්පාදෙති, අයං තෙසං මජ්ඣෙ නිසින්නොව තෙසං නානාසංවාසකො හොති, කම්මං කොපෙති, ඉතරෙසම්පි හත්ථපාසං අනාගතත්තා කොපෙති. එවං අත්තනා වා අත්තානං නානාසංවාසකං කරොති. **සමානසංවාසකන්ති** එත්ථාපි යො අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසින්නො ''අධම්මවාදිනො ඉමෙ, ඉතරෙ ධම්මවාදිනො''ති තෙසං මජ්ඣං පවිසති, යත්ථ වා තත්ථ වා පන පක්ඛෙ නිසින්නො ''ඉමෙ ධම්මවාදිනො''ති ගණ්හාති, අයං අත්තනා වා අත්තානං සමානසංවාසකං කරොතීති වෙදිතබ්බො.

456. **කායකම්මං වචීකම්මන්ති** එත්ථ කායෙන පහරන්තා කායකම්මං උපදංසෙන්ති, ඵරුසං වදන්තා වචීකම්මං උපදංසෙන්තීති වෙදිතබ්බා. **හත්ථපරාමාසං කරොන්තීති** කොධවසෙන හත්ථෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං පරාමසනං කරොන්ති. **අධම්මියායමානෙති** අධම්මියානි කිච්චානි කුරුමානෙ. **අසම්මොදිකාවත්තමානායාති** අසම්මොදිකාය වත්තමානාය. අයමෙව වා පාඨො. සම්මොදනකථාය අවත්තමානායාති අත්ථො. **එත්තාවතා න අඤ්ඤමඤ්ඤන්ති** එත්ථ ද්වෙ පන්තියො කත්වා උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසීදිතබ්බං, ධම්මියායමානෙ පන සම්මොදිකාය වත්තමානාය ආසනන්තරිකාය නිසීදිතබ්බං, එකෙකං ආසනං අන්තරං කත්වා නිසීදිතබ්බං.

457-458. **මා භණ්ඩනන්තිආදීසු** ''අකත්ථා''ති පාඨසෙසං ගහෙත්වා ''මා භණ්ඩනං අකත්ථා''ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. **අධම්මවාදීති** උක්ඛිත්තානුවත්තකෙසු අඤ්ඤතරො. අයං පන භික්ඛු භගවතො අත්ථකාමො, අයං කිරස්ස අධිප්පායො ''ඉමෙ භික්ඛූ කොධාභිභූතා සත්ථු වචනං න ගණ්හන්ති, මා භගවා එතෙ ඔවදන්තො කිලමිත්ථා''ති තස්මා එවමාහ. භගවා පන ''පච්ඡාපි සඤ්ඤං ලභිත්වා ඔරමිස්සන්තී''ති තෙසං අනුකම්පාය අතීතවත්ථුං ආහරිත්වා කථෙසි. තත්ථ **අනත්ථතොති** අනත්ථො අතො; එතස්මා **මෙ පුරිසා** අනත්ථොති වුත්තං හොති. අථ වා අනත්ථතොති අනත්ථදො. සෙසං පාකටමෙව.

464. **පුථුසද්දොති**ආදිගාථාසු පන පුථු මහා සද්දො අස්සාති **පුථුසද්දො. සමජනොති** සමානො එකසදිසො ජනො; සබ්බො වායං භණ්ඩනකාරකොජනො සමන්තතො සද්දනිච්ඡාරණෙන පුථුසද්දො චෙව සදිසො චාති වුත්තං හොති. **න බාලො කොචි මඤ්ඤථාති** තත්ථ කොචි එකොපි ''අහං බාලො''ති න මඤ්ඤිත්ථ; සබ්බෙපි පණ්ඩිතමානිනොයෙව.

නාඤ්ඤං භිය්‍යො අමඤ්ඤරුන්ති කොචි එකොපි ''අහං බාලො''ති ච න මඤ්ඤිත්ථ; භිය්‍යො ච සඞ්ඝස්මිං භිජ්ජමානෙ අඤ්ඤම්පි එකං ''මය්හං කාරණා සඞ්ඝො භිජ්ජතී''ති ඉදං කාරණං න මඤ්ඤිත්ථාති අත්ථො.

පරිමුට්ඨාති පරිමුට්ඨස්සතිනො. **වාචාගොචරභාණිනොති** රාකාරස්ස රස්සාදෙසො කතො , වාචාගොචරා න සතිපට්ඨානාදිගොචරා. භාණිනො ච කථං භාණිනො? **යාවිච්ඡන්ති මුඛායාමං** යාව මුඛං පසාරෙතුං ඉච්ඡන්ති, තාව පසාරෙත්වා භාණිනො, එකොපි සඞ්ඝගාරවෙන මුඛසඞ්කොචං න කරොතීති අත්ථො. **යෙන නීතාති** යෙන කලහෙන ඉමං නිල්ලජ්ජභාවං නීතා. **න තං විදූති** න තං ජානන්ති, ''එවං සාදීනවො අය''න්ති.

යෙ ච තං උපනය්හන්තීති තං ''අක්කොච්ඡි මං, අවධි ම''න්තිආදිකං ආකාරං යෙ ච උපනය්හන්ති. **සනන්තනොති** පොරාණො.

පරෙති පණ්ඩිතෙ ඨපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ භණ්ඩනකාරකා පරෙ නාම. තෙ එත්ථ සඞ්ඝමජ්ඣෙ කලහං කරොන්තා ''මයං යමාමසෙ උපයමාම; සතතං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමා''ති න ජානන්ති. **යෙ ච තත්ථ විජානන්තීති** යෙ තත්ථ පණ්ඩිතා ''මයං මච්චුසමීපං ගච්ඡාමා''ති විජානන්ති. **තතො සම්මන්ති මෙධගාති** එවඤ්හි තෙ ජානන්තා යොනිසොමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති.

අට්ඨිච්ඡින්නාති අයං ගාථා බ්‍රහ්මදත්තඤ්ච දීඝාවුකුමාරඤ්ච සන්ධාය වුත්තා. තෙසම්පි හොති සඞ්ගති, කස්මා තුම්හාකං න හොති, යෙසං වො නෙව මාතාපිතූනං අට්ඨීනි ඡින්නානි, න පාණා හතා, න ගවාස්සධනානි හටානීති.

සචෙ ලභෙථාතිආදිගාථා පණ්ඩිතසහායස්ස ච බාලසහායස්ස ච වණ්ණාවණ්ණදීපනත්ථං වුත්තා. **අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානීති** පාකටපරිස්සයෙ ච පටිච්ඡන්නපරිස්සයෙ ච අභිභවිත්වා තෙන සද්ධිං අත්තමනො සතිමා චරෙය්‍ය.

රාජාව රට්ඨං විජිතන්ති යථා අත්තනො විජිතං රට්ඨං මහාජනකරාජා ච අරින්දමමහාරාජා ච පහාය එකකා චරිංසු; එවං චරෙය්‍යාති අත්ථො. **මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගොති** මාතඞ්ගො අරඤ්ඤෙ නාගොව. **මාතඞ්ගොති** හත්ථී වුච්චති; **නාගොති** මහන්තාධිවචනමෙතං. යථා හි මාතුපොසකො මාතඞ්ගනාගො අරඤ්ඤෙ එකො චරි, න ච පාපානි අකාසි. යථා ච පාලිලෙය්‍යකො, එවං එකො චරෙ, න ච පාපානි කයිරාති වුත්තං හොති.

පාලිලෙය්‍යකගමනකථා

467. **පාලිලෙය්‍යකෙ විහරති රක්ඛිතවනසණ්ඩෙති** පාලිලෙය්‍යකං උපනිස්සාය රක්ඛිතවනසණ්ඩෙ විහරති. **හත්ථිනාගොති** මහාහත්ථී. **හත්ථිකලභෙහීති** හත්ථිපොතකෙහි. **හත්ථිච්ඡාපෙහීති** ඛීරූපකෙහි දහරපොතකෙහි. **ඡින්නග්ගානීති** තෙහි පුරතො පුරතො ගච්ඡන්තෙහි ඡින්නග්ගානි ඛායිතාවසෙසානි ඛාණුසදිසානි තිණානි ඛාදති. **ඔභග්ගොභග්ගන්ති** තෙන හත්ථිනාගෙන උච්චට්ඨානතො භඤ්ජිත්වා භඤ්ජිත්වා පාතිතං. **අස්ස සාඛාභඞ්ගන්ති** එතස්ස සන්තකං සාඛාභඞ්ගං තෙ ඛාදන්ති. **ආවිලානීති** තෙහි පඨමතරං ඔතරිත්වා පිවන්තෙහි ආලුලිතානි කද්දමොදකානි පිවති. **ඔගාහාති** තිත්ථතො.

නාගස්ස නාගෙනාති හත්ථිනාගස්ස බුද්ධනාගෙන. **ඊසාදන්තස්සාති** රථීසාසදිසදන්තස්ස. **යදෙකො රමතී වනෙති** යස්මා බුද්ධනාගො විය අයම්පි හත්ථිනාගො එකො පවිවිත්තො වනෙ රමති; තස්මාස්ස නාගස්ස නාගෙන චිත්තං සමෙති, එකීභාවරතියා එකසදිසං හොතීති අත්ථො.

යථාභිරන්තං විහරිත්වාති එත්ථ තෙමාසං භගවා තත්ථ විහාසීති වෙදිතබ්බො. එත්තාවතා කොසම්බකෙහි කිර උබ්බාළ්හො භගවා තෙමාසං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා වසීති සබ්බත්ථ කථා පත්ථටා අහොසි.

අථ ඛො කොසම්බකා උපාසකාති අථ ඛො ඉමං කථාසල්ලාපං සුත්වා කොසම්බිවාසිනො උපාසකා.

අට්ඨාරසවත්ථුකථා

468. අධම්මං ධම්මොතිආදීනි අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ වණ්ණයිස්සාම.

475. **තං උක්ඛිත්තකං භික්ඛුං ඔසාරෙත්වාති** තං ගහෙත්වා සීමං ගන්ත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා කම්මවාචාය ඔසාරෙත්වා. **තාවදෙව උපොසථොති** තංදිවසමෙව උපොසථක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව සාමග්ගීඋපොසථො කාතබ්බො.

476. **අමූලා මූලං ගන්ත්වා**ති න මූලා මූලං ගන්ත්වා; තං වත්ථුං අවිනිච්ඡිනිත්වාති අත්ථො. **අයං වුච්චති උපාලි සඞ්ඝසාමග්ගී අත්ථාපෙතා බ්‍යඤ්ජනූපෙතා**ති අත්ථතො අපගතා, ‘‘සඞ්ඝසාමග්ගී’’ති ඉමං පන බ්‍යඤ්ජනමත්තං උපෙතා.

477. **සඞ්ඝස්ස කිච්චෙසූ**ති සඞ්ඝස්ස කරණීයෙසු උප්පන්නෙසු. **මන්තනාසූ**ති විනයමන්තනාසු. **අත්ථෙසු ජාතෙසූ**ති විනයඅත්ථෙසු උප්පන්නෙසු. **විනිච්ඡයෙසූ**ති තෙසංයෙව අත්ථානං විනිච්ඡයෙසු. **මහත්ථිකො**ති මහාඋපකාරො. **පග්ගහාරහො**ති පග්ගණ්හිතුං වුත්තො.

අනානුවජ්ජො පඨමෙන සීලතොතිආදිම්හියෙව තාව සීලතො න උපවජ්ජො. **අපෙක්ඛිතාචාරො**ති අපෙක්ඛිතාචාරො; ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරීතිආදිනා නයෙන උපපරික්ඛිතාචාරො. අට්ඨකථාසු පන ‘‘අප්පටිච්ඡන්නාචාරො’’ති වුත්තං.

විසය්හාති අභිභවිත්වා. **අනුයුත්තං භණන්**ති අනුඤ්ඤාතං අනපගතං භණන්තො. යස්මා හි සො අනුයුත්තං භණති, උසූයාය වා අගතිගමනවසෙන වා කාරණාපගතං න භණති, තස්මා අත්ථං න හාපෙති. උසූයාය පන අගතිගමනවසෙන වා භණන්තො අත්ථං හාපෙති, කාරණං න දෙති, තස්මා සො පරිසගතො ඡම්භති චෙව වෙධති ච. යො ඊදිසො න හොති, අයං ‘‘පග්ගහාරහො’’ති දස්සෙති.

කිඤ්ච භියො ‘‘තථෙව පඤ්හ’’න්ති ගාථා, තස්සත්ථො – යථා ච අනුයුත්තං භණන්තො අත්ථං න හාපෙති, තථෙව පරිසාය මජ්ඣෙ පඤ්හං පුච්ඡිතො සමානො න චෙව පජ්ඣායති, න ච මඞ්කු හොති. යො හි අත්ථං න ජානාති, සො පජ්ඣායති. යො වත්තුං න සක්කොති, සො මඞ්කු හොති. යො පන අත්ථඤ්ච ජානාති, වත්තුඤ්ච සක්කොති; සො න පජ්ඣායති, න මඞ්කු හොති. **කාලාගත**න්ති කථෙතබ්බයුත්තකාලෙ ආගතං. **බ්‍යාකරණාරහ**න්ති පඤ්හස්ස අත්ථානුලොමතාය බ්‍යාකරණානුච්ඡවිකං. **වචො**ති වදන්තො; එවරූපං වචනං භණන්තොති අත්ථො. **රඤ්ජෙතී**ති තොසෙති. **විඤ්ඤූපරිස**න්ති විඤ්ඤූනං පරිසං.

ආචෙරකම්හි ච සකෙති අත්තනො ආචරියවාදෙ. **අලං පමෙතු**න්ති වීමංසිතුං තං තං කාරණං පඤ්ඤාය තුලයිතුං සමත්ථො. **පගුණො**ති කතපරිචයො ලද්ධාසෙවනො. **කථෙතවෙ**ති කථෙතබ්බෙ. **විරද්ධිකොවිදො**ති විරද්ධට්ඨානකුසලො.

පච්චත්ථිකා යෙන වජන්තීති අයං ගාථා යාදිසෙ කථෙතබ්බෙ පගුණො, තං දස්සෙතුං වුත්තා. අයඤ්හෙත්ථ අත්ථො – යාදිසෙන කථිතෙන පච්චත්ථිකා ච නිග්ගහං ගච්ඡන්ති, මහාජනො ච සඤ්ඤාපනං ගච්ඡති; සඤ්ඤත්තිං අවබොධනං ගච්ඡතීති අත්ථො. යඤ්ච කථෙන්තො සකං ආදායං අත්තනො ආචරියවාදං න හාපෙති, යස්මිං වත්ථුස්මිං අධිකරණං උප්පන්නං, තදනුරූපං අනුපඝාතකරං පඤ්හං බ්‍යාකරමානො තාදිසෙ කථෙතබ්බෙ පගුණො හොතීති.

දූතෙය්‍යකම්මෙසු අලන්ති අට්ඨහි දූතඞ්ගෙහි සමන්නාගතත්තා සඞ්ඝස්ස දූතෙය්‍යකම්මෙසු සමත්ථො. සුට්ඨු උග්ගණ්හාතීති **සමුග්ගහො**. ඉදං වුත්තං හොති – යථා නාම ආහුනං ආහුතිපිණ්ඩං සමුග්ගණ්හන්ති, එවං පීතිසොමනස්සජාතෙනෙව චෙතසා සඞ්ඝස්ස කිච්චෙසු සමුග්ගහො, සඞ්ඝස්සකිච්චෙසු තස්ස තස්ස කිච්චස්ස පටිග්ගාහකොති අත්ථො. **කරං වචො**ති වචනං කරොන්තො. **න තෙන මඤ්ඤතී**ති තෙන වචනකරණෙන ‘‘අහං කරොමි, සඞ්ඝභාරං නිත්ථරාමී’’ති න මානාතිමානං ජප්පෙති.

ආපජ්ජති යාවතකෙසු වත්ථූසූති යත්තකෙසු වත්ථූසු ආපත්තිං ආපජ්ජමානො ආපජ්ජති. **හොති යථා ච වුට්ඨිතී**ති තස්සා ච ආපත්තියා යථා වුට්ඨානං හොති. **එතෙ විභඞ්ගා**ති යෙසු වත්ථූසු ආපජ්ජති, යථා ච වුට්ඨානං හොති, ඉමෙසං අත්ථානං ජොතකා එතෙ විභඞ්ගා. **උභයස්සා**ති උභයෙ අස්ස. **ස්වාගතා**ති සුට්ඨු ආගතා. **ආපත්තිවුට්ඨානපදස්ස කොවිදො**ති ආපත්තිවුට්ඨානකාරණකුසලො.

යානි චාචරන්ති යානි ච භණ්ඩනකාරණාදීනි ආචරන්තො තජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරණං ගච්ඡති. **ඔසාරණං තංවුසිතස්ස ජන්තුනො**ති තං වත්තං වුසිතස්ස ජන්තුනො, යා ඔසාරණා කාතබ්බා, එතම්පි ජානාති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කොසම්බකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

මහාවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

මහාවග්ග-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.